

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประตู่หางดำและ
ระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจ
ชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

โดย

สุวิทย์ โชตินันท์ และคณะ

พฤษภาคม 2562

สัญญาเลขที่ RDG6120011

ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำและ
ระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจ
ชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

คณะผู้วิจัย

นายสุวิทย์ โชตินันท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นายสุรเชษฐ์ ปิ่นทิพย์	กรมปศุสัตว์
นายสมบัติ ศุภประภากร	กรมปศุสัตว์
นางนพวรรณ สุทธิหลวง	กระทรวงการคลัง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ทั้งสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ร่วมโครงการวิจัย ขอขอบคุณ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้โอกาสในการทำงานวิจัย เจ้าหน้าที่ของสำนักประสานงานโครงการวิจัยระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้ดำเนินการไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางการส่งเสริมระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่ เพื่อผลักดันให้เกิดมาตรฐานระบบการผลิต และพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยง เพื่อให้เป็นอาชีพของเกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืนดังเช่นเจตนาของสำนักประสานงานโครงการต่อไป

คณะผู้วิจัย
พฤษภาคม 2562

สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย

Executive summary

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำและระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล” มีจุดประสงค์หลักเพื่อยกระดับกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรและการสร้างเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดน่าน การถอดบทเรียนการทำงานส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำและพัฒนาเป็นต้นแบบการทำงานที่เป็นสหวิทยาการออกมาเป็นน่านโมเดล การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกรโดยใช้เทคโนโลยีตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิตลูกไก่ การหาแนวทางการใช้สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลการผลิตแบบปัจจุบันและการศึกษาทางระบาดวิทยา การยกระดับกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการศึกษาและพัฒนาโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า

งานวิจัยนี้ได้ใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของงานส่งเสริมอาชีพไก่ประดู่หางดำทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัย กรมปศุสัตว์ สาธารณสุข การปกครอง พัฒนาชุมชน เกษตรหน่วยงานเอกชน ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร สื่อมวลชน และเชิญเข้าร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ช่วงแรกของงานวิจัย มีการทำงานในลักษณะสหสาขาวิชา (Multi-disciplinary approach) มีการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาคำตอบร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร นักวิจัย และเจ้าหน้าที่รัฐในระดับจังหวัดน่าน การอบรมเกษตรกรในหลักสูตรต่างๆ ทั้งมาตรฐานฟาร์ม การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรเพื่อบ่มเพาะเกษตรกรปราดเปรื่อง การพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ มีการวิเคราะห์ความต้องการในการบริโภคเนื้อไก่ในพื้นที่ตลอดปีและใช้ในการวางแผนการผลิตไก่ขุนของกลุ่ม การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การวางแผนการพัฒนาโซ่อุปทานและการดำเนินการปรับปรุงตามแผนดังกล่าว การร่วมกับภาครัฐในการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดทำหนังสือโดยเชิญผู้มีชื่อเสียงด้านการทำอาหารมาสร้างสรรค์เมนูใหม่ๆ จากเนื้อไก่ประดู่หางดำ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ पोสเตอร์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมปศุสัตว์ และหน่วยงานรัฐในจังหวัดน่านอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาพบว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้ให้ผู้บริโภคและประชาชนและการทำงานร่วมกับกรมปศุสัตว์อย่างใกล้ชิด ทำให้กลุ่มเกษตรกรได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561 และได้รับรางวัลกรมปศุสัตว์ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี 2561 นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายเกษตรกร ยังทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรในอำเภอต่าง ๆ ทั้งการซื้อขายไก่ การศึกษาดูงานจากเกษตรกรทั่วภาคเหนือ ทำให้ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง สามารถยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรให้แก่เกษตรกรทั่วไป นักเรียนนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดน่าน เกิดการผลักดันเชิงนโยบายจนทำให้ไก่ประดู่หางดำเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่จังหวัดน่านส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นอาชีพเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง เป็นเกษตรกรในโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีงบประมาณ 2562 และเป็นเกษตรกรเป้าหมายในโครงการกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2

การวางแผนปฏิทินการบริโภคเนื้อไก่ในพื้นที่พบว่า ในช่วงการดำเนินงานวิจัย ความต้องการเนื้อไก่พื้นเมืองอยู่ที่ประมาณ 42,000 ตัว จึงวางแผนการผลิตลูกไก่ให้เพียงพอ จึงได้พัฒนาศูนย์ผลิตพันธุ์ไก่พื้นเมืองของชุมชน (community breeding center) เพิ่มอีก จาก 2 แห่ง เป็น 3 แห่ง ซึ่งได้นำตู้ฟักระบบอัตโนมัติเข้า

มาช่วยในการผลิต มีแม่ไก่ที่กำลังให้ไข่รวม 600 ตัว ไก่พันธุ์อื่นอีก 800 ตัว ผลิตลูกไก่รวมทั้งสิ้น 36,160 ตัว มีเปอร์เซ็นต์การฟักเฉลี่ย 74.80% ต้นทุนการผลิตลูกไก่อยู่ที่ 11-13 บาท ส่วนการเลี้ยงไก่พันธุ์ที่ใช้การฟักแบบธรรมชาติ ทางกลุ่มเกษตรกรก็ยังคงดำเนินการอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่เลี้ยงแบบธรรมชาติ มีแม่ไก่รวม 532 ตัว ผลิตลูกไก่รวม 10,254 ตัว แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้มีการเลี้ยงแยกกันระหว่างไก่พันธุ์ที่กำลังให้ไข่ และไก่พันธุ์รุ่น

ในด้านการยกระดับมาตรฐานการผลิตในส่วนของฟาร์มนั้น ได้กำหนดให้เกษตรกรปรับปรุงแบบฟาร์มตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (GAP) และฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) รวมถึงการเลี้ยงไก่ที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มีของเสีย (zero waste) เป็นรูปแบบการเกษตรเกื้อกูลหมุนเวียน มีการหมักมูลไก่และเศษขนไก่จากโรงฆ่าสัตว์เพื่อเป็นปุ๋ยอินทรีย์ให้กับพืช และนำพืชนั้นมาเป็นอาหารเสริมให้แก่ไก่ จากการพัฒนารูปแบบการผลิตดังกล่าวทำให้ฟาร์มของเกษตรกรได้รับการรับรอง GAP จำนวน 2 ฟาร์ม ได้รับการรับรอง GFM 25 ฟาร์ม และอยู่ในขั้นตอนของการรอการตรวจรับรองอีก 14 ฟาร์ม

ได้พัฒนาฐานข้อมูลฐานข้อมูลเกษตรกรและการจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลของกรมปศุสัตว์และประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ผ่านโดรนและเว็บไซต์ ซึ่งพบว่าสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้ ซึ่งการใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศในครั้งนี้เป็นการทดสอบความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลเกษตรกรในแอปพลิเคชันที่สามารถบันทึก สืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นเวลาจริง และเป็นประโยชน์อย่างมากในการประยุกต์ใช้ในการศึกษาทางระบาดวิทยา การใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมป้องกันโรคระบาด เป็นต้น

ได้มีการวิเคราะห์โซ่อุปทานพัฒนาโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่ประดู่หางดำและผลิตภัณฑ์ พบว่าเกษตรกรมีการปรับปรุงแบบของโซ่อุปทานจากแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ เกษตรกรเป็นผู้ผลิตอย่างครบวงจร ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ลูกไก่และอาหารสัตว์ การผลิตไก่ขุน การฆ่าและชำแหละ การแปรรูปเป็นเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์อาหาร รวมถึงการจำหน่าย เป็นการตัดพ่อค้าคนกลางออกไปจากโซ่อุปทาน มีการใช้ข้อมูลจากผู้บริโภคเข้ามาปรับปรุงการผลิตตลอดเวลา มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัว เกษตรกรจะมีผลกำไรสุทธิตัวละ 11-13 บาท หากขายเป็นไก่ขุน เกษตรกรจะมีกำไรตัวละ 67-70 บาท และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขายผลผลิตเป็นเนื้อไก่สด จะมีกำไรตัวละ 26 บาทและหากแปรรูปเป็นไก่ประดู่หางดำ ต้มน้ำปลา จะได้กำไรสุทธิตัวละ 78 บาท มีการวิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการผลิตตั้งแต่ต้น กลางน้ำ และปลายน้ำของการผลิต และได้นำข้อมูลการวิเคราะห์มาใช้ในการยกระดับการผลิตของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 2 ระบบได้แก่ การยกระดับการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ จากผลการดำเนินงาน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เนื้อไก่สด ไก่ชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปได้แก่ ไก่ต้มยำน้ำปลา แกงคั่วไก่ ไก่ต้มสมุนไพร ลาบไก่ ส่วนการยกระดับกระบวนการผลิตจะมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานของกระบวนการผลิตสู่อาหารปลอดภัย ทำให้ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม โรงฆ่าได้รับการรับรองและใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่ต้มยำน้ำปลา ได้รับการรับรองสินค้ามาตรฐานชุมชนจากกรมการพัฒนาชุมชน และผลิตภัณฑ์อาหารทุกชนิดของกลุ่มเกษตรกร ได้รับเครื่องหมายมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (เครื่องหมาย ออย.)

ได้มีการถอดบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละระยะ และได้พัฒนาออกเป็นต้นแบบการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกรหรือ “นานโมเดล” ซึ่งมีรูปแบบการส่งเสริมที่สำคัญคือ รูปแบบการทำงานร่วมกันลักษณะสหวิทยาการและความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานรัฐ มีการวางแผนการผลิตและพัฒนาระบบการผลิตตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า สร้างองค์ความรู้ใหม่และผลักดันองค์

ความรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือ เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น
เกษตรกรอยู่ดีมีสุขและมีความเข้มแข็งจากภายใน

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำและระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

สุวิทย์ โชติฉันท¹, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์², สมบัติ ศุภประภากร³, และนพวรรณ สุทธิหลวง⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน ยกย่องกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ครบวงจร พัฒนาโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์แปรรูปของเกษตรกร และการสรุปบทเรียนการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองออกมาเป็นน่านโมเดล ดำเนินงานโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชิญเข้าร่วมดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น การทำการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาอนาคต ได้มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าตลอดการผลิต วิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงาน และการพัฒนาตามแผนที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผลิตลูกไก่ได้จากทั้งฟาร์มผลิตพันธุ์ชุมชนและแบบแม่ฟักธรรมชาติได้ทั้งสิ้น 46,414 ตัว ข้อมูลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัวมีต้นทุน 11-13 บาท ในส่วนของฟาร์มสัตว์ปีก ได้มีการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงที่เป็นมิตรกับไก่และสิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนาเป็นเกษตรหมุนเวียนโดยไม่มีของเสีย ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระและมาตรฐานของฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม โรงฆ่าสัตว์ปีกของกลุ่มเกษตรกรได้รับใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์อย่างต่อเนื่อง และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของกลุ่ม ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับการรับรองเครื่องหมายอาหารและยา (อย.) ได้มีการถอดบทเรียนรูปแบบการส่งเสริมที่สำคัญคือ รูปแบบการทำงานร่วมกันลักษณะสหวิทยาการและความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานรัฐ มีการวางแผนการผลิตและพัฒนาระบบการผลิตตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า สร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือเกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรอยู่ดีมีสุขและมีความเข้มแข็งจากภายใน

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร, โซ่อุปทาน, การเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน, ประดู่หางดำ, น่านโมเดล

¹ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

³ สำนักมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

⁴ สำนักงานสรรพากรพื้นที่น่าน กระทรวงการคลัง

The use of multi-disciplinary and participatory approach to manage the production system throughout the production chain of Indigenous chicken meat (Pradu-Hangdum) to address the sustainability of indigenous chicken raising in Thung Chang district, Nan province

Suwit Chotinun⁵, Surached Pintip⁶, Sombat Supaprapakorn⁷, and Noppawan Sutthiluang⁸

Abstract

The objectives of this study were to develop indigenous chicken farming network of Nan province, established Thung Chang Pradu-Hangdum indigenous chicken farming group as integrative learning center for indigenous chicken farming, improve supply chain and value chain of chicken production of the group and develop lesson learned of indigenous chicken farming promotion as “Nan model”. Participatory action research was used in this study. Stakeholder analysis and identification was performed and invited into the study since the beginning as well as future search conference. The value chain throughout the chicken production were analyzed. Success factors were determined and used for develop chicken production developing plan. The results revealed that a total of 46,414 fattening chicks were produced from community breeding farms system and natural breeding system. The cost of chick production was 11-13 Baht/chick. The parent chicken farms and the fattening chicken farms were improved according to the regulation of The Good Agricultural Practices of free-range indigenous chicken farming (GAP) and the Good Farming Management (GFM). The poultry slaughterhouse of the group was approved for license continuously. The chicken meat products were address the standard certification from community products standard and the Thai Food and Drug Administration. The lesson learned was performed and indicated that the muti-disciplinary approach and the collaboration among farmers, researchers, and the government officers, as well as the well planning and improvement throughout supply chain and value chain, knowledge creation and policy advocacy were the key of success to address the goals, including household income increasing, well-living of the farmers, and improving of inner-strength of the farmers.

Key words: farmer network development, supply chain, competitiveness improvement, Nan model, Pradu-Hangdum

⁵ Faculty of Veterinary Medicine, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

⁶ Thung Chang District Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Nan, Thailand

⁷ The 5th Regional Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chiang Mai, Thailand

⁸ The revenue Department of Nan province

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ วัตถุประสงค์งานวิจัย	3
บทที่ 2	การทบทวนวรรณกรรม	4
บทที่ 3	วิธีการศึกษา	14
บทที่ 4	ผลการศึกษา โครงการย่อยที่ 1 โครงการย่อยที่ 2	18 60
บทที่ 5	วิจารณ์ผลการศึกษา	68
บทที่ 6	สรุปผลการศึกษา	72
เอกสารอ้างอิง		75

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	บทบาท อำนาจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย	26
2	รายชื่อของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	35
3	ปฏิทินการบริโภคและการการผลิตไก่ขุนของกลุ่มเพื่อจำหน่ายเป็นไก่สดของกลุ่มเกษตรกร	40
4	ผลผลิตลูกไก่ที่ได้จากฟาร์มผลิตพันธุ์ของเกษตรกร	42
5	ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกร	43
6	ผลผลิตไก่ขุนที่เกษตรกรผลิตได้จากการเลี้ยงแบบให้แม่ฟักธรรมชาติ	43
7	จำนวนฟาร์มที่เข้าสู่ระบบ GAP และ GFM	45
8	ปัจจัยที่เกื้อต่อความสำเร็จของการผลิตเนื้อและผลิตภัณฑ์อาหารจากไก่ประดู่หางดำ	62
9	แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับห่วงโซ่คุณค่าและผลการปฏิบัติงาน	64

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ความสอดคล้องของงานวิจัยต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12
2	กรอบแนวทางการทำงานของกลุ่มเกษตรกรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2560
3	แผนที่ยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนร่วมกับกลุ่มเกษตรกร
4	ข้อมูลสมาชิกเกษตรกรกลุ่มในฐานะข้อมูลของกรมปศุสัตว์ นางรัตนา อินต๊ะนาม
5	ข้อมูลจำนวนแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองของเกษตรกร นางรัตนา อินต๊ะนาม
6	เกษตรกรเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วม
7	ความเสียหายจากน้ำท่วมที่พัดพาพื้นที่เลี้ยงไก่เสียหายอย่างหนัก และเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายในภาพคือนางวันเนาว์ แสงจันทร์ สมาชิกกลุ่มฯ
8	ฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ของฟาร์มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
9	การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล GIS ในการควบคุมโรคระบาด เช่น ไข้หวัดนก
10	ทำเนียบคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรและที่ปรึกษา
11	รูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการของกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่
12	การวางแผนผังรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งยังยึดแนวทางเช่นเดียวกับระยะที่สาม
13	ภาพรวมของแผนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย
14	การรับรองมาตรฐาน GAP ของฟาร์ม นายสฤติย์ ต้นชูชีพ และนางพรทิพย์ ร่อนทอง เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม
15	การรับรองสินค้าปลอดภัยให้แก่ไก่ประดู่ตม่น้ำปลา โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
16	การเลี้ยงในระบบ GAP ไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ
17	ผลพลอยได้จากการผลิต ได้แก่ มูลไก่ และเศษขน นำมาหมักเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์
18	การหมักเศษขนร่วมกับจุลินทรีย์จนเป็นของเหลว เกษตรกรนำไปใช้ในการปลูกพืช และได้หมุนเวียนนำเศษพืชผักผลไม้เหล่านี้มาใช้เลี้ยงไก่
19	การอบรมเกษตรกรที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐด้านปศุสัตว์ หลักสูตร"การเลี้ยงไก่พื้นเมือง" เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพด้านปศุสัตว์ ตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน
20	การขยายผลการเรียนรู้และการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยกลุ่มเกษตรกรและวิทยาลัยชุมชนน่าน
21	การประชาสัมพันธ์การเป็นแหล่งเรียนรู้และการส่งเสริม อบรมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
22	การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้นักเรียนในสถานศึกษาในอำเภอทุ่งช้าง

	จนาน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง สร้างโอกาสทางอาชีพ และ เป็นแหล่งโปรตีนให้กับนักเรียน	
23	เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำ เป็นพี่เลี้ยงตรวจเยี่ยมผลการเลี้ยงไก่ใน สถานศึกษา	52
24	นายไวพจน์ หิมารัตน์ ปศุสัตว์จังหวัดน่าน เข้าชี้แจงแก่ผู้แทนสำนักงาน ในรายละเอียดของกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพ ครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2 วงเงิน 9.1 ล้านบาท	54
25	การฝึกอบรมเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2562 ณ ที่ทำการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน	54
26	โมเดลการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง“น่านโมเดล”	59
27	รูปแบบและกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า	60
28	การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จาก ผลการดำเนินงานในปีที่สาม	61
29	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของสินค้าเนื้อไก่ประดู่หางดำ	61

บทที่ 1

บทนำ

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง หรือไก่บ้าน อยู่คู่กับสังคมชนบทของประเทศไทยเรามาช้านาน แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงจำนวนไม่มากนัก โดยมีไก่พื้นเมือง 10-20 ตัวต่อครัวเรือน ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่ เป็นแบบปล่อยให้หากินเอง ค่อยๆจัดหาอาหารตามธรรมชาติ หรืออาจให้อาหารเสริมบ้าง เช่น เศษอาหารหรือ ปลายข้าว ให้กินเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ เนื้อของไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากมีรสชาติ อร่อย มีไขมันน้อยกว่า เหนียวนุ่มกว่าไก่เนื้อ ประกอบอาหารได้หลายอย่าง และราคาแพงกว่าไก่เนื้อที่เลี้ยงใน ฟาร์ม จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ไก่พื้นเมือง เป็นที่ต้องการของตลาด แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านโดยทั่วไป ยังไม่ ค่อยให้ความสำคัญต่อการเลี้ยง และการป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองเท่าไรนัก ทำให้ในบางปีที่มีการระบาดของ โรคที่รุนแรงในไก่พื้นเมือง แต่เกษตรกรก็ไม่ได้สนใจนัก เนื่องจากหลังเกิดโรคระบาด ก็เริ่มต้นเลี้ยงกันใหม่ แต่ หากมีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเลี้ยงที่ดี และมีการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดที่สำคัญแล้ว จะลดปัญหาไก่ตาย หรือโรคระบาดไปได้มาก ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถขยายจำนวนที่เลี้ยง เพื่อให้เป็นแหล่งรายได้หนึ่งของครอบครัวได้ อย่างไรก็ตาม ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงนั้น มีการปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ ทำให้ไก่พื้นเมืองที่ เลี้ยงทั่วไป ไม่ได้คงลักษณะที่เป็นพันธุ์แท้ ดังนั้นคุณลักษณะเด่นประจำพันธุ์นั้นแทบจะไม่ปรากฏ ทำให้ไก่ พื้นเมืองนั้นไม่มีความโดดเด่น จึงได้มีการวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ไก่ประดู่หางดำซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองของไทย ให้ เป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ ซึ่งมีลักษณะทางพันธุกรรมที่ดี และเป็นจุดเด่น กล่าวคือ มีลักษณะเฉพาะของสายพันธุ์ ได้แก่ ขนลำตัวสีดำ ปากสีดำ และแข้งสีดำ(อานวยและคณะ, 2550) ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด และให้ผล ผลิตในเชิงเศรษฐกิจที่สูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป ทั้งด้านการให้ไข่ น้ำหนักตัวและ นอกจากนี้ ยังสามารถเลี้ยงดูใน สภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี โดยทั่วไป ในการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยนั้น จะมีปริมาณผลผลิตที่ไม่เพียงพอและไม่สม่ำเสมอ ทำให้ไม่เป็นที่สนใจของตลาด นอกจากนั้น ยังไม่สามารถ ต่อรองกับผู้ค้าได้ นอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้บริโภคได้ตระหนักถึงความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร ดังนั้น ใน ระบบการผลิตจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคด้วย ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนา ระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เช่นไก่ประดู่หางดำให้สามารถพัฒนาเป็นอาชีพ มีความยั่งยืน และสร้างความมั่นใจ ให้ผู้บริโภคได้นั้น จำเป็นต้องมีตลาดรองรับ และเนื้อไก่ที่ผลิตได้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค โดยเนื้อไก่ต้อง ได้รับการรับรองความปลอดภัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นคือกรมปศุสัตว์

นอกจากนี้ การรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย จะช่วยลดความเสี่ยงทางการตลาด ทำให้มีปริมาณผลผลิตที่ มากพอและถ้ามีระบบจัดการผลิตที่สามารถควบคุมคุณภาพได้ ตลาดก็จะเปิดกว้างมากขึ้น นอกจากนี้ การ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยง จากนักวิชาการสู่เกษตรกร ก็สามารถทำได้โดยตรงกลุ่มเป้าหมายและได้ผลดี มากยิ่งขึ้น ย่อมเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพต่อผู้บริโภค ดังนั้น เครือข่ายการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำที่มีอยู่ควรได้รับ การขยายออกไปเพื่อสร้างความยั่งยืนและกำกับให้มีรูปแบบการเลี้ยง การจัดการสุขภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยนั้น ควรดำเนินการในรูปแบบที่เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยง เป็นผู้ดำเนินการหลัก และมีหน่วยงาน รัฐให้การสนับสนุนในด้านที่เกษตรกรต้องการ เช่นการจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการเรื่องการบันทึกข้อมูล การตลาด เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานรัฐหลายๆ หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ เกษตรกร ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กรมปศุสัตว์ มหาวิทยาลัย เพื่อเป้าหมายให้การเลี้ยงไก่ประดู่

ทางดำเนินการใช้เป็นอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และเกษตรกรสามารถผลิตไก่ประดู่หางดำยั่งยืนได้ทั้งในระดับเศรษฐกิจพอเพียงและเชิงพาณิชย์ได้อย่างเต็มที่

จากปัญหาและแนวทางการแก้ไขดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนากลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยใช้วิธีการศึกษาแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของสหวิทยาการ (Multi-disciplinary approach) โดยมีเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนเครือข่าย โดยมีหน่วยงานรัฐท้องถิ่น ประกอบด้วย สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชนอำเภอ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นพี่เลี้ยง มีบทบาทในการให้คำปรึกษา โดยเฉพาะการจัดการการเลี้ยง สุขภาพและผลผลิตของไก่ และการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด มีการใช้ CIPP model เป็นเครื่องมือในการวางแผนงานวิจัยร่วมกับเกษตรกร และมีการวิเคราะห์ระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ คือการเลี้ยงไก่พันธุ์และการผลิตไก่ขุนเพื่อจำหน่าย กลางน้ำ ได้แก่การเชือดและชำแหละ และปลายน้ำได้แก่ การจำหน่าย โดยในปีแรกได้มุ่งเน้นที่พัฒนาระบบการเลี้ยง และการจำหน่ายลูกไก่และไก่ขุน หากกลุ่มมีความเข้มแข็งและมีความคุ้มทุนมากขึ้น ก็จะดำเนินการในส่วนกลางน้ำ คือการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีก

จากผลการดำเนินการในปีที่ 1 และปีที่ 2 สามารถกล่าวได้ว่า ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยกลุ่มเกษตรกรสามารถผลิตลูกไก่และไก่ขุนออกจำหน่ายทั้งในรูปแบบของอาชีพหลักและอาชีพเสริมเป็นแหล่งรายได้ของเกษตรกร นอกจากนี้ ยังได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาช่วยในการผลิต เช่น การใช้ตู้ฟักไข่ การลดต้นทุนอาหารโดยการผลิตอาหารสัตว์เอง และใช้พืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่นทดแทนอาหารผสมสำเร็จรูป เป็นต้น ในส่วนของการฆ่าและชำแหละ ได้สร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมปศุสัตว์ขึ้นมาเพื่อรองรับการผลิตเป็นเนื้อไก่สด นอกจากนี้ ยังได้สร้างแผงจำหน่ายไก่สดอนามัยในตลาดสดในอำเภอทุ่งช้างเพื่อสร้างช่องทางการจำหน่ายเนื้อไก่สดของกลุ่มเกษตรกรและจำหน่ายเนื้อไก่สดที่มีความปลอดภัยทางอาหารให้แก่ผู้บริโภค การดำเนินงานดังกล่าว เป็นการพัฒนาระบบการผลิตตั้งแต่ฟาร์ม โรงฆ่า ไปจนถึงแผงจำหน่ายไก่สด ซึ่งเป็นการพัฒนาตลอดห่วงโซ่การผลิตไก่ประดู่หางดำเพื่อสร้างอาชีพให้แก่เกษตรกร

แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการสร้างอาชีพอย่างยั่งยืน นั่นคือเกษตรกรมีรายได้อย่างต่อเนื่องและกลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินงานต่อได้หากชุดโครงการวิจัยสิ้นสุดลง แผนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นด้านการจัดการผลิตเนื้อไก่สดและการแปรรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตั้งแต่การวางแผนการเลี้ยงให้เพียงพอ กับความต้องการการบริโภค การจัดการการฆ่า ชำแหละ และการเก็บรักษาเนื้อไก่อย่างเหมาะสม รวมถึงการพัฒนาสินค้าแปรรูปจากเนื้อไก่ประดู่หางดำที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเพื่อสร้างความยั่งยืนของอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำของกลุ่มเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านและสามารถพัฒนาเป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนและเป็นต้นแบบให้กลุ่มเกษตรกรอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจู่หางดำในจังหวัดน่าน และพัฒนาให้เป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจู่หางดำ เป็นแหล่งเผยแพร่และเรียนรู้อาชีพทางการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
2. เพื่อพัฒนาศูนย์เพาะขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประจู่หางดำให้เพียงพอต่อความต้องการของเครือข่ายเกษตรกร และหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติได้จริงในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่
3. เพื่อศึกษารูปแบบของห่วงโซ่อุปทานของสินค้าไก่ประจู่หางดำของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประจู่หางดำจังหวัดน่าน
4. เพื่อยกระดับการผลิตของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ มาตรฐานอาหารปลอดภัย/อินทรีย์ และการสร้างคุณค่าสินค้าสู่ผู้บริโภค

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่และการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำได้รับการวิจัยคัดเลือกตามหลักวิชาการ และพัฒนามาตามขั้นตอนโดยกรมปศุสัตว์ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2550 ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จนได้ฝูงพันธุ์แท้ของไก่ประดู่หางดำ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ตรงตามลักษณะประจำพันธุ์คือ เพศผู้ มีสร้อยคอ-หลังสีแดงประดู่, ขน หาง ลำตัว แข็ง ปาก มีสีดำ, ใบหน้าสีแดง ตาสีเหลือง อกน้ำตาล ผิวหนังมีสีขาวอมเหลือง หงอนถั่วเพศเมียมีลักษณะเหมือนเพศผู้ยกเว้นที่ไม่มีขนสร้อยที่คอและหลัง มีสมรรถภาพการผลิตโดยการเลี้ยงในระบบฟาร์มสูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไปและสามารถเลี้ยงดูในสภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี (ทวีและคณะ, 2549) มีน้ำหนักตัวที่อายุจำหน่าย (12 และ 16 สัปดาห์) สูงกว่าร้อยละ 30 และผลผลิตไข่ทั้งปีสูงกว่าร้อยละ 40 (อานวยและคณะ, 2553) สามารถเลี้ยงรอดได้ดีในลักษณะการเลี้ยงของเกษตรกรในหมู่บ้าน มีความเป็นแม่ที่ดีสามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกได้เอง ให้จำนวนลูกไก่สูงกว่าไก่พื้นเมืองของเกษตรกรกว่าร้อยละ 30 ต่อมาในปีพ.ศ. 2552 สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในการสร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไก่พันธุ์แท้ เป็นการผลักดันการผลิตไปสู่เกษตรกรเพื่อเป็นการสร้างอาชีพ ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีการพัฒนาระบบการผลิตลูกไก่จากศูนย์วิจัยฯ เชียงใหม่ ไปให้เกษตรกรที่มีศักยภาพในรูปของเกษตรกรและฟาร์มเครือข่ายไก่ประดู่หางดำของกรมปศุสัตว์ สร้างเครือข่ายที่มีกำลังการผลิตลูกไก่กว่าล้านตัวต่อปีและส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มก่อให้เกิดอาชีพที่เกี่ยวกับไก่พื้นเมืองที่ยั่งยืนขึ้น ส่งผลให้เกิดเครือข่ายที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้ผลิตพันธุ์ ผู้เลี้ยงไก่จนถึงผู้จำหน่ายไก่สดในตลาดชุมชนและร้านอาหาร แม้จะมีในหลายจังหวัด อาทิ เชียงใหม่ ลำพูน แม่ฮ่องสอน แต่ปัจจุบันก็ยังผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้นิยมบริโภคของไก่พื้นเมือง ด้วยรสชาติที่เฉพาะ อีกทั้งคุณค่าทางโภชนาการที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ดังผลองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ค่าโปรตีน, ไขมัน, ไตรกลีเซอไรด์ และคลอเรสเตอรอล ในเนื้ออก/สะโพกของไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 100 กรัม พบปริมาณ 22.5 กรัม, 0.5 กรัม, 0.1 กรัม และ 10.5 มก / 18.9 กรัม, 1.6 กรัม, 4.7 กรัม และ 29.8 มิลลิกรัม เทียบกับของไก่เนื้อพบปริมาณ 21.6 กรัม, 1.3 กรัม, 0.8 กรัม และ 16.1 มิลลิกรัม/17.8 กรัม, 7.9 กรัม, 7.1 กรัม และ 86.2 มิลลิกรัม (สัญญาชัย และคณะ, 2554) จะเป็นได้ว่าปริมาณโปรตีนไม่มีความแตกต่างกัน แต่ค่าไขมัน ไตรกลีเซอไรด์ และคลอเรสเตอรอลต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์ม นั้น จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจดังนี้คือ เมื่ออายุ 12 สัปดาห์จะมีน้ำหนักตัวผู้ 1357+108 กรัม ส่วนตัวเมียจะมีน้ำหนัก 1091+84 กรัม เมื่ออายุ 16 สัปดาห์ ตัวผู้จะมีน้ำหนัก 1902+151 กรัม ส่วนตัวเมียมีน้ำหนัก 1436+117 กรัม อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรกอยู่ที่ 188+17 วัน และผลผลิตไข่ได้ 147+34 ฟอง/แม่/ปี

ส่วนการเลี้ยงในหมู่บ้าน จะมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่าในการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์ม กล่าวคือ อายุเมื่อให้ไข่ฟองแรกที่ 225+23 วัน ให้ไข่ 42+16 ฟอง/แม่/ปี แต่หากให้แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูกเองตามธรรมชาติแล้ว แม่ไก่จะให้ลูกไก่ 29+14 ตัว/แม่/ปี

เฉลี่ย และคณะ (2552) ประเมินความเป็นไปได้ของการผลิตไก่พื้นเมืองในเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชน โดยการนำไก่ลูกผสมพื้นเมืองเข้าไปทดแทนไก่ที่ใช้อยู่เดิม ได้แก่ ไก่เนื้อ ไก่ไข่เทศผู้ และไก่สามสาย ผล

การศึกษาพบว่า ไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของตลาดทั่วไปอยู่สูงมาก แต่การผลิตไก่อังนั้น ไม่นิยมใช้ไก่พื้นเมือง เนื่องจากไก่พื้นเมืองเติบโตช้า ต้นทุนสูง และไก่พื้นเมืองเมื่อย่างทั้งตัว 2-3 ชั่วโมง จะมีลักษณะที่ไม่น่ากิน ทั้งนี้ วรพลและคณะ (2550) ได้รายงานว่าการวิจัยที่จะทำให้ไก่บ้านไทย ซึ่งเป็นไก่พันธุ์ผสมพื้นเมืองที่มีการผลิตในเชิงพาณิชย์ จะสามารถแข่งขันกับไก่เนื้อได้คือ การผลิตไก่บ้านไทยเพื่อสุขภาพและการหาสารเสริมในอาหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต

ได้มีการศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยการศึกษาวิจัยในการผลักดันให้มีการจำหน่ายในตลาดระดับกลาง และระดับบน ซึ่งสามารถจำหน่ายเนื้อไก่ได้ในราคาสูงขึ้น (ศิริพรและคณะ, 2555) แต่อย่างไรก็ตาม ข้อกำหนดของการนำเนื้อไก่ไปจำหน่ายยังตลาดระดับกลางและระดับบนที่สำคัญนั้นคือ เนื้อไก่จำเป็นต้องผ่านการผลิตที่ได้รับการรับรองความปลอดภัยทางอาหาร โดยฟาร์มต้องได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม และโรงฆ่าสัตว์ปีกต้องได้รับการรับรองแนวทางการปฏิบัติที่ดี (GMP)

มาตรฐานการผลิตไก่พื้นเมืองตลาดห่วงโซ่การอุปทาน

มาตรฐานฟาร์มสัตว์ปีก

ในส่วนของการกำหนดมาตรฐานฟาร์มสัตว์ปีกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ มาตรฐานฟาร์มไก่พันธุ์ มาตรฐานฟาร์มไก่ไข่ และมาตรฐานฟาร์มไก่เนื้อ (กรมปศุสัตว์, 2554) ซึ่งเป็นมาตรฐานการพัฒนาระบบเลี้ยงไก่ในรูปแบบของฟาร์มระบบปิดที่มีข้อกำหนดในแต่ละด้านครอบคลุมที่ตั้งของฟาร์ม การจัดการการเลี้ยง การจัดการการป้องกันโรค และการจัดการสิ่งแวดล้อมของฟาร์ม ทั้งนี้ มาตรฐานฟาร์มที่เกี่ยวข้องกับการผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อการบริโภคเนื้อได้แก่ มาตรฐานฟาร์มฟาร์มไก่พันธุ์และฟาร์มไก่เนื้อ อย่างไรก็ตาม มาตรฐานดังกล่าวมีข้อกำหนดที่มีความเข้มงวด และมีความเหมาะสมกับฟาร์มที่มีการเลี้ยงในเชิงการค้า ซึ่งจากรายงานของ อำนาจและคณะ (2555) พบว่า ฟาร์มไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่แบบฟาร์มผลิตพันธุ์ และฟาร์มไก่ขุนสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์มไก่พันธุ์และฟาร์มไก่เนื้อได้ แต่เกษตรกรรายย่อยที่มีการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ ไม่สามารถพัฒนาตามข้อกำหนดดังกล่าวได้

อีกมาตรฐานหนึ่งที่กำลังเป็นที่สนใจมากขึ้นทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย คือ การผลิตระบบปศุสัตว์อินทรีย์ โดยประเทศไทยเองก็มีข้อกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงไก่อินทรีย์แบบปล่อยอิสระ (Free-range organic egg farming) โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมได้แก่ ศูนย์ปศุสัตว์อินทรีย์ กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ โดยเป็นมาตรฐานของระบบการจัดการเลี้ยงไก่ที่ปล่อยให้ไก่ได้ออกมาภายนอกคอกหรือโรงเรือนได้อย่างอิสระ โดยเป็นพื้นที่ที่มีหญ้าปกคลุม ทำให้ไก่ได้แสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น การคุ้ยเขี่ย การไถ่กินพืช ผัก แมลง ทำให้ไก่ไม่เครียด และมีการจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมของฟาร์มที่ดี เพื่อเป็นไปตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ โดยข้อกำหนดของมาตรฐานการเลี้ยงไก่อินทรีย์แบบปล่อยอิสระนั้นครอบคลุมการจัดการการเลี้ยงทั้งด้าน พื้นที่การเลี้ยง แหล่งที่มาของสัตว์ การจัดการโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย การจัดการอาหารที่ต้องเป็นอาหารอินทรีย์ การจัดการด้านการป้องกันควบคุมโรค รวมถึงการขนส่งและการฆ่าและ (กรมปศุสัตว์, 2553) ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นระบบที่มีการตรวจสอบรับรองโดยกรมปศุสัตว์ ทำให้สามารถสร้างความเชื่อมั่นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ไก่ที่ผลิตออกมาได้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ ก็ยังมีข้อจำกัด เช่น ขาดการศึกษาวิจัยในองค์ความรู้ในด้านการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์แบบครบวงจร ขาดปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมกับรูปแบบการผลิตแบบอินทรีย์ เช่น พันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับรูปแบบ

การเลี้ยงแบบอินทรีย์ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากแบบเดิมไปเป็นปศุสัตว์อินทรีย์มีความยุ่งยาก ซับซ้อน เป็นต้น ทำให้ฟาร์มที่ต้องการเลี้ยงแบบอินทรีย์ยังไม่แพร่หลายมากนัก

อีกทางเลือกหนึ่งของของการเลี้ยงไก่ที่ทำให้ไก่มีความสุข หรือ Happy chicken ที่กำลังแพร่หลายในต่างประเทศ เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อังกฤษและสหภาพยุโรป คือรูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบไม่ขังในกรง เป็นการเลี้ยงแบบปล่อย หรือ non-cage system เช่น การเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ (Free range system) ซึ่งมีข้อกำหนดหลายประการที่คล้ายกับการเลี้ยงแบบอินทรีย์ เช่น มีพื้นที่ในการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ การป้องกันควบคุมโรค แต่มีข้อแตกต่างกันในบางข้อกำหนด เช่น พื้นที่ในการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระนั้นไม่ต้องการรับรองว่าเป็นพื้นที่อินทรีย์ และอาหารที่ใช้เลี้ยงไม่จำเป็นต้องเป็นอาหารอินทรีย์ เป็นต้น (DEFRA, 2001; DEFRA, 2010; EU, 2008; FREPA, 2011) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในต่างประเทศจะยังไม่มีมีการรับรองมาตรฐานในด้านกฎหมายของระบบปศุสัตว์แบบปล่อยอิสระนี้ แต่ก็มีผลกระทบในหลากหลายผลิตภัณฑ์ เช่น เนื้อหรือไข่ ว่า เป็นการผลิตจากฟาร์มในระบบใด ซึ่งระบบนี้น่าจะมีความเหมาะสมกับรูปแบบการเลี้ยงของไก่พื้นเมืองของไทย แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยรูปแบบของระบบฟาร์มแบบปล่อยอิสระที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้และสามารถผลิตไก่ที่ยังคงมีความปลอดภัยทางอาหารเช่นเดียวกับระบบการผลิตในรูปแบบฟาร์มหรือระบบปศุสัตว์อินทรีย์ ทั้งนี้ เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในประเทศไทย จึงได้มีการเริ่มต้นการศึกษาวิจัยในด้านการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ โดย เจนรงค์ และคณะ (2014) ได้เปรียบเทียบสมรรถภาพการผลิตของไข่พันธุ์โรดไทยและไข่ไทยระหว่างรูปแบบการเลี้ยงปล่อยอิสระกับการเลี้ยงแบบขังคอก และรายงานว่าการเลี้ยงไก่ไข่ทั้งสองสายพันธุ์ในระบบปล่อยอิสระนั้น ให้ผลผลิตไม่แตกต่างกันกับการเลี้ยงในระบบขังคอก แต่ให้ข้อดีในด้านของสวัสดิภาพของสัตว์ ซึ่งเป็นการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงข้อดีของการเลี้ยงแบบปล่อย อย่างไรก็ตาม การศึกษาในด้านนี้ที่ผ่านมาในประเทศไทยยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะในไก่พื้นเมือง จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาทั้งในด้านสมรรถภาพการผลิตไก่พื้นเมืองในรูปแบบปล่อยอิสระ การยอมรับของเกษตรกร ความปลอดภัยทางอาหาร รวมไปถึงการผลักดันเชิงนโยบายเพื่อให้กรมปศุสัตว์ได้ใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

จากข้อจำกัดดังกล่าว สุวิทย์ และคณะ (2556) ได้พัฒนาร่างการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระขึ้นมา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ และสอดคล้องกับรูปแบบพฤติกรรมของไก่พื้นเมืองของไทย ลดปัญหาการจิกตีและการจิกขุ่นที่ส่งผลทำให้คุณภาพซาก ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าว ได้ถูกผลักดันเชิงนโยบายโดยการนำเสนอให้แก่กรมปศุสัตว์และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ซึ่งได้ผ่านประชาพิจารณ์และการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว และจะมีการประกาศใช้ภายในปี 2560

โรงฆ่าสัตว์ปีก

ประเทศไทยมีกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลเกี่ยวกับโรงฆ่าสัตว์หลายฉบับซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นมาตรฐานบังคับที่เป็นข้อกำหนด และมาตรฐานสมัครใจ

มาตรฐานที่บังคับเป็นข้อกำหนดที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ 2535 และกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ พ.ศ.2555 ซึ่งในข้อกำหนดจะครอบคลุมถึง สถานที่ตั้งของที่พักสัตว์และโรงฆ่า จะต้องอยู่ในสถานที่

เหมาะสม บริเวณภายนอกของโรงฆ่า โครงสร้างภายในโรงฆ่า บริเวณภายในโรงฆ่าสัตว์ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่ใช้ในโรงฆ่าสัตว์ ลักษณะของโรงพักสัตว์ การจัดการของเสียและน้ำเสียจากโรงฆ่าสัตว์ การขนส่งและการเคลื่อนย้ายสัตว์ การฆ่าที่เป็นไปตามหลักสวัสดิภาพสัตว์และสุขศาสตร์ที่ดี มีหลักเกณฑ์และวิธีการป้องกันการระบาดของโรคติดต่อโดยเฉพาะการมีพนักงานตรวจสัตว์ก่อนและหลังการฆ่าและชำแหละ และมีการจัดการสุขอนามัยที่ดี ทั้งนี้โดยกฎหมายได้กำหนดว่า โรงฆ่าสัตว์ทุกโรงในประเทศไทยต้องมีใบอนุญาตการจัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ และการฆ่าสัตว์ (แบบ ขจส.2) ดังนั้น พรบ. การฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 และกฎกระทรวง การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2555 จึงเป็นกฎหมายพื้นฐานของโรงฆ่าสัตว์ปีก

นอกจากข้อกำหนดข้างต้นแล้ว ยังมีกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับโรงฆ่าสัตว์ปีก เช่น พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2549 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2518 เป็นต้น ซึ่งหากผู้เกษตรกรหรือประกอบการต้องการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีกแล้วจำเป็นจะต้องศึกษาและปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว

ในส่วนของมาตรฐานโรงฆ่าที่เป็นแบบการพัฒนาแบบสมัครใจได้แก่ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกอช.9008-2549 เรื่องการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์ปีก (Good manufacturing practices for poultry abattoir, GMP) ซึ่งจะเป็นการควบคุมการฆ่าและชำแหละ ตั้งแต่ การขนส่งสัตว์ปีกมีชีวิตจากฟาร์มเข้าโรงฆ่า การฆ่าสัตว์ปีกแบบไม่ทรมาน การจัดการซากสัตว์ปีก วิธีปฏิบัติในโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ถูกสุขลักษณะ ตลอดจนการขนส่งซากสัตว์ปีก เนื้อสัตว์ปีกและผลผลิตจากโรงฆ่าถึงสถานที่จำหน่าย จะเห็นได้ว่า GMP จะมีขอบข่ายข้อกำหนดที่มากกว่าข้อกำหนดของ ขจส.2 โดยเฉพาะในด้านการจัดการซากสัตว์ปีก ต้องมีวิธีการลดอุณหภูมิซาก และมีการจัดการขนส่งที่ดีจากโรงฆ่าไปยังสถานที่จำหน่ายเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อก่อโรค และหากเป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ดำเนินการเพื่อการส่งออกนั้น กรมปศุสัตว์ก็ได้ออกข้อกำหนดระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการบังคับใช้ระบบการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤตที่ต้องควบคุม (ระบบ HACCP) สำหรับโรงงานฆ่าสัตว์และโรงงานผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์เพื่อการส่งออก พ.ศ. 2547 เพื่อให้ผู้ประกอบการที่มีความประสงค์จะส่งออกเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ ถือเป็นแนวทางปฏิบัติ

จากการศึกษาของศิริพร (2555) พบว่าผู้บริโภคมีความต้องการเนื้อไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สูงมาก และยังได้รายงานว่ามีการจำหน่ายเนื้อไก่สดทั้งในตลาดระดับบน เช่น ซูเปอร์มาเก็ต ตลาดระดับกลาง เช่น ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ และตลาดระดับล่าง ได้แก่ ในตลาดสดต่างๆ โดยสัดส่วนของตลาดระดับล่าง มีประมาณ 80% และตลาดระดับกลางและระดับบนมีสัดส่วนทางการตลาดประมาณ 20% และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่เอง แต่อย่างไรก็ตาม ในการจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดระดับบนและระดับกลางนั้น เงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญคือ เนื้อไก่จำเป็นต้องผ่านการฆ่าและชำแหละในโรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดีสำหรับโรงฆ่าสัตว์ปีก จึงจะยอมรับให้จำหน่ายในตลาดระดับบนและถึงแม้ว่าตลาดระดับล่างจะยังไม่เข้มงวดในเรื่องมาตรฐานเนื้อสัตว์ปีกมากนัก แต่ในด้านการผลิตเนื้อไก่ให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคในทุกๆระดับก็มีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้น โรงฆ่าสัตว์ปีกจึงมีความสำคัญในห่วงโซ่การผลิต

จากการศึกษาของวสันต์และคณะ (2550) ได้สำรวจและประเมินโรงฆ่าสัตว์ปีกในประเทศไทยตามกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ.2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์

พ.ศ. 2535 ใน 58 จังหวัด ระหว่างปี 2546-2549 พบว่า โรงฆ่าสัตว์ปีกที่ได้รับใบอนุญาตมีเพียง 30 แห่งจาก 922 แห่ง หรือเพียง 3.25% เท่านั้น และจากการประเมินตามข้อกำหนดก็ยังพบว่า สถานที่ตั้งและโครงสร้างของโรงฆ่าสัตว์ในส่วนของพื้นห้อง ผนังและเพดานห้อง ห้องเก็บอุปกรณ์ ห้องน้ำห้องส้วม เครื่องมือเครื่องใช้ เฉพาะที่สัมผัสกับเนื้อสัตว์ การติดตั้งเครื่องมือที่ติดตั้งประจำที่ รวมถึงการสุขาภิบาลยังผ่านเกณฑ์น้อยมาก คือ ไม่เกิน 10% ด้านกระบวนการฆ่าสัตว์ไม่มีการตรวจโรคสัตว์ก่อนทำการฆ่าและยังไม่มีวิธีการควบคุมอุณหภูมิเนื้อสัตว์ และการป้องกันการปนเปื้อนในช่วงระหว่างขนส่ง สอดคล้องกับการศึกษาของอานวยและคณะ (2555) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีกชุมชนในเครือข่ายผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่และได้รายงาน ว่า เครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่จะผลิตไก่ได้ไม่มากนัก โดยมีปริมาณการเชือดเฉลี่ยวันละ 30-50 ตัว ซึ่งโรงฆ่าที่เหมาะสมก็น่าจะเป็นโรงฆ่าขนาดเล็กหรือโรงฆ่าชุมชน นอกจากนี้ยังได้รายงาน ว่า ข้อกำหนดของโรงฆ่าสัตว์ปีกที่มีในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับโรงฆ่าขนาดใหญ่และขนาดกลาง แต่โรงฆ่าขนาดเล็กนั้นไม่สามารถพัฒนาตามข้อกำหนดดังกล่าวได้

สุวิทย์ และคณะ (2556) ได้รายงานการประยุกต์ใช้ข้อกำหนดของมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็ก พิเศษของกรมปศุสัตว์ในการสร้างและพัฒนาข้อกำหนดโดยเฉพาะด้านการจัดการด้านสุขศาสตร์ในเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่านพบว่า ต้นทุนในการก่อสร้างลดลงกว่า 70% และมีการจัดการด้านสุขศาสตร์ที่ดีและเกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ เนื้อสัตว์ที่ผลิตได้ผ่านข้อกำหนดคุณภาพเนื้อสัตว์ของกรมปศุสัตว์ และโรงฆ่าสัตว์ปีกดังกล่าวได้รับการรับรอง ขจส.2 เพียงแห่งเดียวในจังหวัดน่าน

การจำหน่ายเนื้อไก่สด

ในส่วนของการจำหน่ายเนื้อสัตว์นั้น ข้อกำหนดที่เป็นเกี่ยวข้องได้แก่ สถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาด ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่รับรองว่าเนื้อสัตว์ที่จำหน่ายนั้นมาจากกระบวนการฆ่าและชำแหละที่ได้มาตรฐาน ผ่านมาตรฐานด้านสุขอนามัย มีความปลอดภัยทางอาหารต่อผู้บริโภค ร้านหรือแผงจำหน่ายต้องผ่านการประเมินด้านสุขอนามัย ความสะอาด และเนื้อสัตว์ต้องไม่มีการปนเปื้อนเชื้อก่อโรค เช่น ซัลโมเนลลา เป็นต้น (กรมปศุสัตว์, 2552) ซึ่งอานวยและคณะ (2555) ได้ศึกษาในด้านการพัฒนาแผงจำหน่ายไก่สดในตลาดสดพบว่า แผงจำหน่ายไก่สดมีศักยภาพที่จะพัฒนาแผงให้ถูกสุขอนามัยได้ แต่เงื่อนไขหนึ่งที่ผู้ประกอบการยังไม่สามารถปฏิบัติได้คือ เนื้อไก่ต้องมาจากโรงฆ่าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน สอดคล้องกับการศึกษาของศิริพรและคณะ (2555) ที่ได้รายงานว่าอุปสรรคสำคัญของจำหน่ายเนื้อไก่สดในตลาดบนก็คือเนื้อไก่ต้องผลิตจากโรงฆ่าที่ได้รับมาตรฐานเช่นเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีกที่เหมาะสมกับการผลิตเนื้อไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาระบบการผลิตไก่ทั้งระบบ

ไม่เฉพาะแต่ตลาดระดับกลางและบนเท่านั้น ในส่วนของตลาดระดับล่างซึ่งเป็นตลาดที่ใหญ่และมีสัดส่วนตลาดมากกว่า 80% ก็ยังต้องการเนื้อไก่สดที่มีความปลอดภัยทางอาหาร ปลอดภัยจากเชื้อแบคทีเรียก่อโรคจากอาหาร ที่สำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2549 พบว่า มีผู้ป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ (food poisoning) รวมทั้งสิ้น 135,563 ราย อัตราป่วย 216.47 ต่อประชากรแสนคน แนวโน้มของการป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีอัตราเพิ่มขึ้นจาก 168.46 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2540 เป็น 216.47 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2549 และจากรายงานการเฝ้าระวังของสำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ว่าตั้งแต่ช่วงวันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 17 เมษายน 2556 พบผู้ป่วย

36339 รายคิดเป็นอัตราป่วย 57.20 คนต่อประชากรแสนคน ทั้งนี้ สาเหตุของการป่วยที่สำคัญคือ เชื้อแบคทีเรียในกลุ่ม วับริโอ เชื้อซัลโมเนลลา และเชื้อสตาฟิโลคอคคัส ตามลำดับ จากรายงานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรคอาหารเป็นพิษ มีความสำคัญทางด้านสาธารณสุข และการผลิตให้อาหารมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญ

จากสาเหตุดังกล่าว สุวิทย์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาและรายงานการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง โดยการพัฒนาการจัดการตลอดห่วงโซ่การผลิต กล่าวคือ การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ เน้นในเรื่องการจัดการการควบคุมป้องกันโรค ทั้งการป้องกันโรคทางชีวภาพ และการทำวัคซีน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยการลดต้นทุนโดยการผลิตอาหารสำเร็จรูปเอง และใช้พืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่น พบว่า เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ในส่วนของการฆ่าและชำแหละ ได้สร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กที่ได้มาตรฐานขึ้นมา ซึ่งพบว่า เนื้อไก่สดที่ผลิตเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพเนื้อไก่ของกรมปศุสัตว์ ส่วนทางด้านการจำหน่าย ได้พัฒนาแผงจำหน่ายไก่สดอนามัย ซึ่งสามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคมากขึ้นในด้านอาหารปลอดภัยได้ นอกจากนี้ การสร้างการรับรู้ ยังเป็นมาตรการอีกอย่างหนึ่งที่สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับอำนาจ และคณะ (2551) ที่ได้รายงานแนวทางการสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำ ในกลุ่มผู้บริโภค โดยการใช้ป้ายที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับไก่ติดหน้าร้าน ใช้ถุงพลาสติกบรรจุไก่ที่มีการระบุชื่อพันธุ์ไก่ ซึ่งทำให้ผู้บริโภครู้จักไก่ประดู่หางดำมากขึ้น โดยรู้จักเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.5% ในช่วงก่อนติดป้าย และเพิ่มเป็นรู้จักไก่พันธุ์นี้เพิ่มเป็น 50% หลังจากติดป้ายหน้าร้านและใช้ถุงบรรจุ

อำนาจและคณะ (2554) ยังได้ศึกษาการสร้างอัตลักษณ์ของไก่ประดู่หางดำ 1 โดยการสร้างการรับรู้ผ่านการจัดประกวดการปรุงอาหารจากไก่ประดู่หางดำทั้งจากเมนูอาหารทางเหนือ และเมนูอาหารยอดนิยม พบว่า อาหารที่ผู้บริโภคนิยมนำไปปรุงอาหารทางเหนือได้แก่ แกงสไต้ล้านนา และยำจิ้นไก่ ส่วนอาหารทางภาคอื่นๆ ได้แก่ ต้มยำไก่ และไก่ทอด ในด้านความพึงพอใจของรสชาติ พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจมากที่สุด ทั้งนี้ มาลี และคณะ (2554) ได้พัฒนาตำรับอาหารจากไก่ประดู่หางดำพบว่า เมนูที่ได้รับความนิยมและได้พัฒนาเป็นตำรับเมนูมาตรฐาน 10 ตำรับ ได้แก่ ลาบไก่ ข้าวเหลืองจิ้นไก่ ไก่หนึ่งสมุนไพโร ต้มยำกระดูกไก่ แกงอ่อมไก่ แกงฮังเลไก่ ข้าวซอยไก่ หลามไก่ แกงแคไก่ และไก่ย่างน้ำจิ้มมะแขว่น จะเห็นได้ว่า เนื้อไก่พื้นเมืองสามารถประกอบอาหารได้อย่างหลากหลาย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research, PAR)

ชัชวาลย์ (2554) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญและกระตุ้นให้นักวิจัย/นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาใช้เป็นรูปแบบในการวิจัยและการทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระเพื่อตอบสนองต่อโจทย์แห่งการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งไปที่การค้นหาแนวทางอันเป็นรูปธรรมที่เกิดจากการระดมสมองในลักษณะของการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวิจัยจากรูปแบบดั้งเดิมที่การตั้งประเด็นของปัญหาเริ่มต้นและจบกระบวนการโดยนักวิจัย มาเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในมิติของการร่วมกันเรียนรู้ร่วมกันแสวงหาปัญหา และคิดค้นแนวทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาที่เป็นเรื่องอัน

เป็นฉันทามติของชุมชน รวมทั้งร่วมรับผลของการพัฒนา โดยมีนักวิจัยภายนอกทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ปรึกษา หรือเป็นวิทยากรให้แก่ชุมชน

ในด้านความหมายของการวิจัย แบบมีส่วนร่วมนั้น ชัชวาลย์ (2554) ยังให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยแบบใหม่ ที่ประยุกต์และเป็นการรวมเอาแนวความคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) มาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยเป็นการวิจัยที่เกิดขึ้นจากความคิดที่ว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่จะต้องใช้ทรัพยากรของสังคมในการศึกษา จึงเป็นสมบัติของสังคม และเป็นการกระทำที่มุ่งหมายจะให้ประโยชน์หรือเป็นการรับใช้สังคม ด้วยเหตุนี้การวิจัยจึงควรคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุด และการวิจัยที่จะให้ผลประโยชน์สูงสุดนั้น ย่อมเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research for Development) หรือการวิจัยพัฒนา (Research and Development) โดยที่การพัฒนาและการเป็นหุ้นส่วนจะต้องเดินทางร่วมกัน ดังนั้น ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนอย่างมีเสรีและเป็นประชาธิปไตย โดยจุดที่แตกต่างกันของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมก็คือ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมนั้น เป็นการวิจัยที่เน้นในมิติของการเก็บข้อมูล แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการประยุกต์หาวิธีการแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน หรือกล่าวได้ว่าการแสวงหาแนวความคิดและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและทรัพยากรที่ผู้ถูกวิจัยมีอยู่ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยหลักการสำคัญของ PAR ได้อธิบายโดย พันธุ์ทิพย์ (2540) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญที่ให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการสร้างความรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง ถูกจุด เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้นสามารถใช้แนวทาง PAR เป็นเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปลูกข้าวโพด และปัญหาการบุกรุกป่าในจังหวัดน่าน และการแก้ไขปัญหา

กิตติพล เพิ่มพูล และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า จังหวัดน่านเป็นพื้นที่ที่เกิดปัญหาการใช้ที่ดินบนภูเขาสูงและลาดชันในการปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยวมากที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากด้วยภูมิประเทศ จังหวัดน่านส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา มีพื้นที่ราบน้อย โดยพืชที่ปลูกส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยเขมรัฐ เถลิงศรี และคณะ (2555) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เนื่องจากการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐเพื่อลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมชนบท แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการสนับสนุนดังกล่าวโดยการมองภาพองค์รวม มีผลกระทบเชิงลบต่อเนื่องมาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้ และยังทำให้เกษตรกรมีหนี้สินและไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรการปลูกข้าวโพดได้ เนื่องจากรูปแบบของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จัดเป็นรูปแบบ crop cash หรือการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการพาณิชย์ และเขมรัฐ เถลิงศรีและคณะ (2555) ได้รายงานว่าการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กลับทำให้ความเหลื่อมล้ำของเกษตรกร พ่อค้าคนกลางและนายทุนเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากการลงทุนเกษตรกรส่วนใหญ่จะกู้ยืมเงินหรือเชื่อวัตถุดิบเพื่อมาลงทุน เช่น ธนาकरเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน หรือจากแหล่งเงินกู้ในระบบ แต่ผลตอบแทนส่วนใหญ่ตกอยู่กับพ่อค้าคนกลางและนายทุน จากการที่รูปแบบการตลาดในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ได้ถูกผูกขาดโดยนายทุน ทั้งนี้ มีหลายรายงานได้กล่าวสอดคล้องกันถึงผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เช่น ไพฑูรย์ ทองสนิทและคณะ (2557) ได้รายงานในการวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีการใช้เทคโนโลยีการปลูกข้าวโพดของเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลกว่า

เกษตรกรมีรายได้สุทธิจากการปลูกข้าวโพดในปี 2556 เท่ากับ 2,295.51 ต่อไร่ ส่วนเขมรัฐ เถลิงศรีและคณะ (2555) ได้รายงานผลตอบแทนของการปลูกข้าวโพดในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่านว่า เกษตรกรจะมีรายได้สุทธิ 1,666.67-2,222.23 บาท/ไร่/ปี เท่านั้น แต่หากช่วงไหนที่ราคาข้าวโพดตกต่ำ จะยังทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิลดลงหรือขาดทุน แม้เกษตรกรหลายรายต้องการเลิกเพาะปลูกข้าวโพด แต่ด้วยภาระหนี้สินจึงทำให้มีผลผูกพันต้องเพาะปลูกอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากไม่มีทางเลือกอื่นๆ ที่ดีกว่า

ในด้านการแก้ไขปัญหาหนี้ ก็ได้มีหลายรายงานวิจัย เช่น เขมรัฐ เถลิงศรีและคณะ (2555) ได้รายงาน ว่า รัฐควรหยุดนโยบายที่ส่งเสริมให้เกิดการขยายพื้นที่การปลูกข้าวโพด เช่น การจํานําราคาข้าวโพด โครงการประกันราคาผลผลิต เป็นต้น นอกจากนี้ควรใช้มาตรการจูงใจที่จะทำให้เกษตรกรหันไปหาอาชีพอื่นที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ หรือการปรับเปลี่ยนงบประมาณจากการจํานําหรือประกันผลผลิตมาเป็นการส่งเสริมหรืออุดหนุนเกษตรกรที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพหรือการอนุรักษ์ป่า ในด้านการเปลี่ยนอาชีพ ภาครัฐควรเข้ามามีส่วนช่วยพัฒนาตลาดที่สามารถรองรับอาชีพเสริมของเกษตรกรได้ในระยะยาว และดำเนินการช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้เกษตรกรเข้าถึงตลาดได้โดยง่าย ไม่ต้องผ่านคนกลางหลายทอด นอกจากนี้ สิทธิเดช พงศ์กิจวรสินและเขมรัฐ เถลิงศรี (2557) ได้เสนอแนวทางการลดพื้นที่การปลูกข้าวโพดในพื้นที่ซึ่งว่า ควรกระทำทั้งในด้านการส่งเสริมอาชีพทดแทนที่มีผลตอบแทนดีกว่าข้าวโพด การส่งเสริมให้ประชาชนรักและหวงแหนทรัพยากร และการมีกฎระเบียบและการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม จากการตรวจสอบพื้นที่การปลูกข้าวโพดในจังหวัดน่านโดยดาวเทียม GISDA ในช่วงปี 2557-2560 กลับพบว่าพื้นที่การปลูกเพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2557 มีพื้นที่การปลูกข้าวโพด 1.5 ล้านไร่ ในปี 2558-2559 ลดลงเหลือ 1.2 ล้านไร่ แต่ในปี 2560 กลับเพิ่มขึ้นมาเป็น 1.5 ล้านไร่ (ecoplant.gistda.or.th/) ดังนั้น การแก้ปัญหาดังกล่าว จึงควรกระทำโดยเร่งด่วน

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเพื่อการบริโภคเนื้อ หรือเลี้ยงเป็นไก่ขุนพบว่า มีหลายรายงานที่สอดคล้องกันว่า มีรายได้ที่สามารถใช้เป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ เช่น สุวิทย์และคณะ (2559) ที่รายงานผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบปล่อยอิสระจำนวน 300 ตัวจะใช้เวลาการเลี้ยงตั้งแต่ลูกไก่อายุ 1 วันถึงจับส่งตลาดที่น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัมต่อตัว ที่ 72 วัน ต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 60 บาทต่อกิโลกรัม และราคาขายอยู่ที่ 110 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้มีกำไรเฉลี่ยรุ่นอยู่ที่ 15,000 บาทต่อรุ่น โดย 1 รุ่นใช้เวลาการเลี้ยงรวมระยะเวลาพักโรงเรือน 3 เดือน หรือโดยเฉลี่ย 5,000 บาทต่อเดือน นอกจากนี้ยังใช้เวลาในการเลี้ยงเพียงวันละ 2 ชั่วโมงและใช้พื้นที่ในการเลี้ยงเพียง 300 ตารางวาเท่านั้น เช่นเดียวกันกับการศึกษาของศิริพรและคณะ (2555) ที่รายงานว่าผลกำไรเฉลี่ยของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยการขุนขายทั้งในระบบหลังบ้านและฟาร์มเครือข่ายจะอยู่ที่ 30-40 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งแสดงถึงว่า อาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ เป็นอาชีพที่มีศักยภาพ มีผลตอบแทนที่ดี ใช้พื้นที่ไม่มาก ใช้น้ำน้อย และใช้แรงงานไม่มากนัก จึงมีความเหมาะสมสำหรับเป็นได้ทั้งอาชีพเสริมและอาชีพหลักและเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนอาชีพการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ส่วนใหญ่มีความลาดชัน เช่นจังหวัดน่าน

แผนยุทธศาสตร์ประเทศไทย 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง

มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แผนนี้เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แนวนโยบายรัฐ มาตรา 65 โดยมีหลักการสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ การมีแผนยุทธศาสตร์ชาติ มีเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การพาประเทศให้พ้นกับดักรายได้ปานกลางให้เร็วที่สุด และใน 20 ปี ประเทศไทยต้องมีรายได้ที่เพียงพอ โดยแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 6 ด้านคือ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ จากแผนดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560-2579) โดยการจัดทำแผนจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศ ฉบับที่ 12 (2560-2564) และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปีนี้ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร 2) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร 3) เพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม 4) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ 5) การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีเป้าหมายของแผนได้แก่ เกษตรกรเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สถาบันเกษตรกรมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สินค้าเกษตรมีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย ภาคเกษตรกรเติบโตอย่างยั่งยืนด้วยนวัตกรรม และเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เกษตรอย่างเหมาะสม

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมถึงเป้าหมายของ SDGs จะเห็นได้ว่ามีเป้าหมายที่มุ่งประเด็นหลักในการทำให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง ยกกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้น โครงการการใช้แนวทางการทำงานเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ่มเพาะอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจชุมชนตามแผนยุทธศาสตร์ของประเทศไทย 20 ปี และการยกระดับเข้าสู่เกษตรอินทรีย์และเกษตรเชิงท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน จึงควรได้รับการศึกษาเพื่อให้เกษตรกรบรรลุเป้าหมายที่ภาครัฐได้วางแผนยุทธศาสตร์ไว้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

โครงการย่อยที่ 1: การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในจังหวัดน่าน และหาแนวทางมุ่งสู่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงของเกษตรกรและเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมืองและเป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน และการสร้างอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จะแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มคือ

- a. กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ จำนวน 1 ตัวอย่าง ในอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดน่าน โดยเป็นกลุ่มที่มีการเชื่อมโยงกิจกรรมด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำกับกลุ่มอำเภอทุ่งช้างหรือมีความต้องการในการเชื่อมโยงกิจกรรม จำนวน 3 ตัวอย่าง (3 กลุ่มเกษตรกร)
- b. กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน การท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดน่าน ที่มีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพด้านเกษตรกรรมโดยเฉพาะด้านปศุสัตว์ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
- c. กลุ่มสถานศึกษา ได้แก่ อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยชุมชนน่าน และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน ที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับไก่ประดู่หางดำ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
- d. กลุ่มเอกชน ได้แก่ บริษัท ประชารัฐ จังหวัดน่าน สมาคมท่องเที่ยว น่าน สมาคมโรงแรมและร้านอาหารจังหวัดน่าน มูลนิธิกมเมืองน่าน โครงการของมูลนิธิภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น มูลนิธิศุภนิมิต มูลนิธิปิดทองหลังพระ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
- e. กลุ่มผู้ประกอบการ จำหน่ายไก่และผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ ทั้งตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

2. ช่วงก่อนการพัฒนากลุ่ม จะดำเนินงานดังนี้

- a. ทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการดำเนินโครงการนี้ในจังหวัดน่าน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน และกลุ่มเกษตรกร
- b. จัดทำ Stakeholder mapping เพื่อทำการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญของการดำเนินโครงการนี้
- c. ติดต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้สนับสนุน
- d. ศึกษารูปแบบในการเลี้ยงและการส่งเสริมอาชีพไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน การบริโภคและการนำเข้าสินค้าไก่มีชีวิต เนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ที่เข้ามาในจังหวัดน่าน การเคลื่อนย้ายไก่และผลิตภัณฑ์ ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยการรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลเอกสารเผยแพร่และงานวิจัยก่อนหน้า ข้อมูลสถิติของจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เช่น สถิติการนำเข้า-ส่งออกสินค้าปศุสัตว์ เป็นต้น

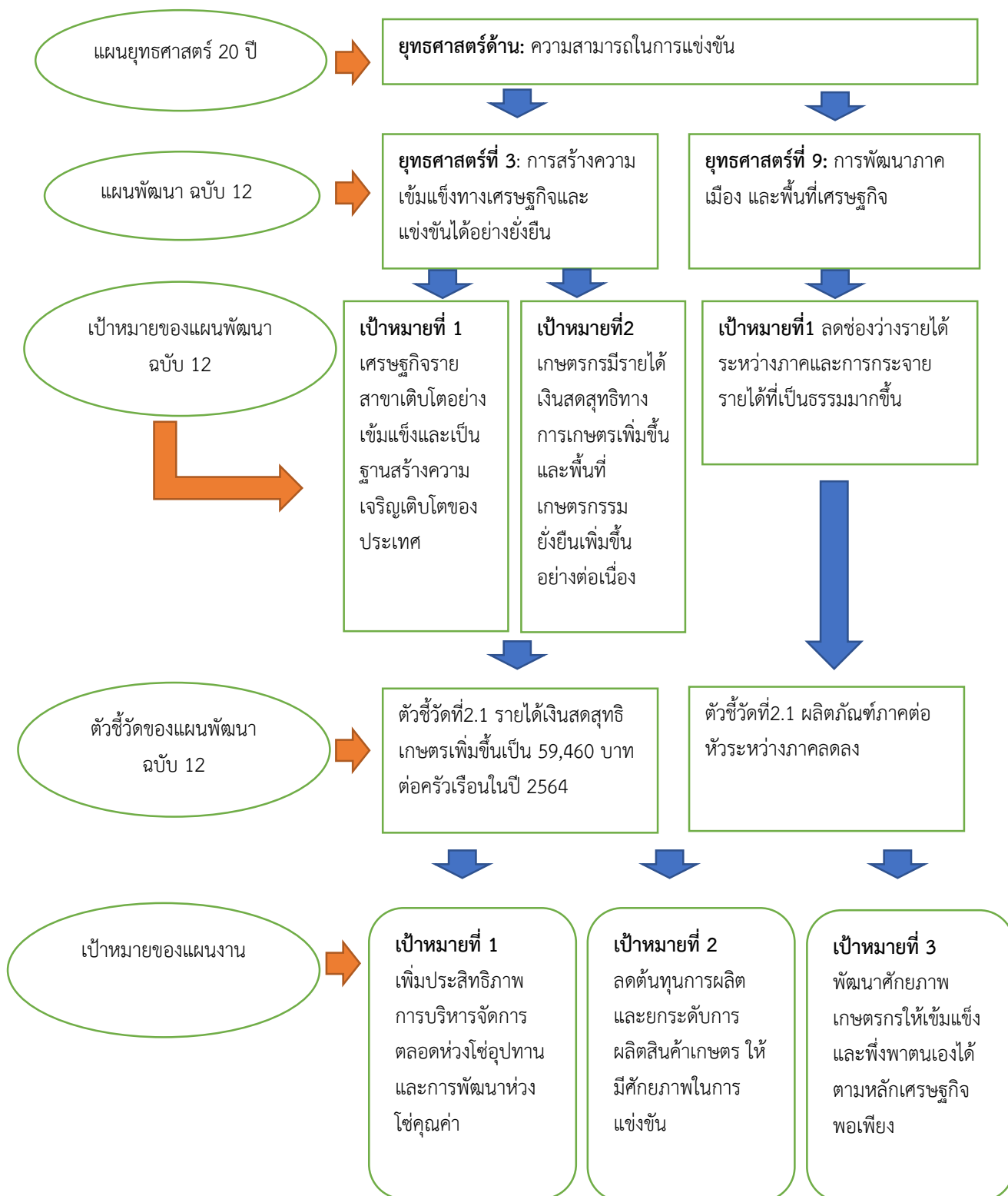
- e. เก็บข้อมูลของเกษตรกร โดยข้อมูลจะครอบคลุมข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนเกษตรกร อาชีพ รายได้ แรงจูงใจในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์
 - f. เก็บข้อมูลจากหน่วยงานรัฐและเอกชน โดยผู้ให้ข้อมูลจะเป็นเจ้าหน้าที่หรือบุคคลมีศักยภาพ (จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ) และมีบทบาท หน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพ เกษตรกรรมโดยเฉพาะภาคปศุสัตว์ในจังหวัดน่าน โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมจะครอบคลุม ภาระหน้าที่ บทบาท และแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่พื้นเมือง
3. ช่วงการพัฒนากลุ่ม มีการดำเนินงานดังนี้
- a. จัดทำเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิตไก่ประดู่หางดำตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลาย น้ำ การจัดการด้านการตลาด
 - b. ศึกษาดูงานระหว่างเครือข่ายเกษตรกรในอำเภออื่น ๆ ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่ หางดำทุ่งช้าง
 - c. เข้าร่วมกิจกรรมของจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ เช่น ตลาดนัดสีเขียว ตลาดนัดเกษตรปลอดภัย จังหวัดน่าน
 - d. จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน และดำเนินกิจกรรม Future Search Conference เพื่อ ระดมสมองผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำวิสัยทัศน์ แนวทางการไปให้ถึงวิสัยทัศน์ดังกล่าว โดยมีเป้าหมายสำคัญคือค้นหา ฉายภาพอนาคต และพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของเครือข่าย เกษตรกร
 - e. ทำการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของการเลี้ยงและการส่งเสริมอาชีพไก่พื้นเมืองในจังหวัด น่าน (Social network analysis)
3. ช่วงหลังการพัฒนากลุ่ม เป็นช่วงการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย มีกระบวนการดังนี้
- a. สังเคราะห์องค์ความรู้ โดยการสรุปถอดเป็นบทเรียน (Lesson learned) ร่วมกัน และจัดทำ Best practices ออกมาเป็น “น่านโมเดล”
 - b. สร้างแผนที่กลุ่มเกษตรกรในฐานะข้อมูลระบบการจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์
 - c. หาแนวทางการจัดตั้งเป็นกลุ่ม/ชมรม/เครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดน่าน
 - d. ขับเคลื่อนนโยบายด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำให้เป็นอยู่ในแผน ยุทธศาสตร์ของจังหวัด (Policy advocacy) โดยจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและนำเสนอผล ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างอาชีพ

โครงการย่อยที่ 2: การศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าของกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน เลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดน่าน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - a. กลุ่มเกษตรกร ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง และเครือข่ายกลุ่ม เกษตรกรที่มีกิจกรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน

- b. ผู้ประกอบการ ได้แก่ โรงฆ่าสัตว์ปีกของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำฯ ผู้ค้าไก่มีชีวิต ตลาดไก่มีชีวิต โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
 - c. ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่และผลิตภัณฑ์ ทั้งตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง ร้านอาหาร โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
 - d. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทาน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
 - e. กลุ่มผู้บริโภค ทั้งตลาดบน ตลาดกลาง และตลาดล่าง โดยการสุ่มอย่างสะดวก
2. เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่อุปทาน โดยข้อมูลจะครอบคลุมบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ความเชื่อมโยงของการทำงานต่อโซ่อุปทาน วิเคราะห์ความเชื่อมโยงในแต่ละระดับของโซ่อุปทาน การเงิน การกระจายสินค้า และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. ในส่วนของการเก็บข้อมูลจากผู้บริโภค เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์ โดยเนื้อหาจะครอบคลุม การรับรู้ พฤติกรรม และความต้องการของผู้บริโภค
4. พัฒนาระบบตลาดให้มีความเข้มแข็งโดยการประยุกต์ใช้ห่วงโซ่คุณค่าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของสินค้า (Value chain analysis) ที่ครอบคลุมทั้งกิจกรรมหลัก ได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การกระจายสินค้า การตลาด การขาย และการบริการ และกิจกรรมสนับสนุน ได้แก่ การจัดหา การพัฒนาเทคโนโลยี การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และโครงสร้างพื้นฐาน โดยการดำเนินการจะทำได้ตั้งแต่ต้นน้ำการผลิตไปจนถึงปลายน้ำของการผลิต
5. สร้างแบบจำลองประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน โดยใช้แบบจำลองของ Supply Chain Operation Reference Model (SCOR model) เพื่อให้ทราบกิจกรรมของทั้ง 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ 3) กระบวนการผลิต 4) การให้บริการและการขนส่ง และ 5) การส่งคืนของสินค้า
6. นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และจัดทำเป็นแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทุกขั้นตอนในห่วงโซ่การผลิต โดยใช้การวิเคราะห์ช่องว่างทางกลยุทธ์ (GAP analysis) ตามโครงสร้างของ 7S's of Mckinsey และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ
7. ประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรนำไปปฏิบัติ
8. ติดตามผลการนำแนวทางการปรับปรุงกระบวนการของกลุ่มเกษตรกร
9. ประเมินผลการปรับปรุง
10. เขียนรายงานวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงความสอดคล้องของงานวิจัยต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12

บทที่ 4

ผลการศึกษา

โครงการย่อยที่ 1: การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในจังหวัดน่าน และหาแนวทางมุ่งสู่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงของเกษตรกรและเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมืองและเป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน และการสร้างอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน

ในการศึกษาโครงการย่อยที่ 1 มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในจังหวัดน่าน และการทำให้วิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเกษตรกรในจังหวัดน่าน ในการเป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง และเป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน เพื่อเป็นอาชีพหลักและเป็นอาชีพทางเลือกของเกษตรกรในการเพิ่มรายได้ครอบครัว และความเป็นไปได้ในการเป็นอาชีพทดแทนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน การศึกษานี้จะแบ่งออกเป็นสองช่วงคือ

1. การศึกษาบริบทและพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในจังหวัดน่านและการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงของเกษตรกรและเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพ
2. การถอดบทเรียนของการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้าง

4.1 บริบท/เงื่อนไข และกระบวนการในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.1.1 ลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร และรายได้เฉลี่ยของประชากร และการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

อำเภอทุ่งช้าง เป็นอำเภอที่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดน่าน มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา และมีพื้นที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประชากรประมาณ 18,500 คน รวมถึงชนเผ่าบนพื้นที่สูง เช่น กระเหรี่ยง ม้ง ลัวะ เป็นต้น ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร โดยส่วนใหญ่เน้นมีการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่เป็นเกษตรกรายย่อย มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรจังหวัดน่านในปี พ.ศ. 2555 อยู่ที่ 54,676 บาทต่อปีหรือประมาณ 4,500 บาทต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งนับว่าไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของประเทศไทยที่อยู่ 183,803 บาทต่อหัวต่อปี

ในปี 2552 เกษตรกรในตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ได้มีแนวคิดในการประกอบอาชีพเสริม จึงได้จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้นมาเนื่องจากเห็นว่าลงทุนไม่มาก และไก่พื้นเมืองยังเป็นที่นิยมในการบริโภค โดยเฉพาะอาหารพื้นเมืองของภาคเหนือ เช่น ยำจิ้นไก่ ลาบไก่ แกงไก่ เป็นต้น และถูกใช้ในพิธีกรรมของชนเผ่าเป็นประจำ โดยช่วงเริ่มต้นกลุ่มเกษตรกรได้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ทั่วไป และเลี้ยงในรูปแบบปล่อยอิสระ ให้ไก่หากินเองตามธรรมชาติและให้อาหารเสริมบ้าง ยังไม่มีการจัดการสุขภาพไก่พื้นเมืองที่ดี ทำให้เกิดปัญหาโรคระบาดอยู่บ่อยครั้ง สร้างความเสียหายให้บางรายต้องเลิกเลี้ยง นอกจากนี้ ไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงยังมีปัญหาเติบโตช้า บางครั้งใช้เวลาถึง 6 เดือนกว่าจะจับขายได้ และเนื้อไก่ที่ได้มีลักษณะเหนียวและมีคุณภาพไม่แน่นอน และบางช่วงยังถูกพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อไก่ของเกษตรกรกดราคา เช่น ช่วงฤดูฝนที่มีอาหารตาม

ฤดูกาลออกมามาก เช่น หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น เกษตรกรจึงได้เข้ามาปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง หาแนวทางแก้ไขปัญหาของกลุ่ม

4.1.2 จุดเริ่มต้นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ

จากการที่ได้เล็งเห็นความตั้งใจของกลุ่มเกษตรกรและปัญหาที่เกิดขึ้น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จึงได้ร่วมกับสถาบันการศึกษา ได้แก่ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินโครงการวิจัยการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยอยู่ภายใต้ชุดโครงการ “ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน” ที่ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 โครงการมีเป้าหมายหลักคือ การสร้างรายได้โดยนำไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม

ก่อนการเริ่มดำเนินงาน ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร และได้ระบุถึงปัญหาการผลิตของเกษตรกรดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรเองยังไม่เข้มแข็ง มีการจัดตั้งกลุ่มแบบหลวมๆ เท่านั้น เกษตรกรเองก็ยังเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามวิถีชีวิตดั้งเดิม กล่าวคือการเลี้ยงปล่อยแบบธรรมชาติ ไม่มีการทำวัคซีน ไม่มีการป้องกันการควบคุมโรคใดๆ เกษตรกรเองยังขาดองค์ความรู้ในด้านการจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. ไก่ป่วยตายด้วยโรคระบาด เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีการป้องกันควบคุมโรคที่ดี จึงมีความเสี่ยงสูงมากในการเกิดโรคระบาด
3. เนื่องจากเกษตรกรมีรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ และให้ไก่หากินตามธรรมชาติโดยมีการเสริมอาหารบ้าง ทำให้การเจริญเติบโตไม่แน่นอน และมีปริมาณการผลิตไม่แน่นอน
4. ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยง ยังไม่มีอัตลักษณ์ของตัวไก่ที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางตำแหน่งสินค้าในตลาดได้ นอกจากนี้ยังมีคู่แข่งทางการตลาด ทั้งไก่ผสมสามสาย ไก่ไขตัวผู้ เป็นต้น
5. ด้านการจัดการทางการตลาด ส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายเป็นไก่มีชีวิต ให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งมักจะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา โดยเฉพาะในช่วงที่มีความต้องการการบริโภคไก่อลดลง เช่นช่วงฤดูฝนที่มีอาหารตามฤดูกาลอยู่มาก เช่นหน่อไม้ เห็ด เป็นต้น นอกจากนี้ การขายไก่มีชีวิต จะขายได้ในราคาไม่สูงมากนัก และเกษตรกรเองก็ยังไม่มีความคิดในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร

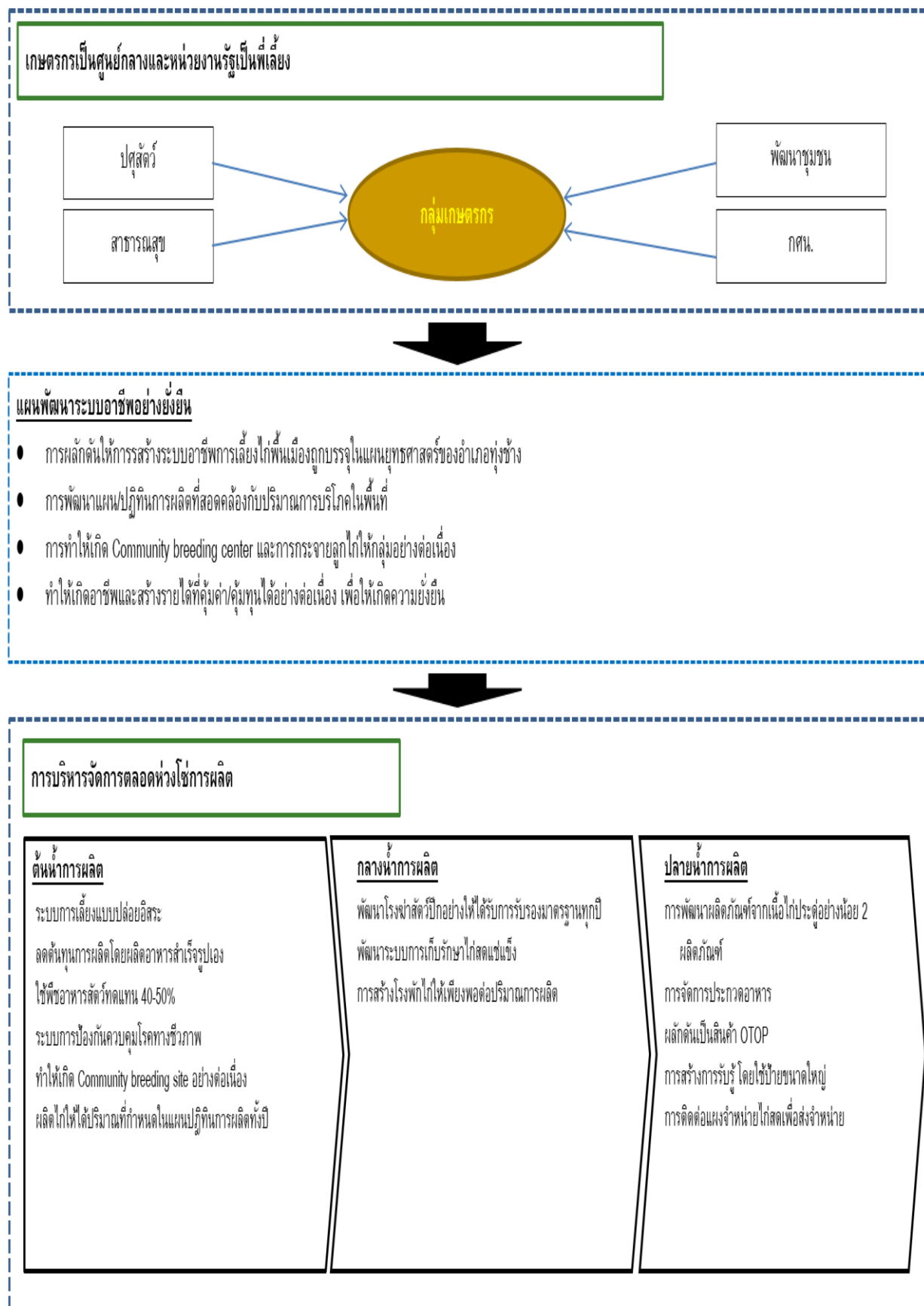
4.1.3 การใช้องค์ความรู้ด้านการวิจัยมาพัฒนาเกษตรกร

จากปัญหาดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัยจึงได้หาแนวทางการแก้ไข โดยการนำกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวตั้ง และใช้บทวิเคราะห์ปัญหามาใช้เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับบริบทของกลุ่มเกษตรกร ได้มีแนวทางหลักในการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็ง โดยการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรกับกรมปศุสัตว์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการถ่ายทอดเทคโนโลยีกับกลุ่มได้ตรงความต้องการมากขึ้น มีการวางแผนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผลตลอดช่วงการทำงาน โดยการทำงานหลักของกลุ่ม ต้องเป็นเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินงานหลัก และมีเจ้าหน้าที่รัฐและนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน

2. ปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ไก่ จากสายพันธุ์ทั่วไปเป็นไก่ประดู่หางดำ เนื่องจากเป็นไก่พื้นเมืองที่กรมปศุสัตว์ได้ทำการวิจัยให้เป็นสายพันธุ์แท้ มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว ให้ไข่ตกกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป และที่สำคัญสามารถปรับตัวให้เข้าสู่การเลี้ยงในวิถีชีวิตในชนบทได้
3. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ขุนเอง มีการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคผ่านการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้ว่ามียุทธศาสตร์ผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำ และเนื้อไก่มีรสชาติที่ดี เพื่อให้มีตลาดรองรับผลผลิตเนื้อไก่ของกลุ่มเกษตรกร
4. เน้นให้เกษตรกรใช้อาหารผสมเองโดยใช้พืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่อย่างมากมายในท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวโพดปลายข้าว ถั่วเหลือง เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหาร เพื่อให้ไก่เจริญเติบโตได้ดี และส่งเสริมการใช้พืชอาหารเสริม เช่น กล้วยเนเปียร์ปากช่อง เสริมให้ไก่กินเพื่อลดต้นทุนการผลิต
5. ปรับระบบการเลี้ยงให้เข้าสู่มาตรฐานการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิต เพื่อสร้างคุณค่าของสินค้าด้านอาหารปลอดภัย แต่เนื่องจากในช่วงแรกของการเลี้ยงนั้น ยังไม่มีมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง อีกทั้งโรงฆ่าสัตว์ปีกมาตรฐานก็มีต้นทุนการก่อสร้างที่สูงมากทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถลงทุนได้ จึงได้มีการวิจัยและพัฒนาต้นแบบฟาร์มมาตรฐานไก่พื้นเมืองและโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษที่เกษตรกรสามารถลงทุนได้ และมียังคงการจัดการด้านสุขศาสตร์ที่ดี ในส่วนปลายน้ำ ได้นำแนวทางของเชียงใหม่สะอาดเข้ามาปรับใช้เป็นต้นแบบของแผนจำหน่ายไก่สดที่มีสุขศาสตร์อนามัยที่ดี
6. สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า โดยการพัฒนาเมนูอาหารที่ปรุงจากเนื้อไก่ประดู่หางดำที่มีศักยภาพทางการตลาดอย่างน้อย 2 ชนิด เนื่องจากการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสุกแล้ว จะทำให้มูลค่าของสินค้าเพิ่มมากขึ้น
7. สร้างตราสินค้าของกลุ่ม (Branding) และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ เช่น ป้ายโปสเตอร์ขนาดใหญ่ วิทยุชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ และการจัดงานประกวดอาหารปลอดภัยและการแข่งขันการทำอาหารจากเนื้อไก่ประดู่หางดำ

ในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางหลักข้างต้น ได้มีการใช้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาในหลายๆ มิติ โดยเน้นการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เข้ามาเป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน โดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลางและเป็นหน่วยหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน และมีเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคปศุสัตว์ สาธารณสุข พัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานอกโรงเรียน เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในรูปแบบการทำงานที่เป็นการทำงานร่วมสาขาหรือสหวิทยาการโดยใช้หลักการสุขภาพหนึ่งเดียว (Multidisciplinary and One health approach) มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการสร้างและการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร จนทำให้กลุ่มเกษตรกรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีสมาชิกเกษตรกรเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2555 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่มเพียง 16 ราย ในปี พ.ศ. 2557 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม 22 ราย ในปี พ.ศ. 2559 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม 45 รายและในปี 2561 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 60 ราย กลุ่มเกษตรกรได้รับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่น ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเขต 5 กรมปศุสัตว์ ในปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560

ภาพที่ 2 กรอบแนวทางการทำงานของกลุ่มเกษตรกรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2560

4.1.4 การถอดบทเรียนความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกรในการดำเนินงานที่ผ่านมา

ในการถอดบทเรียนในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เกษตรกร การสนทนากลุ่ม และการสังเกตจากภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งเสริมให้กระบบการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประสบความสำเร็จ รวมถึงปัจจัยที่ควรระมัดระวัง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งจากการศึกษานี้พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมระบบอาชีพมีดังนี้

1. สภาพทางภูมิศาสตร์ของอำเภอทุ่งช้างที่ห่างไกลจากชุมชนอื่น ๆ ทำให้ไก่จากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาจำหน่ายต้องบวกค่าขนส่งไปด้วย ส่งผลทำให้ต้องมีราคาจำหน่ายที่สูงขึ้น โดยพบว่า ไก่พื้นเมืองที่ชำแหละแล้ว มีราคาจำหน่ายไก่มีชีวิตสูงถึงกิโลกรัมละ 110-120 บาท และราคาไก่ชำแหละแล้วที่กิโลกรัมละ 140-150 บาท ซึ่งสูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เช่น ในตัวเมืองจังหวัดน่านที่มีราคาจำหน่ายไก่มีชีวิตที่กิโลกรัมละ 85 บาท และราคาไก่ชำแหละแล้วที่กิโลกรัมละ 110-120 บาท ซึ่งหากมีการเลี้ยงไก่ในพื้นที่ และทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงได้แล้ว จะมีส่วนต่างระหว่างต้นทุนการผลิตกับราคาขายอยู่มาก ซึ่งเป็นปัจจัยที่จูงใจให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้
2. กลุ่มเกษตรกรเคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และได้มีการรวมกลุ่มเป็นผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่แล้วก่อนที่จะโครงการวิจัยของ สกว.จะเข้ามาในพื้นที่ ทำให้สัมผัสกับรูปแบบการรวมกลุ่มและปัญหาในการเลี้ยงมาก่อน ซึ่งได้ใช้ปัญหาดังกล่าวมาวางแผนหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำเช่นที่เคยประสบมา
3. การวางระบบการป้องกันควบคุมโรค ทั้งด้านการจัดการป้องกันควบคุมโรคทางชีวภาพ ได้แก่ การปรับปรุงระบบฟาร์มให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานฟาร์มแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ การทำวัคซีนอย่างสม่ำเสมอ การมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เข้าไปตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ความอัตรการสูญเสียหายน้อยลง
4. การพัฒนาระบบการผลิตให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่การผลิต ได้แก่ การสร้างฟาร์มแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ขุนเอง การสร้างโรงผลิตอาหารสัตว์ชุมชนโดยเน้นการใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์หลักในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิตโดยใช้อาหารเสริม การสร้างโรงฆ่าและชำแหละรวมถึงโรงแปรรูปผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมือง การสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และการสร้างช่องทางการจำหน่ายในพื้นที่ ทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้เกือบทุกกระบวนการผลิต
5. กลุ่มเกษตรกรมีผู้นำที่เข้มแข็ง และมีลักษณะที่เป็นผู้นำสูง มีความเสียสละ และทำงานเพื่อส่วนรวม ทำให้ลูกสมาชิกเชื่อมั่น โดยประธานกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ นางพรทิพย์ ร่อนทองซึ่งเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านและนายสถิตย์ ต้นชูชีพ ที่ปรึกษากลุ่มซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านและเป็นที่นับถือของกลุ่มเกษตรกร
6. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยเฉพาะปศุสัตว์อำเภอมีความเข้มแข็ง ทำงานร่วมกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐในส่วนงานอื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ทุ่งช้างและอำเภอใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี และมีลักษณะการทำงานเชิงรุกและพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เป็นที่เคารพนับถือของเกษตรกร ทั้งนี้ แสดงได้จากผลงานการได้รับรางวัลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอดีเด่น รางวัลข้าราชการพลเรือนดีเด่น รางวัลผลงานด้านการพัฒนาปศุสัตว์ดีเด่น เป็นต้น
7. กลุ่มเกษตรกรมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น หน่วยงานปศุสัตว์ สาธารณสุข กรมการปกครอง พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียนอย่างใกล้ชิด
8. การใช้องค์ความรู้ทางวิชาการเข้ามาพัฒนากลุ่ม ทำให้กลุ่มเกษตรกรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้การตรวจทางห้องปฏิบัติการ เช่นการตรวจคุณภาพอาหารสัตว์ การตรวจระดับภูมิคุ้มกันของโรค การตรวจคุณภาพเนื้อสัตว์ เป็นต้น

9. การทำงานโดยลักษณะการใช้การตลาดนำการผลิต และการจัดทำปฏิทินการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด ทำให้ผลผลิตไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงมีความสมดุลกับปริมาณความต้องการในการบริโภค ไม่เกิดปัญหาการผลิตเกินความต้องการจนล้นตลาด จึงทำให้ราคาจำหน่ายไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

4.2 การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจู่ทางดำในจังหวัดน่าน และการยกระดับเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงของเกษตรกรและการเป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในปี พ.ศ. 2561-2562

เพื่อให้การพัฒนากลุ่มเกษตรกรเป็นไปอย่างต่อเนื่องและให้เกิดความยั่งยืน ทางสกว. ยังคงให้การสนับสนุนการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2561-2562 โดยมีเป้าหมายหลักคือการยกระดับเกษตรกรไปเป็นผู้ประกอบการและเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อาชีพและการเชื่อมโยงเกษตรกรของจังหวัดน่าน ซึ่งในการศึกษานี้ ผู้วิจัยยังคงได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการวิจัย โดยในช่วงเริ่มต้นได้มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการวิจัย และทำการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อได้รายชื่อกลุ่มเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักแล้ว มีการประชุมกลุ่มเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้หลายวิธีร่วมกัน ได้แก่ การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการ เทคนิคการระดมสมองแบบมีส่วนร่วม (โดยใช้เทคนิค Future search conference, FSC.) การประชุมกลุ่ม (Focus group discussion) การสังเกตจากสถานที่จริง เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาเครือข่ายโดยเริ่มต้นตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งเครือข่าย (อดีต) สถานภาพและกิจกรรมที่กำลังดำเนินงานกันอยู่ในขณะนี้ (ปัจจุบัน) และเป้าหมายของกลุ่มเกษตรกร (อนาคต) การสนทนากลุ่มกับเกษตรกร และการสัมภาษณ์โดยตรง โดยได้ทำการประชุมจำนวน 4 ครั้ง ดังนี้

1. ครั้งที่ 1 จัดในวันจันทร์ที่ 24 มกราคม 2561 ณ. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 15 ราย จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ซึ่งเข้าร่วมทั้งกลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กลุ่มสุขภาพสัตว์ กลุ่มพัฒนาสินค้าปศุสัตว์ และจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน วิทยาลัยนานาชาตินวัตกรรมดิจิทัล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รวมถึงตัวแทนจากพาณิชย์จังหวัด
2. ครั้งที่สองในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 ณ. ที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประจู่ทุ่งช้าง โดยมีเจ้าหน้าที่และเกษตรกรจำนวน 30 ราย ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอและเกษตรกร
3. ครั้งที่สามในวันที่ 30 มีนาคม 2561 ณ. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั้ว อ.เวียงสา จังหวัดน่าน โดยเป็นการประชุมหาแนวทางการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพ ภายใต้โครงการระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐทั้งสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และพาณิชย์จังหวัดน่าน เข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้
4. ครั้งที่ 4 ดำเนินงานเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการผลิตไก่ประจู่ทางดำตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ต้นน้ำคือการผลิตไก่พันธุ์และไก่ขุน กลางน้ำคือการฆ่าและการแปรรูป ปลายน้ำได้แก่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างการรับรู้กิจกรรมด้านการตลาด โดยได้มีการจัดอบรมหลักสูตรผู้ประกอบการฟาร์มไก่พื้นเมืองและปศุสัตว์อินทรีย์ และการเสวนาเรื่อง “ไก่พื้นเมือง สัตว์เศรษฐกิจ จากวิถีชาวบ้านสู่มาตรฐานสากล” ในวันที่ 5 เมษายน 2561 ซึ่งวิทยากรประกอบด้วยผู้อำนวยการส่วนมาตรฐาน

สินค้าปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ คุณชาญชัย ลิ้มสุวรรณ กรรมการบริษัทประจักษ์ รักษามัคคีนานจำกัด นายเจียบ แสงจำปา พาณิชยจังหวัดน่าน และ น.สพ. นพพร วายุโชติ ประธาน กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรไร้สารเคมีตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีผู้เข้าร่วม ประชุมประมาณ 200 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรจากทุกอำเภอในจังหวัดน่าน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง กับการส่งเสริมอาชีพ ทั้งด้านการผลิตและการตลาด

4.2.1 การวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และระบบธุรกิจชุมชนของจังหวัดน่าน รวมถึงการพัฒนาสินค้าให้เป็นสินค้าระดับจังหวัด จึงได้มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ดังนี้

กลุ่มเกษตรกร เกษตรกรได้มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ในการดำเนินธุรกิจอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดย เครือข่าย มีดังนี้

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ซึ่งประกอบด้วย เกษตรกรจำนวน 40 ราย มีศูนย์ผลิตไก่พันธุ์ชุมชน เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ขุน โรงฆ่าและแปรรูปเนื้อ ไก่สด และร้านจำหน่ายไก่สดในพื้นที่
- 2) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองบ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ให้เป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมือง ของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มนี้มีเกษตรกรจำนวน 25 ราย
- 3) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำอำเภอบ้านหลวง ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ขุน มีสมาชิกกลุ่ม 5 ราย รับลูกไก่มาจากฟาร์มไก่พันธุ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยา เขตน่าน และส่งไก่ขุนมีชีวิตให้แก่กลุ่มวิสาหกิจฯ ทุ่งช้าง
- 4) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำบ้านทุ่งขาม อ. เมือง จ.น่าน มีเกษตรกรจำนวน 5 ราย รับลูกไก่มาจากฟาร์มไก่พันธุ์ของวิทยาลัยชุมชนน่าน จังหวัดน่าน
- 5) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอำเภอแม่จริม อ.แม่จริม จ.น่าน มีสมาชิกเกษตรกรจำนวน 15 ราย ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2561 แล้ว
- 6) กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงกลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ได้เริ่มเลี้ยง ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ประดู่หางดำ โดยได้ซื้อลูกไก่จากกลุ่มฯ ทุ่งช้าง และนำมาจำหน่ายคืนกลับ ให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยได้เริ่มต้นสร้างกลุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2561

กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ

- 1) สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ซึ่งมีบทบาทรับผิดชอบในด้านนโยบายและการปฏิบัติงานด้านการ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ได้ประสานงานผ่านกลุ่มยุทธศาสตร์ปศุสัตว์ ของสำนักงานปศุ สัตว์จังหวัดน่าน เพื่อทำการเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างงานวิจัยและการทำงานของสำนักงานปศุ สัตว์จังหวัด เพื่อทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรและเพื่อให้เกิดการผลักดันเชิง นโยบาย

- 2) สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบด้านนโยบายในการส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์ในเขตภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้ประสานงานและกำหนดบทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในระดับนโยบายของงานวิจัย และการเชื่อมโยงกับกรมปศุสัตว์ในส่วนกลาง
- 3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลท้องถิ่น ในการศึกษานี้ได้ติดต่อประสานงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเวียงสอง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ได้ติดต่อประสานงานเพื่อกำหนดบทบาทในงานวิจัยนี้ในการจัดทำแผนงานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่ตำบลเวียงสอง อ.ทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
- 4) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน ซึ่งมีบทบาทรับผิดชอบในด้านเศรษฐกิจและการค้าของจังหวัดน่าน ได้ติดต่อประสานงานเพื่อกำหนดให้เป็นหน่วยงานที่ให้คำแนะนำด้านการพัฒนา กลุ่มเกษตรกร โดยใช้การตลาดเป็นตัวนำและการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน
- 5) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด ซึ่งมีบทบาทรับผิดชอบทางด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นข้อกำหนดด้านคุณภาพที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้เป็นที่เชื่อถือ เป็นที่ยอมรับ และสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ เพื่อยกระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และเป็น การดำเนินงานที่ตอบสนองให้วิสาหกิจชุมชนที่เป็นรากฐานสำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน จากการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรท้องถิ่นต่างๆ ของไทย ให้มีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่รู้จักและยอมรับของผู้บริโภค
- 6) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในงานวิจัยนี้คือการเป็นแหล่งสินเชื่อของกลุ่มวิสาหกิจของเกษตรกร
- 7) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน กรมประชาสัมพันธ์ เพื่อกำหนดบทบาทในด้านการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค

กลุ่มสถานศึกษา

- 1) วิทยาลัยชุมชนน่าน วิทยาลัยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมอาชีพที่อยู่พื้นฐานของปัญหาและความต้องการในการศึกษาและการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน ดังนั้นวิทยาลัยชุมชนน่านจึงมีบทบาทสำคัญและได้กำหนดบทบาทในงานวิจัยนี้ในการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดน่าน
- 2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตน่าน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ และมีฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ที่ผลิตไก่ขุนที่มีศักยภาพในการผลิตให้แก่กลุ่มเกษตรกร จึงได้ประสานงานเพื่อให้มหาวิทยาลัยดังกล่าว เป็นเครือข่ายผลิตลูกไก่ให้แก่เกษตรกรในจังหวัดน่าน
- 3) สถานศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษาในพื้นที่ ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงให้เป็นเครือข่าย โดยการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้นักเรียน จะเป็นการสร้างทักษะและประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของไก่พื้นเมือง และเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพให้แก่นักเรียนในอนาคตได้

กลุ่มเอกชน

- 1) บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคีบ้าน จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทประชารัฐที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมธุรกิจและการส่งเสริมอาชีพให้ชุมชนในจังหวัดน่าน โดยครอบคลุมทั้งด้านการเกษตร การแปรรูป และการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีกระบวนการดำเนินงานตลอดห่วงโซ่การผลิต ทั้งด้านการเข้าถึงปัจจัยการผลิต การสร้างองค์ความรู้ การตลาด การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความยั่งยืน และการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกันกับกิจกรรมวิจัยในครั้งนี้ จึงได้ติดต่อประสานงานและกำหนดบทบาทในงานวิจัยนี้ในด้านการพัฒนากระบวนการผลิตทั้งห่วงโซ่อุปทาน
- 2) สมาคมโรงแรมและร้านอาหารในจังหวัดน่าน ซึ่งมีศักยภาพสูงและเป็นตลาดสินค้าเนื้อไก่พื้นเมืองที่สำคัญที่จัดอยู่ในระดับบน ได้ร่วมกับแสงทองรีสอร์ท อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นที่พักและร้านอาหารระดับบน และเจ้าของรีสอร์ทยังดำรงตำแหน่งประธานโรงแรมและร้านอาหารในจังหวัดน่าน ได้กำหนดบทบาทให้แสงทองรีสอร์ทในการพัฒนาเมนูอาหารและการเชื่อมโยงเข้าสู่โรงแรมและร้านอาหารอื่น ๆ ในจังหวัดน่าน
- 3) มูลนิธิเอกชน ได้แก่ มูลนิธิปิดทองหลังพระ และมูลนิธิศุภนิมิต ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้แก่คนในชุมชน ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้มีเป้าหมายหลักอย่างหนึ่งคือการส่งเสริมอาชีพและสร้างเครือข่ายเกษตรกรทั้งจังหวัดน่าน ลำพังผู้วิจัยอาจไม่สามารถดำเนินการได้เอง จึงต้องเชื่อมโยงหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในงานวิจัยนี้จึงได้กำหนดบทบาทของมูลนิธิเอกชนดังกล่าวในการช่วยประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้แก่กลุ่มต่าง ๆ

ตารางที่ 1 บทบาท อำนาจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับงานวิจัย	ผลกระทบ ต่อโครงการ + ด้านบวก - ด้านลบ 0 ไม่มีผล	ความสำคัญ 0= ไม่มีข้อมูล 1= สำคัญน้อย 2= สำคัญบ้าง 3= สำคัญปานกลาง 4= สำคัญมาก 5= สำคัญสูงมาก	บทบาท/อำนาจ 0= ไม่มีข้อมูล 1= บทบาทน้อย 2= บทบาท บ้าง 3= บทบาทปานกลาง 4= บทบาทมาก 5= บทบาทสูงมาก
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ ประดู่ทุ่งช้าง	เป็นกลุ่มเป้าหมายใน การสร้างอาชีพ	+	5	5
	เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ อาชีพ	+	5	5
	เป็นศูนย์กลางเครือข่าย เกษตรกร	+	5	5

	เป็นแหล่งผลิตไก่พันธุ์ ไก่ขุน เนื้อไก่ให้แก่ ผู้บริโภค	+	5	5
กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ พื้นเมืองกลุ่มอื่น ในจังหวัด น่าน	สร้างอาชีพให้แก่ เกษตรกร	+	5	4
	ผลิตไก่ขุนมีชีวิตให้แก่ กลุ่มวิสาหกิจฯทุ่งช้าง	+	5	4
สำนักงานปศุสัตว์เขต 5	ตรวจรับรองมาตรฐาน ฟาร์มไก่พื้นเมือง	+	5	2
	นโยบายการส่งเสริม อาชีพไก่ประดู่หางดำ ระดับเขต	+	4	2
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน	นโยบายการส่งเสริม อาชีพไก่ประดู่หางดำ ระดับจังหวัด	+	4	3
	เชื่อมโยงกับโครงการ ส่งเสริมปศุสัตว์เพื่อ แก้ไขปัญหาเขาหัวโล้น	+	4	3
	ช่วยเชื่อมโยงเครือข่าย	+	4	3
	การสนับสนุนด้าน เวชภัณฑ์และวัคซีน	+	4	2
	การเฝ้าระวังโรคระบาด	+	4	4
อำเภอทุ่งช้าง	นโยบายการส่งเสริม อาชีพไก่ประดู่หางดำ ระดับอำเภอ	+	4	4
	เชื่อมโยงกับโครงการ ส่งเสริมปศุสัตว์เพื่อ แก้ไขปัญหาเขาหัวโล้น	+	4	4
สำนักงานสาธารณสุขทุ่งช้าง	การผลิตอาหาร ปลอดภัย	+	4	2
กศน. ทุ่งช้าง	การส่งเสริมอาชีพใน พื้นที่อ.ทุ่งช้าง	+	3	2
อบต. เวียงสอง อ.ทุ่งช้าง	นโยบายและแผนปฏิบัติ งานในการส่งเสริมอาชีพ ในระดับตำบล หมู่บ้าน	+	4	2
	เชื่อมโยงกับโครงการ ของ อบต. เพื่อแก้ไข ปัญหาเขาหัวโล้น	+	3	3

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดน่าน	การส่งเสริมในด้านค้าและการพัฒนาผลิตภัณฑ์	+	3	2
	การร่วมในงานแสดงสินค้าของจังหวัดเพื่อประชาสัมพันธ์	+	3	2
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	แหล่งสินเชื่อของกลุ่ม	+	4	1
สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด	การขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน	+	5	1
สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน	การประชาสัมพันธ์	+	4	1
วิทยาลัยชุมชนน่าน	การส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ	+	4	2
	การผลิตลูกไก่ให้แก่กลุ่มเกษตรกร	+	4	2
มทร. น่าน	การผลิตลูกไก่ให้แก่กลุ่มเกษตรกร	+	4	2
	การส่งเสริมอาชีพในโครงการนี้	+	0	0
สถานศึกษาในพื้นที่	การส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน	+	3	1
บริษัท ประชาธิปไตยรักสามัคคี น่าน จำกัด	การบริหารจัดการด้านการตลาด	+	4	2
	การร่วมในงานแสดงสินค้าของจังหวัดเพื่อประชาสัมพันธ์	+	3	0
สมาคมโรงแรมและร้านอาหารในจังหวัดน่าน	การบริหารจัดการด้านการตลาด	+	4	1
แสงทองรีสอร์ท อ. เชียงกลาง	การพัฒนาเมนูอาหาร	+	4	3
	การเชื่อมโยงกับสมาคมโรงแรมและร้านอาหาร	+	4	3
มูลนิธิเอกชน	การส่งเสริมอาชีพแก่พื้นเมืองให้แก่กลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ในจังหวัดน่าน	+	3	0
ผู้บริโภคในชุมชน	ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่สำคัญในระดับชุมชน	+	5	0

นักท่องเที่ยว	ผู้มาพักโรงแรมและ บริโภคอาหารจากไก่ พื้นเมืองที่สำคัญ	+	4	0
แผงจำหน่ายไก่สดในพื้นที่ จังหวัดน่าน	เสียรายได้จากการ จำหน่ายไก่พื้นเมืองและ ไก่ชนิดอื่น ๆ เนื่องจาก กลุ่มเป็นผู้จำหน่ายเอง	-	4	3
กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่อื่น ๆ ที่ ไม่ใช่เป้าหมายเครือข่าย	เป็นคู่แข่งทางการค้า ของกลุ่มเกษตรกร เป้าหมาย	-	4	3
	ผลิตไก่ออกมามากเกินไป ความต้องการ	-	4	3

4.2.2 การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่านในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 และแนวทางการ เชื่อมโยงโครงการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

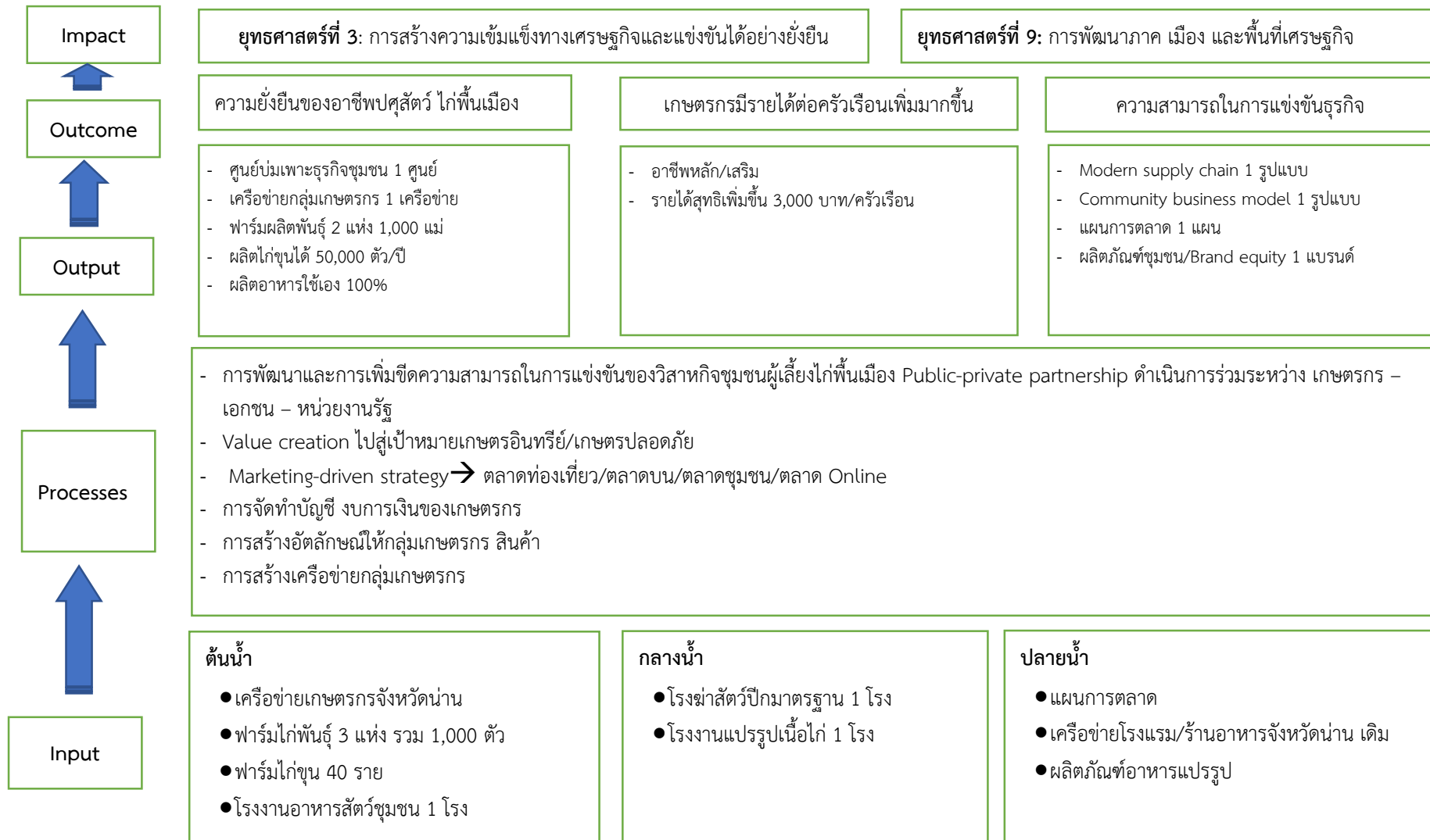
จังหวัดน่านมีโครงการส่งเสริมอาชีพปศุสัตว์และเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่หลายโครงการและหลากหลายเจ้าภาพ ทั้ง ปศุสัตว์จังหวัด หน่วยงานทหาร มูลนิธิเอกชน เป็นต้น มีโครงการที่หลากหลาย เช่น โครงการเกษตรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมือง โครงการแก้ไขปัญหาเขาหัวโล้น โครงการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่สูง โครงการเกษตรอัจฉริยะ (smart farmer) โครงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในสถานศึกษา เช่น มทร. น่าน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวขาดการประสานงานในลักษณะบูรณาการ หากมีการศึกษาวิจัยที่ช่วยทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน น่าจะทำให้งานดังกล่าวเกิดผลกระทบมากขึ้น ปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองคือ การตลาด เนื่องจากเกษตรกรเองมีทักษะและองค์ความรู้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่แล้ว แต่หากจำหน่ายไม่ได้ก็จะทำให้การส่งเสริมอาชีพไม่ประสบความสำเร็จ หน่วยงานที่เข้าร่วมประชุมยังเห็นร่วมกันในการผลักดันให้เกิดการทำงานในลักษณะบูรณาการ จากข้อสรุปดังกล่าว สามารถพัฒนาออกมาเป็นข้อดำเนินการได้ดังนี้

- เชื่อมโยงเกษตรกรเข้าด้วยกันโดยใช้การตลาดเป็นตัวนำ โดยเกษตรกรแต่ละแห่งอาจมีการจัดการและมีลักษณะกลุ่มที่แตกต่างกัน แต่สามารถเชื่อมโยงกันได้โดยใช้แบรนด์ไก่ทุ่งช้าง โดยให้วิสาหกิจชุมชนฯ ทุ่งช้างเป็นผู้ดำเนินการรับซื้อไก่ของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดให้แก่กลุ่มอื่น ๆ แต่มีข้อกำหนดว่าฟาร์มต้องพัฒนาเข้าสู่ระบบมาตรฐานไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (GAP ไก่พื้นเมือง) หรืออย่างน้อยให้ได้ตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์ (Good farming management)
- มทร.น่าน ซึ่งมีศักยภาพในการจัดการฟาร์มไก่พันธุ์ สามารถผลิตลูกไก่ขุนและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรเพื่อเลี้ยงเป็นไก่ขุน

- การบูรณาการอาจทำได้ไม่มากนัก แต่อาจเริ่มต้นจากโครงการที่ดูแลโดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และมหาวิทยาลัย เช่น โครงการเกษตรแปลงใหญ่โก๊พื้นเมือง โครงการเกษตรอัจฉริยะ โครงการที่สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- เกษตรกรกลุ่มทุ่งช้าง มีศักยภาพในการพัฒนาการเลี้ยงเข้าสู่เกษตรแปลงใหญ่โก๊พื้นเมือง ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า กลุ่มเกษตรกรทุ่งช้างควรสมัครโครงการเกษตรแปลงใหญ่ของกรมปศุสัตว์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เนื่องจากโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ได้มีการอนุมัติและดำเนินงานไปแล้ว

4.2.3 การทบทวนแผนที่ยุทธศาสตร์ของโครงการ และการใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานวิจัย

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้เชิญเข้าร่วมในงานวิจัยแล้ว ได้จัดการประชุมร่วมกับเกษตรกรอีกครั้ง เพื่อทบทวนเป้าหมายหลักของกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานวิจัย และแนวทางการทำงานของคณะผู้วิจัยและกลุ่มเกษตรกร สรุปผลได้ว่า เป้าหมายหลักของโครงการคือ การยกระดับศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจของเกษตรกร การเพิ่มรายได้ของเกษตรกร และการทำให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพการเลี้ยงโก๊พื้นเมือง ซึ่งทางกลุ่มได้ใช้เป็นแนวทางการทำงาน โดยแผนที่ยุทธศาสตร์ของการทำงานแสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงแผนที่ยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนร่วมกับกลุ่มเกษตรกร

4.3 ผลการพัฒนาเครือข่าย

4.3.1 การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรและการจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรอยู่ในฐานข้อมูลของกรมปศุสัตว์ และเป็นการใช้ฐานข้อมูลเดียวกันทั้งหน่วยงาน กรมปศุสัตว์และโครงการวิจัย จึงได้กำหนดให้เกษตรกรทุกรายของวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ซึ่งในการขึ้นทะเบียนในครั้งนี้ จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอ สามารถทราบถึงจำนวนสัตว์ที่มีของเกษตรกรแต่ละราย ภาวะของการเกิดโรคระบาด การรายงานโรคระบาด และการเป็นเกษตรกรเป้าหมายในการส่งเสริมการเลี้ยงของกรมปศุสัตว์ และได้รับการชดเชยในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ ดังเช่นกรณีน้ำท่วมฟาร์มของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ นางวันเนา แสงจันทร์ ในวันที่ 18 สิงหาคม 2561 เกษตรกร ก็ได้รับความช่วยเหลือ ทั้งอุปกรณ์ซ่อมแซมโรงเรือน และค่าชดเชยความเสียหายจากไถ่ตายจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง

ภาพที่ 4 ข้อมูลสมาชิกเกษตรกรกลุ่มในฐานข้อมูลของกรมปศุสัตว์ นางรัตนา อินต๊ะนาม

ภาพที่ 5 ข้อมูลจำนวนแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองของเกษตรกร นางรัตนา อินต๊ะนาม

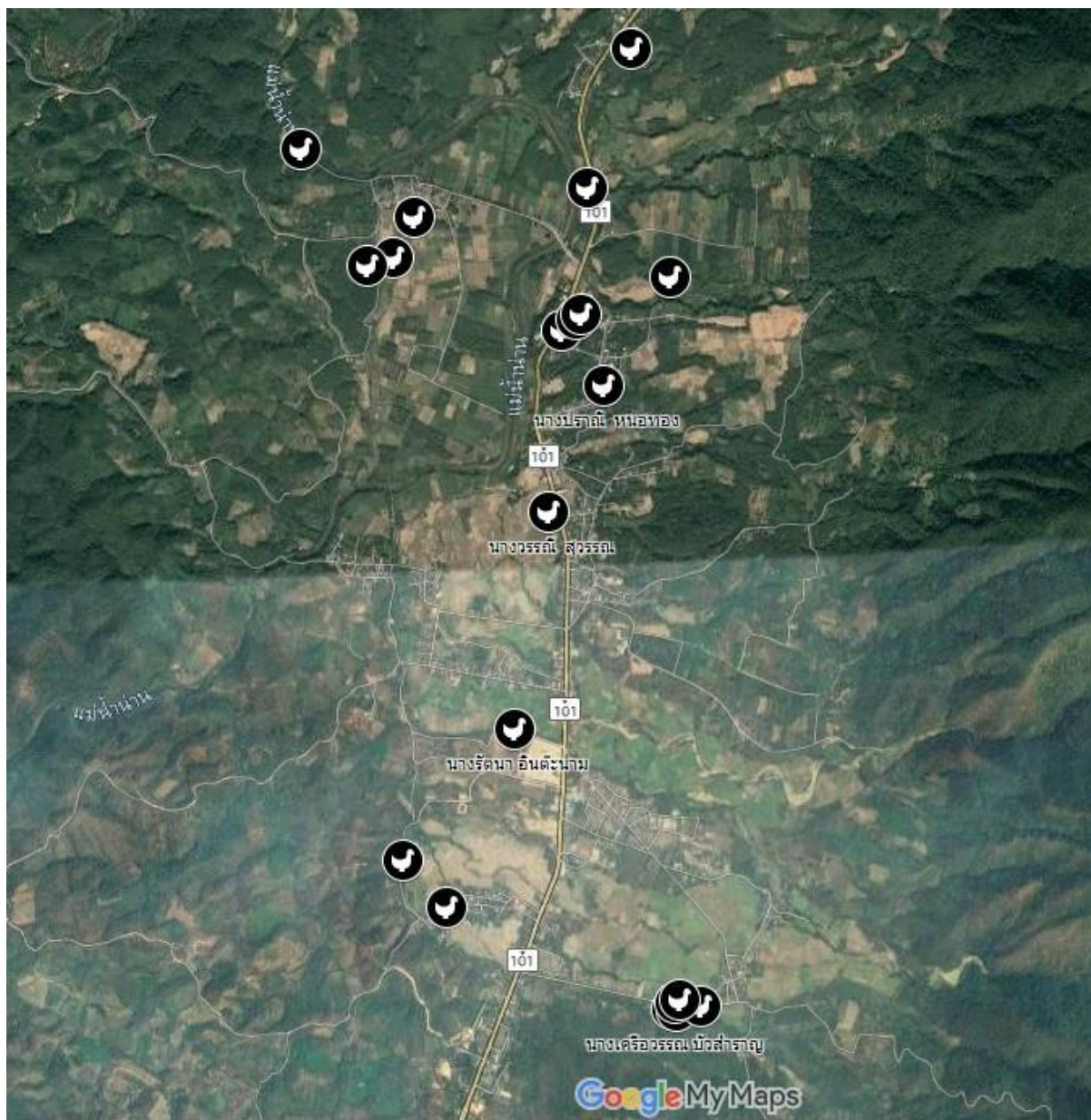
ภาพที่ 6 เกษตรกรเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วม

ภาพที่ 7 ความเสียหายจากน้ำท่วมที่พัดพาพื้นที่เลี้ยงไก่เสียหายอย่างหนัก และเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายในภาพคือนางวันเนาว์ แสงจันทร์ สมาชิกกลุ่มฯ

นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System, GIS) ซึ่งเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลเกษตรกรทุกรายของกลุ่ม ทั้งข้อมูลสถานที่ตั้งของฟาร์ม และข้อมูลการผลิตสัตว์ปีกของเกษตรกร ทั้งนี้ ฐานข้อมูล GIS มีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาเกษตรกรและใช้งานได้หลากหลาย เช่น การส่งเสริมเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ลาดชัน การวางแผนการเลี้ยงสัตว์ให้เหมาะสมกับพื้นที่ การประเมินความเสี่ยงในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ เช่น โรคระบาด ซึ่งสามารถใช้สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการกำหนดพื้นที่ที่โรคระบาด กำหนดพื้นที่เฝ้าระวังโรคและจุดกักกันโรค ติดตามการระบาดของโรค การสร้างแบบจำลองการระบาดของโรค การศึกษาปัจจัยเสี่ยงของการแพร่ระบาดของโรค การวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค เป็นต้น ซึ่งเป็น

ประโยชน์อย่างมากในการใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการเลี้ยงสัตว์ และเฝ้าระวังควบคุมโรคและการ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาต่อไปเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดการฟาร์มระบบเกษตรแม่นยำและเกษตรอัจฉริยะ (Precision agriculture/ smart farm management) ซึ่งในโครงการวิจัยนี้ ได้พัฒนาบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ผ่านไดนามิกเว็บเซอร์วิส (Google Maps API) ซึ่งเชื่อมโยงกับฐานข้อมูล MySQL ซึ่งเป็นระบบการจัดการฐานข้อมูลเกษตรกรผ่านระบบเครือข่าย ซึ่งผู้ดูแลโปรแกรมและผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลนี้ได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

ภาพที่ 8 ฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ของฟาร์มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ซึ่งจะประกอบด้วยฟาร์มของเกษตรกรทุกรายที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ

ภาพที่ 9 การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล GIS ในการควบคุมโรคระบาด เช่น ไข้หวัดนก

4.3.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

จากการที่ได้มีการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในช่วงการทำงานในปีที่ 1 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 18 ราย และในปีที่ 2 มีเกษตรกรเดิมเข้าร่วมโครงการ 10 ราย และเกษตรกรรายใหม่จำนวน 2 ราย มีจำนวนทั้งสิ้น 41 ราย แต่ในการทำงานในปีที่สี่ ยังคงมีสมาชิกที่มีการเลี้ยงไก่คงที่ คือจำนวน 41 ราย

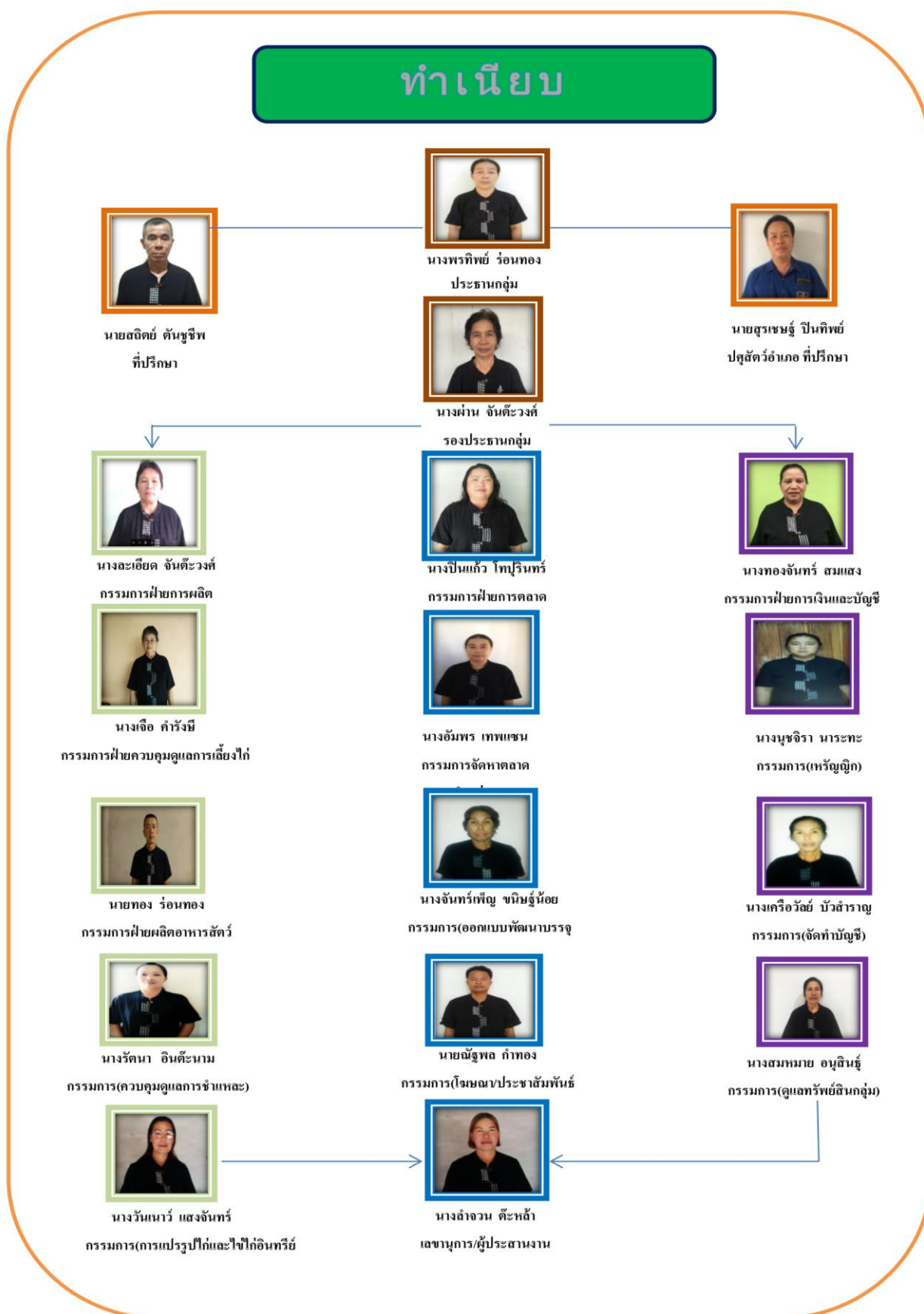
ตารางที่ 2 รายชื่อของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หมายเหตุ	อาชีพหลัก
1	นายสถิตย์ ต้นชูชีพ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
2	นางผ่าน จันทะวงศ์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
3	นางพรทิพย์ ร่อนทอง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เลี้ยงไก่
4	นางทองจันทร์ สมแสง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	รับจ้างทั่วไป
5	นางรณจวน ต๊ะหล้า	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 2	ค้าขาย
6	นางวันเนาว์ แสงจันทร์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 2	เกษตรกร
7	นางปิ่นแก้ว โทบุรินทร์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	รับจ้างทั่วไป
8	นางบัวเผย บุตรราช	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
9	นางอัมพร เทพเซน	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
10	นายธนโชติ ประดับหิน	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	รับจ้างทั่วไป

11	นายปรกรณ์รัตน์ ศิริวิชา ยานันท์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
12	นางเมื่อง วัดคำ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
13	นางละเอียด จันตะวงศ์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
14	นายสำรวย ต้นชูชีพ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
15	นางสมหมาย อนุสินธุ์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	รับจ้างทั่วไป
16	นายถวิล เสี่ยงกอง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
17	นายคำเสาร์ ศาลาคาม	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
18	นายปรีชา ร่อนทอง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เลี้ยงไก่
19	นางเจือ คำรังสี	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
20	นางพัทธธีรา ธนันทภัทรพงษ์	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 1	เกษตรกร
21	นางบุญเที่ยง ใจเสมอ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
22	นางแจ่มใส เสี่ยงกอง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
23	นายณรงค์สิทธิ์ สิทธิยศ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
24	นางเฉลียว ปินตามัย	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
25	นางเดือนเพ็ญ จิตรวลา	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
26	นายสุพงษ์ เทพอิน	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
27	นางวิไลย พรมตา	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
28	นางสุพัตรา ไร่พุดธา	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
29	นางบุญเถียน ขัตติยะปัญญา	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
30	นางนุชจิรา นาระทะ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
31	นางจันทร์ ทันยะ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
32	นางบัวผา ใจเย็น	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
33	นางรัตนา อินตะนาม	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
34	นางจันทร์เพ็ญ ขนิษฐน้อย	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
35	นางศรีพรรณ โนนิล	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
36	นางรัตสุวรรณ บัวสำราญ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
37	นางนฤมล อ้อยงาม	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
38	นายครรชิต เสี่ยงกอง	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
39	นางจินดา ช่วยนา	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
40	นายทองคำ ไชยและ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร
41	นายเครือวรรณ บัวสำราญ	สมาชิกเดิมตั้งแต่ปีที่ 3	เกษตรกร

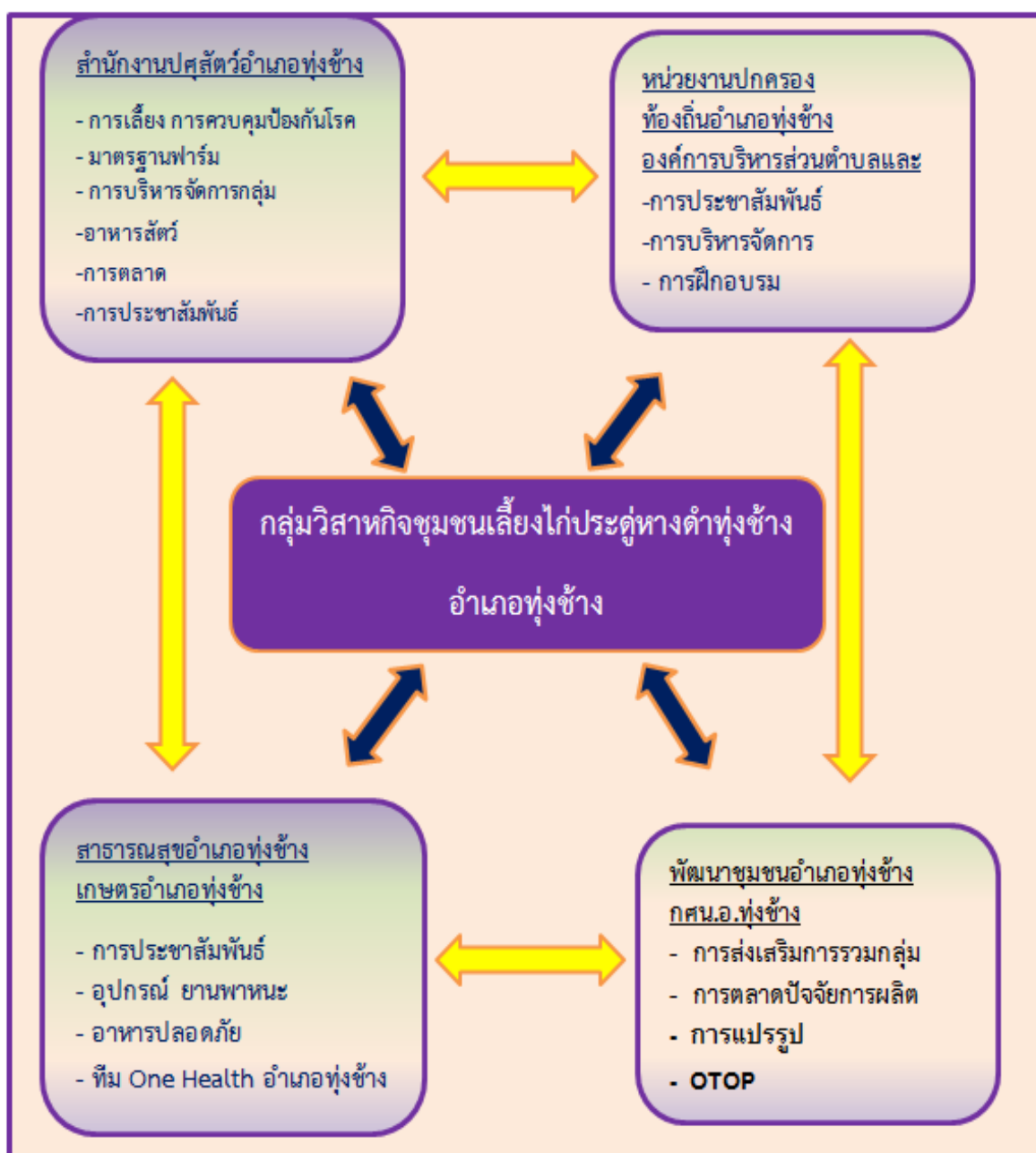
ในด้านการบริหารจัดการสถาบัน ได้มีการจัดรูปแบบการบริหารซึ่งประกอบไปด้วย ระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม แผนการดำเนินงาน และมาตรฐานการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้างมีระเบียบข้อบังคับที่เอื้อต่อความสำเร็จของกลุ่ม โดย คณะกรรมการกลุ่มพร้อมด้วยสมาชิกได้ร่วมกันพิจารณาถึงระเบียบและข้อบังคับกลุ่มเพื่อให้สมาชิกได้ยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติโดยมอบให้สมาชิกทุกราย
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการเงินแลบัญชี และแต่ละฝ่ายได้มีการแบ่งงานตามความชำนาญงานของแต่ละบุคคลโดยมีการประชุมและกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน โดยมี นายสถิตย์ ตันชูชีพ ปราชญ์ชาวบ้านด้านเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเป็นที่ปรึกษา
3. กลุ่มมีการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปี โดยกำหนดให้มีการประชุมใหญ่ประจำปีในช่วงเดือนมกราคม ของทุกปี เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้เสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานทั้งปีของกลุ่ม เพื่อดำเนินการวางแผนการดำเนินงานประจำปี
4. มีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของกลุ่มทุกด้านเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของสมาชิกให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมทั้งกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ รวมทั้งการประสานงานเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรของกลุ่มอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ภาพที่ 10 ทำเนียบคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรและที่ปรึกษา

กลุ่มเกษตรกรจึงได้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ เพื่อขอความช่วยเหลือและให้ความรู้ในการพัฒนากลุ่มด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานและกลุ่ม ทั้งกรมการปกครอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชนอำเภอทุ่งช้าง การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอทุ่งช้าง สาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง เกษตรอำเภอทุ่งช้าง คณะทำงาน One Health อำเภอทุ่งช้าง และที่สำคัญคือสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้างเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 11 รูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการของกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่

4.3.3 การจัดการปฏิทินการผลิตไก่ และการผลิตไก่ขุนของกลุ่มเกษตรกร

ในการผลิตลูกไก่ของกลุ่มวิสาหกิจเลี้ยงไก่ประดู่ทุ่งช้าง จะมี 2 รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์และใช้ตัวพ่อเข้ามาช่วยในการผลิต ซึ่งเป็นการเลี้ยงแม่พันธุ์มากกว่าร้อยละ 50 จะทำให้ผลผลิตลูกไก่ขุนมีปริมาณสูง และสามารถคาดการณ์ปริมาณการผลิตได้ ซึ่งรูปแบบนี้มีความเหมาะสมกับการผลิตเชิงการค้า และการเลี้ยงเป็นอาชีพหลัก อีกรูปแบบหนึ่งคือการเลี้ยงแบบให้แม่ไก่ฟักธรรมชาติ ซึ่งแต่ละฟาร์มจะเลี้ยงแม่ไก่ไม่มากนัก และได้ผลผลิตไก่ขุนต่อแม่ไม่เกิน 50 ตัว/ปี ซึ่งรูปแบบนี้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตในชนบทและเป็นแหล่งโปรตีนและความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งทางโครงการได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงทั้งสองระบบตามความเหมาะสมของเกษตรกรแต่ละราย

จากข้อมูลการผลิตในการดำเนินงานระยะที่สามพบว่า เกษตรกรสามารถผลิตไก่ขุนได้ทั้งสิ้น 27,933 ตัว และยังมีศักยภาพที่จะขยายตัวอีก เพื่อให้ส่งเสริมการเลี้ยงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และการผลิตเนื้อไก่ของกลุ่มเกษตรกรมีปริมาณเหมาะสม ไม่มากเกินไปจนทำให้สินค้ามากกว่าความต้องการ และมีปริมาณอย่างเพียงพอเพื่อที่จะสามารถป้อนตลาดได้อย่างต่อเนื่อง จึงได้มีการวางแผนการผลิตไก่ขุนของฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ของกลุ่มดังนี้

ตารางที่ 3 ปฏิทินการบริโภคและการการผลิตไก่ขุนของกลุ่มเพื่อจำหน่ายเป็นไก่สดของกลุ่มเกษตรกร

เดือน	จำนวนลูกไก่ที่วางแผนการผลิต	เดือนที่วางแผนส่งขาย	หมายเหตุ
มกราคม 2561	5,000	เมษายน 2561	เทศกาลสงกรานต์
กุมภาพันธ์ 2561	3,000	พฤษภาคม 2561	
มีนาคม 2561	3,000	มิถุนายน 2561	
เมษายน 2561	3,000	กรกฎาคม 2561	
พฤษภาคม 2561	3,000	สิงหาคม 2561	
มิถุนายน 2561	3,000	กันยายน 2561	
กรกฎาคม 2561	3,000	ตุลาคม 2561	
สิงหาคม 2561	3,000	พฤศจิกายน 2561	
กันยายน 2561	5,000	ธันวาคม 2561	เทศกาลปีใหม่
ตุลาคม 2561	5,000	มกราคม 2562	เทศกาลปีใหม่ไทย
พฤศจิกายน 2561	3,000	กุมภาพันธ์ 2562	
ธันวาคม 2561	3,000	มีนาคม 2562	
รวม	42,000		

ในส่วนของฟาร์มไก่พันธุ์ ซึ่งเป็นศูนย์เพาะขยายพันธุ์ลูกไก่ขุนหลักของกลุ่ม ได้มีการเพิ่มจำนวนฟาร์มไก่พันธุ์เป็น 3 ฟาร์ม เพื่อให้เกษตรกรสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง และมีปริมาณการผลิตไก่ขุนที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยฟาร์มนายสถิตย์ ต้นชูชีพ มีแม่พันธุ์ที่กำลังให้ผลผลิตไข่ 250 ตัว ฟาร์มนางพรทิพย์ ร่อนทอง มีแม่พันธุ์ที่กำลังให้ผลผลิตไข่ 250 ตัว และนางรัตนา อินตะนาม มีแม่พันธุ์ที่ให้ผลผลิตไข่ 100 ตัว ปริมาณการผลิตไก่ขุนของทั้ง 3 ฟาร์ม แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลผลิตลูกไก่ที่ได้จากฟาร์มผลิตพันธุ์ของเกษตรกร

เดือน	ผลผลิตลูกไก่จากศูนย์เพาะขยายพันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร								
	ฟาร์มนายสถิตย์ ต้นชูชีพ			ฟาร์มนางพรทิพย์ ร่อนทอง*			ฟาร์มนางรัตนา อินตะนาม**		
	ไข่เข้าตู้	ได้ลูกไก่	%ฟัก	ไข่เข้าตู้	ได้ลูกไก่	%ฟัก	ไข่เข้าตู้	ได้ลูกไก่	%ฟัก
มกราคม 2561	2,300	1,863	81.00	1,300	932	71.69	-	-	-
กุมภาพันธ์ 2561	2,400	1,900	79.17	1,400	1,067	76.21	-	-	-
มีนาคม 2561	2,250	1,678	74.58	1,100	750	68.18	-	-	-
เมษายน 2561	1,500	975	65.00	900	506	56.22	-	-	-
พฤษภาคม 2561	1,800	1,348	74.89	1,900	1,273	67.00	-	-	-
มิถุนายน 2561	2,000	1,520	76.00	1,680	1,143	68.04	-	-	-
กรกฎาคม 2561	2,200	1,740	79.09	2,030	1,459	71.87	-	-	-
สิงหาคม 2561	2,150	1,638	76.19	2,100	1,524	72.57	-	-	-
กันยายน 2561	2,000	1,592	79.60	2,000	1,526	76.30	800	594	0.74
ตุลาคม 2561	2,000	1,524	76.20	1,900	1,410	74.21	1,000	792	0.79
พฤศจิกายน 2561	1,900	1,486	78.21	2,000	1,538	76.90	950	800	0.84
ธันวาคม 2561	1,700	1,290	75.88	1,950	1,487	76.26	980	795	0.81
รวมทั้งสิ้น	24,200	18,554		20,260	14,615		3,730	2,981	

หมายเหตุ

* ช่วงแรก นางพรทิพย์ มีไก่ที่ให้ผลผลิตไข่ 152 ตัว และเพิ่มเป็น 250 ตัวเมื่อเดือน พฤษภาคม 2561

** นางรัตนา อินตะนามได้เริ่มต้นเลี้ยงไก่พันธุ์ในปี 2561 และได้เริ่มผลิตลูกไก่ในช่วงเดือนกันยายน

4.3.4 ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการผลิตของผู้เลี้ยงไก่พันธุ์ทั้งสามราย ได้แก่ ฟาร์มนายสถิตย์ ต้นชูชีพ นางพรทิพย์ ร่อนทอง และนางรัตนา อินตะนาม ซึ่งทั้งสามราย เป็นศูนย์ผลิตลูกไก่ให้แก่เกษตรกรในกลุ่ม และมีการเลี้ยงในเชิงการค้า มีการใช้ตู้ฟักเข้ามาช่วยเลี้ยง จึงทำให้มีความคุ้มค่า คำนวณมากกว่า ทั้งนี้ ฟาร์มนายสถิตย์ ต้นชูชีพ มีต้นทุนการผลิตที่ตัวละ 11.38 บาท ฟาร์มนางพรทิพย์ ร่อนทอง มีต้นทุนการผลิตที่ ตัวละ 13.95 บาท และฟาร์มนางรัตนา อินตะนาม มีต้นทุนการผลิตที่ตัวละ 32.52 บาท (ฟาร์มนางรัตนา แม่ไก่ฟักให้ผลผลิตได้ 4 เดือน จึงยังมีต้นทุนสูง)

ตารางที่ 5 ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกร

ต้นทุนการผลิต (บาท)	ฟาร์มนายสถิตย์ ตันชูชีพ	ฟาร์มนางพรทิพย์ ร้อนทอง	ฟาร์มนางรัตนา อินตะนาม**
ต้นทุนผันแปร			
พ่อพันธุ์	9,000.00	8,400.00	3,600.00
แม่พันธุ์	37,500.00	37,500.00	37,500.00
อาหารพ่อพันธุ์	25,623.00	25,623.00	8,424.00
อาหารแม่พันธุ์	94,900.00	94,900.00	12,480.00
ค่าแรงงาน	27,375.00	27,375.00	27,375.00
ค่าวัคซีนและยา	300.00	300.00	100.00
อุปกรณ์ต่าง ๆ	500.00	850.00	450.00
รวมต้นทุนผันแปร	195,198.00	194,948.00	89,929.00
ต้นทุนคงที่			
โรงเรือนไก่	10,000.00	6,400.00	5,000.00
ตู้ฟักไข่	6,000.00	2,500.00	2,000.00
รวมต้นทุนคงที่	16,000.00	8,900.00	7,000.00
รวมต้นทุนทั้งหมด	211,198.00	203,848.00	96,929.00
รวมลูกไก่ที่ได้	18,554.00	14,615.00	2,981.00
ต้นทุนลูกไก่ /ตัว	11.38	13.95	32.52

หมายเหตุ *ค่าพ่อพันธุ์ไก่ ตัวละ 200 บาท ค่าแม่พันธุ์ไก่ ตัวละ 150 บาท ค่าอาหารพ่อแม่พันธุ์ 13บาท/กิโลกรัม ค่าแรงงานวันละ 300 บาท ทำงาน 2 ชั่วโมงต่อวัน

** ฟาร์มนางรัตนา แม่ไก่ฟักให้ผลผลิตไข่ได้ 4 เดือน จึงมีต้นทุนลูกไก่ที่ยังสูงอยู่

ในส่วนของเกษตรกรที่เลี้ยงโดยวิธีฟักธรรมชาติ นั้น มีจำนวนเกษตรกรทั้งหมดจำนวน 15 ราย และได้เก็บข้อมูลจำนวนการผลิตลูกไก่ที่ได้ของเกษตรกรแต่ละราย โดยผลผลิตไก่ของเกษตรกรแต่ละราย แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลผลิตไก่ขุนที่เกษตรกรผลผลิตได้จากการเลี้ยงแบบให้แม่ฟักธรรมชาติ

ที่	ชื่อ-สกุล	จำนวนสัตว์ของสมาชิก		
		ไก่พ่อพันธุ์	ไก่แม่พันธุ์*	ปริมาณไก่ขุนที่ผลิตได้
1	นางผ่าน จันตะวงศ์	6	45	1,064
2	นางทองจันทร์ สมแสง	8	29	480
3	นางลำจวน ต๊ะหล้า	3	35	713
4	นางปิ่นแก้ว โทปุรินทร์	5	30	600
5	นางละเอียด จันตะวงศ์	4	48	1,200

6	นายสำรวย ต้นชูชีพ	3	18	370
7	นางสมหมาย อนุสินธุ์	4	20	352
8	นางเจือคำ รังสี	5	40	608
9	นายณรงค์ สิทธิสัทยาศ	6	48	875
10	นางเฉลียว ปันนิตามัย	4	35	437
11	นางวิไลย พรมตา	6	42	1,019
12	นางนุชจิรา นาระทะ	3	27	238
13	นางเครือวรรณ บัวสำราญ	4	34	824
14	นายครรชิต เสี่ยงกอง	3	39	646
15	นายทองคำ ไชยและ	4	42	828
รวมทั้งสิ้น		68	532	10,254

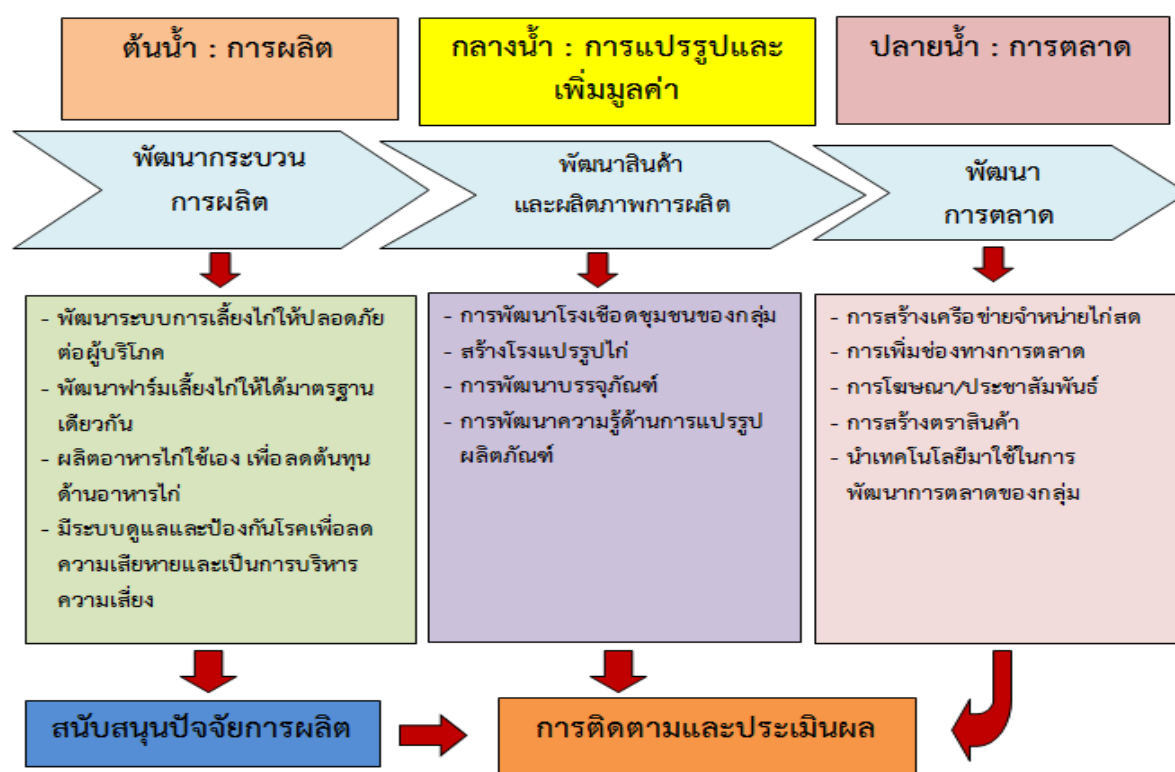
*หมายเหตุ เกษตรกรไม่ได้บันทึกแยกระหว่างไก่พันธุ์ที่อยู่ในระยะให้ผลผลิตและไก่รุ่นพันธุ์ จึงไม่ได้วิเคราะห์ประสิทธิภาพการให้ผลผลิตของแม่พันธุ์

จากข้อมูลดังกล่าว ทำให้กลุ่มสามารถผลิตไก่ขุนจากทั้งระบบการผลิตแบบฟาร์ม และการผลิตแบบเลี้ยงธรรมชาติ ได้รวมกันกว่า 46,000 ตัว ซึ่งใกล้เคียงกับปริมาณที่คาดการณ์ปฏิทินการผลิต

4.3.3 การพัฒนาระดับคุณภาพสินค้าให้ได้การรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย และการผลิตที่ครบวงจรและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยอาศัยปัจจัยภายนอกของกลุ่มให้น้อยที่สุด กลุ่มเกษตรกรจึงได้วางแผนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ โดยได้วางแผนตั้งแต่การดำเนินงานในปีแรก กล่าวสรุปคือ ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินงานของกลุ่มได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม โดยกลุ่มได้กำหนดเป้าหมายคือ เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอย่างยั่งยืน ซึ่งจากการกำหนดเป้าหมายจึงได้กำหนดแผนการดำเนินการตามรูปแบบของห่วงโซ่การผลิต

ในระยะแรกที่ดำเนินงาน (พ.ศ. 2556-2558) เป็นช่วงเริ่มต้นการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ จะเป็นการเน้นช่วงต้นน้ำของการผลิต โดยเน้นการพัฒนากระบวนการเลี้ยงที่มีระบบป้องกันควบคุมโรคที่ดี มีการจัดการการเลี้ยงที่เหมาะสม ทั้งด้านการจัดการโรงเรือน สุขภาพ การป้องกันควบคุมโรค และการลดต้นทุนการผลิตโดยเฉพาะด้านอาหารสัตว์ ส่วนระยะที่สอง (พ.ศ. 2558-2560) จะเป็นการเน้นที่การพัฒนาช่วงกลางน้ำ นั่นคือ การแปรรูปและเพิ่มมูลค่าสินค้า มีการสร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกระดับชุมชน โรงแปรรูป เพื่อผลิตเนื้อไก่ให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัยทางด้านอาหารสู่ผู้บริโภค ส่วนระยะที่สาม (พ.ศ. 2561-2562) จะเป็นการเน้นที่การสร้างช่องทางการตลาด การสร้างการรับรู้ จะเป็นการพัฒนาทางด้านการตลาดโดยการจัดหาสถานที่จำหน่ายและสร้างเครือข่ายจำหน่ายไก่สด รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าให้ผู้บริโภคได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการสร้างระบบอาชีพให้มีความมั่นคงและยั่งยืน สามารถผลิตเนื้อไก่ป้อนตลาดได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอต่อความต้องการ

ภาพที่ 13 ภาพรวมของแผนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

ส่วนในระยะที่สี่ (พ.ศ. 2561-2562) ซึ่งเป็นระยะของงานวิจัยนี้ จะเน้นการยกระดับคุณภาพของสินค้าให้ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย และการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยครอบคลุมตั้งแต่ฟาร์ม โดยเกษตรกรที่มีความพร้อมสูงจะส่งเสริมให้ปรับปรุงฟาร์มให้เข้าสู่การรับรองการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (Good manufacturing practices, GAP) ส่วนฟาร์มที่ยังอยู่ในการพัฒนา ก็ส่งเสริมให้เข้าสู่ระบบฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงที่เหมาะสม (Good farming management, GFM) ซึ่งเป็นระบบมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์ปีกของกรมปศุสัตว์ ซึ่งจากผลการดำเนินงาน พบว่า มีฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 2 ฟาร์ม ที่ได้รับการรับรองระบบ GAP และมีฟาร์มขุนจำนวน 25 ฟาร์ม ที่ได้รับการรับรอง GFM และที่เหลืออีก ฟาร์ม 14 ฟาร์ม ยังอยู่ในขั้นตอนการรอการตรวจรับรอง ทั้งนี้ การที่ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐาน จะเป็นการยกระดับความเชื่อมั่นของผู้บริโภค โดยรายละเอียดของมาตรฐานระบบ GAP และ GFM แสดงดังภาคผนวกที่

ตารางที่ 7 จำนวนฟาร์มที่เข้าสู่ระบบ GAP และ GFM

ระบบมาตรฐาน	จำนวนฟาร์ม
GAP	2 (4.9%)
GFM	25 (60.9%)
อยู่ในขั้นตอนการรอตรวจรับรองฟาร์ม	14 (34.1%)
รวมทั้งสิ้น	41 (100%)

ภาพที่ 14 การรับรองมาตรฐาน GAP ของฟาร์ม นายสัทธิย์ ต้นชูชีพ และนางพรทิพย์ ร่อนทอง เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม

ในส่วนของผู้ผลิตอาหารนั้น กลุ่มเกษตรกรได้เข้าร่วมการอบรมในด้านกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐานและได้นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการผลิตเนื้อไก่ของกลุ่มตนเอง โดยได้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการยกระดับมาตรฐานสินค้า (สินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม) จัดโดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) วันที่ 20 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมน้ำทอง จังหวัดน่าน
2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา ภายใต้โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพสู่ตลาดสากล วันที่ 24-26 กรกฎาคม 2561 ณ โรงแรมรัตนปาร์ค จังหวัดพิษณุโลก
3. โครงการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม ของใช้ ตกแต่ง ด้วยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าน และจังหวัดตาก จัดโดยศูนย์นวัตกรรมอาหารและบรรจุภัณฑ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 3-5 พฤศจิกายน 2561
4. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ผู้ประกอบการ OTOP สู่การค้าตลาดยุค ดิจิทัล 4.0 ภายใต้โครงการเพิ่มช่องทางการตลาดสินค้า เชื่อมโยงสู่ AEC จัดโดยกลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน วันที่ 3-5 ธันวาคม 2561

จากการอบรมดังกล่าว ทำให้กลุ่มเกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์เนื้อไก่ประดู่หางดำ และกลุ่มเกษตรกรได้ดำเนินการขอการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ให้การรับรอง ได้แก่ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้ให้การรับรองสินค้าปลอดภัยให้แก่ผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำต้มน้ำปลา ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์นำ (product champion) ของกลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ ยังได้ขอการรับรองเครื่องหมาย ออ. จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ซึ่งทางกลุ่มได้รับเครื่องหมาย ออ. ของสินค้าของกลุ่มทุกผลิตภัณฑ์ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ไก่ต้มน้ำปลา แกงคั่วไก่ ไก่หนึ่งสมุนไพโร ลาบไก่

ภาพที่ 15 การรับรองสินค้าปลอดภัยให้แก่ไก่ประดู่ต้มน้ำปลา โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ในด้านการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ในรูปแบบไก่มีความสุข (happy chicken) โดยการเลี้ยงแบบปล่อยอยู่แล้ว การส่งเสริมให้ไก่มีความสุข มีอิสระในการแสดงพฤติกรรม จะทำให้ไก่แข็งแรง ไม่ป่วยง่าย จึงมีโอกาสใช้ยาและสารเคมีในการเลี้ยงน้อยลง และเกษตรกรได้มีการปลูกพืชทะเลทรายและขมิ้นชันในพื้นที่การเลี้ยงให้ไก่กินเอง และผสมในอาหารสัตว์เพื่อป้องกันรักษาโรคในกรณีที่เกิดการป่วย ซึ่งพืชทะเลทรายมีจุดประสงค์ในการใช้เพื่อควบคุมโรคระบบทางเดินหายใจ และขมิ้นชันมีจุดประสงค์ในการใช้เพื่อควบคุมโรคระบบทางเดินอาหาร

นอกจากนี้ กลุ่มเกษตรกรยังได้มีการนำมูลไก่ การนำผลพลอยได้จากกระบวนการฆ่าและชำแหละ เช่น เศษขน มาหมักเป็นปุ๋ย และใช้ในการปลูกพืชบริเวณพื้นที่ฟาร์ม เพื่อลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการปลูกพืชซึ่งจะเป็นขั้นตอนการปรับเปลี่ยนพื้นดิน สถานที่เลี้ยงไก่ไปสู่ระบบการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งพืชที่เกษตรกรปลูกได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ผักกาดขาว ผลไม้เช่นกล้วย โดยจะมีเศษเหลือผักผลไม้และผลพลอยได้ต่าง ๆ เหล่านี้ในกระบวนการเก็บเกี่ยว และเกษตรกรก็นำเศษผักเหล่านี้ไปใช้ในการเลี้ยงไก่ จึงนับว่าเป็นการหมุนเวียนของทรัพยากรการผลิต เป็นระบบเกษตรหมุนเวียน/เกษตรเกื้อกูล

ภาพที่ 16 การเลี้ยงในระบบ GAP ไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ มีการให้ไก่แสดงพฤติกรรมอย่างเต็มที่ ทำให้ไก่แข็งแรง มีการปลูกสมุนไพรทั้งพืชทะเลทรายและขมิ้นชันในพื้นที่เลี้ยง เพื่อให้ไก่กินเอง

ภาพที่ 17 ผลพลอยได้จากการผลิต ได้แก่ มูลไก่ และเศษขน นำมาหมักเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยอินทรีย์

ภาพที่ 18 การหมักเศษขนร่วมกับจุลินทรีย์จนเป็นของเหลว เกษตรกรนำไปใช้ในการปลูกพืช และได้หมუნเวียนนำเศษพืชผักผลไม้เหล่านี้มาใช้เลี้ยงไก่

4.3.4 การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจร

กลุ่มเกษตรกรได้มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีการเลี้ยงไก่อย่างครบวงจร ตั้งแต่ฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ การใช้เทคโนโลยีตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิต การผลิตอาหารใช้เอง การฆ่าและชำแหละและการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและการสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาด โดยได้เริ่มต้นดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ทำให้กลุ่มเกษตรกรเป็นที่รู้จักอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีกลุ่มเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานหลากหลายกลุ่มจากหลายจังหวัด ที่สำคัญได้แก่

1. วันที่ 23 พฤษภาคม 2561 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตสินค้าเกษตรไร้สารเคมีตำบลบ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ จำนวน 14 คน ได้เข้ามาศึกษาดูงานในด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร และการดำเนินงานโรงฆ่าสัตว์ปีก รวมถึงการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าในชุมชน
2. วันที่ 28 มีนาคม 2561 กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงท่าวังผา จำนวน 19 ราย ได้เข้ามาศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอย่างครบวงจร และได้นำไปต่อยอดการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของตนเอง
3. วันที่ 29 พฤษภาคม 2561 คณะผู้เชี่ยวชาญด้านสัตว์ปีก กรมปศุสัตว์ ได้เข้ามาศึกษาเยี่ยมชมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรและได้ให้คำแนะนำในการพัฒนากลุ่มเกษตรกร รวมถึงการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองและการตั้งโรงงานอาหารสัตว์ชุมชน
4. วันที่ 15 สิงหาคม 2561 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดแพร่ และเกษตรกรแกนนำผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ จำนวน 100 ราย ได้เข้ามาศึกษาดูงานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำแบบครบวงจร และการจัดการด้านการตลาด
5. วันที่ 12 กันยายน 2561 คณะผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองของตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 30 ราย ได้มาศึกษาดูงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรและการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจร
6. วันที่ 19 มีนาคม 2562 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 10 ราย ได้เข้ามาศึกษาดูงานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำของกลุ่มเกษตรกร
7. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน ได้ติดต่อกลุ่มฯ เพื่อขอรูปแบบการสร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษ โดยได้ขอแบบแปลนไปเพื่อเป็นต้นแบบในการก่อสร้างของกลุ่ม ซึ่งทางเครือข่ายของเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ ได้สร้างโรงฆ่าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

นอกจากนี้ ยังได้เป็นแหล่งการฝึกอบรมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้แก่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดน่าน โดยที่เกษตรกรสมาชิกกลุ่มเอง ดำเนินการอบรมโดยการเป็นวิทยากรด้วยตนเอง เช่น ในวันที่ 8 สิงหาคม 2561 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จัดฝึกอบรมเกษตรกรที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐด้านปศุสัตว์ หลักสูตร"การเลี้ยงไก่พื้นเมือง" จำนวน 10 ราย เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพด้านปศุสัตว์ ตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน ประจำปี 2561 โดยมีนายสถิตย์ ต้นชูชีพ สมาชิกกลุ่มเกษตรกร เป็นวิทยากรให้ความรู้

ไม่เพียงแต่การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรกลุ่มๆ อื่นๆ เท่านั้น กลุ่มเกษตรกรฯทุ่งช้างและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้างยังร่วมกับสถานศึกษาในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำให้นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การจัดการดูแลฟาร์มไก่พื้นเมืองที่มีการป้องกันควบคุมโรคที่ดี การทำวัคซีนในไก่พื้นเมือง และการจัดการด้านการตลาด เพื่อให้นักเรียนได้มีความรู้และทักษะในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง อันเป็นการสร้างโอกาสทางอาชีพแก่นักเรียน

อีกด้วย นอกจากนี้ ยังได้ร่วมกับวิทยาลัยชุมชนน่าน ในการเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้การจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอีกด้วย

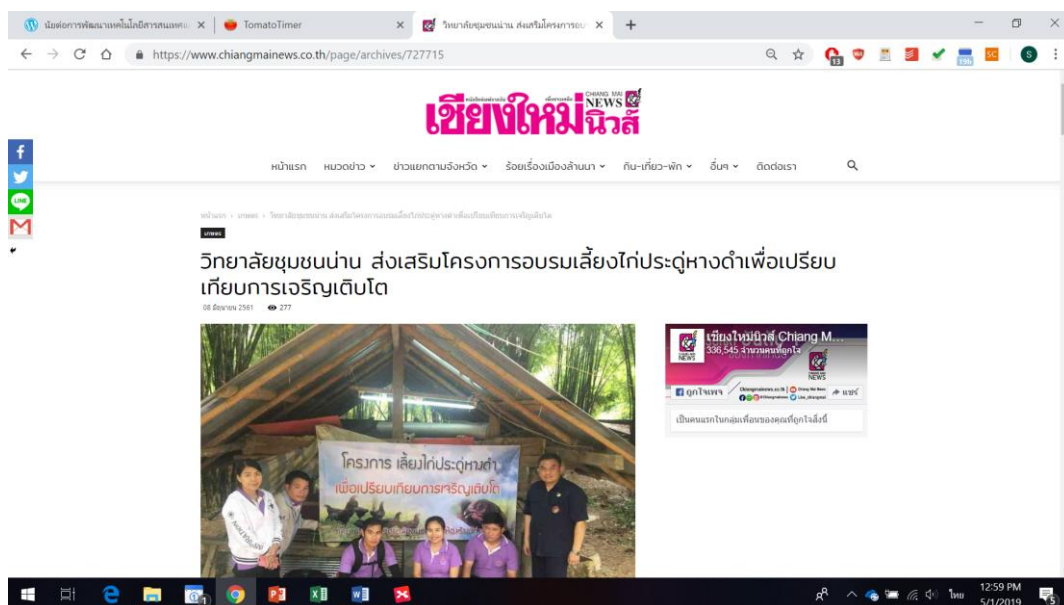
ดังนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง อ.ทุ่งช้าง จึงเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ ไม่เพียงเฉพาะในตัวจังหวัดน่านเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางให้แก่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจในอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั่วภาคเหนืออีกด้วย

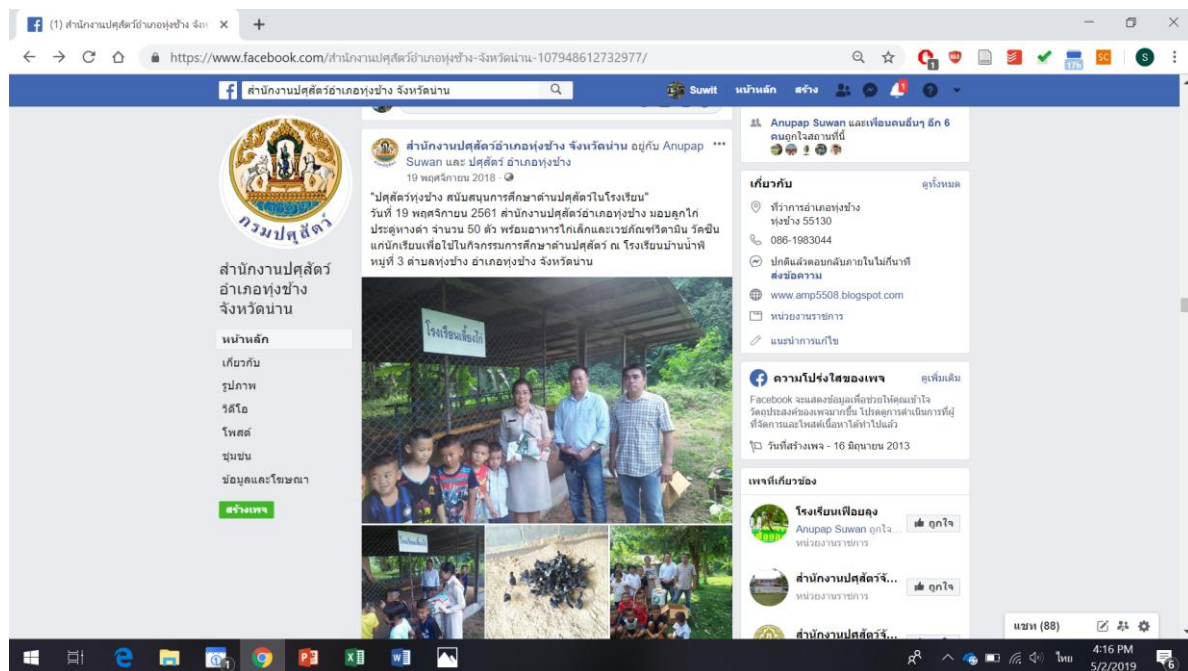
ภาพที่ 19 การอบรมเกษตรกรที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐด้านปศุสัตว์ หลักสูตร"การเลี้ยงไก่พื้นเมือง" เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพด้านปศุสัตว์ ตามโครงการไทยนิยมยั่งยืน

ภาพที่ 20 การขยายผลการเรียนรู้และการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยกลุ่มเกษตรกรและวิทยาลัยชุมชนบ้าน

ภาพที่ 21 การประชาสัมพันธ์การเป็นแหล่งเรียนรู้และการส่งเสริม อบรมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

ภาพที่ 22 การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้นักเรียนในสถานศึกษาในอำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง สร้างโอกาสทางอาชีพ และเป็นแหล่งโปรตีนให้กับนักเรียน

ภาพที่ 23 เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำ เป็นพี่เลี้ยงตรวจเยี่ยมผลการเลี้ยงไก่ในสถานศึกษา

4.3.5 การผลักดันงานวิจัยให้เกิดประโยชน์เชิงนโยบาย

เพื่อให้การอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดน่านมีความยั่งยืน การทำให้หน่วยงานภาครัฐในระดับนโยบายให้ความสนใจและมีนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระดับจังหวัดน่านจึงมีความสำคัญ ในงานวิจัยนี้ได้ดำเนินหลายๆ ประการร่วมกันเพื่อให้เกิด policy communication จนเกิดการยกระดับงานวิจัยไปสู่นโยบายจังหวัด กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย การวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในส่วนของภาครัฐ การดำเนินการประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาและที่กำลังดำเนินการให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐในระดับจังหวัด มีการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (policy brief) ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งปศุสัตว์จังหวัด พาณิชยจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ประชาสัมพันธ์จังหวัด การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ของจังหวัด เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อวารสารต่าง ๆ รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์ และการร่วมออกบู๊ตจำหน่ายสินค้าของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในงานของจังหวัด จนเกิดผลกระทบเชิงนโยบายดังนี้

1. ทำให้ไก่ประดู่หางดำ เป็นหนึ่งในสองของสัตว์เศรษฐกิจที่เป็นนโยบายระดับจังหวัดในการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นรายได้ สร้างอาชีพ และส่งเสริมการเลี้ยงในระบบรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ (ภาคผนวกที่ 1)
2. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง เป็นเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและได้รับการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการผลิตในรูปแบบเกษตรแปลงใหญ่ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีงบประมาณ 2562 ซึ่งได้มีการประชุมและอบรมการดำเนินงานในวันที่ 19 เมษายน 2562 (ภาพที่ 25)
3. กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง เป็นเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรกรตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปศุสัตว์ของสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 (ภาคผนวกที่ 2)
4. เป็นกลุ่มเป้าหมายและร่วมกับสำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ในการดำเนินงานการผลิตอาหารปลอดภัย และโครงการเฝ้าระวังเหตุการณ์ในกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีก เพื่อลดปัญหาโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคนในจังหวัดน่าน (ภาคผนวกที่) และเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตไก่พื้นเมือง อาหารปลอดภัยและการควบคุมโรคทางปศุสัตว์ของคณะทำงาน One health
5. มีการนำเสนอโครงการ “การเพิ่มขีดในการแข่งขันการเกษตรระดับภูมิภาค กิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2” เพื่อของบประมาณจากโครงการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 โดยโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ทั้ง 4 จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (จังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย และแพร่) ส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืน พร้อมกับแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์จากไก่ประดู่หางดำที่มีความปลอดภัยทางอาหาร (ภาคผนวกที่ 3)

ภาพที่ 24 นายไวพจน์ หิมารัตน์ ปศุสัตว์จังหวัดน่าน เข้าชี้แจงแก่ผู้แทนสำนักงานงบประมาณในรายละเอียดของกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2 วงเงิน 9.1 ล้านบาท

ภาพที่ 25 การฝึกอบรมเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2562 ณ ที่ทำการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

4.3.6 การถอดบทเรียนความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดน่าน ในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว และการพัฒนาเป็น น่านโมเดล

การถอดบทเรียนในการศึกษาในครั้งนี้ครอบคลุมกระบวนการทบทวน สรุปเหตุการณ์และเงื่อนไขที่นำไปสู่เหตุการณ์ ประมวลผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงในหลายๆมิติทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่าง แสวงหาบทเรียนที่ดีที่สุดหรือวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยการถอดบทเรียนจากกิจกรรมการส่งเสริมระบบอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้นส่งเสริม ระหว่างการส่งเสริม และเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

ในระยะเริ่มต้นการดำเนินงาน (พ.ศ. 2555) พบว่า เกษตรกรเห็นความสำคัญของไก่พื้นเมืองว่าเป็นสัตว์คู่กับวิถีชีวิตท้องถิ่น มีการเลี้ยงแต่ดั้งเดิม แต่เป็นแบบปล่อยธรรมชาติ เป็นการบริโภคในครอบครัวมากกว่า หากเหลือแล้วจึงจำหน่ายให้แก่พ่อค้าหรือคนในท้องถิ่น เกษตรกรจึงเห็นว่าน่าจะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมได้ จึงได้รวมกลุ่มกันและเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยในระยะแรกเป็นไก่พื้นเมืองทั่วไป ช่วงแรกเกษตรกรยังรวมกลุ่มกันเพียงแค่เลี้ยงไก่ขาย แต่ยังไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันทำด้านการตลาด จึงทำให้ประสบปัญหาด้านราคา นอกจากนี้ยังประสบปัญหาไก่ตายจากโรคระบาด เนื่องจากยังไม่มีการทำวัคซีนและปล่อยเลี้ยงตามธรรมชาติ ใช้วิธีการฟักแบบธรรมชาติ จึงได้มาติดต่อขอความช่วยเหลือในด้านวิชาการจากสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง และได้ร่วมกับคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ภายใต้ชุดโครงการ "ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน" ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งเกษตรกรได้รวมกลุ่มขึ้นมาภายใต้ชื่อ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ ซึ่งมีเกษตรกรเริ่มต้น 15 ราย

ระยะที่สองเป็นระยะระหว่างดำเนินการดำเนินงาน (พ.ศ. 2555-2562) เกษตรกรได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมมากขึ้น มีการพัฒนาการผลิตตลอดห่วงโซ่ ได้แก่ ฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์และไก่ขุน กลุ่มได้มีการสร้างศูนย์ไก่พันธุ์ของชุมชนเพื่อผลิตลูกไก่ขุนที่มีการใช้เทคโนโลยีตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิตลูกไก่ ทำให้กลุ่มผลิตลูกไก่ได้มากขึ้น โดยกลุ่มมีศูนย์ผลิตพันธุ์ 3 แห่ง จำนวนแม่พันธุ์รวม 600 ตัว ผลิตลูกไก่ได้ปีละประมาณ 36,000 ตัวต่อปี นอกจากนี้ เกษตรกรรายอื่น ๆ ของกลุ่มกว่า 15 รายที่เป็นการเลี้ยงแบบฟักตามธรรมชาติ ซึ่งจะให้ลูกน้อยกว่า เกษตรกรปรับปรุงด้านการป้องกันควบคุมโรคของฟาร์ม โดยการทำวัคซีนตามโปรแกรมที่สัตวแพทย์กำหนด มีการให้สารเสริมในช่วงที่ไก่เครียดหรืออ่อนแอ มีการตั้งกองทุนยาและวัคซีนของกลุ่ม ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงยาและวัคซีนได้ง่ายขึ้น มีการปรับปรุงฟาร์มและโรงเรือนให้มีความปลอดภัยทางชีวภาพตามข้อกำหนดของการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (GAP) และฟาร์มที่มีระบบการป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) การฆ่าและการแปรรูป ทางกลุ่มได้พัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษที่มีระบบสุขอนามัยที่ดีและเกษตรกรปฏิบัติได้ และได้มีการพัฒนาแบรนด์สินค้าของกลุ่ม มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค มีการสร้างสรรค์เมนูอาหารจากไก่ประดู่หางดำ เช่น ไก่ต้ม น้ำปลา ไก่ย่าง น้ำพริก ซึ่งเป็นสินค้าเด่น (product champion) ของกลุ่ม มีการยื่นขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อาหาร จนทำให้ได้การรับรองมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน และมาตรฐานสินค้าอาหารและยา (อย.) ในด้านการจัดการทางการตลาด มีการสร้างช่องทางการรับรู้ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งการออกบูตในงานต่าง ๆ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และการนำเอาผู้ที่มีชื่อเสียงด้านการทำอาหาร ได้แก่ เชฟเมย์ พัทธนันท์ ธงทอง มาโปรโมทกลุ่มไก่ประดู่ การเชื่อมโยงกับร้านอาหารในพื้นที่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกรรมการแต่ละด้านที่มีบทบาทชัดเจน กลุ่มมีการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่หลายหน่วยงาน ทั้งปศุสัตว์อำเภอ

สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน การปกครอง ทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการทำงาน จนเกิดการผลักดันเป็นนโยบายในระดับจังหวัดโดยไก่ประดู่หางดำเป็นหนึ่งในสัตว์เศรษฐกิจที่จังหวัดน่านสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม เกิดการเชื่อมโยงกับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในอำเภออื่น ๆ เป็นเครือข่ายเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรได้ยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรในภาคเหนือ และได้รับพระราชทานโล่รางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2561

ระยะที่สาม สิ้นสุดกิจกรรมการส่งเสริม (พ.ศ. 2562) พบว่า เกษตรกรยังรวมกลุ่มเลี้ยงไก่ แต่มีเกษตรกรบางรายที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่เลี้ยงไก่พันธุ์ผลิตไก่ขุนเองและทำตลาดเองได้ ได้แยกไปทำของตนเอง แต่สมาชิกส่วนใหญ่ยังมีกิจกรรมร่วมกับทางกลุ่ม กลุ่มยังคงมีการทำงานเชื่อมโยงกับภาครัฐ จนทำให้เป็นเกษตรกรในโครงการเกษตรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองของจังหวัดน่าน แต่พบว่ากลุ่มยังต้องการองค์ความรู้ในด้านการเลี้ยงในอีกหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการผลิตอาหารและการให้อาหารอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ การลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะด้านการตลาดยังต้องพึ่งพาองค์ความรู้และการประสานงานกับภาครัฐ ซึ่งกลุ่มยังต้องอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐเป็นพี่เลี้ยง และกลุ่มยังไม่สามารถยกระดับจากเกษตรกรไปเป็นผู้ประกอบการได้

ปัจจัยของการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ ได้แก่

1. สายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้และได้รับการปรับปรุงพันธุ์โดยกรมปศุสัตว์ ทำให้ไม่มีคุณลักษณะคงที่ มีการเจริญเติบโตเร็วกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป และยังปรับตัวกับการเลี้ยงในวิถีชนบทได้ดี หากินได้เอง นอกจากนี้เนื้อยังมีลักษณะแน่น นุ่ม ไม่เหนียว ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรทั่วประเทศเลี้ยง ทำให้เป็นที่รู้จักของเกษตรกรและผู้บริโภค จึงง่ายต่อการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกรและผู้บริโภค
2. โครงการวิจัย "ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน" เป็นลักษณะของงานวิจัยที่ดำเนินการต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มเกษตรกรนี้สามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาระบบการเลี้ยงได้ต่อเนื่องและครบวงจร จึงทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนกว่าโครงการที่ส่งเสริมเพียงระยะเวลานั้นๆ
3. เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อเลี้ยงไก่พื้นเมืองกันอยู่ก่อนแล้ว และเกิดปัญหาจึงเข้ามาขอความช่วยเหลือจากปศุสัตว์อำเภอ ซึ่งช่วงเวลาสอดคล้องกับการเปิดรับข้อเสนอของชุดโครงการ ระบบการสร้างอาชีพฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในการเลี้ยงเกิดจากกลุ่มเกษตรกรก่อน ไม่ได้เริ่มต้นจากนักวิจัยฝ่ายเดียว ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกเริ่ม
4. จากการที่เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันอยู่ก่อนแล้ว การส่งเสริมระบบการเลี้ยงแบบเป็นกลุ่มเพื่อผลิตไก่ขุนจึงมีทำได้ง่ายและมีไก่จำหน่ายอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถทำการตลาดได้ง่าย นอกจากนี้เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน มีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง และทำงานเพื่อส่วนรวม ทำให้กลุ่มมีกิจกรรมตลอดเวลา และส่งเสริมให้เกษตรกร
5. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของอำเภอทุ่งช้าง ที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชัน พื้นที่ราบมีน้อย จึงมีโอกาสน้อยทางเลือกของอาชีพทางการเกษตรไม่มากนัก นอกจากนี้รายได้เฉลี่ยของประชากรไม่สูงมาก เพียงเดือนละ 5,000 บาทต่อปี ดังนั้น เกษตรกรจึงมักหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ของครอบครัว การเสนอชุดโครงการ ระบบการส่งเสริมอาชีพฯ จึงสอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ นอกจากนี้การที่อำเภอทุ่งช้างอยู่ห่างไกลและติดชายแดนประเทศลาว ทำให้การคมนาคมต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

จึงทำให้ราคาเนื้อไก่ที่จำหน่ายในพื้นที่มีราคาสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ โดยไก่พื้นเมืองมีชีวิต จำหน่ายที่ กิโลกรัมละ 110-120 บาท จึงจูงใจให้เกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม

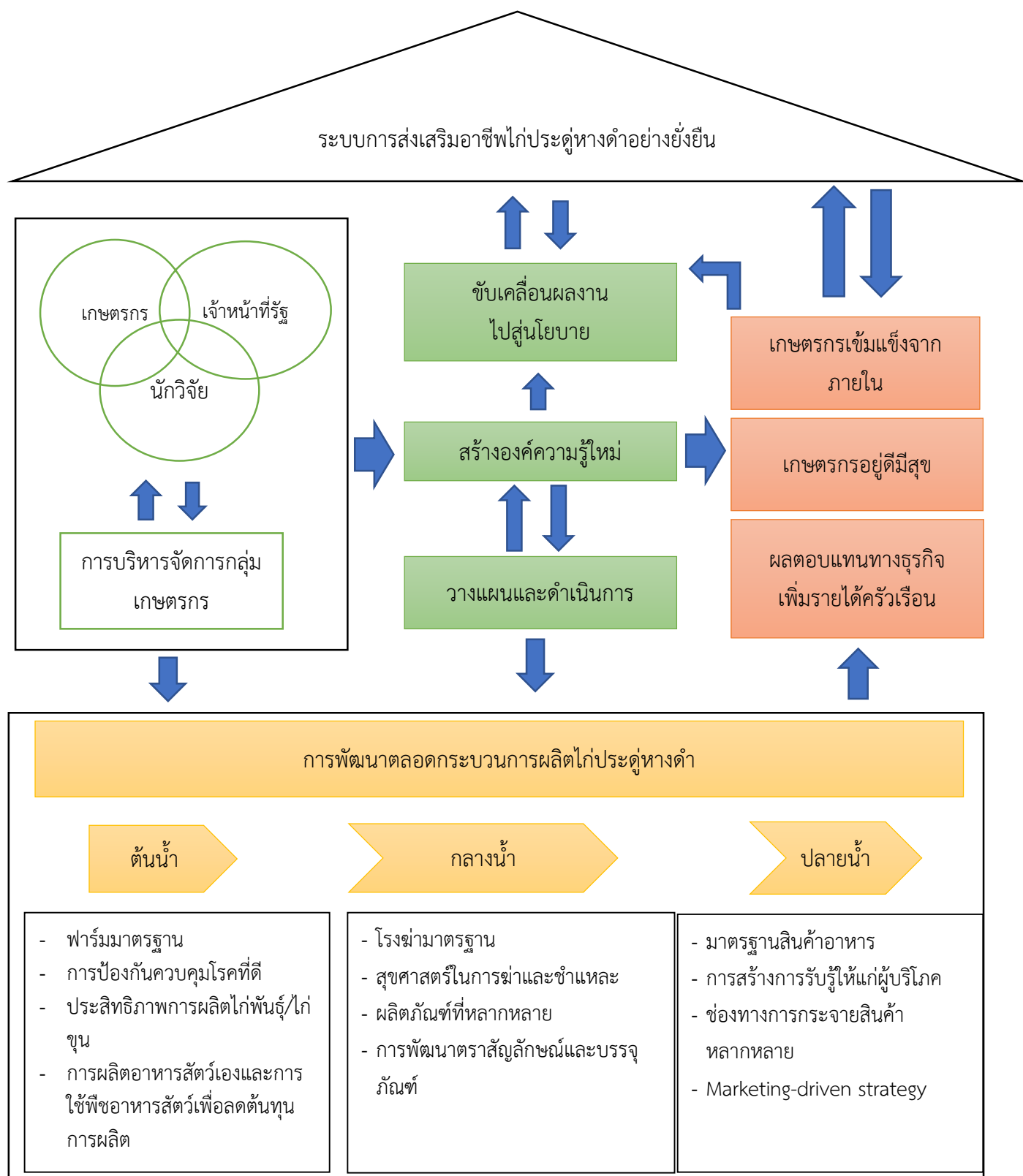
6. กลุ่มได้มีการจัดตั้งศูนย์ผลิตอาหารสัตว์ชุมชนของกลุ่มเอง และพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง เป็นพื้นที่ปลูก วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่จำเป็นอย่างได้แก่ ข้าวโพด ทำให้ต้นทุนวัตถุดิบอาหารสัตว์มีราคาถูก และการกลุ่ม สามารถผลิตอาหารสัตว์ได้เอง ทำให้ต้นทุนอาหารไก่ขุนลดลงเหลือเพียงกิโลกรัมละ 12-13 บาท เท่านั้น ซึ่งหากเกษตรกรซื้ออาหารสำเร็จรูปที่ผลิตจากบริษัท จะต้องซื้ออาหารในราคากิโลกรัมละ 15 บาท และจากข้อมูลของเกษตรกรในด้านการจัดการด้านอาหาร เกษตรกรจะใช้อาหารผสมเลี้ยงไก่ ตั้งแต่อายุ 1 วันถึงจับขายโดยเฉลี่ยที่ 5 กิโลกรัมต่อตัว ดังนั้น จึงสามารถลดต้นทุนได้ถึง 15-20 บาท ต่อตัว นอกจากนี้ เกษตรกรยังได้ใช้พืชอาหารสัตว์ เช่น หญ้าเนเปียร์ เศษผักและผลไม้ ทำให้สามารถ ลดการใช้อาหารสำเร็จรูปได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทางโครงการไม่แนะนำให้เกษตรกรใช้อาหารที่ผลิตเอง เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ เนื่องจากไก่พ่อแม่พันธุ์จำเป็นต้องได้รับวิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็นและหลากหลาย กว่าไก่ขุน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตไข่และการฟักไข่
7. กลุ่มเกษตรกรทำงานร่วมกับนักวิจัยและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่อย่างใกล้ชิดหลายๆ หน่วยงาน ทั้งปศุ สัตว์ สาธารณสุข พัฒนาการชุมชน พาณิชย์จังหวัด การศึกษานอกโรงเรียน การปกครองทั้งส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น เป็นต้น มีการทำงานในลักษณะสหวิทยาการ กลุ่มเกษตรกรจึงสามารถพัฒนาได้ ครอบคลุมทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการพัฒนาระบบการเลี้ยงการจัดการสุขภาพไก่พื้นเมือง การจัดการสุข ศาสตร์ในโรงฆ่าสัตว์ปีกและโรงแปรรูป การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การผลิตโดยมุ่งเน้น ความปลอดภัยทางอาหารและการขอการรับรองมาตรฐานสินค้า

เงื่อนไขของการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจำทางดำของกลุ่มเกษตรกรในอำเภอทุ่งช้างให้ ประสบความสำเร็จ เกิดขึ้นจากปัจจัยดังนี้

1. องค์ความรู้ต่างๆ ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เช่น การจัดการการเลี้ยง การจัดการสุขภาพและการป้องกัน ควบคุมโรคในไก่ ปัญหาความเสียหายในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่ ได้แก่ โรคระบาด ทั้งโรคนิว คาสเซล และไข้ตาย หากมีการจัดการป้องกันควบคุมโรคที่ดี จะช่วยลดความเสียหายลงได้ การ จัดการอาหารสัตว์เพื่อใช้วัตถุดิบที่เหมาะสมในท้องถิ่นและลดต้นทุนได้ เป็นต้น
2. การจัดการด้านการตลาดที่ดีและมีตลาดรองรับสินค้า เกษตรกรมีพื้นฐานในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ แล้ว ทำให้สามารถปรับรูปแบบการเลี้ยงให้ดีขึ้นได้ง่าย หากมีการจัดการด้านการตลาดที่ดี มีตลาด รองรับไก่ของเกษตรกร เมื่อไก่ถึงเวลาจับส่งตลาดก็สามารถส่งขายได้ทันที จะทำให้เกษตรกรสามารถ เลี้ยงและจำหน่ายไก่ได้อย่างต่อเนื่องและไม่ขาดทุน
3. ประสิทธิภาพการผลิตไก่ในไก่พ่อแม่พันธุ์ มีการจัดการฝูงไก่พันธุ์ที่ดี มีสัดส่วนของพ่อแม่พันธุ์ที่เหมาะสม (พ่อพันธุ์ 1 ตัวต่อแม่พันธุ์ 7-8 ตัว) มีการกันคอกเป็นฝูงขนาดเล็ก เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตัวผู้ที่ คุมฝูงไล่กัดตัวผู้ตัวอื่น และมีตัวผู้ที่ได้ผสมเพียงตัวเดียว (ทั้งนี้เนื่องจากไก่ประจำทางดำมีสายเลือดไก่ ขน ทำให้มีนิสัยชอบต่อสู้) ไก่พ่อแม่พันธุ์และแม่พันธุ์มีการจัดการอาหารที่ดี อาหารมีสัดส่วนของโปรตีน และพลังงานเพียงพอต่อความต้องการของไก่ จึงจะทำให้ไก่แม่พันธุ์ให้ไข่อย่างต่อเนื่องและไข่ฟักมี ปริมาณไข่แดงอย่างเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของคัพภะ ควรใช้ตู้ฟักไข่อัตโนมัติเข้ามาช่วยในการ ผลิตลูกไก่ จึงจะทำให้แม่พันธุ์สามารถผลิตลูกไก่ได้ไม่น้อยกว่า 140 ตัวต่อปี ซึ่งจะทำให้เกษตรกร สามารถมีผลกำไรจากการเลี้ยงไก่พันธุ์ นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ประสิทธิภาพของตู้

ฟักไข่ ต้องมีระบบการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นที่คงที่ เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของคัพเพาะในแต่ละช่วงอายุ และมีเปอร์เซ็นต์ฟักออกไม่น้อยกว่า 75-80% เกษตรกรจึงจะมีผลกำไร

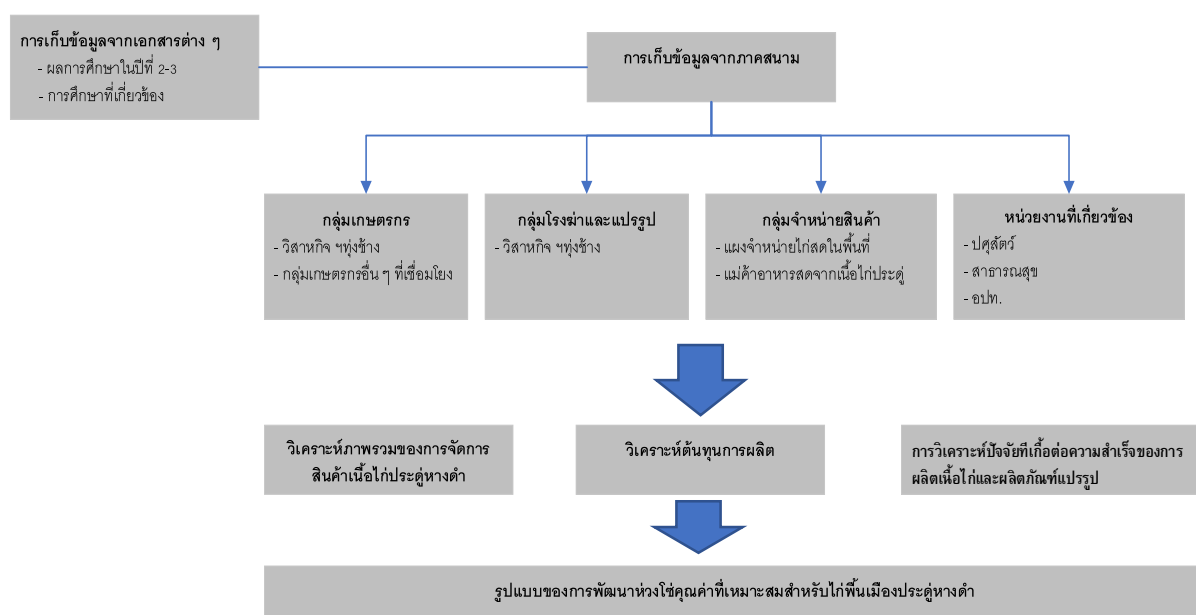
4. ประสิทธิภาพการผลิตของไก่ขุน มีการจัดการลูกไก่ที่ดีโดยเฉพาะเดือนแรก ทั้งด้านการกกลูกไก่ การฝึกลูกไก่กินน้ำและอาหาร การเน้นการพัฒนาสุขภาพระบบลำไส้ของลูกไก่ (gut health) การทำวัคซีนเพื่อป้องกันโรคระบาด การป้องกันโรคไมโคพลาสมาที่แพร่เชื้อผ่านไข่ฟัก จึงจะทำให้ไก่ขุนแข็งแรง มีการสร้างโครงสร้างของร่างกายที่ดี มีเนื้อมาก นอกจากนี้ การจัดการอาหารสัตว์ โดยเฉพาะการให้อาหารเสริม ต่าง ๆ เช่น หยูนาเนเปียร์ เพื่อเสริมอาหารผสมสำเร็จรูปในการลดต้นทุน จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับช่วงอายุไก่ด้วย
5. การมี entrepreneurship mindset หากเกษตรกรจะเลี้ยงไก่เพื่อให้เป็นอาชีพแล้ว เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งคือ เกษตรกรต้องค้าขายเป็น หากผลิตได้แต่ขายไม่เป็นแล้ว ก็จะไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น กลุ่มเกษตรกรจะต้องรวมกลุ่มกันและ spin off จากเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพให้ได้

ภาพที่ 26 แสดงโมเดลการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง “น่านโมเดล”

โครงการย่อยที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าของกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน เลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดน่าน

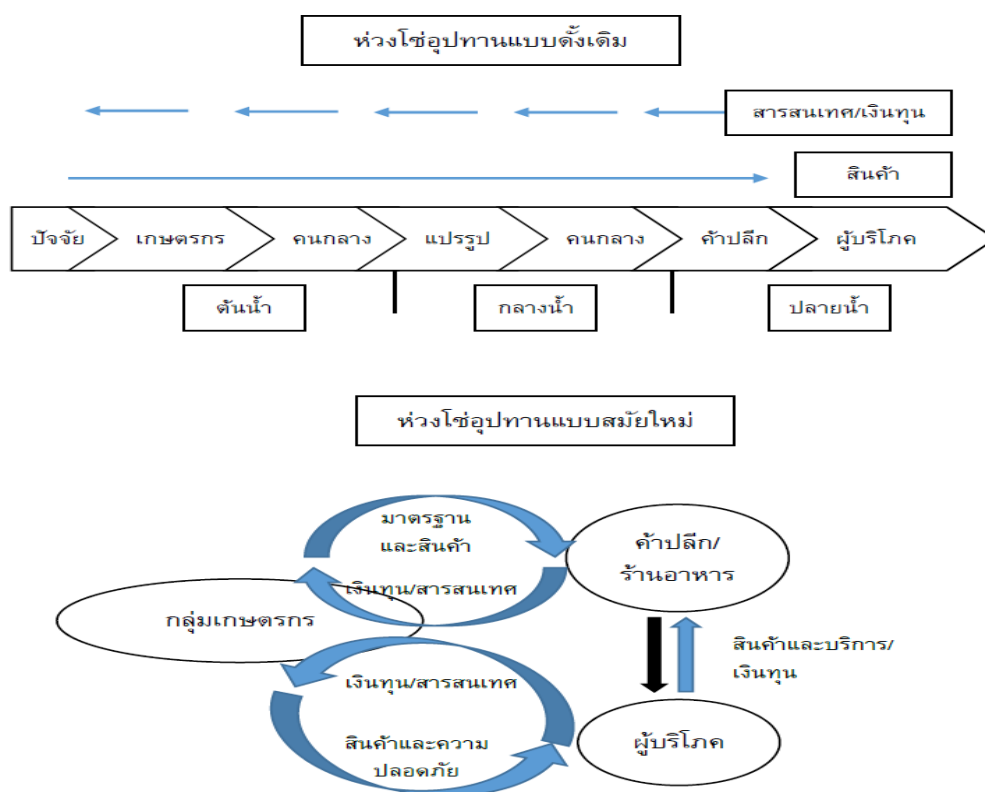
ในการศึกษาโครงการย่อยที่ 2 นี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตเนื้อไก่สดและผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากไก่ประดู่หางดำของวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเนื้อไก่ประดู่หางดำ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินงานทางธุรกิจได้ และมีศักยภาพที่จะ spin off ไปเป็นผู้ประกอบการได้ โดยการศึกษาครั้งนี้ทำโดยเก็บข้อมูลโดยใช้หลายวิธีร่วมกัน ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตเนื้อไก่ ได้แก่ เกษตรกร ผู้ที่รับจ้างในโรงเชือด ผู้ที่ขายเนื้อไก่สด ผู้ที่ขายผลิตภัณฑ์แปรรูป และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการสัมภาษณ์โดยตรง การสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ content analysis โดยรูปแบบและกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่

ภาพที่ 27 รูปแบบและกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า (ดัดแปลงจากฐิติมา และคณะ, 2559)

1. รูปแบบของห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ

จากการวิเคราะห์ของห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ในการดำเนินงานในปี ที่สามพบว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากห่วงโซ่อุปทานแบบดั้งเดิมมาเป็นห่วงโซ่อุปทานแบบสมัยใหม่ ที่มีการ เชื่อมโยงสื่อสารกันโดยตรงแบบหลายทาง (Multi-way communication) ที่เป็นการเชื่อมโยงระหว่าง ผู้ผลิตได้แก่กลุ่มเกษตรกร ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค (ภาพที่)

ภาพที่ 28 การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จากผลการดำเนินงานในปีที่สาม (สุวิทย์และคณะ, 2560)

ภาพที่ 29 การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของสินค้าเนื้อไก่ประดู่หางดำ (ดัดแปลงจากฐิติมา, 2559)

2. ต้นทุนการผลิตเนื้อไก่และสินค้าแปรรูป

จากการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตทั้งระบบพบว่า เกษตรกรซื้อลูกไก่มาจากฟาร์มผลิตพันธุ์ตัวละ 25 บาท โดยลูกไก่มีต้นทุนการผลิตตัวละ 11-13 บาท ซึ่งจะทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์มีกำไรจากการขายลูกไก่ตัวละ 12-14 บาท หลังจากนั้น โดยเกษตรกรเลี้ยงเป็นระยะเวลา 80-90 วัน ได้น้ำหนักไก่ที่ 1.2 กิโลกรัม โดยราคาไก่มีชีวิตที่กลุ่มวิสาหกิจฯ ซื้อจากสมาชิกคือกิโลกรัมละ 110 บาท (ตัวละ 132 บาท) และจากข้อมูล

การผลิตพบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตไก่ขุนที่ 62-65 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรมีผลตอบแทนตัวละ 67-70 บาท ไก่ที่มีชีวิตจะถูกส่งเข้าโรงฆ่าและค่าจ้างสมาชิกในการฆ่าและชำแหละอยู่ที่ตัวละ 20 บาท หลังจากชำแหละแล้วจะเหลือน้ำหนักเนื้อประมาณ 1 กิโลกรัม ไก่สดที่ทางกลุ่มจำหน่ายคือกิโลกรัมละ 160 บาท ทำให้ถ้าขายเป็นไก่สดกลุ่มได้ผลตอบแทนสุทธิตัวละ 26 บาท ส่วนไก่ต้มน้ำปลาจะมีต้นทุนการทำตัวละ 30 ต่อตัว แต่ขายได้ตัวละ 260 บาท ทำให้การผลิตเป็นไก่ต้มน้ำปลา ได้ผลตอบแทนประมาณ 78 บาท

จากข้อมูลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตไก่ตลอดกระบวนการผลิตพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัว เกษตรกรจะมีผลกำไรสุทธิตัวละ 11-14 บาท หากขายเป็นไก่ขุน เกษตรกรจะมีกำไรตัวละ 67-70 บาท และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขายผลผลิตเป็นเนื้อไก่สด จะมีกำไรตัวละ 26 บาทและหากแปรรูปเป็นไก่ประดู่หางดำต้ม น้ำปลา จะได้กำไรสุทธิตัวละ 78 บาท ดังนั้น การเพิ่มมูลค่าสินค้าของฟาร์ม จากลูกไก่เป็นไก่ขุน จะทำให้เกษตรกรได้กำไรมากกว่า และหากกลุ่มเกษตรกรมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารจะทำให้ได้ผลตอบแทนมากกว่า

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกื้อต่อความสำเร็จของการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์แปรรูป

ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกื้อต่อความสำเร็จของการผลิตเนื้อและผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากไก่ ประดู่หางดำตลอดกระบวนการ โดยดัดแปลงจากงานวิจัยของ ฐิติมาและคณะ (2559) ดังภาพที่ ซึ่งกระบวนการประกอบด้วย วัตถุประสงค์หรือปัจจัยการผลิต การผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่ม การขนส่งและการกระจายสินค้า การตลาดและช่องทางการจำหน่าย โดยผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ปัจจัยที่เกื้อต่อความสำเร็จของการผลิตเนื้อและผลิตภัณฑ์อาหารจากไก่ประดู่หางดำ

กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ
วัตถุประสงค์หรือปัจจัยการผลิต	มีปริมาณการผลิตไก่ขุนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง
	ปริมาณการผลิตไก่ขุน สอดคล้องกับปริมาณการบริโภคในแต่ละเดือน
	มีการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ ไก่ไม่มีความเครียด (happy chicken)
	ฟาร์มไก่ขุน ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP หรือ GFM
	น้ำหนักไก่ เหมาะสมกับความต้องการในการบริโภค
การผลิต	ผ่านโรงฆ่าที่ได้รับการรับรองจากกรมปศุสัตว์ มีการจัดการสุขศาสตร์ที่ดี
	มีการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์อาหารที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค
	มีการวิจัยและพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีผลการรับรองทางวิทยาศาสตร์ เช่น คุณภาพเนื้อ อายุการเก็บรักษา
การสร้างมูลค่าเพิ่ม	การสร้างความแตกต่างระหว่างเนื้อไก่อื่น ๆ เช่น ไก่เนื้อพันธุ์ผสม ไก่พื้นเมืองสามสาย และไก่พื้นเมืองอื่น ๆ
	การรับจัดทำอาหารในงานต่าง ๆ ภายในอำเภอทุ่งช้างและอำเภอใกล้เคียง เช่น งานเลี้ยงต่าง ๆ
	การออกแบบแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์ที่บ่งบอกภาพลักษณ์ของสินค้า

	ให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์สินค้า
	สร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคผ่านการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ
	การแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์อาหารที่ตลาดต้องการ เช่น ไส้อั่วไก่ ไก่รมควัน ไก่ต้มน้ำปลา ซึ่งเป็นการเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า
การขนส่งและการกระจายสินค้า	ควบคุมเนื้อไก่แช่เย็นแช่แข็งให้เพียงพอต่อความต้องการ
	ใช้ช่องทางการกระจายสินค้าร่วมกับพันธมิตร เช่น บริษัทประชารัฐรักสามัคคีบ้าน จำกั๊ด และสหกรณ์ผู้เลี้ยงไก่ไข่เชียงใหม่ ลำพูน จำกั๊ด ซึ่งมีร้านจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิก และมีเครือข่ายการซื้อขายสินค้าเชื่อมโยงกับสหกรณ์การเกษตรทั่วประเทศ ซึ่งสามารถกระจายสินค้าได้กว้างมากขึ้น
	ใช้ cold chain management ที่เหมาะสมและกลุ่มปฏิบัติได้
การตลาดและช่องทางการจำหน่าย	วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการการบริโภคในแต่ละเดือน และจัดทำปฏิทินการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการในการบริโภค
	ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภค ทั้งตลาดชุมชน และระดับบน
	สร้างช่องทางการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น

4. การจัดทำแนวทางการปรับปรุงเพื่อยกระดับห่วงโซ่คุณค่าและผลการดำเนินงาน

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าแล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้จัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจ ฯ เพื่อยกระดับการผลิตของกลุ่มเกษตรกร แผนดังกล่าวจะครอบคลุมในทุกกระบวนการ และเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐและเอกชนที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำแผนปฏิบัติการดังกล่าวไปใช้ในการดำเนินงานพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร ซึ่งผลการปฏิบัติงานพบว่า เป็นไปตามเป้าหมายเกือบทั้งหมด

ตารางที่ 9 แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับห่วงโซ่คุณค่าและผลการปฏิบัติงาน

กระบวนการ	ปัจจัยความสำเร็จ	แผนและการปฏิบัติการ	ผลการปฏิบัติงาน
วัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต	มีปริมาณการผลิตไก่ขุนอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง	ขยายฟาร์มไก่พันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร และนำไก่พันธุ์ชุดใหม่เข้ามาเลี้ยง โดยมีแม่พันธุ์รวม 1,000 ตัว	ศูนย์ผลิตไก่พันธุ์มีจำนวนไก่แม่พันธุ์ที่ให้ผลผลิตอยู่ 600 ตัว และมีไก่พันธุ์ที่กำลังคัดเลือกเป็นแม่พันธุ์อีก 800 ตัว
		เชื่อมโยงกับฟาร์มไก่พันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ 1. กลุ่มเกษตรกรทุ่งขาม กลุ่มแม่จริม 2. วิทยาลัยชุมชนน่าน	มีการเชื่อมโยงกับฟาร์มไก่พันธุ์อื่นๆ แล้ว เช่น วิทยาลัยชุมชนน่าน กลุ่มเกษตรกรอ.แม่จริม มูลนิธิปิดทองหลังพระ
	ปริมาณการผลิตไก่ขุน สอดคล้องกับปริมาณการบริโภคในแต่ละเดือน	จัดทำปฏิทินการบริโภคไก่พื้นเมืองในแต่ละเดือน	จัดทำปฏิทินการผลิตแล้ว
		ผลิตไก่ขุนตามปริมาณการบริโภค	ผลิตไก่ขุนได้ตามเป้าหมายที่วางแผน
		สร้างการเชื่อมโยงกับกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ในจังหวัดน่าน เพื่อรับซื้อไก่ขุนมีชีวิตและนำมาผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกร	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับเกษตรกรในอำเภออื่นๆ และมีการเชื่อมโยงซื้อขายไก่ด้วยกันจำนวน 5 เครือข่าย
	มีการเลี้ยงไก่แบบปล่อยอิสระ ไก่ไม่มีความเครียด	กำหนดรูปแบบของฟาร์มไก่พันธุ์และฟาร์มไก่ขุน เป็นการเลี้ยงในรูปแบบฟาร์มปล่อยอิสระ	ให้เกษตรกรปรับปรุงฟาร์มตามมาตรฐาน GAP และ GFM
	ลดต้นทุนโดยเฉพาะค่าอาหาร	ผลิตอาหารสัตว์เองเพื่อลดต้นทุน ใช้พืชอาหารสัตว์ เช่น หญ้าเนเปียร์เสริม	เกษตรกรตั้งกลุ่มผลิตอาหารสัตว์เอง ใช้อาหารผสมเองร่วมกับพืชอาหารสัตว์
	ฟาร์มไก่ขุน ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP หรือ GFM	จัดการอบรมหลักสูตรผู้ประกอบการฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ	ได้จัดการอบรมแล้ว เกษตรกรทั้งหมดของเครือข่ายได้ผ่านการรับรองหลักสูตรดังกล่าว
		ปรับปรุงฟาร์มตามข้อกำหนด GAP	ปรับปรุงฟาร์มตามข้อกำหนด
		ยื่นขอการตรวจรับรอง GAP	ฟาร์มที่ได้รับ GAP จำนวน 2 ฟาร์ม

			ฟาร์มที่ได้รับ GFM จำนวน ฟาร์ม
	น้ำหนักไก่ เหมาะสมกับความ ต้องการในการบริโภค	จัดทำข้อตกลงการรับซื้อไก่ขุนจากฟาร์มสมาชิก และฟาร์มเครือข่ายทุกเครือข่าย	กลุ่มรับซื้อไก่ขุนของเกษตรกรที่น้ำหนักไม่ต่ำกว่า 1.2 กิโลกรัมและมีสุขภาพดี
การผลิต	โรงฆ่าได้รับการรับรองจากกรม ปศุสัตว์ มีการจัดการสุขศาสตร์ที่ ดี	ต่ออายุใบอนุญาต พ.ร.บ. 2 ของโรงฆ่าอย่าง ต่อเนื่อง	โรงฆ่าได้ใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง
		มีขั้นตอนการปฏิบัติของการจัดการสุขศาสตร์ ภายในโรงฆ่า	มีขั้นตอนการปฏิบัติด้านสุขศาสตร์อย่างเข้มงวด
	มีการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์ อาหารที่ตรงกับความต้องการของ ผู้บริโภค	สำรวจความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง	ผลการสำรวจพบว่า ผู้บริโภคชอบไก่ประดู่ต้ม น้ำปลา และไก่นึ่งน้ำพริก
		ผลิตอาหารแปรรูปและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้อง กับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ	ผลิตอาหารแปรรูปที่ผู้บริโภคต้องการ ได้แก่ ไส้ อั่วไก่ ไก่ต้ม น้ำปลา ไก่รมควัน
	มีการวิจัยและพัฒนาสินค้าอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อให้มีผลการรับรอง ทางวิทยาศาสตร์ เช่น คุณภาพ เนื้อ อายุการเก็บรักษา	ศึกษาข้อมูลงานวิจัยก่อนหน้า ในเรื่อง วิทยาศาสตร์เนื้อสัตว์ และวิทยาศาสตร์การ อาหาร และเชื่อมโยงกับงานวิจัยอื่น ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ Sensory test และ shelf life ของสินค้าแปรรูปของกลุ่มฯ จอมทอง	ได้นำข้อมูลการทดสอบผลิตภัณฑ์มาปรับใช้ และ ยื่นขอตรวจคุณภาพสินค้าและมาตรฐานสินค้า จากหน่วยงานที่รับรอง ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัด และกรมพัฒนาชุมชน
การสร้างมูลค่าเพิ่ม	พัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้าง ความแตกต่างระหว่างเนื้อไก่อื่น ๆ เช่น ไก่เนื้อพันธุ์ผสม ไก่ พื้นเมืองสามสาย และไก่พื้นเมือง อื่น ๆ	ร่วมกับพาณิชย์จังหวัดในการส่งเกษตรกรเข้า ร่วมการอบรมในหลักสูตรพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะหลักสูตรของสำนักงานส่งเสริม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)	เข้าร่วมการอบรมหลักสูตรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

	การรับจัดทำอาหารในงานต่าง ๆ ภายในอำเภอทุ่งช้างและอำเภอใกล้เคียง เช่น งานเลี้ยงต่าง ๆ	ประชาสัมพันธ์และรับจัดทำอาหารในงานต่าง ๆ โดยใช้เนื้อไก่ของกลุ่มเป็นวัตถุดิบหลัก และดำเนินการโดยสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	กลุ่มได้ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง จนทำให้เนื้อไก่อ้วน ร้อยละ 40 ขายผ่านการทำอาหารในงานต่าง ๆ
	การออกแบบแบรนด์ และบรรจุภัณฑ์ที่บ่งบอกภาพลักษณ์ของสินค้า	สร้างแบรนด์ไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง	ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
		ออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มและสินค้า	ได้บรรจุภัณฑ์ของสินค้าของกลุ่มแล้ว
	ให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์สินค้า	เน้นความเป็นกลุ่มเกษตรกรในการทำงาน เช่น ชุมของกลุ่ม การทำงานร่วมกัน การออกแบบชุดของกลุ่มเกษตรกรและใช้ในงานต่าง ๆ	กลุ่มเกษตรกรใช้ชุดของกลุ่มและใช้เสื้อของกลุ่มในการออกประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ
		ใช้แบรนด์ไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ในการออกบูตในงานต่าง ๆ ของจังหวัด	กลุ่มเกษตรกรใช้ชุดของกลุ่มและใช้เสื้อของกลุ่มในการออกประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ
		เน้นภาพลักษณ์กิจการเพื่อสังคม (CSR) โดยให้เป็นศูนย์ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน โดยการพัฒนาเป็นศูนย์บ่มเพาะอาชีพไก่พื้นเมืองและให้เกษตรกรและผู้สนใจเข้ามาศึกษา	ได้จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองและมีเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานจำนวนมาก
	สร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคและเกษตรกรอื่น ๆ ผ่านการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ	เข้าร่วมประกวดเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ	ได้รับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ
		จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ตามแหล่งชุมชน	ได้รับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ปี 2561
		ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้แก่ ทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อสังคมออนไลน์	จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ตลอดเวลา ออกรายการวิทยุเป็นระยะเวลา 6 เดือน
			ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางทีวี NBT ได้ ประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุช่อง กรมประชาสัมพันธ์

		ร่วมกับแสงทองรีสอร์ท เชิญเซฟเมย์มาร่วมโปรโมตกลุ่มเกษตรกร	ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อหนังสือต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
		จัดทำวิดีโอเพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่ม	ได้จัดทำวิดีโอเพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่ม และได้
		จัดทำโบรชัวร์ เพื่อประชาสัมพันธ์กลุ่ม	ได้โบรชัวร์และแจกให้กับผู้ที่มาดูงาน
การขนส่งและการกระจายสินค้า	ควบคุมปริมาณเนื้อไก่แช่เย็นแช่แข็งให้เพียงพอต่อความต้องการ	จัดหาตู้แช่เย็นแช่แข็งให้เพียงพอต่อความต้องการเนื้อไก่	จัดตู้แช่แข็งเพิ่มอีก 2 ตู้
		ฆ่าและชำแหละไก่ตามปฏิทินความต้องการการบริโภค และทำล่วงหน้าไว้ก่อน	ได้ผลิตไก่ตามความปฏิทินผู้บริโภคที่ได้กำหนดไว้
	ใช้ช่องทางการกระจายสินค้าร่วมกับพันธมิตร เช่น บริษัทประชารัฐรักสามัคคีบ้าน ซึ่งจะกระจายสินค้าได้กว้างมากขึ้น	ประสานงานกับประชารัฐ ในการใช้ช่องทางการกระจายสินค้าของประชารัฐรักสามัคคีบ้าน หากกลุ่มเกษตรกรมีความพร้อมในการผลิต	ทำการประสานงานผ่านประชารัฐจังหวัดน่าน ในการใช้คลังสินค้า และการขนส่ง ซึ่งทางประชารัฐจังหวัดน่านกำลังดำเนินงานสร้างศูนย์กระจายสินค้า
การตลาดและการช่องทางการจำหน่าย	ใช้ cold chain management ที่เหมาะสมและกลุ่มปฏิบัติได้	ในการขนส่งและการจำหน่าย ใช้หลักการรักษาความเย็น เพื่อคงคุณภาพของสินค้า โดยการใช้ตู้แช่เย็นแช่แข็งในการเก็บรักษา ใช้กล่องแช่เย็นในการขนส่งและการจำหน่าย	การเก็บรักษาเนื้อไก่ จะใช้ตู้แช่แข็งตามจุดจำหน่ายทั้งสิ้น 3 จุด และได้ให้
	สร้างช่องทางการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น	จัดทำปฏิทินการบริโภคเนื้อไก่ประดู่หางดำ	ได้ปฏิบัติการบริโภคในพื้นที่ และใช้ในการผลิตไก่ประดู่หางดำให้สอดคล้องกัน
		สร้างจุดจำหน่ายไก่ในชุมชนให้มากขึ้น	สร้างจุดจำหน่ายเนื้อไก่เพิ่มอีก 2 จุดในอำเภอทุ่งช้าง
		ติดต่อห้างโมเดิร์นเทรดในจังหวัดน่าน เพื่อขอส่งไก่เข้าไปจำหน่าย	ติดต่อห้างแมคโคร และบิ๊กซีแล้ว แต่กลุ่มขอเริ่มส่งภายในปี พ.ศ. 2562

บทที่ 5 วิจารณ์ผลการศึกษา

การสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน และเป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำ เป็นแหล่งเผยแพร่และเรียนรู้อาชีพทางการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แนวทางสหวิทยาการ และการทำงานร่วมกับเกษตรกรในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญและมีบทบาทในการทำงานวิจัยในครั้งนี้เข้ามาร่วมวางแผนและร่วมดำเนินงานตั้งแต่ช่วงแรกของงานวิจัย ทั้งนี้หน่วยงานที่มีส่วนร่วมได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 ปศุสัตว์จังหวัดน่าน ปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง รวมถึงปศุสัตว์อำเภออื่นๆ ที่เป็นเป้าหมายเครือข่ายเกษตรกรได้แก่ ปศุสัตว์อำเภอเชียงกลาง ปศุสัตว์อำเภอแม่จริม ปศุสัตว์อำเภอเมืองสาธิตนุสขจังหวัดน่าน สาธิตนุสขอำเภอทุ่งช้าง พาณิชยจังหวัดน่าน พัฒนาชุมชนอำเภอทุ่งช้าง การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทุ่งช้าง เป็นต้น มีการประชุมระดมสมองร่วมกับเกษตรกรในเวทีเสวนาของจังหวัด (การเสวนา ไก่ประดู่หางดำ สัตว์เศรษฐกิจ จากวิถีชาวบ้าน สู่มาตรฐานสากล ณ จังหวัดน่าน วันที่ 5 เมษายน 2561) ทำให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการผลิตอาหารให้ปลอดภัย ซึ่งแสดงหลังผลการเสวนาแล้วมีเกษตรกรเข้ามาติดต่อขอเป็นเครือข่ายร่วมกับทุ่งช้างจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันมีกลุ่มที่ติดต่อเชื่อมโยงกับกลุ่มทุ่งช้าง ได้แก่ วิทยาลัยชุมชนน่าน กลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งขาม กลุ่มเกษตรกรอำเภอแม่จริม กลุ่มเกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือ รวมถึงหน่วยงานมูลนิธิต่างๆ เช่น มูลนิธิปิดทองหลังพระ ทั้งนี้การประชุมระดมสมองร่วมกัน โดยภาครัฐเป็นผู้เลี้ยงและให้เกษตรกรคิด วางแผนเอง ทำให้เกษตรกรรู้สึกว่าเป็นเจ้าของงาน สอดคล้องกับรายงานของ อวรณ์ (2539) ที่กล่าวในรายงานเสวนาเรื่อง การสัมมนากระบวนการทำฟาร์มครั้งที่ 11: ระบบเกษตรกรรมเพื่อเกษตรกร สิ่งแวดล้อม และความยั่งยืน ว่า แนวทางหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ คือเกษตรกรสามารถนำผลการวิจัยและการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ได้และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ซึ่งวิธีการหนึ่งที่จะช่วยได้ก็คือ การเพิ่มการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกระบวนการพัฒนา แนวทางนี้อาจนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยและพัฒนาระบบเกษตรกรรมรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร

นอกจากนี้ กลุ่มได้พัฒนาและสร้างการรับรู้ให้แก่หน่วยงานรัฐในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยการร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ ในการเป็นตัวแทนของเขต 5 เพื่อเข้าประกวดสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง ได้รับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติและได้เข้ารับพระราชทานโล่รางวัลจาก พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในวันจรดพระนางคัล แรกนาขวัญ ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 และได้รับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และเข้ารับโล่รางวัลในวันสถาปนากรมปศุสัตว์ วันที่ 4 พฤษภาคม 2561 ซึ่งจากผลการดำเนินงานดังกล่าวเป็นสิ่งสะท้อนถึงผลสำเร็จของการทำงานแบบมีส่วนร่วมของงานวิจัยนี้

กลุ่มเกษตรกรได้มีการวางแผนการทำงาน ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างครบวงจร ตั้งแต่การเลี้ยงไก่พันธุ์ การเลี้ยงไก่ขุน การผลิตอาหารสัตว์ การฆ่าและการชำแหละ การแปรรูปเป็นอาหารสำเร็จ การสร้างช่องทางการจำหน่าย การสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเกิดจากการวางแผนและติดตามผลอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการคิดเชิงอนาคต (Futuristic thinking) ซึ่งการคิดเชิงอนาคตมีประโยชน์อย่างมาก โดยเกรียงศักดิ์ (2549) กล่าวว่า การคิดเชิงอนาคต หมายถึงความสามารถใน

การฉายภาพแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้เห็นภาพที่คลุมเครือในอนาคตได้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มเกษตรกรได้มีการวางแผนระยะต่าง ๆ จนทำให้กลุ่มสามารถดำเนินการได้อย่างครบวงจรอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้มีเกษตรกรในจังหวัดน่านเข้ามาศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับสถานศึกษาในอำเภอทุ่งช้างในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำให้นักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากจากการเป็นแหล่งโปรตีนที่สำคัญให้นักเรียนแล้ว ยังมีผลดีต่อการส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไม่เพียงแต่เกษตรกรในจังหวัดน่านเท่านั้น ยังมีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ในภาคเหนือ ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ พะเยา แพร่ ติดต่อขอเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง ได้ถูกพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองอย่างครบวงจรศูนย์หนึ่งของภาคเหนือของประเทศไทย

จากการสร้างเครือข่ายเกษตรกร และการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกร และการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายการทำงานของเกษตรกรในจังหวัดน่าน ทำให้เกิดการผลักดันผลงานวิจัยไปสู่นโยบายหลายประการ ได้แก่ การทำให้ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเป็นหนึ่งในสองสัตว์เศรษฐกิจที่จังหวัดน่านสนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นอาชีพ และเป็นอาชีพทดแทนการปลูกข้าวโพดในพื้นที่ลาดชัน การเกิดโครงการกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2 ของโครงการบูรณาการจังหวัด และกลุ่มวิสาหกิจทุ่งช้าง เป็นเกษตรกรในโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมือง ปีงบประมาณ 2562 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การพัฒนาศูนย์เพาะขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำให้เพียงพอต่อความต้องการของเครือข่ายเกษตรกร และหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติได้จริงในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่

ในการผลิตในปีที่ผ่านมาพบว่า ทางกลุ่มผลิตลูกไก่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ดังนั้น ในปีนี้ นักวิจัยและกลุ่มเกษตรกรจึงกำหนดเป้าหมายในการสร้างศูนย์ผลิตพันธุ์ให้สามารถผลิตไก่ขุนได้อย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงไก่พันธุ์ของกลุ่มจะมี 2 แบบ แบบแรกคือคือแบบให้แม่ไก่ฟักธรรมชาติ ซึ่งในลักษณะแบบนี้จะให้ลูกไก่เพียงแม่ละประมาณ 50 ตัวเท่านั้น นอกจากนี้ รูปแบบนี้เกษตรกรมักเลี้ยงแม่ไก่ไม่มาก เลี้ยงในรูปแบบอาชีพเสริม ทำให้ได้ลูกไม่เพียงพอและไม่แน่นอนต่อความต้องการของกลุ่มฯ ส่วนการเลี้ยงไก่พันธุ์ในรูปแบบที่สองจะใช้ตู้ฟักไข่เข้ามาในการผลิตลูกไก่ ซึ่งจะทำให้ได้ลูกไก่ประมาณ 130-140 ตัวต่อแม่ต่อปี และผลิตได้ลูกไก่ที่คงที่ แน่นนอนกว่ารูปแบบให้ฟักตามธรรมชาติ จึงได้วางแผนการผลิตแม่พันธุ์ ซึ่งในเป้าหมายวางแผนการผลิตแม่ไก่ทั้งหมดที่ 1,000 ตัว แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยนี้เกษตรกรต้องเป็นผู้ลงทุนค่าไก่เองทั้งหมด ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนที่สูง นอกจากนี้เพื่อให้การดูแลเป็นไปอย่างทั่วถึง จึงพัฒนาศูนย์ทั้งหมดจำนวน 3 ศูนย์ โดยแต่ละศูนย์ เริ่มต้นคัดไก่ด้วยตนเอง จึงทำให้เมื่อสิ้นสุดการศึกษานี้ มีแม่ไก่ที่ให้ผลผลิตรวม 600 ตัว แต่มีไก่พันธุ์รุ่นที่เกษตรกรคัดเลือกไว้ทำเป็นแม่พันธุ์อีก ทั้ง 3 ศูนย์จะใช้ตู้ฟักทำให้ลูกไก่ออกมาพร้อมกันทั้งหมด จึงง่ายต่อการจัดการ ซึ่งผลผลิตรวมของลูกไก่ทั้งศูนย์ผลิตพันธุ์และแบบฟักธรรมชาติแล้ว ก็ยังมีปริมาณใกล้เคียงกับปฏิทินความต้องการในการบริโภคเนื้อไก่ที่จัดทำขึ้นมา ทั้งนี้ต้นทุนการผลิตลูกไก่อยู่ที่ 11-13 บาท/ตัว ซึ่งสูงกว่ากับการศึกษาของอำนาจและคณะ (2554) ที่รายงานต้นทุนการผลิตลูกไก่

ประจําทางดําที่การผลิต 12 เดือนอยู่ที่ 9.89 บาท/ตัว ทั้งนี้ อาจเนื่องจากต้นทุนของอาหารในโครงการนี้สูงกว่า และมีผลผลิตลูกไก่/แม่ไก่/ปี ต่ำกว่า ทำให้ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของงานวิจัยนี้สูงกว่ารายงานก่อนหน้านี้

ด้านเทคโนโลยีในการผลิตนั้น ได้ให้เกษตรกรใช้ตู้ฟักที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้เป็นผู้ผลิตขึ้นมา โดยเป็นตู้ฟักอัตโนมัติทั้งหมด และมีการควบคุมโปรแกรมการทำงานที่ง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยาก นอกจากนี้ ยังมีระบบเตือนในกรณีที่อุณหภูมิและความชื้นไม่เป็นที่ตามตั้งโปรแกรมไว้ นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้างคอยติดตามเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหา ทำให้เปอร์เซ็นต์ฟักทำได้ดีขึ้นกว่าในปีที่ผ่านมา เกษตรกรจึงยอมรับเทคโนโลยีตู้ฟัก ส่งผลทำให้ผลผลิตไก่ค่อนข้างสม่ำเสมอ ดังนั้นเป็นสิ่งที่อธิบายได้ว่า ในการส่งเสริมด้านปศุสัตว์ให้แก่เกษตรกรโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทนั้น องค์ความรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ให้เกษตรกรปฏิบัติควรเป็นสิ่งที่เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ ไม่ยุ่งยาก และมีการติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ให้คำแนะนำเกษตรกรได้ทันทีที่เกิดปัญหา สร้างความไว้วางใจระหว่างนักวิจัยกับเกษตรกร จะเป็นสิ่งที่ทำให้การสร้างองค์ความรู้ ทักษะ หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่กล่าวในหนังสือคู่มือการปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่เกษตรกร (2556) ว่ามีเป้าหมายหลักเพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถในการทำการเกษตรที่ก้าวหน้า มีผลผลิตที่ดีขึ้น ผู้ที่เป็นผู้ถ่ายทอดเองต้องมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ที่ถูกถ่ายทอด และต้องเริ่มจากสภาวะการณ์จริงในพื้นที่ ตรงกับปัญหาในพื้นที่ และเทคโนโลยีนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร เกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรจึงจะประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ได้เริ่มบันทึกข้อมูลเกษตรกรในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) และในระบบคลาวด์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการวางแผนการผลิตของเกษตรกร หากใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมป้องกันโรคในกรณีที่เกิดการระบาด เช่นตัวอย่างการใช้ GIS ในการควบคุมโรคไข้หวัดนก (สุวิทย์และคณะ, 2549) การใช้ GIS ในการศึกษาทางระบาดวิทยาของโรคไข้เลือดออก (ปรางทิพย์ บัวเพ็ญ, 2557) เป็นต้น แต่อย่างก็ตามระบบสารสนเทศในการศึกษานี้เป็นการเริ่มต้นการใช้ ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป และต้องมีการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรเพิ่มเติม

การศึกษารูปแบบของห่วงโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของสินค้าไก่ประจําทางดําของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประจําทางดํา และการยกระดับการผลิตของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ มาตรฐานอาหารปลอดภัย และการสร้างคุณค่าสินค้าสู่ผู้บริโภค

ในการศึกษานี้พบว่า เกษตรกรมีรูปแบบของความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทานที่เป็นแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ เกษตรกรเป็นผู้ผลิตปัจจัยการผลิตหลักเอง แปรรูปเอง และเชื่อมโยงกับผู้บริโภคโดยตรงโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้เกิดผลดีคือ ต้นทุนการผลิตลดลง และผลตอบแทนของกลุ่มสูงขึ้น กลุ่มเกษตรกรมีอำนาจในการกำหนดราคามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ทำการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าของการผลิตไก่ประจําทางดําทั้งระบบ ซึ่งสามารถทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ทำให้เห็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของไก่ประจําทางดําของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมาและคณะ (2558) ที่รายงานการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าของการผลิตอาหารฮาลาล ว่าการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าเป็นการวิเคราะห์ลำดับของการเชื่อมต่อ (Chain) ของกิจกรรมที่สร้าง

มูลค่า (Value Added) ทั้งหมดที่เกิดขึ้นภายในโซ่คุณค่า ซึ่งนำสินค้าหรือบริการจากจุดต้นทางไปยังปลายทาง คือ ลูกค้ารายสุดท้าย ภายในโซ่คุณค่าประกอบด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ตั้งแต่ผู้ผลิต ผู้กระจายสินค้า จนถึงผู้บริโภค มูลค่าที่เพิ่มขึ้นแต่ลำดับของกิจกรรมในโซ่คุณค่า เป็นการสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นในมุมมองของลูกค้าและการเพิ่มความได้เปรียบต่อคู่แข่งในตลาด

จากการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าดังกล่าว ทำให้วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการผลิตไก่ประดู่หางดำ ได้อย่างครบถ้วนทุกกระบวนการผลิต ทำให้สามารถกำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับสินค้าได้ โดยได้มีการยกระดับทั้งระดับผลิตภัณฑ์ให้ไปสู่สินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า หากกลุ่มเกษตรกรขายสินค้าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจะได้ผลกำไรสูงกว่าเนื้อไก่สดถึง 4 เท่า ดังนั้น กลุ่มเกษตรกรจึงควรวางแผนการผลิตโดยมุ่งเน้นทำตลาดในส่วนของผู้บริโภคอาหารแปรรูปให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การยกระดับสินค้า ยังทำได้โดยยกระดับกระบวนการผลิต โดยให้มุ่งเน้นให้ผลิตอาหารปลอดภัย (food safety) และสวัสดิภาพสัตว์ ซึ่งเป็นแนวโน้มใหม่ของการเลี้ยงปศุสัตว์และเป็นการสร้างคุณค่าสู่ผู้บริโภค กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนจึงมุ่งเน้นที่มาตรฐานการผลิต จนทำให้ฟาร์มไก่ของเกษตรกรได้รับการรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ การรับรองใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์ การรับรองมาตรฐานสินค้าชุมชนจากกรมการพัฒนาชุมชน และได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าอาหารและยา (อย.) ให้แก่ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปทั้ง 5 ประเภทของกลุ่มในที่สุด

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษา

การสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ในจังหวัดน่าน และพัฒนาให้เป็นศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ เป็นแหล่งเผยแพร่และเรียนรู้อาชีพทางการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

1. เกิดเครือข่ายเกษตรกรไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน โดยมีการเชื่อมโยงได้แก่ กลุ่มฯทุ่งช้าง กลุ่มแม่จริม กลุ่มเวียงสา กลุ่มบ้านทุ่งขาม วิทยาลัยชุมชนจังหวัดน่าน สถานศึกษาในอำเภอทุ่งช้าง มูลนิธิปิดทองหลังพระ โดยกิจกรรมการเชื่อมโยงได้แก่ การซื้อขายแลกเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์ การซื้อขายไก่ขุน การอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เช่น การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประจวบคีรีขันธ์อำเภอทุ่งช้าง ได้พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้อาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของจังหวัดน่าน ซึ่งได้ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน นักศึกษาในจังหวัดน่าน เกษตรกรที่สนใจเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรทั้งในจังหวัดน่าน และจังหวัดในภาคเหนือ
3. การทำงานของกลุ่มได้พัฒนาเป็น “น่านโมเดล” ที่มีรูปแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร สถานศึกษา หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน ลักษณะ public-private partnership และมีการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สร้างรายได้สร้างอาชีพให้เกษตรกร และสามารถผลักดันผลงานวิจัยให้เกิดผลเชิงนโยบาย คือ การผลักดันให้ไก่ประจวบคีรีขันธ์เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่จังหวัดน่านส่งเสริมให้เป็นอาชีพ ส่งผลทำให้กลุ่มไก่พื้นเมืองได้รับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม และได้รับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2561

การพัฒนาศูนย์เพาะขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของเครือข่ายเกษตรกร และหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติได้จริงในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่

1. ได้พัฒนาศูนย์ผลิตพันธุ์ชุมชน เพิ่มเป็น 3 แห่ง มีแม่พันธุ์ที่กำลังให้ผลผลิตไข่จำนวน 600 ตัว มีการใช้ตู้ฟักในการผลิต ทำให้สามารถผลิตลูกไก่ได้ 31,650 ตัว ส่วนการเลี้ยงแบบฟักธรรมชาติ ผลิตลูกไก่ได้ 10,254 ตัว ซึ่งสอดคล้องกับปฏิทินการบริโภคในพื้นที่
2. ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของศูนย์ผลิตพันธุ์ชุมชนพบว่า ฟาร์มนายสฤติย์ ต้นซูชีพ มีต้นทุนการผลิตตัวละ 11.38 บาท ฟาร์มนางพรทิพย์ ร่อนทอง ต้นทุนการผลิตตัวละ 13.95 บาท และนางรัตนา อินตะนาม ต้นทุนการผลิตตัวละ 32.52 บาท สาเหตุที่ฟาร์มนางรัตนาดำเนินทุนสูงเนื่องจาก ฟองไข่แม่พันธุ์ฟักให้ผลผลิตได้เพียง 4 เดือน ซึ่งหากให้ผลผลิตครบ 12 เดือน น่าจะมีต้นทุนการผลิตที่ใกล้เคียงกับฟาร์มอื่นๆ
3. ได้นำตู้ฟักแบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยในการผลิตลูกไก่ ซึ่งเป็นตู้ที่ใช้งานง่าย ดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก และมีโปรแกรมการทำงานแบบอัตโนมัติทั้งหมด นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเข้ามาติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาได้อย่างทันท่วงที ทำให้เกษตรกรยอมรับและนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ได้

4. มีการบันทึกฐานข้อมูลเกษตรกรในระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลเกษตรกร ข้อมูลจำนวนปศุสัตว์ และแผนที่เข้าด้วยกัน และเก็บข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลคลาวด์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาได้หลายประการ เช่น การศึกษาทางระบาดวิทยา การใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมป้องกันโรค รวมถึงการพัฒนาเป็นแอปพลิเคชันจัดการข้อมูลทางการเกษตรที่สามารถดึงข้อมูลออกมาได้แบบ real time และจัดการข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องมีการพัฒนาต่อยอดต่อไป รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมในด้านการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรหากให้เกษตรกรเป็นผู้บันทึกข้อมูล

การศึกษารูปแบบของห่วงโซ่อุปทานของสินค้าไก่ประดู่หางดำของวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ จังหวัดน่าน และการยกระดับการผลิตของกลุ่มให้เป็นไปตามมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ มาตรฐานอาหารปลอดภัย/อินทรีย์ และการสร้างคุณค่าสินค้าสู่ผู้บริโภค

1. รูปแบบของห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำจังหวัดน่าน มีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ มีการเชื่อมโยงกันโดยตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่มีพ่อค้าคนกลางในสายห่วงโซ่อุปทาน ทำให้กลุ่มเกษตรกรได้รับผลตอบแทนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ทำให้กลุ่มเกษตรกรได้รับข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาสินค้าของกลุ่มเกษตรกร
2. ได้มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าของการผลิตไก่ประดู่หางดำ และวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของกิจกรรมการผลิตทั้งกระบวนการ ซึ่งสามารถทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ทำให้เห็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตของไก่ประดู่หางดำของกลุ่มเกษตรกรจนนำไปสู่การวางแผนการการปฏิบัติการในการยกระดับสินค้าทั้งการยกระดับกระบวนการผลิต และการยกระดับผลิตภัณฑ์
3. ในการยกระดับกระบวนการผลิตไก่นั้น มุ่งเน้นการเลี้ยงแบบสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี และการผลิตที่ได้มาตรฐาน ทำให้เกิดการพัฒนามาตรฐานตลอดการผลิต ทำให้ฟาร์มไก่ได้รับการรับรองการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ โรงฆ่าและโรงชำแหละได้รับการรับรอง ชจส.อย่างต่อเนื่อง และผลผลิตแปรรูปไก่ประดู่หางดำได้รับการรับรองมาตรฐาน ได้แก่ ไก่ประดู่หางดำต้มน้ำปลา ได้รับมาตรฐานสินค้าชุมชนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และอาหารแปรรูปทั้ง 5 ชนิด ได้แก่ ไก่สดแช่แข็ง ไก่ต้มน้ำปลา แกงคั่วไก่ ไก่ต้มสมุนไพร และลาบไก่ ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าอาหารและยา (เครื่องหมาย ออย.) จากกระทรวงสาธารณสุข
4. ในด้านการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าได้แก่ การพัฒนาชนิดของผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ทั้งไก่สด อาหารแปรรูป โดยสอดคล้องกับข้อมูลความต้องการในการบริโภคอาหารของคนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

5. “น่านโมเดล” เป็นรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ เป็นการขับเคลื่อนการทำงานจากด้านล่าง (เกษตรกร) ไปสู่ระดับบน (ระดับนโยบาย) ทำให้เกิดผลกระทบเชิงนโยบายในระดับจังหวัด แต่อย่างไรก็ตาม หากต้องการผลกระทบในระดับประเทศ ควรต้องมีการขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ หรือการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่กรมปศุสัตว์
6. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอาชีพโดยการผลักดันด้านการตลาด ร่วมกับการพัฒนาการผลิตสินค้าตลอดสายโซ่อุปทานและการวิเคราะห์โซ่คุณค่า ทำให้สามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางการพัฒนา ทั้งการพัฒนากระบวนการผลิต และการพัฒนาตัวสินค้าได้อย่างองค์รวม
7. ในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเป็นอาชีพนั้น การผลิตต้องมีการใช้เทคโนโลยีตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิต มีการบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลา เพื่อให้สามารถระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันที่ ในการเลี้ยงแบบให้แม่ไก่ฟักธรรมชาตินั้น ไม่สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพหลักได้ มีความเหมาะสมในการเป็นความมั่นคงทางอาหารมากกว่า
8. อย่างไรก็ตาม ในภาวะความต่ออาชีพการเลี้ยงไก่อยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ กรมปศุสัตว์ได้ส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำในหลายๆ พื้นที่แล้วทั้งพันธุ์แท้และพันธุ์ลูกผสม ทำให้ปัจจุบันแยกความแตกต่างกันได้ยาก นอกจากนี้ ภาวะราคาสินค้าปศุสัตว์ ทั้งเนื้อไก่ ไข่ไก่ เนื้อปลา มีราคาตกต่ำ ทำให้เกิดการแข่งขันกันด้านราคา เกษตรกรจึงต้องวิเคราะห์สถานการณ์และปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดตลอดเวลา
9. ในปัจจุบัน กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มได้ดี แต่ยังขาดความรู้ในหลายๆ ด้าน เพื่อ spin off จากเกษตรกรไปเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพ ดังนั้น จึงควรวิเคราะห์หาองค์ความรู้ที่เกษตรกรต้องการ และเสริมองค์ความรู้ดังกล่าว
10. ในการผลักดันให้เกิดความยั่งยืนของอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำนั้น การตลาดเป็นสิ่งที่สำคัญมาก กลุ่มเกษตรกรต้องมีความรู้ในด้านการตลาด มีการวิเคราะห์ความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคอยู่ตลอดเวลา มีสินค้าและช่องทางการกระจายสินค้าที่หลากหลาย ทั้งตลาดชุมชนและตลาดระดับบน ไม่จำกัดเพียงไก่สดเท่านั้น ควรมีอาหารสำเร็จรูปทั้งที่เหมاسبกับท้องถิ่น เช่น ลาบไก่ แกงอ่อมไก่ ไก่หนึ่งสมุนไพโร และอาหารที่เหมาะสมกับผู้บริโภคในตลาดระดับบนเช่น ไส้จุกไก่ ไก่รมควัน เป็นต้น และมีการทำการตลาด ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ทั้งการออกงานแสดงสินค้า สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นที่รู้จักและมีช่องทางการจำหน่าย
11. หากมีการนำรูปแบบน่านโมเดลไปต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ มีข้อเสนอแนะและข้อควรระวังดังนี้
 - a. การผลิต เกษตรกรควรรวมกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีการผลิตครบวงจร ทั้งต้นน้ำการผลิตได้แก่ การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ การใช้ตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิตเพื่อให้ได้ลูกไก่อย่างเพียงพอ การเลี้ยงไก่ขุน มีการจัดการการเลี้ยงช่วงไก่เล็กให้ดี มีการลดต้นทุนการผลิตโดยผลิตอาหารเองหรือใช้พืชอาหารสัตว์เข้ามาช่วยลดการใช้อาหารสำเร็จรูปลงให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 40 มีการจัดการการป้องกันควบคุมโรคที่ดี การจัดการกลางน้ำ ได้แก่ โรงฆ่าสัตว์ กลุ่มเกษตรกรควรมีโรงฆ่าสัตว์ของตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาหรือจ้างโรงฆ่าภายนอก การจัดการปลายน้ำ ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย การสร้างช่องทางการจำหน่ายที่สอดคล้องกับสินค้าและมีหลากหลายช่องทาง

- b. การพัฒนาการเลี้ยงและการผลิตให้เข้าสู่ระบบมาตรฐาน ทั้งการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โรงฆ่ามาตรฐาน โรงแปรรูปมาตรฐาน และการขอการรับรองมาตรฐานสินค้าอาหาร จะทำให้สามารถยกระดับการผลิตของกลุ่มให้เข้าสู่การผลิตอาหารปลอดภัย และให้เป็นไปตามข้อกำหนดของตลาดระดับบนได้
- c. กลุ่มเกษตรกร ควรมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีรูปแบบการทำงานเชิงธุรกิจ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรเพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ที่เป็นธรรมแก่เกษตรกรทุกส่วน หัวหน้ากลุ่มมีความเป็นผู้นำ และสามารถโน้มน้าวหรือทำให้สมาชิกกลุ่มเชื่อมั่นและทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้และเป็น mentor ของกลุ่มได้
- d. สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ผลักดันให้เกิดเป็นนโยบายการส่งเสริมอาชีพในระดับอำเภอเป็นอย่างน้อย

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง. 2539. ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 71 ก. ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2539. หน้า 19-24.
- กฎกระทรวง. 2555. ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนที่ 58 ก. ลงวันที่ 4 กรกฎาคม 2555. หน้า 16-24.
- กนก ผลารักษ์. 2528. การปรับปรุงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระดับหมู่บ้านของนิคมสร้างตนเอง. รายงานผลการวิจัยโครงการเร่งรัดจัดที่ดินในนิคมสร้างตนเองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรมประมง สงเคราะห์ร่วมกับคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- กรมปศุสัตว์. มปป. วิธีการปฏิบัติในโรงฆ่าและชำแหละสัตว์ปีก โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด หน้า 121-131
- กรมปศุสัตว์. 2545. คู่มือโครงการเนื้อสัตว์อนามัย โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด หน้า 1-15
- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2551. คู่มือการพัฒนามาตรฐานโรงฆ่าสัตว์และการจำหน่ายเนื้อสัตว์. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ.
- เกรียงไกร โชประการ. 2531. การศึกษาหาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น
- เจลิยา บุญมั่น และ ศรัณย์ วิสเพ็ญ. 2552.การศึกษาความเป็นไปได้ของการผลิตไก่พื้นเมืองเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชน: กรณีศึกษาไก่อ่างบ้านแคน, ไก่อ่างไม้มะดัน และการค้าขายไก่พื้นเมืองในตลาดบางแห่งของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 54 หน้า
- ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ และ ขวัญกมล ดอนขวา. 2556. การจัดการโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าไหม. รายงานฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชัชวาลย์ ทัดศิริช. 2556. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR): มิติใหม่ของรูปแบบวิธีวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนระดับท้องถิ่น. [Online] Available from : www.mgts.lpru.ac.th/mgts/km/.../131856486292.pdf [access 20 July 2013]
- เชิดชัย รัตนเศรษฐากุล, กัลยา เจือจันทร์, และศีลธรรม วราอัสวปติ. 2542. การศึกษาสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองลูกผสม. น. 314-319. ใน: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 37, 3-5 กุมภาพันธ์ 2542. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. 2542. ธุรกิจชุมชน: เส้นทางที่เป็นไปได้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ
- ทวี อบอุ่น, ไสย นามคุณ, และอำนาจ เลี้ยวธารากุล. 2549. การสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ7. การทดสอบสมรรถภาพการผลิตของไก่ในสภาพการเลี้ยงในหมู่บ้าน. น 416-424. ใน : ประชุมทาง

- วิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2549. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. 2556. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา, 74 หน้า
- นิยมศักดิ์ อุปทุม, วรพงษ์ สุริยจันทร์ทอง, สวัสดิ์ ธรรมบุตร, และเกรียงไกร โชประการ. 2527. สาเหตุการตายและอัตราการเจริญเติบโตของไก่พื้นเมือง. น. 30. ใน การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 22 สาขาสัตวศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 30 มกราคม - 3 กุมภาพันธ์ 2527. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- ประหยัด สายวิเชียร และวาณี เอี่ยมสีทอง. 2538. อาหารล่านนา. เชียงใหม่: กลางเวียงการพิมพ์.
- พงศ์พิศ ภูนากรม. 2539. ความต้องการเทคโนโลยีการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรระดับหมู่บ้าน อำเภอโคกเจริญ : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 6 ตำบลโคกเจริญ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี. น 401-409. ใน: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 34, 30 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2539. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- พันธ์ทิพย์ รามสูตร. 2540. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
- พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 45 ก. ลงวันที่ 9 เมษายน 2535. หน้า 17-26.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. 2549. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารราชภัฏตะวันตก 1 : 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม) : น. 17-23
- มาลี หมวกกุล, กนกวรรณ ปลายีลา, และวาสนา เสภา. 2554. การพัฒนาตำรับอาหารจากไก่พันธุ์ประดู่หางดำ. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 164 หน้า
- ยรรยง ศรีสม. 2550. ห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ในงานโลจิสติกส์ (ตอนจบ). เทคโนโลยี โพรโมชัน 37(211): 39-44.
- รุ่งทิพย์ ศูนย์ตรง. 2546. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแหลมคุณ หมู่ 5 อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- วิชาการ เด่นเหมือนวงศ์. 2543. ประชาคมชุมชน: พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อพึ่งตนเอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิมลพร ติตศักดิ์, อรวรรณ เจนวิระยะโสภาคย์, สมใจ ศรีหาคิม และ โอ ชิกมันน์. 2535. โรคสำคัญที่เป็นสาเหตุการตายของไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ประมวลเรื่องการประชุมวิชาการด้านปศุสัตว์ครั้งที่ 11. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ. น.196-205.
- วสันต์ เคยเหล้า, สุदारัตน์ เคยเหล้าและอนุชา มุมอ่อน. 2550. การประเมินโรงฆ่าสัตว์และคุณภาพเนื้อสัตว์ภายในประเทศ วารสารวิชาการสัตวแพทย์ สำนักสัตวศาสตร์สัตวและสุขอนามัยที่ 3 นครราชสีมา ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 หน้า 25-36

- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สมพิศ สุขแสน. 2545. CIPP model: รูปแบบการประเมินผลโครงการ. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่องเทคนิคการวางแผนและการประเมินผล แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ วันที่ 25 พฤศจิกายน 2545
- สวัสดี ธรรมบุตร และเกรียงไกร โชประการ. 2525. อัตราการเจริญเติบโตและความต้องการโปรตีนของไก่พื้นเมืองที่ถูกเลี้ยงดูในสภาพชนบท. น. 98-108. ใน: การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 20, 1-5 กุมภาพันธ์ 2525. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สัจจา บรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง, และปาลิรัตน์ การดี. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสรี พงศ์พิศ และคณะ. 2544. วิสาหกิจชุมชน: แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2546. แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.
- สุกัญญา อธิปอนันต์ และคณะ. 2550. กลยุทธ์การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ปี 2550. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพฯ, 104 หน้า
- สุนันท์ สิมารักษ์, วชิราพร เกิดสุข, และวิเชียร เกิดสุข. 2550. การยอมรับการส่งเสริมการพัฒนาไก่พื้นเมืองสำหรับเกษตรกรในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 175 หน้า
- สุวิชัย โรจนเสถียร, ภาวิน ผดุงทศ, สุวิทย์ โชตินันท์, และเทิดศักดิ์ ญาโน. 2550. การศึกษาการจัดการด้านสุขศาสตร์ในสถานที่ฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กในเขตภาคเหนือ. น. 479-487. ใน: การประชุมทางวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 สาขาสัตว์และสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- สุวิทย์ โชตินันท์, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์, และปราณี รอดเทียน. 2557. การส่งเสริมเกษตรกรเครือข่ายอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบยั่งยืนโดยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 85 หน้า
- สุวิทย์ โชตินันท์, ประภาส พันธ์, และไชยโรจน์ โพธิ์เจริญ. 2558. การพัฒนาระบบการผลิตไก่พื้นเมืองเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าและการผลิตเนื้อไก่ที่ปลอดภัยสู่ผู้บริโภค. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 180 หน้า
- ไสว นามคุณ, จารุวัฒน์ ชินสุวรรณ และ อำนวย เลี้ยวธารากุล. 2541. การทำนายน้ำหนักตัวไก่พื้นเมือง ที่อายุ 16 และ 20 สัปดาห์. รายงานผลงานวิจัยประจำปี 2541 ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5. น. 47-52
- สุจิตราภรณ์ จุสปาโล. 2560. แนวทางในการจัดการห่วงโซ่อุปทานผักปลอดสารพิษของวิสาหกิจชุมชนท่าสะอ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 5(1): 155 – 162

- สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก
- สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดแพร่. แพร่ : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2556. รายงานผลสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับบริหารภาครัฐ หลักสูตร การสร้างมูลค่าจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ (Value Chain Creation). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
- สำนักงานวิจัยแห่งชาติ. 2549. การวิจัยการวิจัยแบบบูรณาการ. เอกสารแผนงานวิจัยแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยแห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2553. โครงการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตร ภายใต้โครงการการศึกษาวิจัยตลอดจนติดตามการประเมินผลเพื่อเสนอแนวทางการปรับโครงสร้างภาคการผลิต การค้า และการลงทุน. รายงานฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพฯ
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, อรอนงค์ พิมพ์คำไหล, และอุดมศรี อินทรโชติ. 2550. ความหลากหลายของลักษณะภายนอกของไก่พื้นเมืองไทยประดู่หางดำ. น.291-298. ใน ประชุมทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 สาขาสัตวและสัตวแพทยศาสตร์ 30 ม.ค. - 2 ก.พ. 2550. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ.
- อำนวย เลี้ยวธารากุลและอรอนงค์เลี้ยวธารากุล. 2550. การสร้างฝูงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 103หน้า.
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, ชาตรี ประทุม, และศิริพันธ์ โมราถบ. 2551. แนวทางสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำ 1 ในกลุ่มผู้บริโภค. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 83 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, ศิริพันธ์ โมราถบ, และปราณี รอดเทียน. 2552. ระบบการผลิตและการรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ของฟาร์มเครือข่าย. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 66 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล, สันติ แ่งเม้า, อภิรักษ์ เพียรมงคล, ศิริพันธ์ โมราถบ, และชาตรี ประทุม. 2554. การสร้างอัตลักษณ์ของไก่ประดู่หางดำ 1. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ. 175 หน้า
- อำนวย เลี้ยวธารากุล. ศิริพันธ์ โมราถบ, และดรุณี ณ รังสี. 2554. ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1. กรุงเทพฯ. กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์.
- อมรรัตน์ โมฬี, วิทวัส โมฬี, และเฉลิมชัย หอมตา. 2557. ยีน Insulin – like growth factor I, II เพื่อการเจริญเติบโตและประสิทธิภาพการใช้อาหารในไก่พื้นเมืองไทย. รายงานฉบับสมบูรณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 41 หน้า

- Chotinun S, Rojanasthien S, Unger F, Suwan M, Tadee P, Patchanee P. 2014. An integrative approach to enhancing small-scale poultry slaughterhouses by addressing regulations and food safety in northern Thailand. *Infect Dis Poverty*; 3(1):46.
- Charron, D. F., editor. 2012. *Ecohealth research in practice: innovative applications of an ecosystem approach to health*. International Development Research Centre, Ottawa, Ontario, Canada.

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประตู่หางดำและ
ระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจ
ชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

โดย

สุวิทย์ โชตินันท์ และคณะ

พฤษภาคม 2562

สัญญาเลขที่ RDG6120011

ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประตูทางดำและ
ระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจ
ชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

คณะผู้วิจัย

นายสุวิทย์ โชตินันท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นายสุรเชษฐ์ ปิ่นทิพย์	กรมปศุสัตว์
นายสมบัติ ศุภประภากร	กรมปศุสัตว์
นางนพวรรณ สุทธิหลวง	กระทรวงการคลัง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ทั้งสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุ่งช้าง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้ร่วมโครงการวิจัย ขอขอบคุณคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้โอกาสในการทำงานวิจัย เจ้าหน้าที่ของสำนักประสานงานโครงการวิจัยระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงานอย่างดียิ่ง และขอขอบคุณเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนให้งานวิจัยนี้ดำเนินการไปด้วยดี

คณะผู้วิจัยหวังว่า ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางการส่งเสริมระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่ เพื่อผลักดันให้เกิดมาตรฐานระบบการผลิต และพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยง เพื่อให้เป็นอาชีพของเกษตรกรไทยได้อย่างยั่งยืนดังเช่นเจตนาของสำนักประสานงานโครงการต่อไป

คณะผู้วิจัย
พฤษภาคม 2562

สรุปสาระสำคัญของงานวิจัย

Executive summary

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์และระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล” มีจุดประสงค์หลักเพื่อยกระดับกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประจวบคีรีขันธ์เป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรและการสร้างเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดน่าน การถอดบทเรียนการทำงานส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ประจวบคีรีขันธ์และพัฒนาเป็นต้นแบบการทำงานที่เป็นสหวิทยาการออกมาเป็นน่านโมเดล การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกรโดยใช้เทคโนโลยีตู้ฟักเข้ามาช่วยในการผลิตลูกไก่ การหาแนวทางการใช้สารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลการผลิตแบบปัจจุบันและการศึกษาทางระบาดวิทยา การยกระดับกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มโดยการศึกษาและพัฒนาห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า

งานวิจัยนี้ได้ใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของงานส่งเสริมอาชีพไก่ประจวบคีรีขันธ์ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัย กรมปศุสัตว์ สาธารณสุข การปกครอง พัฒนาชุมชน เกษตรหน่วยงานเอกชน ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร สื่อมวลชน และเชิญเข้ามาร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ช่วงแรกของงานวิจัย มีการทำงานในลักษณะสหสาขาวิชา (Multi-disciplinary approach) มีการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาคำตอบร่วมกันระหว่างกลุ่มเกษตรกร นักวิจัย และเจ้าหน้าที่รัฐในระดับจังหวัดน่าน การอบรมเกษตรกรในหลักสูตรต่างๆ ทั้งมาตรฐานฟาร์ม การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรเพื่อบริหารกลุ่มเกษตรกรปราดเปรื่อง การพัฒนาสินค้าและบรรจุภัณฑ์ มีการวิเคราะห์ความต้องการในการบริโภคเนื้อไก่ในพื้นที่ตลอดปีและใช้ในการวางแผนการผลิตไก่ขุนของกลุ่ม การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ การวางแผนการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานและการดำเนินการปรับปรุงตามแผนดังกล่าว การร่วมกับภาครัฐในการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดทำหนังสือโดยเชิญผู้มีชื่อเสียงด้านการทำอาหารมาสร้างสรรค์เมนูใหม่ๆ จากเนื้อไก่ประจวบคีรีขันธ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ पोสเตอร์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกรมปศุสัตว์และหน่วยงานรัฐในจังหวัดน่านอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษาพบว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้ให้ผู้บริโภคและประชาชนและการทำงานร่วมกับกรมปศุสัตว์อย่างใกล้ชิด ทำให้กลุ่มเกษตรกรได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2561 และได้รับรางวัลกรมปศุสัตว์ สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ประจำปี 2561 นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายเกษตรกร ยังทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรในอำเภอต่าง ๆ ทั้งการซื้อขายไก่ การศึกษาดูงานจากเกษตรกรทั่วภาคเหนือ ทำให้ในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงไก่

ประตูทางดำอำเภอร่องช้าง สามารถยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบครบวงจรให้แก่เกษตรกรทั่วไป นักเรียนนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดน่าน เกิดการผลักดันเชิงนโยบายจนทำให้ไก่ประตูทางดำเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่จังหวัดน่านส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นอาชีพเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประตูทางดำอำเภอร่องช้าง เป็นเกษตรกรในโครงการเกษตรกรแปลงใหญ่ไก่พื้นเมืองของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีงบประมาณ 2562 และเป็นเกษตรกรเป้าหมายในโครงการกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประตูทางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2

การวางแผนปฏิทินการบริโภคเนื้อไก่ในพื้นที่พบว่า ในช่วงการดำเนินงานวิจัย ความต้องการเนื้อไก่พื้นเมืองอยู่ที่ประมาณ 42,000 ตัว จึงวางแผนการผลิตลูกไก่ให้เพียงพอ จึงได้พัฒนาศูนย์ผลิตพันธุ์ไก่พื้นเมืองของชุมชน (community breeding center) เพิ่มอีก จาก 2 แห่ง เป็น 3 แห่ง ซึ่งได้นำตู้ฟักระบบอัตโนมัติเข้ามาช่วยในการผลิต มีแม่ไก่ที่กำลังให้ไข่รวม 600 ตัว ไก่พันธุ์รุ่นอีก 800 ตัว ผลิตลูกไก่รวมทั้งสิ้น 36,160 ตัว มีเปอร์เซ็นต์การฟักเฉลี่ย 74.80% ต้นทุนการผลิตลูกไก่อยู่ที่ 11-13 บาท ส่วนการเลี้ยงไก่พันธุ์ที่ใช้การฟักแบบธรรมชาติ ทางกลุ่มเกษตรกรก็ยังคงดำเนินการอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกร โดยเกษตรกรที่เลี้ยงแบบธรรมชาติ มีแม่ไก่รวม 532 ตัว ผลิตลูกไก่รวม 10,254 ตัว แต่ไม่ได้มีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการผลิต เนื่องจากเกษตรกรไม่ได้มีการเลี้ยงแยกกันระหว่างไก่พันธุ์ที่กำลังให้ไข่ และไก่พันธุ์รุ่น

ในด้านการยกระดับมาตรฐานการผลิตในส่วนของฟาร์มนั้น ได้กำหนดให้เกษตรกรปรับปรุงแบบฟาร์มตามข้อกำหนดการปฏิบัติที่ดีในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (GAP) และฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม (GFM) รวมถึงการเลี้ยงไก่ที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มีของเสีย (zero waste) เป็นรูปแบบการเกษตรเกื้อกูลหมุนเวียน มีการหมักมูลไก่และเศษขนไก่จากโรงฆ่าสัตว์เพื่อเป็นปุ๋ยอินทรีย์ให้กับพืช และนำพืชนั้นมาเป็นอาหารเสริมให้แก่ไก่ จากการพัฒนารูปแบบการผลิตดังกล่าวทำให้ฟาร์มของเกษตรกรได้รับการรับรอง GAP จำนวน 2 ฟาร์ม ได้รับการรับรอง GFM 25 ฟาร์ม และอยู่ในขั้นตอนของการรอการตรวจรับรองอีก 14 ฟาร์ม

ได้พัฒนาฐานข้อมูลฐานข้อมูลเกษตรกรและการจัดการสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยใช้ข้อมูลของกรมปศุสัตว์และประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ผ่านโดรนและเว็บไซต์ ซึ่งพบว่าสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้ ซึ่งการใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศในครั้งนี้เป็นการทดสอบความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นฐานข้อมูลเกษตรกรในแอปพลิเคชันที่สามารถบันทึก สืบค้น วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นเวลาจริง และเป็นประโยชน์อย่างมากในการประยุกต์ใช้ในการศึกษาทางระบาดวิทยา การใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมป้องกันโรคระบาด เป็นต้น

ได้มีการวิเคราะห์โซ่อุปทานพัฒนาโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่ประตูทางดำและผลิตภัณฑ์ พบว่าเกษตรกรมีการปรับปรุงแบบของโซ่อุปทานจากแบบดั้งเดิมไปสู่รูปแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ เกษตรกรเป็นผู้ผลิตอย่างครบวงจร ตั้งแต่ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ลูกไก่และอาหารสัตว์ การผลิตไก่ขุน การฆ่าและชำแหละ การแปรรูปเป็นเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์อาหาร รวมถึงการจำหน่าย เป็นการตัดพ่อค้าคนกลางออกไปจากโซ่อุปทาน มีการใช้ข้อมูลจากผู้บริโภคเข้ามาปรับปรุงการผลิตตลอดเวลา มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัว เกษตรกรจะมีผลกำไรสุทธิตัวละ 11-13 บาท หากขายเป็นไก่ขุน เกษตรกรจะมีกำไรตัวละ 67-70 บาท และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขายผลผลิตเป็นเนื้อไก่สด จะมีกำไรตัวละ 26 บาทและหากแปรรูปเป็นไก่ประตูทางดำต้มน้ำปลา จะได้กำไรสุทธิตัวละ 78 บาท มีการวิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการผลิตตั้งแต่ต้น กลางน้ำ และปลายน้ำของการผลิต และได้้นำข้อมูลการวิเคราะห์มาใช้ในการยกระดับการผลิตของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 2

ระบบได้แก่ การยกระดับการผลิตและการยกระดับผลิตภัณฑ์ จากผลการดำเนินงาน ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย เนื้อไก่สด ไก่ชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปได้แก่ ไก่ต้ม น้ำปลา แกงคั่วไก่ ไก่หนึ่งสมุนไพรรูปไก่ ส่วนการยกระดับกระบวนการผลิตจะมุ่งเน้นการพัฒนามาตรฐานของกระบวนการผลิตสู่อาหารปลอดภัย ทำให้ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม โรงฆ่าได้รับการรับรองและใบอนุญาตอย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่ต๋ม น้ำปลา ได้รับการรับรองสินค้ามาตรฐานชุมชนจากกรมการพัฒนาชุมชน และผลิตภัณฑ์อาหารทุกชนิดของกลุ่มเกษตรกร ได้รับเครื่องหมายมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานอาหารและยา (เครื่องหมาย ออย.)

ได้มีการถอดบทเรียนการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในแต่ละระยะ และได้พัฒนาออกเป็นต้นแบบการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ให้แก่เกษตรกรหรือ “น่านโมเดล” ซึ่งมีรูปแบบการส่งเสริมที่สำคัญคือ รูปแบบการทำงานร่วมกันลักษณะสหวิทยาการและความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานรัฐ มีการวางแผนการผลิตและพัฒนาระบบการผลิตตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า สร้างองค์ความรู้ใหม่และผลักดันองค์ความรู้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือ เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรอยู่ดีมีสุขและมีความเข้มแข็งจากภายใน

การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำและระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการ แข่งขันของเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา “น่านโมเดล”

สุวิทย์ โชติฉันท¹, สุรเชษฐ์ ปินทิพย์², สมบัติ ศุภประภากร³, และนพวรรณ สุทธิหลวง⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดน่าน ยกระดับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ครบวงจร พัฒนาโซ่อุปทานและโซ่คุณค่าของการผลิตเนื้อไก่และผลิตภัณฑ์แปรรูปของเกษตรกร และการสรุปบทเรียนการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองออกมาเป็นน่านโมเดล ดำเนินงานโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการวิเคราะห์และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเชิญเข้าร่วมดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น การทำการประชุมระดมสมองเพื่อค้นหาอนาคต ได้มีการวิเคราะห์สายโซ่คุณค่าตลอดการผลิต วิเคราะห์ปัจจัยของความสำเร็จในการดำเนินงาน และการพัฒนาตามแผนที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผลิตลูกไก่ได้จากทั้งฟาร์มผลิตพันธุ์ชุมชนและแบบแม่ฟักธรรมชาติได้ทั้งสิ้น 46,414 ตัว ข้อมูลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตพบว่า การผลิตลูกไก่ 1 ตัวมีต้นทุน 11-13 บาท ในส่วนของฟาร์มสัตว์ปีก ได้มีการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงที่เป็นมิตรกับไก่และสิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนาเป็นเกษตรหมุนเวียนโดยไม่มีของเสีย ฟาร์มได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระและมาตรฐานของฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม โรงฆ่าสัตว์ปีกของกลุ่มเกษตรกรได้รับใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์อย่างต่อเนื่อง และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของกลุ่ม ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับการรับรองเครื่องหมายอาหารและยา (อย.) ได้มีการถอดบทเรียนรูปแบบการส่งเสริมที่สำคัญคือ รูปแบบการทำงานร่วมกันลักษณะสหวิทยาการและความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร นักวิจัย และหน่วยงานรัฐ มีการวางแผนการผลิตและพัฒนาระบบการผลิต

¹ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จ.น่าน กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

³ สำนักมาตรฐานการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

⁴ สำนักงานสรรพากรพื้นที่น่าน กระทรวงการคลัง

ตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า สร้างองค์ความรู้ใหม่และสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อเป้าหมายสำคัญคือ เกษตรกรมีรายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรอยู่ดีมีสุขและมีความเข้มแข็งจากภายใน

คำสำคัญ: การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร, โซ่อุปทาน, การเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน, ประดู๋หังดัม, น่านโมเดล

The use of multi-disciplinary and participatory approach to manage the production system throughout the production chain of Indigenous chicken meat (Pradu-Hangdum) to address the sustainability of indigenous chicken raising in Thung Chang district, Nan province

Suwit Chotinun¹, Surached Pintip², Sombat Supaprapakorn³, and Noppawan Sutthiluang⁴

Abstract

The objectives of this study were to develop indigenous chicken farming network of Nan province, established Thung Chang Pradu-Hangdum indigenous chicken farming group as integrative learning center for indigenous chicken farming, improve supply chain and value chain of chicken production of the group and develop lesson learned of indigenous chicken farming promotion as “Nan model”. Participatory action research was used in this study. Stakeholder analysis and identification was performed and invited into the study since the beginning as well as future search conference. The value chain throughout the chicken production were analyzed. Success factors were determined and used for develop chicken production developing plan. The results revealed that a total of 46,414 fattening chicks were produced from community breeding farms system and natural breeding system.

¹ Faculty of Veterinary Medicine, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand

² Thung Chang District Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Nan, Thailand

³ The 5th Regional Livestock Office, Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Chiang Mai, Thailand

⁴ The revenue Department of Nan province

The cost of chick production was 11-13 Baht/chick. The parent chicken farms and the fattening chicken farms were improved according to the regulation of The Good Agricultural Practices of free-range indigenous chicken farming (GAP) and the Good Farming Management (GFM). The poultry slaughterhouse of the group was approved for license continuously. The chicken meat products were address the standard certification from community products standard and the Thai Food and Drug Administration. The lesson learned was performed and indicated that the multi-disciplinary approach and the collaboration among farmers, researchers, and the government officers, as well as the well planning and improvement throughout supply chain and value chain, knowledge creation and policy advocacy were the key of success to address the goals, including household income increasing, well-living of the farmers, and improving of inner-strength of the farmers.

Key words: farmer network development, supply chain, competitiveness improvement, Nan model, Pradu-Hangdum

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ วัตถุประสงค์งานวิจัย	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	14
บทที่ 4 ผลการศึกษา โครงการย่อยที่ 1 โครงการย่อยที่ 2	18 61
บทที่ 5 วิจัยผลการศึกษา	69
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา	73
เอกสารอ้างอิง	76

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	บทบาท อำนาจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของงานวิจัย	26
2	รายชื่อของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	35
3	ปฏิทินการบริโภคและการการผลิตไก่ขุนของกลุ่มเพื่อจำหน่ายเป็นไก่สดของกลุ่มเกษตรกร	40
4	ผลผลิตลูกไก่ที่ได้จากฟาร์มผลิตพันธุ์ของเกษตรกร	42
5	ต้นทุนการผลิตลูกไก่ของเกษตรกร	43
6	ผลผลิตไก่ขุนที่เกษตรกรผลิตได้จากการเลี้ยงแบบให้แม่ฟักธรรมชาติ	43
7	จำนวนฟาร์มที่เข้าสู่ระบบ GAP และ GFM	47
8	ปัจจัยที่เกื้อต่อความสำเร็จของการผลิตเนื้อและผลิตภัณฑ์อาหารจากไก่ประดู่หางดำ	63
9	แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับห่วงโซ่คุณค่าและผลการปฏิบัติงาน	65

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสอดคล้องของงานวิจัยต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12	17
2	กรอบแนวทางการทำงานของกลุ่มเกษตรกรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-2560	21
3	แผนที่ยุทธศาสตร์ของการดำเนินงานวิจัยที่ได้จากการทบทวนร่วมกับกลุ่มเกษตรกร	31
4	ข้อมูลสมาชิกเกษตรกรกลุ่มในฐานะข้อมูลของกรมปศุสัตว์ นางรัตนา อินต๊ะนาม	32
5	ข้อมูลจำนวนแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองของเกษตรกร นางรัตนา อินต๊ะนาม	32
6	เกษตรกรเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วม	33
7	ความเสียหายจากน้ำท่วมที่พัดพาพื้นที่เลี้ยงไก่เสียหายอย่างหนัก และเกษตรกรที่ได้รับความเสียหายในภาพคือนางวันเนา แสงจันทร์ สมาชิกกลุ่มฯ	33
8	ฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ของฟาร์มเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร	34

9	การใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล GIS ในการควบคุมโรคระบาด เช่น ไข้หวัดนก	35
10	ทำเนียบคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรและที่ปรึกษา	38
11	รูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการของกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่	39
12	การวางแผนผังรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มซึ่งยังยึดแนวทางเช่นเดียวกับ ระยะที่สาม	41
13	ภาพรวมของแผนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรตลอดระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย	43
14	การรับรองมาตรฐาน GAP ของฟาร์ม นายสถิตย์ ต้นชูชีพ และนางพรทิพย์ ร้อนทอง เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม	46
15	การรับรองสินค้าปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคผู้ดื่มน้ำปลา โดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย	47
16	การเลี้ยงในระบบ GAP ไข่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ	48
17	ผลพลอยได้จากการผลิต ได้แก่ มูลไก่ และเศษขน นำมาหมักเพื่อผลิตเป็นปุ๋ย อินทรีย์	49
18	การหมักเศษขนร่วมกับจุลินทรีย์จนเป็นของเหลว เกษตรกรนำไปใช้ในการปลูก พืช และได้หมუნเวียนนำเศษพืชผักผลไม้เหล่านี้มาใช้เลี้ยงไก่	49
19	การอบรมเกษตรกรที่ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐด้านปศุสัตว์ หลักสูตร"การ เลี้ยงไก่พื้นเมือง" เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพด้านปศุสัตว์ ตามโครงการไทยนิยม ยั่งยืน	51
20	การขยายผลการเรียนรู้และการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยกลุ่ม เกษตรกรและวิทยาลัยชุมชนน่าน	52
21	การประชาสัมพันธ์การเป็นแหล่งเรียนรู้และการส่งเสริม อบรมการเลี้ยงไก่ ประดู่หางดำ	52
22	การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้นักเรียนในสถานศึกษาในอำเภอทุ่งช้าง จ. น่าน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงไก่พื้นเมือง สร้างโอกาสทางอาชีพ และเป็น แหล่งโปรตีนให้กับนักเรียน	53
23	เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอให้คำแนะนำ เป็นพี่เลี้ยงตรวจเยี่ยมผลการเลี้ยงไก่ใน สถานศึกษา	53
24	นายไวยพจน์ หิมารัตน์ ปศุสัตว์จังหวัดน่าน เข้าชี้แจงแก่ผู้แทนสำนักงานประมาณ ในรายละเอียดของกิจกรรมการผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพ ครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน 2 วงเงิน 9.1 ล้านบาท	55
25	การฝึกอบรมเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์แบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2562 ณ ที่ทำการกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน	55
26	โมเดลการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง“น่านโมเดล”	60
27	รูปแบบและกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า	61

28	การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมโยงของโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ จากผล
การดำเนินงานในปีที่สาม	62
29	การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของสินค้าเนื้อไก่ประดู่หางดำ	62

จ.น่านส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ เปิดยุทธศาสตร์ปศุสัตว์น่าน เน้น “โคเนื้อ-ไก่ประดู่หางดำ”

03 มี.ค. 2561 | 11:33

นายไพศาล วิมลรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน มอบนโยบายด้านยุทธศาสตร์ด้านปศุสัตว์จังหวัดน่าน กระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างรายได้แก่ชุมชน ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ 2 ชนิด ได้แก่ โคเนื้อ และไก่พื้นบ้าน พันธุ์ประดู่หางดำ โดยเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในลักษณะเกษตรแปลงใหญ่

ด้านนายไพบูลย์ ภูมิรัตน์ ปศุสัตว์จังหวัดน่าน กล่าวถึงรายละเอียดว่า โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ผ่านระบบสหกรณ์ ตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีเป้าหมายในการลดต้นทุนการผลิต โดยการรวมแปลงการผลิตของเกษตรกรเป็นแปลงใหญ่ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร โดยการดำเนินการแปลงใหญ่จะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดจากการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้ระบบสหกรณ์ในการบริหารจัดการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุน เกิดประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มอำนาจต่อรองให้แก่เกษตรกร

จังหวัดน่าน โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ได้ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร จัดโครงการประชารัฐสานพลังน่านพัฒนาอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ โดยเน้นส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในลักษณะเกษตรแปลงใหญ่ ในปัจจุบันมีแปลงใหญ่โคเนื้ออยู่ 3 แปลง คือ ที่อำเภอเชียงกลาง เวียงสา และนาหมื่น นอกจากนี้จังหวัดน่านยังเตรียมผลักดันให้มีการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในลักษณะไก่อินทรีย์ เริ่มจากฟาร์มจะต้องมีความสะอาดและปลอดภัย มีโรงเชือดที่สะอาดได้มาตรฐาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไก่โดยบูรณาการร่วมกับผู้ประกอบการชุมชนในจังหวัดน่าน ให้ภัตตาคาร ร้านอาหารในจังหวัด ร่วมสนับสนุนส่งเสริมอาหารในเมนูไก่ประดู่หางดำไว้เสิร์ฟให้กับนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคอีกด้วย

ข้อมูลข่าวและที่มา

ผู้สื่อข่าว : กัมปนาท พอจิต

ผู้เรียบเรียง : วรณวิไล สนิทผล

แหล่งที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน

โครงการตามแผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดน่าน ประจำปี 2559

ส่วนราชการระดับจังหวัดน่าน

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
1	แผนงานส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต การสร้างมูลค่า ภาคการเกษตร และการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ เกษตรกรอย่างเป็นระบบ						
	โครงการ การพัฒนาการผลิตปศุสัตว์						
	กิจกรรมหลัก พัฒนาปรับปรุงพันธุ์สัตว์						
	1.1 กิจกรรมรณรงค์ ขยายพันธุ์สัตว์พันธุ์ดีด้วยเทคโนโลยี						
	ชีวภาพ (ผสมเทียม)						
	- ให้บริการผสมเทียมกับสัตว์ของเกษตรกร	635	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	- จำนวนลูกสัตว์ที่เกิดจากการให้บริการผสมเทียม	381	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	1.2 กิจกรรมรณรงค์ กระจายกระบือพันธุ์ดีด้วยเทคโนโลยี						
	ชีวภาพ						
	- ให้บริการผสมเทียมแม่กระบือของเกษตรกร	10	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	- จำนวนลูกกระบือที่เกิดจากการให้บริการผสมเทียม	12	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	โครงการ การพัฒนาสุขภาพสัตว์						
	กิจกรรมหลัก การเฝ้าระวัง ป้องกัน						
	ควบคุม บำบัดและชันสูตรโรคสัตว์						
	2.1 กิจกรรมรณรงค์ เฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุม บำบัด และ						
	ชันสูตรโรคสัตว์						
	2.1.1 การฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและ	43,341	ตัว	ในพื้นที่เสี่ยงทุกอำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	เท้าเปื่อย 3 ไหล่ ในพื้นที่เสี่ยง รอบที่ 1						
	2.1.2 การฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและ	43,341	ตัว	ในพื้นที่เสี่ยงทุกอำเภอ			เม.ย. 59 - ก.ย. 59
	เท้าเปื่อย 3 ไหล่ ในพื้นที่เสี่ยง รอบที่ 2						
	2.1.3 การเฝ้าระวังโรคปากและเท้าเปื่อย	91,968	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	2.1.4 การทำลายเชื้อโรคในพื้นที่เสี่ยง (เป้าหมายต่อรอบ)	13,676	แห่ง	ในพื้นที่เสี่ยงทุกอำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	2.1.5 การฉีดวัคซีนป้องกันโรค Brucellosis	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	2.1.6 การทดสอบโรค Brucellosis	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	2.1.7 การสำรวจความชุกโรค Brucellosis	0	ราย	อำเภอภูเพียง			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	2.1.8 การทดสอบโรค Tuberculosis ด้วย	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	วิธี single intradermal test						
	2.1.9 การฉีดวัคซีนป้องกันโรคเฮโมรายิก	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	เซพติซีเมีย						
	2.1.10 การเฝ้าระวังโรควัวบ้าทางห้องปฏิบัติการ	2	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	2.1.11 การทดสอบและกำจัดโรค布鲁เซลโลซิส แพะ-แกะ	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	2.1.12 การขึ้นทะเบียนสัตว์ NID	0	ตัว	อำเภอเมืองน่าน			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	2.2 กิจกรรมรณรงค์ สร้างภูมิคุ้มกันและควบคุมโรค						
	พิษสุนัขบ้า						
	2.2.1 ควบคุมประชากรสัตว์โดยการฉีดวัคซีน						
	- สุนัข	4,200	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	-แมว	2,800	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	2.2.2 ควบคุมประชากรสัตว์โดยการผ่าตัดทำหมัน						
	- สุนัข-แมว เพศผู้	420	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- สุนัข-แมว เพศเมีย	280	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	2.3 กิจกรรมรณรงค์ ตรวจสอบ กำกับดูแลสถานพยาบาลสัตว์						
	ตรวจสอบ กำกับดูแลสถานพยาบาลสัตว์	4	แห่ง	อำเภอเมืองน่าน			เม.ย. 59 - ก.ย. 59
	2.4 กิจกรรมรณรงค์ บำบัดรักษาโรคสัตว์						
	2.4.1 บริการรักษาพยาบาลสัตว์ของเกษตรกร	887	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- โคเนื้อ กระบือ	403	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- โคนม	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- แพะ แกะ	8	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- สุกร	476	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- สัตว์ปีก	0	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	2.4.2 บริการถ่ายพยาธิในสัตว์ของเกษตรกร	216,650					
	- โคนม โคเนื้อ กระบือ	1,472	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - ก.ย. 59
	- แพะ แกะ	75	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- สุกร	5,945	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- สัตว์ปีก	209,158	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
2	แผนงานส่งเสริมสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร						
	กิจกรรมหลัก ป้องกัน แก้ไข และเตรียมความพร้อม						
	รับปัญหาโรคไข้หวัดนก						
	3.1 ฟาร์มสัตว์ปีกที่ได้รับมาตรฐานฟาร์ม (ฟาร์มสัตว์ปีกพันธุ์และสัตว์ปีกไข่)						
	- ฝักระวังทางอาหารโดยเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	1	ครั้ง	อำเภอภูเพียง			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	- จำนวนตัวอย่าง cloacal swab	12	ตัวอย่าง	อำเภอภูเพียง			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	3.2 ฝักระวังโรคไข้หวัดนกเชิงรุกแบบบูรณาการของ						
	ประเทศไทย						

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	- การเข้าตรวจเยี่ยมเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ปีกรายย่อย	0	ราย	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	3.3 โครงการรณรงค์ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรค	27,788	แห่ง	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	ในพื้นที่เสี่ยง						
	3.4 สร้างภูมิคุ้มกันโรคในสัตว์ปีก ND+IB โครงการ	1,934,800	ตัว	ทุกหมู่บ้าน/ตำบล/อำเภอ			ต.ค. 58 - มี.ค. 59
	รณรงค์ทำวัคซีนป้องกันโรคในไก่พื้นเมือง						
	3.5 สำรวจระดับภูมิคุ้มกันโรคในไก่ภายหลังที่ได้รับวัคซีน						
	ป้องกันโรคนิวคาสเซิล (ปีละ 2 รอบ ธ.ค. 58, มิ.ย.59)						
	3.5.1 ฟาร์มมาตรฐานไก่ไข่	0	ฟาร์ม	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	3.5.2 ฟาร์มสาธิต/ฟาร์มเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่	0	ฟาร์ม	ทุกอำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	ปรับระบบการป้องกันโรค						
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	ทุกอำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	3.5.3 ไก่พื้นเมืองในพื้นที่เสี่ยง	0	ฟาร์ม	ทุกอำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	ทุกอำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	3.5.4 ไก่พื้นเมืองในพื้นที่ตามแนวชายแดน	0	ฟาร์ม	อำเภอพื้นที่ชายแดน 7 อำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	อำเภอพื้นที่ชายแดน 7 อำเภอ			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	3.6 กิจกรรมการเฝ้าระวังโรคซัลโมเนลล่า						
	3.6.1 ฟาร์มไก่เนื้อ	0	ฟาร์ม	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	3.6.2 ฟาร์มไก่ไข่	0	ฟาร์ม	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	- จำนวนตัวอย่าง	0	ตัวอย่าง	อำเภอภูเพียง			ธ.ค. 58- มิ.ย. 59
	ตรวจสอบรับรองมาตรฐานฟาร์ม						ต.ต 58 - ก.ย. 59
	1.1.จำนวนฟาร์มที่ได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์ม (ใหม่)						
	- สุกร	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,อ.ท่าวังผา ,อ.น่าน้อย			
	1.2.จำนวนฟาร์มที่ได้รับการตรวจติดตามฟาร์มมาตรฐาน						
	- สุกร	13	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,อ.ภูเพียง			
	- ไก่ไข่	1	ฟาร์ม	อ.ภูเพียง			
	- ไก่เนื้อ	1	ฟาร์ม	อ.ภูเพียง			
	- ผึ้ง	53	ฟาร์ม	อ.เมือ่งน่าน อ.ภูเพียง อ.เวียงสา			
	1.3.จำนวนฟาร์มที่ได้รับการตรวจต่ออายุฟาร์มมาตรฐาน						
	- สุกร	3	ฟาร์ม	อ.เวียงสา			
	- ผึ้ง	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา			

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	- ไก่เนื้อ	1	ฟาร์ม	อ.กุเพียง			
	1.4 เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์/น้ำฝั้ตรวจทางห้องปฏิบัติการ						
	1.41.เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์จากฟาร์มที่ตรวจรับรองมาตรฐาน						
	- อาหารสัตว์อื่นๆ	2	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา			
	1.4.2.เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์จากฟาร์มที่ตรวจต่ออายุมาตรฐาน						
	- อาหารสัตว์ปีก		ตัวอย่าง	อ.กุเพียง			
	- อาหารสัตว์อื่นๆ	3	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา			
	- น้ำฝั้	2	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา			
	ควบคุมคุณภาพตาม พ.ร.บ. อาหารสัตว์ พ.ศ. 2558						
	1.จำนวนผู้ประกอบการโรงงานอาหารสัตว์ที่ได้รับ	5	ราย	ทุกอำเภอ			
	บริการออกใบอนุญาตผลิต/นำเข้าซึ่งอาหารสัตว์						
	3.จำนวนผู้ประกอบการร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์	1	ราย	ทุกอำเภอ			
	ที่ได้รับบริการออกใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ (ใหม่)						
	4.จำนวนผู้ประกอบการร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์	50	ราย	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,น่าน้อย			
	ที่ได้รับบริการต่ออายุใบอนุญาตขายอาหารสัตว์			บ้านหลวง,สันติสุข ,แม่จริม,สองแคว			
				ท่าวังผา,ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,กุเพียง			
				เฉลิมพระเกียรติ			
	6.จำนวนผู้ประกอบการร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์	73	ราย	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,น่าน้อย			
	ที่ได้รับตรวจติดตามใบอนุญาตขายอาหารสัตว์			บ้านหลวง,สันติสุข ,แม่จริม,สองแคว			
				ท่าวังผา,ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,กุเพียง			
				เฉลิมพระเกียรติ			
	7.จำนวนร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์ ที่ได้รับบริการ	1	ราย	ทุกอำเภอ			
	ออกใบอนุญาตขายอาหารสัตว์ (ใหม่)						
	8.จำนวนร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์ ที่ได้รับตรวจ	50	ราย	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,น่าน้อย			
	ต่ออายุใบอนุญาตขายอาหารสัตว์			บ้านหลวง,สันติสุข ,แม่จริม,สองแคว			
				ท่าวังผา,ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,กุเพียง			
				เฉลิมพระเกียรติ			
	9.จำนวนร้านค้าจำหน่ายอาหารสัตว์ ที่ได้รับตรวจ	73	ราย	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,น่าน้อย			
	ติดตามใบอนุญาตขายอาหารสัตว์			บ้านหลวง,สันติสุข ,แม่จริม,สองแคว			
				ท่าวังผา,ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,กุเพียง			
				เฉลิมพระเกียรติ			

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	ตรวจสอบและออกใบอนุญาตโรงฆ่าสัตว์ภายในประเทศ						
	1.จำนวนโรงฆ่าสัตว์ ที่ได้รับการตรวจประเมินเพื่อออกใบอนุญาต(ใหม่)	2	โรงงาน	อ.อุเพียง ,ท่าวังผา			
	2.จำนวนโรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาต ที่ได้รับการตรวจติดตามมาตรฐาน						
	- รอบที่ 1 (ต.ค. 58 - มี.ค. 59)	15	โรงงาน	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,นาหมื่น,สันติสุข			
	-รอบที่ 2 (เม.ย. 59- ก.ย. 59)	15	โรงงาน	อ.ปัว,ท่าวังผา,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,อุเพียง			
	3.เก็บตัวอย่างเนื้อสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์ส่งตรวจวิเคราะห์	60	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน,นาหมื่น,สันติสุข,ท่าวังผา			
				ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง ,อุเพียง,เวียงสา			
	การพัฒนาโรงฆ่าสัตว์และสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์						
	1. จำนวนร้านค้าจำหน่ายเนื้อสัตว์ ที่ได้รับการตรวจประเมิน	4	ร้านค้า	ทุกอำเภอ			
	รับรองมาตรฐาน						
	2. จำนวนร้านค้าจำหน่ายเนื้อสัตว์ที่ผ่านการรับรอง ได้รับ	40	ร้านค้า	อ.เมืองน่าน,นาหมื่น,สันติสุข,ท่าวังผา			
	บริการตรวจต่ออายุ			บ้านหลวง,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง ,อุเพียง			
	3.จำนวนร้านค้าจำหน่ายเนื้อสัตว์ที่ผ่านการรับรอง ได้รับ	40	ร้านค้า	แม่จริม ,เวียงสา			
	บริการตรวจติดตามมาตรฐาน						
	4.เก็บตัวอย่างเนื้อสัตว์จากโรงฆ่าสัตว์เพื่อตรวจวิเคราะห์	10	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,นาหมื่น,สันติสุข			
	5. เก็บตัวอย่างเนื้อสัตว์จากสถานที่จำหน่ายเพื่อตรวจวิเคราะห์	98	ตัวอย่าง	อ.ปัว,ท่าวังผา,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,อุเพียง			
	6. ตรวจสอบสารเร่งเนื้อแดง (เก็บจากสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์สะอาด)	9	ตัวอย่าง	ทุกอำเภอ			
	5.ตรวจสอบรับรองมาตรฐานฮาลาลโรงฆ่าสัตว์และร้านค้า						
	จำหน่ายเนื้อสัตว์						
	-เก็บตัวอย่างส่งตรวจวิเคราะห์ porcine DNA ที่ศูนย์วิทยาศาสตร์	10	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน			
	6.ตรวจสอบและเฝ้าระวังสารตกค้างในผลิตภัณฑ์สัตว์						
	(Monitoring Plan)						
	- เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์จากฟาร์มสุกร	13	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา ,อุเพียง ,เมืองน่าน			
	- เก็บตัวอย่างน้ำผึ้งจากฟาร์มผึ้ง	19	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา ,อุเพียง ,เมืองน่าน			
	- เก็บตัวอย่างเนื้อสุกร	3	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา ,อุเพียง ,เมืองน่าน			
	- เก็บตัวอย่างตับสุกร	3	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา ,อุเพียง ,เมืองน่าน			
	7.การแก้ไขปัญหาการใช้สารเร่งเนื้อแดงในสุกร						
	- เก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรจากฟาร์ม	340	ตัวอย่าง	ทุกอำเภอ			
	- เก็บตัวอย่างปัสสาวะสุกรจากโรงฆ่าสัตว์	20	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,นาหมื่น,สันติสุข			
				อ.ปัว,ท่าวังผา,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,อุเพียง			
	- เก็บตัวอย่างอาหารสัตว์ จากฟาร์มสุกร กรณีผลปัสสาวะเป็นบวก	10	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,นาหมื่น,สันติสุข			
	และกรณีเฝ้าระวังฯ			อ.ปัว,ท่าวังผา,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,อุเพียง			

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	- เก็บตัวอย่างน้ำเลี้ยง จากฟาร์มสุกร	38	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน ,เวียงสา ,นาหมื่น,สันติสุข			
				อ.ปัว,ท่าวังผา,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง,ภูเพียง			
	- จำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการตรวจรับรองฟาร์ม	40	ราย	อ.เมืองน่าน ,น่าน้อย,บ้านหลวง,แม่จริม			
	ปลอดสารเร่งเนื้อแดง			สันติสุข,ท่าวังผา,ปัว,เชียงกลาง,ทุ่งช้าง			
	8. ตรวจสอบโรงงานผลิตวัตถุดิบด้านปศุสัตว์						
	- เก็บตัวอย่างยาสัตว์ส่งตรวจวิเคราะห์	4	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน			
	9. พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียด้านการปศุสัตว์						
	- จำนวนฟาร์มที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียด้านปศุสัตว์	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- ติดตามงานโครงการส่งเสริมพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียด้านปศุสัตว์	2	ครั้ง	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- ระบบบำบัดน้ำเสียชนิดได้ก๊าซชีวภาพ	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- จัดทำบันทึกข้อตกลงกับผู้ประกอบการฟาร์มปศุสัตว์	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- ผู้ประกอบการฟาร์มสุกรดำเนินการก่อสร้างระบบฯตามแบบแปลน	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- ดำเนินการเบิกจ่ายเงินอุดหนุน	2	ฟาร์ม	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	- เก็บตัวอย่างน้ำเสียจากฟาร์มสุกร	12	ตัวอย่าง	อ.เวียงสา ,ภูเพียง			
	10.ควบคุมป้องกันและแก้ไขปัญหาเชื้อดื้อยาสัตว์						
	จำนวนฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการพัฒนาและตรวจประเมินการใช้ยาสัตว์	5	ฟาร์ม	ทุกอำเภอ			
	จำนวนผู้ประกอบการฟาร์มที่ได้รับการพัฒนาและตรวจประเมินการใช้ยาสัตว์	5	ราย	ทุกอำเภอ			
	เก็บตัวอย่างอุจจาระจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์	5	ตัวอย่าง	ทุกอำเภอ			
	เก็บตัวอย่างเนื้อสัตว์จากสถานที่จำหน่ายเนื้อสัตว์	35	ตัวอย่าง	อ.เมืองน่าน ,นาหมื่น,ภูเพียง,สันติสุข			
				ท่าวังผา .เชียงกลาง ,ทุ่งช้าง			
3	แผนงาน ; ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิต สร้างมูลค่าภาคการเกษตร						
	และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างเป็นระบบ						
	ผลผลิต ; เกษตรกรได้รับการส่งเสริม						
	และพัฒนาศักยภาพ						
	1. กิจกรรมหลัก ; ถ่ายทอดองค์ความรู้และ						
	เทคโนโลยีด้านปศุสัตว์						
	กิจกรรมย่อย ;						
	1.1 โครงการพัฒนาอาชีพแบบผสมผสาน	15/135	กลุ่ม/ราย			ทุกอำเภอ	ตค.58 - กย.59
	ในเกษตรกรรายย่อย						
	1.2 โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกร	3/83	ศูนย์/ราย		ศิลาเพชร	ปัว	ตค.58 - กย.59

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
					และ	ทุ่งช้าง	
					ฝายแก้ว	ภูเพียง	
	2. ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์						
	(อาสาปศุสัตว์)						
	กิจกรรมย่อย ;						
	1.1 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอด	40	ราย			ท่าวังผา	ตค.58 - กย.59
						สันติสุข	
						แม่จริม	
	3. การพัฒนาระบบการเลี้ยงโคเนื้อและกระบือ						
	3.1 การสัมมนาเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ	15	ราย				ตค.58 - กย.59
	ระดับจังหวัด						
	3.2 การอนุรักษ์และพัฒนาการผลิตกระบือ	16	ราย			เมืองน่าน	ตค.58 - กย.59
						บ้านหลวง	
						น่าน้อย	
	3.3 การผลิตกระบือคุณภาพในเขตเศรษฐกิจ	20	ราย				ตค.58 - กย.59
	ปศุสัตว์						
4	แผนงาน ; ส่งเสริมประสิทธิภาพการผลิตและสร้างมูลค่าภาคการเกษตร และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรอย่างมีระบบ						
	และผู้มีรายได้น้อย						
	โครงการ ; พัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง						
	กิจกรรมหลัก ; สร้างเกษตรกรปราดเปรื่อง	280	ราย			เมืองน่าน	ตค.58 - กย.59
						น่าน้อย	
						บ้านหลวง	
	2. กิจกรรมหลัก ; โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่						
	ในพระราชานุเคราะห์ฯ						
	กิจกรรมย่อย ;						
	2.1 โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯในพระราชานุเคราะห์ฯ						
	นุเคราะห์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ						
	สยามมกุฎราชกุมาร						
	2.1.1 ออกหน่วยปฏิบัติงาน	4	ครั้ง				ตค. 58 - กย. 59

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	2.1.2 บริการ และให้คำแนะนำ	270	ราย				
	3. กิจกรรมหลัก ; กิจกรรมสนับสนุนโครงการอันเนื่อง						
	มาจากพระราชดำริ						
	กิจกรรมย่อย ; โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ						
	3.1 โครงการโครงการพัฒนาบ้านกอก-บ้านจุนอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ			11	ภูคา	ปัว	ตค. 58 - กย. 59
	3.1.1 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกสู่เกษตรกร	10/50	ราย/ตัว				
	3.1.2 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรสู่เกษตรกร	10/10	ราย/ตัว				
	3.1.3 กองทุนอาหารสัตว์	1	แห่ง				
	3.1.4 สนับสนุนแร่ธาตุ เวชภัณฑ์โคเนื้อ	20/40	ราย/ตัว				
	3.1.5 ฝึกอบรมเกษตรกร	50	ราย				
	3.2 โครงการภูฟ้าพัฒนา ตามพระราชดำริ				ภูฟ้า	บ่อเกลือ	ตค. 58 - กย. 59
	3.2.1 งานสาธิตการเลี้ยงสัตว์						
	3.2.1.1 สุกร	6	ตัว				
	3.2.1.2 ผลิตสุกร	48	ตัว				
	3.2.1.3 ไก่ไข่	100	ตัว				
	3.2.1.3 สัตว์ปีก	50	ตัว				
	3.2.1.4 ผลิตลูกสัตว์ปีก	1,000	ตัว				
	3.2.2 ฝึกอบรมเกษตรกร	130	ราย				
	3.2.3 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรสู่เกษตรกร	10/10	ราย/ตัว				
	3.2.4 สนับสนุนแร่ธาตุโคเนื้อ	20/40	ราย/ตัว				
	3.2.5 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก	40/200	ราย/ตัว				
	3.2.6 กองทุนอาหารสัตว์	1	แห่ง				
	3.2.7 กองทุนยาสัตว์	1	แห่ง				
	3.3 โครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ลุ่มน้ำขุนน่าน			13		บ่อเกลือ	ตค. 58 - กย. 59
	3.3.1 สาธิตการเลี้ยงสัตว์ปีก	60	ตัว	หมู่บ้าน		เฉลิมพระเกียรติ	
	3.3.2 ผลิตลูกเป็ด-ไก่	700	ตัว				
	3.3.3 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกสู่เกษตรกร	20/100	ราย/ตัว				
	3.3.4 ฝึกอบรมเกษตรกร	80	ราย				
	3.3.5 สนับสนุนแร่ธาตุโคเนื้อ	50/100	ราย/ตัว				

ลำดับ ที่	แผนงาน/ผลผลิต/โครงการ	เป้าหมาย		พื้นที่ดำเนินการ			ระยะเวลาดำเนินการ
		จำนวน	หน่วยนับ	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	
	3.3.6 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรสู่เกษตรกร	10/10	ราย/ตัว				
	3.4 โครงการขยายผลโครงการหลวง			นาไร่หลวง		สองแคว	ตค. 58 - กย. 59
	3.4.1 ปรับปรุงพื้นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะ	30	ไร่		ดู่พงษ์	สันติสุข	
	3.4.2 ฝึกอบรมเกษตรกร	145	ราย		สะเนียน	เมือง	
	3.4.3 ฟาร์มสาธิตการเลี้ยงสุกร	11/44	แห่ง/ตัว		ภูคา	ปัว	
	3.4.4 ฟาร์มสาธิตการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	18/216	แห่ง/ตัว		ปงหลวง	นาหมื่น	
	3.4.5 สนับสนุนแร่ธาตุโค-กระบือ	30/60	ราย/ตัว		แม่จริม	แม่จริม	
					ผาทอง	ท่าวังผา	
					สันทะ	น่าน้อย	
	3.5 โครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร					บ่อเกลือ	ตค. 58 - กย. 59
	3.5.1 ฝึกอบรม	36	แห่ง				
	3.5.2 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน	36	โรงเรียน				
	3.6 โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริ			7	ป่าคา	ท่าวังผา	ตค. 58 - กย. 59
	3.6.1 สนับสนุนแร่ธาตุโคเนื้อ	20/40	ราย /ตัว	7	ศรีภูมิ		
	3.6.2 ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกสู่เกษตรกร	30/150	ราย /ตัว				
	3.6.3 ส่งเสริมการเลี้ยงสุกรสู่เกษตรกร	20/20	ราย /ตัว				
	3.6.4 ฝึกอบรม	70	ราย				

สรุปแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2

ประเด็นยุทธศาสตร์	จำนวนโครงการ	จำนวนกิจกรรมหลัก/งบประมาณ	
		กิจกรรมหลัก	งบประมาณ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับต่างประเทศ	1	6	140,000,000
ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยที่มีศักยภาพ	1	13	330,000,000
ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและสนับสนุนการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน	1	10	337,597,400
ยุทธศาสตร์ที่ 4 ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงาน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว	1	5	206,935,690
ค่าใช้จ่ายในการบริหารกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ		1	5,000,000
รวม	4	35	1,019,533,090

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับต่างประเทศ
โครงการพัฒนาการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์เชื่อมโยงกับต่างประเทศ

กิจกรรมหลัก	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
กิจกรรมหลัก 1. พัฒนาอุตสาหกรรมแพ้น้ำดื่ม ตะวันออกสู่ต่างประเทศ	40,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด น่าน เชียงราย พะเยา แพร่
กิจกรรมหลัก 2. พัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอาหาร และอุตสาหกรรมเกษตรเชิงนวัตกรรม	20,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด เชียงราย สภาอุตสาหกรรม จังหวัดเชียงราย สนง.พาณิชย์ จังหวัดเชียงราย
กิจกรรมหลัก 3. พัฒนาศูนย์ประสานงาน (Command Center) และนำร่องการจัดทำระบบ ข้อมูลสารสนเทศนอร์ทเทิร์นไทยแลนด์พุดวัลเลย์ ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	10,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 4. จัดงานแสดงและจำหน่ายสินค้าใน กลุ่มจังหวัด/กลุ่มประเทศ GMS และ ASEAN+6	20,000,000	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 5. พัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการ ให้มีประสิทธิภาพสามารถแข่งขันได้ในระดับ ภูมิภาค	40,000,000	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 6. ส่งเสริมและพัฒนาการขับเคลื่อน เศรษฐกิจชายแดน	10,000,000	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
รวม	140,000,000	

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยที่มีศักยภาพ

โครงการสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรปลอดภัยที่มีศักยภาพ

กิจกรรมหลัก	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
กิจกรรมหลัก 1.ยกระดับคุณภาพมาตรฐานการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	40,000,000	- สำนักงาน เกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน - สำนักงาน สหกรณ์จังหวัดเชียงราย
กิจกรรมหลัก 2.พัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารปลอดภัยได้มาตรฐานเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งผลิตสินค้าคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน	50,000,000	สำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 3. เสริมสร้างเพิ่มศักยภาพการผลิตสัตว์น้ำของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	20,000,000	สำนักงานประมงจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 4. ส่งเสริมและพัฒนาพืชเฉพาะถิ่นตามภูมิศาสตร์ (กาแพ)	15,000,000	สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 5.ผลิตโคเนื้อคุณภาพเพื่อการตลาดแบบครบวงจรยั่งยืนและอาหารปลอดภัยสู่อาเซียน	50,000,000	สำนักงานปศุสัตว์พะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 6.ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารล้านนาตะวันออก	20,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 7.ส่งเสริมการผลิตไม้เศรษฐกิจแบบครบวงจร	15,000,000	สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน เชียงราย พะเยา แพร่
กิจกรรมหลัก 8.ผลิตและแปรรูปไก่ประดู่หางดำเชิงคุณภาพครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนบน	10,000,000	สำนักงานปศุสัตว์น่าน เชียงราย พะเยา แพร่
กิจกรรมหลัก 9.ยกระดับวิสาหกิจเข้าสู่สังคมผู้ประกอบการ	40,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่น่าน
กิจกรรมหลัก 10.ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของเกษตรกรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	20,000,000	สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 11.พัฒนาและอนุรักษ์กระบือไทยเพื่อความยั่งยืนและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	10,000,000	สำนักงานปศุสัตว์แพร่ เชียงราย พะเยา น่าน
กิจกรรมหลัก 12.เพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดสินค้าสหกรณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	30,000,000	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 13.พัฒนา Cluster อุตสาหกรรมกลุ่มล้านนาตะวันออก	10,000,000	สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่น่าน
รวม	330,000,000	

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและสนับสนุนการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาและสนับสนุนการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสุขภาพ เพื่อเป็นการสร้างรายได้สู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

กิจกรรมหลัก	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
กิจกรรมหลัก 1. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว Green Tourism	20,000,000	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตเมือง เก่าสู่การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์	50,000,000	-สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดพะเยา -สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด พะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 3. ยกระดับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวสู่มาตรฐานสากล	10,000,000	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 4. ท่องเที่ยววิถีไทย ใส่ใจสุขภาพ (Sport Tourism)	50,000,000	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดแพร่ น่าน เชียงราย พะเยา
กิจกรรมหลัก 5. พัฒนาอัตลักษณ์อารยธรรมล้านนา ภาคเหนือตอนบน 2	50,000,000	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 6. พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว ชชาติพันธุ์ล้านนาตะวันออก	47,597,400	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 7. ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมและสุขภาพกลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 2	50,000,000	สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 8. หมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวกลุ่ม จังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	25,000,000	สำนักงานพัฒนาชุมชนพะเยา เชียงราย แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 9. ส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้ โครงการพระราชดำริ 4 จังหวัด	10,000,000	สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 10. สร้างมาตรฐาน OTOP ล้านนาสู่ สากล	25,000,000	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
รวม	337,597,400	

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว

**โครงการดำรงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานโดยการมี
ส่วนร่วมของชุมชนสู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว**

กิจกรรมหลัก	งบประมาณ	หน่วยดำเนินการ
กิจกรรมหลัก 1.บริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบ บูรณาการ	65,521,550	ทสจ.เชียงราย พะเยา และน่าน สบอ.13 (แพร่) ส่วนจัดการต้นน้ำ ส่วนประสานโครงการพระราชดำริฯ หน่วยงานพื้นที่สังกัดสำนักจัดการทรัพยากร ป่าไม้ที่ 2 และ 3 สบอ.15 (แพร่) พลังงานจังหวัดน่าน
กิจกรรมหลัก 2.ป้องกันและแก้ไขปัญหา หมอกควันและไฟป่าในพื้นที่กลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน 2	27,983,300	ทสจ.น่าน พะเยาแพร่ เชียงรายสบอ. 13 (แพร่) (ส่วนควบคุมและปฏิบัติการไฟป่า) สบอ.15 (เชียงราย) (ส่วนควบคุมและ ปฏิบัติการไฟป่า)พลังงานจังหวัดน่าน ประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงรายน่าน พะเยา แพร่
กิจกรรมหลัก 3.เตรียมความพร้อมรับมือภัย พิบัติกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	10,682,400	สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดเชียงรายพะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 4.ศูนย์เรียนรู้สาธารณภัยกลุ่ม จังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	30,061,000	ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 15 สำนักงาน ปก.จังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน
กิจกรรมหลัก 5.เพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2	72,687,440	ทสจ.น่าน ส่วนประสานโครงการพระราชดำริฯ และ กิจการพิเศษ หน่วยจัดการต้นน้ำ น้ำกาดส่วน อุทยานแห่งชาติ สบอ. 13 (แพร่)สำนักงานพลังงานจังหวัดน่าน แพร่ พะเยา และเชียงราย
รวม	206,935,690	

หลักเกณฑ์การรับสมัครรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561
(DLD Quality Awards 2018)

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมปศุสัตว์
โทร. 02 653 4444 ต่อ 1512 -1513
E – Mail: manage@dld.go.th

หลักเกณฑ์การรับสมัครรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561
(DLD Quality Awards 2018)

สารบัญ

ความเป็นมา	1
รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561	2
ประเภทรางวัล	2
เกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ	4
ปฏิทินกิจกรรมการสมัครรับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561	6

ภาคผนวก

แบบฟอร์มใบสมัครรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ (รางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ)

ความเป็นมา

พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินจำเป็น ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

กรมปศุสัตว์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารราชการตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 โดยดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการที่สำคัญอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการด้านสินค้าปศุสัตว์ที่ต้องมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ปลอดภัย มีปริมาณเพียงพอ และสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านคุณภาพการให้บริการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการในทุกกลุ่ม การลดขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการ โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานและการให้บริการ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์การในภาพรวม เพื่อให้การดำเนินงานของกรมปศุสัตว์มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งระบบและนำไปสู่การเป็นองค์กรคุณภาพในระดับสากล

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กรมปศุสัตว์ จึงได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้หน่วยงานต่างๆ ในสังกัด พัฒนาคุณภาพการให้บริการด้วยการปรับปรุงกระบวนการของหน่วยงาน โดยดำเนินการเป็น 2 แนวทาง คือ

1. การกำหนดเป็นตัวชี้วัดภาคบังคับตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภายในกรมปศุสัตว์ (ตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของการปรับปรุงกระบวนการงานของหน่วยงาน) โดยให้ทุกหน่วยงานดำเนินการปรับปรุงกระบวนการงานให้ดีขึ้น มุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในกระบวนการงาน เพื่อเพิ่มคุณค่าผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ซึ่งนำไปสู่การสร้างภาพพจน์ให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เช่น การลดขั้นตอนและระยะเวลา การลดค่าใช้จ่ายของกระบวนการงาน เป็นต้น โดยดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 จนถึงปัจจุบัน

2. การส่งเสริมให้หน่วยงานสมัครขอรับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ (DLD Quality Awards) เพื่อสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจ ให้หน่วยงานเกิดการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานและลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกำหนดให้ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อมอบ “รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์” แก่หน่วยงานที่สามารถพัฒนาคุณภาพการให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยการนำหลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ มาเป็นแนวทางในการประเมินผลเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมปศุสัตว์ให้มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานการไปสู่ระดับสากล

รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561
(DLD Quality Awards 2018)

“รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561 (DLD Quality Awards 2018)” เป็นรางวัลที่มอบให้แก่หน่วยงานภายในกรมปศุสัตว์ที่มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานการให้บริการแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้การบริหารราชการของกรมปศุสัตว์มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่า เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สมควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่หน่วยงานอื่น รวมทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศและแรงจูงใจให้หน่วยงานเกิดการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ยกย่องคุณภาพการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมปศุสัตว์ให้มีประสิทธิภาพ และมีมาตรฐานการไปสู่มาตรฐานสากล รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์เป็นรางวัลอันทรงเกียรติที่กรมปศุสัตว์มอบให้หน่วยงานในสังกัดที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ และสามารถให้บริการแก่ผู้รับบริการอย่างเป็นเลิศ

ประเภทรางวัล

รางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 2 ประเภทรางวัล ดังนี้

1. รางวัลหน่วยงานที่มีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติราชการที่เป็นเลิศ พิจารณาจากหน่วยงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ ที่ได้มีการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภายในกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2560 (สำนัก/กอง หน่วยงานเทียบเท่า สำนักงานปศุสัตว์เขต และสำนักงานปศุสัตว์พื้นที่กรุงเทพมหานคร) โดยมีคะแนนผลการประเมินสูงสุด 3 ลำดับแรก

2. รางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ เป็นรางวัลที่มอบให้กับหน่วยงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านมาตรฐานการบริการ พิจารณาจากผลการนำมาตรฐานการให้บริการไปดำเนินการขยายผลในหน่วยบริการสาขา โดยเจตนารมณ์ของรางวัลเพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดี อย่างมีมาตรฐานและทั่วถึง โดยพิจารณาผลงานที่ขอรับรางวัลตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผลงานที่เคยได้รับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประเภทรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ หรือรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ ไม่เกิน 3 ปี

(2) สามารถขยายผลในหน่วยบริการสาขาได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของหน่วยบริการทั่วประเทศ (ต้องแสดงให้เห็นว่าจำนวนสาขาทั้งหมดเป็นเท่าใด) โดยใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกันกับผลงานที่ได้รับรางวัลตามข้อ (1)

(3) หน่วยบริการสาขาที่ขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินงานแต่ละแห่งไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)

2) ด้านนวัตกรรมบริการ พิจารณาจากผลการดำเนินการที่แสดงถึงการสร้างสรรค์งานบริการ หรือคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ในการให้บริการประชาชน โดยเจตนารมณ์ของรางวัลเพื่อให้หน่วยงานสร้างสรรค์รูปแบบการให้บริการใหม่ๆ ที่สอดคล้อง ทันต่อสถานการณ์และความต้องการของประชาชน โดยพิจารณาผลงานที่ขอรับรางวัลตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) ต้องเป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการสร้างบริการใหม่ การให้บริการในรูปแบบใหม่ สร้างกระบวนการใหม่ การออกแบบนโยบายหรือประยุกต์ใช้เครื่องมือ นโยบายใหม่ หรือเป็นการวางระบบใหม่ หรือเทคโนโลยีใหม่ ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อน มาใช้ในการให้บริการ

(2) ต้องเป็นผลงานที่คิดค้นมาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)

3) ด้านพัฒนาการบริการ พิจารณาจากผลการดำเนินการที่ปรับปรุงการให้บริการประชาชนแล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยเจตนารมณ์ของรางวัลเพื่อให้หน่วยงานพัฒนางานบริการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีขึ้น โดยพิจารณาผลงานที่ขอรับรางวัลตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) ต้องเป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการพัฒนา/ปรับปรุงงานบริการ หรือเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประสานงานเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม

(2) ผลงานที่เสนอต้องไม่เป็นรูปแบบเดียวกับผลงานที่เคยได้รับรางวัลมาแล้ว

(3) ต้องเป็นผลงานที่พัฒนามาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)

หมายเหตุ หากผลงานมีรูปแบบคล้ายคลึงกับผลงานที่เคยได้รับรางวัลต้องมีการอ้างอิงและนำเสนอการพัฒนาต่อยอดที่ส่งผลให้งานบริการดีขึ้น

4) ด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม พิจารณาจากผลการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่ามีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการ และมีการทำงานแบบร่วมมือกันในลักษณะหุ้นส่วนหรือภาคีเครือข่าย โดยเจตนารมณ์ของรางวัลเพื่อให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการในระดับโครงการ (Project Level) ซึ่งเป็นการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยพิจารณาผลงานที่ขอรับรางวัลตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) โครงการที่เสนอขอรับรางวัลฯ ต้องเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานสอดคล้องตามภารกิจหลักของหน่วยงาน หรือสอดคล้องกับภารกิจ/ประเด็นที่เป็นนโยบายเร่งด่วนสำคัญของรัฐบาล

(2) เป็นการดำเนินงานโครงการที่มีการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการในระดับความร่วมมือ (ภาคีเครือข่าย หรือหุ้นส่วนความร่วมมือ)

(3) เป็นผลงานที่มีการดำเนินการเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

5) ด้านการบริการที่เป็นเลิศ พิจารณาจากผลการดำเนินการที่เป็นภาพรวมของหน่วยงาน ที่มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของประเทศ โดยพิจารณาผลงานที่ขอรับรางวัลตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(1) เป็นผลงานในลักษณะภาพรวมของการบริการของหน่วยงาน ที่แสดงความมุ่งมั่นในการให้บริการประชาชน/ผู้รับบริการ ซึ่งสะท้อนผ่านโครงการ/ผลงาน ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับ

(2) เป็นผลงานที่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงาน เพื่อให้บรรลุภารกิจของหน่วยงาน

(3) เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์ และส่งผลกระทบสูง (High Impact) ต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(4) เป็นผลงานที่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ (Outcome) ที่สามารถส่งเสริมยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศและป้องกันแก้ไขปัญหาที่สำคัญของประเทศได้

(5) ต้องมีการประเมินผล (ตามข้อ (4)) และแสดงผลการประเมินที่มีหลักฐานเป็นรูปธรรม รวมถึงมีการปรับปรุงผลงานอย่างต่อเนื่อง

(6) ต้องแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืน

(7) ต้องตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

เกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ

เกณฑ์การประเมินรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย 4 ประเภทรางวัล ได้แก่ ด้านมาตรฐานการบริการ ด้านนวัตกรรมบริการ ด้านพัฒนาการบริการ และด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา การนำไปปฏิบัติ และผลผลิต/ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 13 ข้อ และมีสัดส่วนของคะแนน ดังนี้

ประเด็น	ข้อคำถาม	คะแนนเต็ม
1. การวิเคราะห์ปัญหา (5 คะแนน)		
	1. มีความเป็นมา ปัญหาและความสำคัญที่นำมาสู่การดำเนินโครงการตามพันธกิจของหน่วยงาน อย่างไร <i>อธิบายความสำคัญปัญหา ที่เชื่อมโยงกับภารกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด และยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน/ประเทศ</i>	5
2. แนวทางการแก้ไขปัญหา (25 คะแนน)		
	2. มีวิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหา <i>อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาในภาพรวม</i>	10
	3. มีวิธีการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริการ/คุณภาพชีวิตของผู้รับบริการได้อย่างไร <i>อธิบายกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์และกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการ (เชื่อมโยงกับข้อ 10.) และระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ (เชื่อมโยงกับข้อ 6.)</i>	10
	4. แนวคิดใหม่ที่น่าสนใจคืออะไร <i>สิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมคืออะไร อาจเปรียบเทียบสิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ (เชื่อมโยงกับข้อ 2.)</i>	5
3. การนำไปปฏิบัติ (30 คะแนน)		
	5. ใครเป็นผู้ริเริ่มและผู้ดำเนินโครงการ และมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้มากน้อยเพียงใด <i>ระบุผู้ริเริ่ม และผู้ดำเนินโครงการ และระบุขนาดของผู้รับบริการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ</i>	10
	6. มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างไร และใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการดำเนินการ <i>ขยายความกลยุทธ์จากข้อ 3. ที่ได้นำไปปฏิบัติ และระบุทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนวิธีการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าว</i>	5
	7. ใครเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาการบริการ และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ <i>ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งร่วมออกแบบ และดำเนินโครงการ</i>	5
	8. ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินโครงการคืออะไร และมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) <i>ระบุผลผลิตที่สำคัญของการดำเนินการ (สอดคล้องกับข้อ 4. หรือไม่ อย่างไร) ตลอดจนความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ อย่างน้อย 1 ประเด็น</i>	5
	9. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการอะไรบ้าง และวิธีการในการบริหารจัดการอย่างไร	5

ประเด็น	ข้อคำถาม	คะแนนเต็ม
4. ผลผลิต/ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ (40 คะแนน)		
	10. ผู้รับบริการได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการบ้าง <i>อธิบายประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงกับข้อ 3.</i>	20
	11. การดำเนินโครงการ มีการประเมินผลที่เป็นทางการ และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนางานบริการหรือไม่ อย่างไร <i>ระบุวิธีการและผลการประเมินอย่างเป็นทางการจากผู้รับบริการ และวิธีการนำผลการประเมินนั้นไปใช้ในการปรับปรุงงานบริการ</i>	5
	12. โครงการมีความยั่งยืน และสามารถขยายรูปแบบการดำเนินการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ได้หรือไม่ อย่างไร <i>อธิบายความยั่งยืนในประเด็นต่างๆ เช่น การเงิน เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และกฎระเบียบ เป็นต้น รวมถึงอธิบายความสามารถและวิธีการขยายรูปแบบไปยังหน่วยงานอื่นระดับชาติ/นานาชาติ</i>	10
	13. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ มีอะไรบ้าง และมีแนวทางให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร <i>อธิบายบทเรียนที่ได้รับที่จะผลักดันให้เกิดความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ</i>	5
รวมคะแนนเต็ม		100

กลุ่มที่ 2 ด้านการบริการที่เป็นเลิศ ประกอบด้วยประเด็นในการประเมิน จำนวน 6 ประเด็น และมีสัดส่วนของคะแนน ดังนี้

ประเด็น	คะแนนเต็ม
1. ความสำคัญ และการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของประเทศ/หน่วยงาน	10
2. วัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหา/ส่งเสริมการดำเนินการ	10
3. กระบวนการดำเนินการที่ดี	20
4. ปัญหาอุปสรรค และกระบวนการบริหารจัดการที่ดี	10
5. ระดับของผลผลิต/ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เป็นรูปธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นการแก้ไขปัญหาหรือส่งผลต่อความสำเร็จของประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญ/การแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ	30
6. ความยั่งยืนของโครงการ โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงแนวทางการขยายผลการดำเนินการ	20
รวมคะแนนเต็ม	100

ระดับของรางวัล

- รางวัลหน่วยงานที่มีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติราชการที่เป็นเลิศ ไม่มีระดับของรางวัล
- รางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ แบ่งรางวัลออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่
 - ระดับดีเด่น จะพิจารณาให้แก่ผลงานที่มีผลคะแนนรวม 85 คะแนนขึ้นไป
 - ระดับดี จะพิจารณาให้แก่ผลงานที่มีผลคะแนนรวม มากกว่า 75 คะแนน แต่ไม่ถึง 85 คะแนน

ปฏิทินกิจกรรมการสมัครขอรับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ.2561

วัน เดือน ปี	กิจกรรม
15 ธันวาคม 2560 – 31 มกราคม 2561	ประกาศรับสมัครและหน่วยงานยื่นใบสมัครขอรับรางวัลฯ
15 ธันวาคม 2560	ประชุมชี้แจงแนวทางการสมัคร และหลักเกณฑ์การประเมินผล
15-31 มกราคม 2561	ตรวจประเมินเอกสารรายงานผลการดำเนินงานเบื้องต้น และจัดคลินิกให้คำปรึกษาในการเสนอผลงานสมัครขอรับรางวัลฯ
1 – 15 กุมภาพันธ์ 2561	ตรวจประเมินผลการดำเนินงาน ณ พื้นที่ของหน่วยงาน
16 – 28 กุมภาพันธ์ 2561	พิจารณาผลการตัดสิน และประกาศรายชื่อผลงานที่ได้รับรางวัลฯ
5 พฤษภาคม 2561	มอบรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561

* **หมายเหตุ** กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม ติดต่อ :

นายสมเกียรติ กรอบแก้ว

นางสาวจารุวรรณ หนูชัยแก้ว

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมปศุสัตว์

โทรศัพท์ : 0-2653-4444 ต่อ 1513

โทรสาร : 0-2653-4939

e-mail : manage@dld.go.th

สามารถดาวน์โหลดเอกสารการรับสมัครและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ที่ <http://manage.dld.go.th>

ภาคผนวก

แบบฟอร์มที่ใช้ในการสมัครรับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประจำปี พ.ศ. 2561

ประเภทรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ

หน่วยงานต้องจัดทำเอกสารการสมัครรับรางวัลตามแบบฟอร์มที่กำหนด ดังนี้

ประเภทรางวัล	แบบฟอร์มที่ต้องกรอก
1. ด้านมาตรฐานการบริการ	แบบฟอร์มที่ 1, 2 และ 3
2. ด้านนวัตกรรมบริการ	แบบฟอร์มที่ 1, 2 และ 3
3. ด้านพัฒนาการบริการ	แบบฟอร์มที่ 1, 2 และ 3
4. ด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม	แบบฟอร์มที่ 1, 2 และ 3
5. ด้านการบริการที่เป็นเลิศ	แบบฟอร์มที่ 1, 2 และ 4

- ☐ แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร
- ☐ แบบฟอร์มที่ 2 สรุปสาระสำคัญของผลงานที่สมัครรับรางวัล
- ☐ แบบฟอร์มที่ 3 รายงานผลการดำเนินการ
- ☐ แบบฟอร์มที่ 4 รายงานผลการดำเนินการภาพรวม

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ด้านมาตรฐานการบริการ

โปรดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- ☐ 1. เป็นผลงานที่เคยได้รับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ ประเภทรางวัลคุณภาพการบริการที่เป็นเลิศ หรือรางวัลบริการภาครัฐแห่งชาติ ไม่เกิน 3 ปี (ปี พ.ศ. 2558 – 2560)
- ชื่อผลงาน.....
 - ประเภทรางวัล..... ประจำปี พ.ศ.
- ☐ 2. สามารถขยายผลในหน่วยบริการสาขา ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของหน่วยบริการทั้งหมด โดยใช้มาตรฐานการให้บริการเดียวกันกับผลงานที่ได้รับรางวัลฯ ตามข้อ 1.
- มีจำนวนหน่วยบริการสาขาทั้งหมด จำนวน.....แห่ง
 - สามารถขยายผลหน่วยบริการสาขาได้ จำนวน.....แห่ง
 - คิดเป็นร้อยละ.....ของหน่วยบริการสาขาทั้งหมด
- ☐ 3. หน่วยบริการสาขาที่ขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินงานแต่ละแห่งไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)
- เริ่มขยายผลเมื่อ.....

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

ชื่อผู้ประสานงาน..... ตำแหน่ง

สำนัก/กอง เบอร์โทรศัพท์

เบอร์โทรศัพท์มือถือ..... เบอร์โทรสาร.....

e – Mail.....

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ด้านนวัตกรรมบริการ

โปรดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- ☐ 1. เป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการสร้างบริการใหม่ การให้บริการในรูปแบบใหม่ สร้างกระบวนการใหม่ การออกแบบนโยบายหรือประยุกต์ใช้เครื่องมือ นโยบายใหม่ หรือเป็นการวางระบบใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมาก่อน มาใช้ในการให้บริการ
- ☐ 2. เป็นผลงานที่คิดค้นมาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)
 - เริ่มคิดค้นเมื่อ.....
 - นำผลงานไปใช้แล้วจริงเมื่อ.....

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

ชื่อผู้ประสานงาน..... ตำแหน่ง

สำนัก/กอง เบอร์โทรศัพท์

เบอร์โทรศัพท์มือถือ..... เบอร์โทรสาร.....

e - Mail.....

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ด้านพัฒนาการบริการ

โปรดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- ☐ 1. เป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการพัฒนา/ปรับปรุงงานบริการ หรือเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประสานงานเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม
- ☐ 2. ผลงานที่เสนอไม่เป็นรูปแบบเดียวกับผลงานที่เคยได้รับรางวัลแล้ว
- ☐ 3. ผลงานมีรูปแบบคล้ายคลึงกับผลงานที่เคยได้รับรางวัล (โปรดระบุ)
 - ชื่อผลงานที่ได้เคยรับรางวัล และนำมาพัฒนาต่อยอด).....
 -
- ☐ 4. เป็นผลงานที่พัฒนามาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร)
 - เริ่มพัฒนาเมื่อ.....
 - นำผลงานไปใช้แล้วจริงเมื่อ.....

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

ชื่อผู้ประสานงาน..... ตำแหน่ง

สำนัก/กอง เบอร์โทรศัพท์

เบอร์โทรศัพท์มือถือ..... เบอร์โทรสาร.....

e - Mail.....

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ด้านการบริการที่เป็นเลิศ

โปรดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- ☐ 1. เป็นผลงานในลักษณะภาพรวมของการบริการของหน่วยงาน ที่แสดงความมุ่งมั่นในการให้บริการประชาชน/ผู้รับบริการ ซึ่งสะท้อนผ่านโครงการ/ผลงาน ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และประสบความสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับ
- ☐ 2. เป็นผลงานที่มีการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงาน เพื่อให้บรรลุภารกิจของหน่วยงาน
- ☐ 3. เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์ และส่งผลกระทบสูง (High Impact) ต่อเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ
- ☐ 4. เป็นผลงานที่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ (Outcome) ที่สามารถส่งเสริมยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ แก้ไข และป้องกันปัญหาที่สำคัญของประเทศ
โปรดระบุ
- ☐ 5. มีการประเมินผล และแสดงผลการประเมินที่เป็นรูปธรรม รวมถึงมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- ☐ 6. แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืน
- ☐ 7. ตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ
โปรดระบุ

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

ชื่อผู้ประสานงาน..... ตำแหน่ง

สำนัก/กอง เบอร์โทรศัพท์

เบอร์โทรศัพท์มือถือ..... เบอร์โทรสาร.....

e – Mail.....

แบบฟอร์มที่ 2 สรุปสาระสำคัญของผลงานที่สมัครขอรับรางวัล

โปรดสรุปสาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary) โดยมีความยาวไม่เกิน 3 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 และอยู่ในรูปแบบ .doc และ .pdf เท่านั้น โดยครอบคลุม 5 หัวข้อ

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

สาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary)

1. สภาพการปฏิบัติงานเดิม

.....
.....
.....

2. แนวทางในการดำเนินการ

.....
.....

3. สภาพการปฏิบัติงานหลังการดำเนินการ

.....
.....
.....

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

.....
.....
.....

5. จุดเด่นของผลงาน และปัจจัยความสำเร็จ

.....
.....

แบบฟอร์มที่ 3 รายงานผลการดำเนินการ

โปรดสรุปรายงานผลการดำเนินการ โดยมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 และอยู่ในรูปแบบ .doc และ .pdf เท่านั้น โดยครอบคลุมประเด็นการประเมิน 4 ส่วน ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 13 ข้อ

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหา (5 คะแนน)

1. มีความเป็นมา ปัญหาและความสำคัญที่นำมาสู่การดำเนินโครงการตามพันธกิจของหน่วยงาน อย่างไร (อธิบายความสำคัญปัญหา ที่เชื่อมโยงกับภารกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด และยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน/ประเทศ)

.....
.....
.....

ประเด็นที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหา (25 คะแนน)

2. มีวิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหา (อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาในภาพรวม)

.....
.....
.....
.....

3. มีวิธีการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริการ/คุณภาพชีวิตของผู้รับบริการได้อย่างไร (อธิบายกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์และกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการ (เชื่อมโยงกับข้อ 10.) และระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ (เชื่อมโยงกับข้อ 6.))

.....
.....
.....
.....

4. แนวคิดใหม่ที่น่าสนใจคืออะไร

(สิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมคืออะไร อาจเปรียบเทียบสิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ (เชื่อมโยงกับข้อ 2.))

ประเด็นที่ 3 การนำไปปฏิบัติ (30 คะแนน)

5. ใครเป็นผู้ริเริ่มและผู้ดำเนินโครงการ และมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้มากน้อยเพียงใด

(ระบุผู้ริเริ่ม และผู้ดำเนินโครงการ และระบุขนาดของผู้รับบริการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ)

6. มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างไร และใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการดำเนินการ

(ขยายความกลยุทธ์จากข้อ 3. ที่ได้นำไปปฏิบัติ และระบุทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนวิธีการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าว)

7. ใครเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาบริการ และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

(ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งร่วมออกแบบ และดำเนินโครงการ)

8. ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินโครงการคืออะไร และมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs)

(ระบุผลผลิตที่สำคัญของการดำเนินการ (สอดคล้องกับข้อ 4. หรือไม่ อย่างไร) ตลอดจนความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ อย่างน้อย 1 ประเด็น)

9. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการอะไรบ้าง และวิธีการในการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ประเด็นที่ 4 ผลผลิต/ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ (40 คะแนน)

10. ผู้รับบริการได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการนี้บ้าง
(อธิบายประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงกับข้อ 3.)

.....

.....

.....

.....

11. การดำเนินโครงการ มีการประเมินผลที่เป็นทางการ และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา
งานบริการหรือไม่ อย่างไร
(ระบุวิธีการและผลการประเมินอย่างเป็นทางการจากผู้รับบริการ และวิธีการนำผลการประเมินนั้นไปใช้ในการ
การปรับปรุงงานบริการ)

.....

.....

.....

.....

12. โครงการมีความยั่งยืน และสามารถขยายรูปแบบการดำเนินการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ได้หรือไม่ อย่างไร
(อธิบายความยั่งยืนในประเด็นต่างๆ เช่น การเงิน เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และ
กฎระเบียบ เป็นต้น รวมถึงอธิบายความสามารถและวิธีการขยายรูปแบบไปยังหน่วยงานอื่นระดับชาติ/
นานาชาติ)

.....

.....

.....

13. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ มีอะไรบ้าง และมีแนวทางให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร
(อธิบายบทเรียนที่ได้รับที่จะผลักดันให้เกิดความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การ
สหประชาชาติ)

.....

.....

.....

แบบฟอร์มที่ 4 รายงานผลการดำเนินการภาพรวม

โปรดสรุปรายงานผลการดำเนินการ โดยครอบคลุม 6 หัวข้อ ส่งรายงานผลการดำเนินการในรูปแบบการเขียนความยาวไม่เกิน 5 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 พร้อมไฟล์เอกสารนามสกุล .doc และ .pdf

ชื่อผลงาน :

ชื่อส่วนราชการ :

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน :

1. ความสำคัญและการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน/ประเทศ (10 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

2. วัตถุประสงค์ของโครงการที่สอดคล้องกับข้อ 1. (10 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

3. กระบวนการดำเนินการที่ดี (20 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

4. ปัญหาอุปสรรค และกระบวนการบริหารจัดการที่ดี (10 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

5. ระดับของผลผลิต/ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เป็นรูปธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นการแก้ไขปัญหา หรือส่งผลต่อความสำเร็จของประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ (30 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

6. ความยั่งยืนของโครงการ โดยเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงแนวทางการขยายผลการดำเนินการ (20 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวกที่ 3 เนื้อหาที่ส่งเพื่อรับรางวัลคุณภาพกรมปศุสัตว์ พ.ศ. 2561

รายงานผลการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ปัญหา

1. ความเป็นมา ปัญหาและความสำคัญที่นำไปสู่การดำเนินโครงการตามพันธกิจของหน่วยงาน

กรมปศุสัตว์ เป็นองค์กรของรัฐหน่วยงานหนึ่ง ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยวิสัยทัศน์ของกรมปศุสัตว์คือ “การปศุสัตว์ไทยยั่งยืน ก้าวไกลสู่ตลาดโลก” ซึ่งได้มีการกำหนดพันธกิจซึ่งเปรียบเสมือนกรอบแนวทางการดำเนินงานของกรมปศุสัตว์และหน่วยงานในสังกัดของกรมปศุสัตว์ ซึ่งได้ครอบคลุมในด้านต่างๆ ทั้งด้านการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและอาชีพของเกษตรกร การพัฒนาศักยภาพการผลิตของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานการผลิต การเสริมสร้างความมั่นคงทางการตลาด สร้างความมั่นคงทางการค้า เพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด ด้วยวิธีทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ การปรับโครงสร้างการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้าง การความเข้มแข็งในกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ และการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างตราสินค้า (Branding) และการบูรณาการความร่วมมือ ภายในและภายนอกประเทศของทุกภาคส่วน ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา เกษตรกรและผู้ประกอบการ ทั้งนี้ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง ได้ปฏิบัติตามกรอบแนวทางของพันธกิจของกรมปศุสัตว์ในการส่งเสริมรายได้ของเกษตรกรอย่างยั่งยืนโดยใช้ปศุสัตว์เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพ การผลิตสินค้าปศุสัตว์ที่มีความปลอดภัยทางอาหาร และการสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่เกษตรกร

การเลี้ยงไก่พื้นเมือง หรือไก่บ้าน อยู่คู่กับสังคมชนบทของประเทศไทยเรามาช้านาน แต่อย่างไรก็ตาม แต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงจำนวนไม่มากนัก โดยมีไก่พื้นเมือง 10-20 ตัวต่อครัวเรือน ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นแบบปล่อยให้หากินเอง ค่อยๆหาอาหารตามธรรมชาติ หรืออาจให้อาหารเสริมบ้าง เช่น เศษอาหารหรือปลายข้าว ให้กินเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ เนื้อของไก่พื้นเมืองยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากมีรสชาติอร่อย มีไขมันน้อยกว่า เหนียวนุ่มกว่าไก่เนื้อ ประกอบอาหารได้หลายอย่าง และราคาแพงกว่าไก่เนื้อที่เลี้ยงในฟาร์ม จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ไก่พื้นเมือง เป็นที่ต้องการของตลาด แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านโดยทั่วไป ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการเลี้ยง และการป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองเท่าไรนัก ทำให้ในบางปีที่มีการระบาดของโรคที่รุนแรงในไก่พื้นเมือง แต่เกษตรกรก็ไม่ได้สนใจนัก เนื่องจากหลังเกิดโรคระบาด ก็เริ่มต้นเลี้ยงกันใหม่ นอกจากนี้ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยงนั้น มีการปล่อยให้ผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ ทำให้ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงทั่วไป ไม่ได้คงลักษณะที่เป็นพันธุ์แท้ ดังนั้นคุณลักษณะเด่นประจำพันธุ์นั้นแทบจะไม่ปรากฏ ทำให้ไก่พื้นเมืองนั้นไม่มีความโดดเด่น กรมปศุสัตว์จึงได้มีการวิจัยการปรับปรุงพันธุ์ไก่ประดู่หางดำซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองของไทย ให้เป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ ซึ่งมีลักษณะทางพันธุกรรมที่ดี และเป็นจุดเด่น กล่าวคือ มีลักษณะเฉพาะของสายพันธุ์ ได้แก่ ขนลำตัวสีดำ ปากสีดำ และแข้งสีดำ(อานวยและคณะ, 2550) ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด และให้ผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจที่สูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป ทั้งด้านการให้ไข่ น้ำหนักตัว นอกจากนี้ยังสามารถเลี้ยงดูในสภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี

อำเภอทุ่งช้าง เป็นอำเภอที่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดน่าน มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาและมีพื้นที่ติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีประชากรประมาณ 18,500 คน รวมถึงชนเผ่าบนพื้นที่สูง เช่น กระเหรี่ยง ม้ง ลัวะ เป็นต้นส่วนใหญ่มิอาชีพเกษตรกร โดยส่วนใหญ่นั้นมีการการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรจังหวัดน่านในปี พ.ศ. 2555 อยู่ที่ 54,676 บาทต่อ

ปีหรือประมาณ 4,500 บาทต่อเดือนเท่านั้น ซึ่งนับว่าไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของประเทศไทยที่อยู่ 183,803 บาทต่อหัวต่อปี

ในปี 2552 เกษตรกรในตำบลและ อำเภอรุ้งช้าง จังหวัดน่าน ได้มีแนวคิดในการประกอบอาชีพเสริม จึงได้จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้นมาเนื่องจากเห็นว่าลงทุนไม่มาก และไก่พื้นเมืองยังเป็นที่นิยมในการบริโภค โดยเฉพาะอาหารพื้นเมืองของภาคเหนือ เช่น ยำจิ้นไก่ ลาบไก่ แกงไก่ เป็นต้น และถูกใช้ในพิธีกรรมของชนเผ่าเป็นประจำ โดยช่วงเริ่มต้นกลุ่มเกษตรกรได้มีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์ทั่วไป และเลี้ยงในรูปแบบปล่อยอิสระ ให้ไก่หากินเองตามธรรมชาติและให้อาหารเสริมบ้าง ยังไม่มีการจัดการสุขภาพไก่พื้นเมืองที่ดี ทำให้เกิดปัญหาโรคระบาดอยู่บ่อยครั้ง สร้างความเสียหายให้บางรายต้องเลิกเลี้ยง นอกจากนี้ ไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงยังมีปัญหาเติบโตช้า บางครั้งใช้เวลาถึง 6 เดือนกว่าจะจับขายได้ และเนื้อไก่ที่ได้มีลักษณะเหนียวและมีคุณภาพไม่แน่นอน และบางช่วงยังถูกพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อไก่ของเกษตรกรกดราคา เช่นช่วงฤดูฝนที่มีอาหารตามฤดูกาลออกมามาก เช่น หน่อไม้ เห็ด เป็นต้น เกษตรกรจึงได้เข้ามาปรึกษาเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอรุ้งช้าง หาแนวทางแก้ไขปัญหากลุ่ม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

2. วิธีการในการแก้ไขปัญหา

จากการที่ได้เล็งเห็นความตั้งใจของกลุ่มเกษตรกรและปัญหาที่เกิดขึ้น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอรุ้งช้าง จึงได้ร่วมกับสถาบันการศึกษา ได้แก่ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดำเนินโครงการ “ระบบการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอย่างยั่งยืน” โดยได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ สกว. โดยโครงการมีเป้าหมายหลักคือ การสร้างรายได้โดยนำไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่ ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพที่พัฒนาสายพันธุ์โดยกรมปศุสัตว์ให้มีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

จากข้อมูลสภาพบริบท เศรษฐกิจและสังคมของประชาชน รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ได้วิเคราะห์ถึงปัญหาการผลิตของเกษตรกรดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรเองยังไม่เข้มแข็ง มีการจัดตั้งกลุ่มแบบหลวมๆ เท่านั้น เกษตรกรเองก็ยังเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามวิถีชีวิตดั้งเดิม กล่าวคือการเลี้ยงปล่อยแบบธรรมชาติ ไม่มีการทำวัคซีน ไม่มีระบบการป้องกันควบคุมโรคใดๆ เกษตรกรเองยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
2. ไก่ป่วยตายด้วยโรคระบาด เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มีการป้องกันควบคุมโรคที่ดี จึงมีความเสี่ยงสูงมากในการเกิดโรคระบาด
3. เนื่องจากเกษตรกรมีรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ และให้ไก่หากินตามธรรมชาติโดยมีการเสริมอาหารบ้าง ทำให้การเจริญเติบโตไม่แน่นอน และมีปริมาณการผลิตไม่แน่นอน
4. ไก่พื้นเมืองที่เกษตรกรเลี้ยง ยังไม่มีอัตลักษณ์ของตัวไก่ที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางตำแหน่งสินค้าในตลาดได้ นอกจากนี้ยังมีคู่แข่งทางการตลาด ทั้งไก่ผสมสามสาย ไก่ไข่ตัวผู้ เป็นต้น
5. ด้านการจัดการทางการตลาด ส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายเป็นไก่มีชีวิต ให้แก่พ่อค้าคนกลาง ซึ่งมักจะถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา โดยเฉพาะในช่วงที่มีความต้องการการบริโภคไก่ลดลง เช่นช่วงฤดูฝนที่มีอาหารตามฤดูกาลอยู่มาก เช่นหน่อไม้ เห็ด เป็นต้น นอกจากนี้ การขายไก่มีชีวิต จะขายได้ในราคาไม่สูงมากนัก และเกษตรกรเองก็ยังไม่มีความคิดในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหาร

จากปัญหาดังกล่าว ทางสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง จึงได้หาแนวทางการแก้ไข โดยการนำกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวตั้ง และใช้บทวิเคราะห์ปัญหามาใช้เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับบริบทของกลุ่มเกษตรกร ได้มีแนวทางหลักในการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็ง โดยการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มเกษตรกรกับกรมปศุสัตว์ เพื่อให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และการถ่ายทอดเทคโนโลยีกับกลุ่มได้ตรงความต้องการมากขึ้น มีการวางแผนการดำเนินงาน การติดตามประเมินผลตลอดช่วงการทำงาน โดยการดำเนินงานหลักของกลุ่ม ต้องเป็นเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินงานหลัก และมีเจ้าหน้าที่รัฐและนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน
2. ปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ไก่ จากสายพันธุ์ทั่วไปเป็นไก่ประดู่หางดำ เนื่องจากเป็นไก่พื้นเมืองที่กรมปศุสัตว์ได้ทำการวิจัยให้เป็นสายพันธุ์แท้ มีอัตราการเจริญเติบโตเร็ว ให้ไข่ตกกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป และที่สำคัญสามารถปรับตัวให้เข้าสู่การเลี้ยงในวิถีชีวิตในชนบทได้
3. ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ขุนเอง มีการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคผ่านการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้รับรู้ว่ามียุทธศาสตร์การผลิตไก่ประดู่หางดำ และเนื้อไก่มีรสชาติที่ดี เพื่อให้มีตลาดรองรับผลผลิตเนื้อไก่ของกลุ่มเกษตรกร
4. เน้นให้เกษตรกรใช้อาหารผสมเองโดยใช้พืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่อย่างมากมายในท้องถิ่น ได้แก่ ข้าวโพดปลายข้าว ถั่วเหลือง เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตอาหาร เพื่อให้ไก่เจริญเติบโตได้ดี และส่งเสริมการใช้พืชอาหารเสริม เช่น หญ้าเนเปียร์ปากช่อง เสริมให้ไก่กินเพื่อลดต้นทุนการผลิต
5. ปรับระบบการเลี้ยงให้เข้าสู่มาตรฐานการผลิตตลอดห่วงโซ่การผลิต เพื่อสร้างคุณค่าของสินค้าด้านอาหารปลอดภัย แต่เนื่องจากในช่วงแรกของการเลี้ยงนั้น ยังไม่มีมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง อีกทั้งโรงฆ่าสัตว์ปีกมาตรฐานก็มีต้นทุนการก่อสร้างที่สูงมากทำให้กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถลงทุนได้ จึงได้มีการวิจัยและพัฒนาต้นแบบฟาร์มมาตรฐานไก่พื้นเมืองและโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษที่เกษตรกรสามารถลงทุนได้ และมียังคงการจัดการด้านสุขศาสตร์ที่ดี ในส่วนปลายน้ำ ได้นำแนวทางของเชียงใหม่สะอาดเข้ามาปรับใช้เป็นต้นแบบของแผงจำหน่ายไก่สดที่มีสุขศาสตร์อนามัยที่ดี
6. สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า โดยการพัฒนาเมนูอาหารที่ปรุงจากเนื้อไก่ประดู่หางดำที่มีศักยภาพทางการตลาดอย่างน้อย 2 ชนิด เนื่องจากการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสุกแล้ว จะทำให้มูลค่าของสินค้าเพิ่มมากขึ้น
7. สร้างตราสินค้าของกลุ่ม (Branding) และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อและกิจกรรมต่างๆ เช่น ป้ายโปสเตอร์ขนาดใหญ่ วิทยุชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ และการจัดงานประกวดอาหารปลอดภัยและการแข่งขันการทำอาหารจากเนื้อไก่ประดู่หางดำ

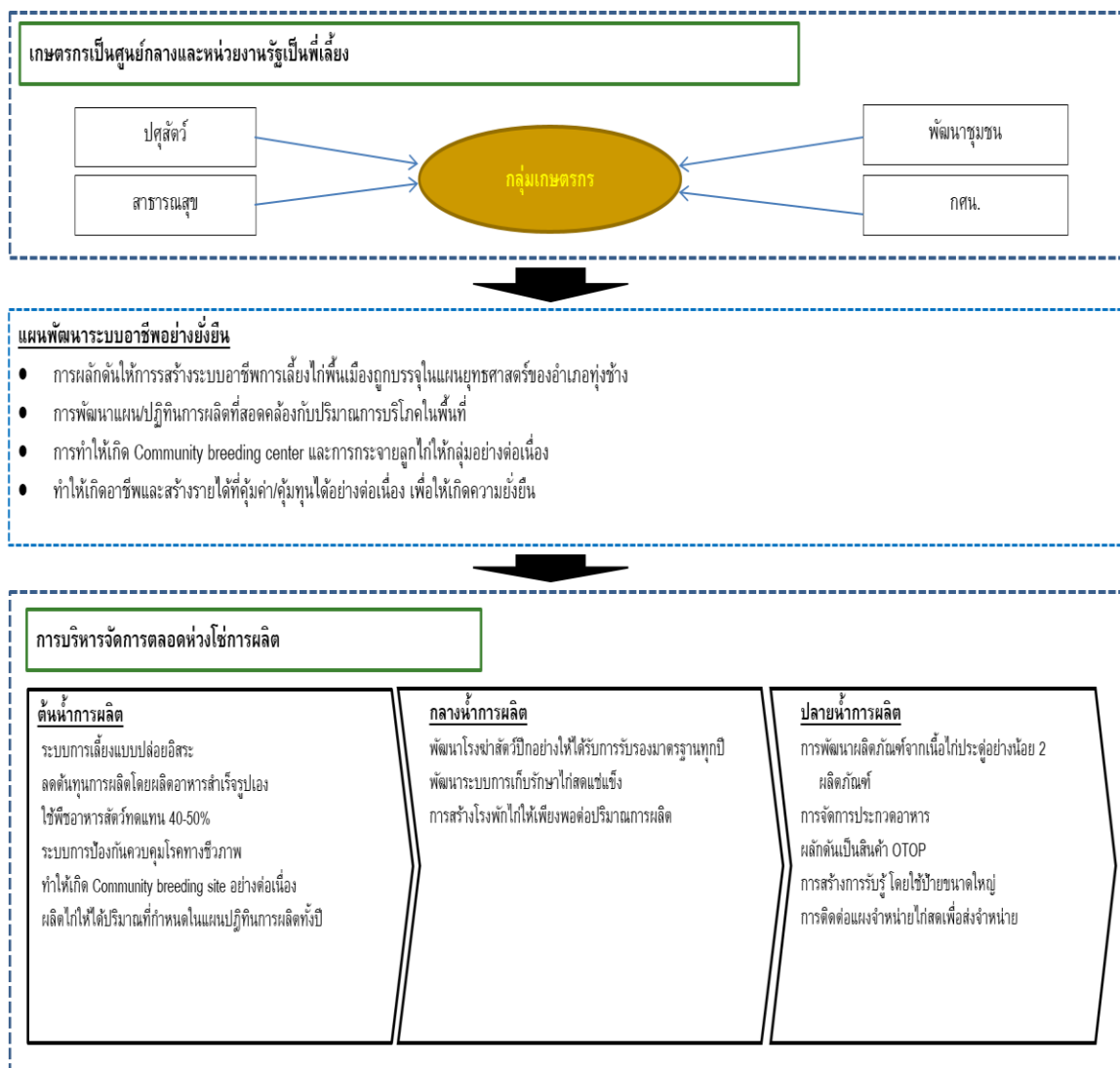
3. กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา

ในการแก้ไขปัญหาตามแนวทางหลักข้างต้น ได้มีการใช้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาในหลายๆ มิติ โดยเน้นการวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มเกษตรกร จึงได้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research, PAR) เข้ามาเป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน โดยมีเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง

และเป็นหน่วยหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน และมีเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคปศุสัตว์ สาธารณสุข พัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การศึกษานอกโรงเรียน เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในรูปแบบการทำงานที่เป็นการทำงานร่วมสาขาหรือสหวิทยาการโดยใช้หลักการสุขภาพหนึ่งเดียว (Multidisciplinary and One health approach) โดยขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

3.1 การจัดทำกรอบแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร

จากแนวทางหลักข้างต้น ได้มีการวางแผนกรอบการทำงานของกลุ่มเกษตรกร (Conceptual framework) โดยการเน้นแนวทางการดำเนินงานหลักที่ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางของการพัฒนากลุ่ม โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง มีแผนการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่อย่างยั่งยืน และการพัฒนาระบบการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยภาพที่ 1 แสดงกรอบการทำงานของกลุ่มเกษตรกร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการทำงานพัฒนากลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่ทางด้าอำเภอทุ่งช้าง

3.2 การจัดทำ SWOT analysis

เมื่อได้กรอบแนวทางที่เป็นภาพใหญ่ของการดำเนินงานแล้ว ได้มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ ภาวะคุกคามของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร เพื่อเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและ ภายนอกกลุ่มเกษตรกรที่มีผลต่อการดำเนินงาน โดยผลการวิเคราะห์เป็นดังนี้

จุดแข็งของกลุ่ม

1. กลุ่มมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีลักษณะเป็นผู้นำ ทั้งประธาน และเลขาของกลุ่ม มีความคิดที่พัฒนากลุ่ม และ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม กลุ่มมีความร่วมมือในงานต่างๆ เป็นอย่างดี
2. มีเครือข่ายที่ช่วยสนับสนุน ทั้งในด้านงบประมาณหลัก จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ งบประมาณจากหน่วยงานในท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลและ นอกจากงบประมาณแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนในการให้คำแนะนำ การแก้ไขปัญหา จากหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ทั้งปศุสัตว์ สาธารณสุข องค์การปกครองทั้งส่วนอำเภอและส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน ธนาการเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์ เป็นต้น

จุดอ่อน

1. เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามยังขาดองค์ความรู้การจัดการ ฟาร์ม การจัดการการเลี้ยง การจัดการการป้องกันควบคุมโรค จึงยังมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาด
2. เกษตรกรที่เลี้ยง ยังมีเงินทุนไม่มากนัก การพัฒนาจำเป็นต้องอาศัยรายได้จากงานอื่นๆ และผลกำไร จากการเลี้ยงไก่

โอกาส

1. อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นอำเภอชายแดนที่มีเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว และอยู่ใกล้กับด้านการค้าถาวรชายแดนที่สำคัญคือ ด่านห้วยโก๋น ซึ่งประเทศไทยได้ส่งออกสินค้า โดยเฉพาะสินค้าปศุสัตว์ที่สำคัญ เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ ไข่ เป็นต้น ซึ่งทางประชาชนของประเทศลาวมี ความนิยมในการบริโภคเนื้อไก่พื้นเมือง จึงเป็นโอกาสที่ดีในกลุ่มจะสามารถพัฒนาการเลี้ยงให้เพียงพอ ในการส่งออกได้ เป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดให้แก่กลุ่มเกษตรกร
2. พื้นที่อำเภอทุ่งช้าง และจังหวัดน่าน มีประชากรที่เป็นชนเผ่าพื้นเมืองที่สูงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งกระ เหมี้ยง ม้ง เป็นต้น ซึ่งจะใช้ไก่พื้นเมืองในพิธีกรรมต่างๆ ของชนเผ่าและรวมถึงการบริโภค ดังนั้น จึง เป็นโอกาสทางการตลาดที่สำคัญของกลุ่ม

ภาวะคุกคาม

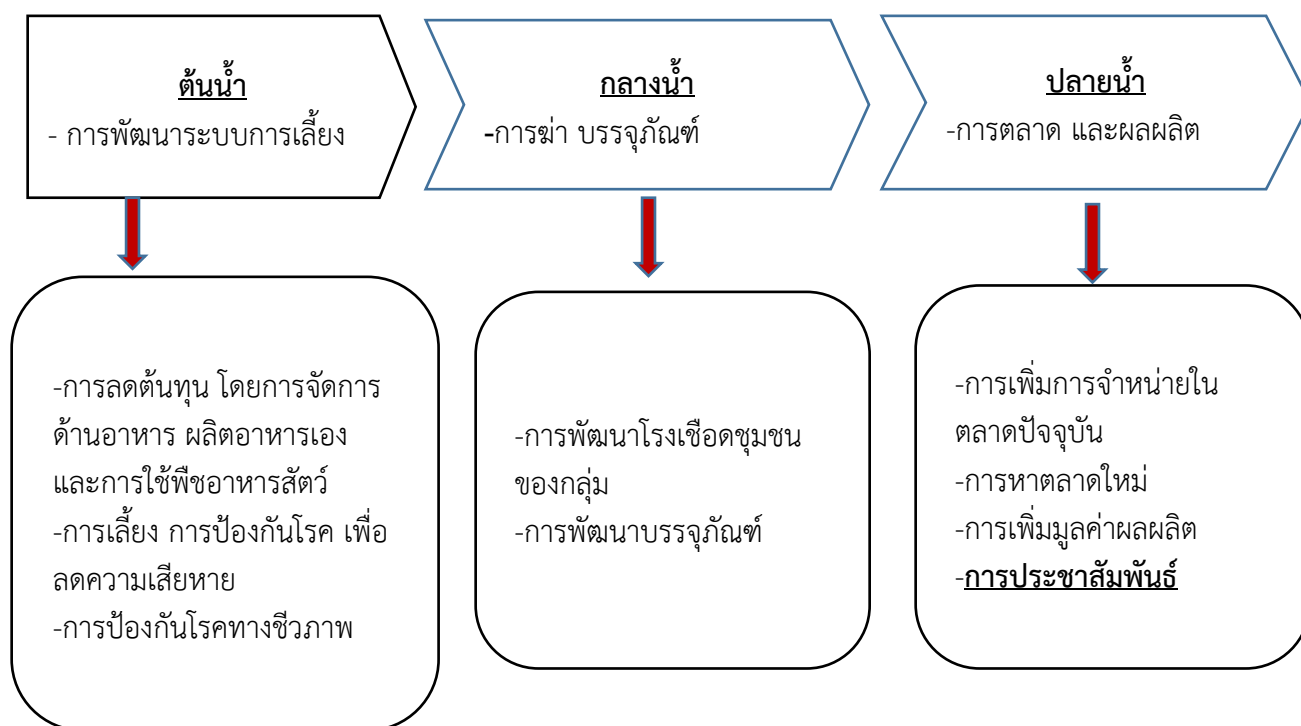
1. ภาวะโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยเฉพาะโรคนิวคาสเซิล ซึ่งหากเกิดโรคระบาดในฝูงจะก่อผลเสียหาย ให้แก่เกษตรกรอย่างหนัก
2. มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองสามสายอยู่ในจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มคู่แข่งทางการตลาดโดยตรง

3.3 การกำหนดแผนการดำเนินงาน และการใช้ CIPP model ในการขับเคลื่อนงานพัฒนากลุ่มเกษตรกร

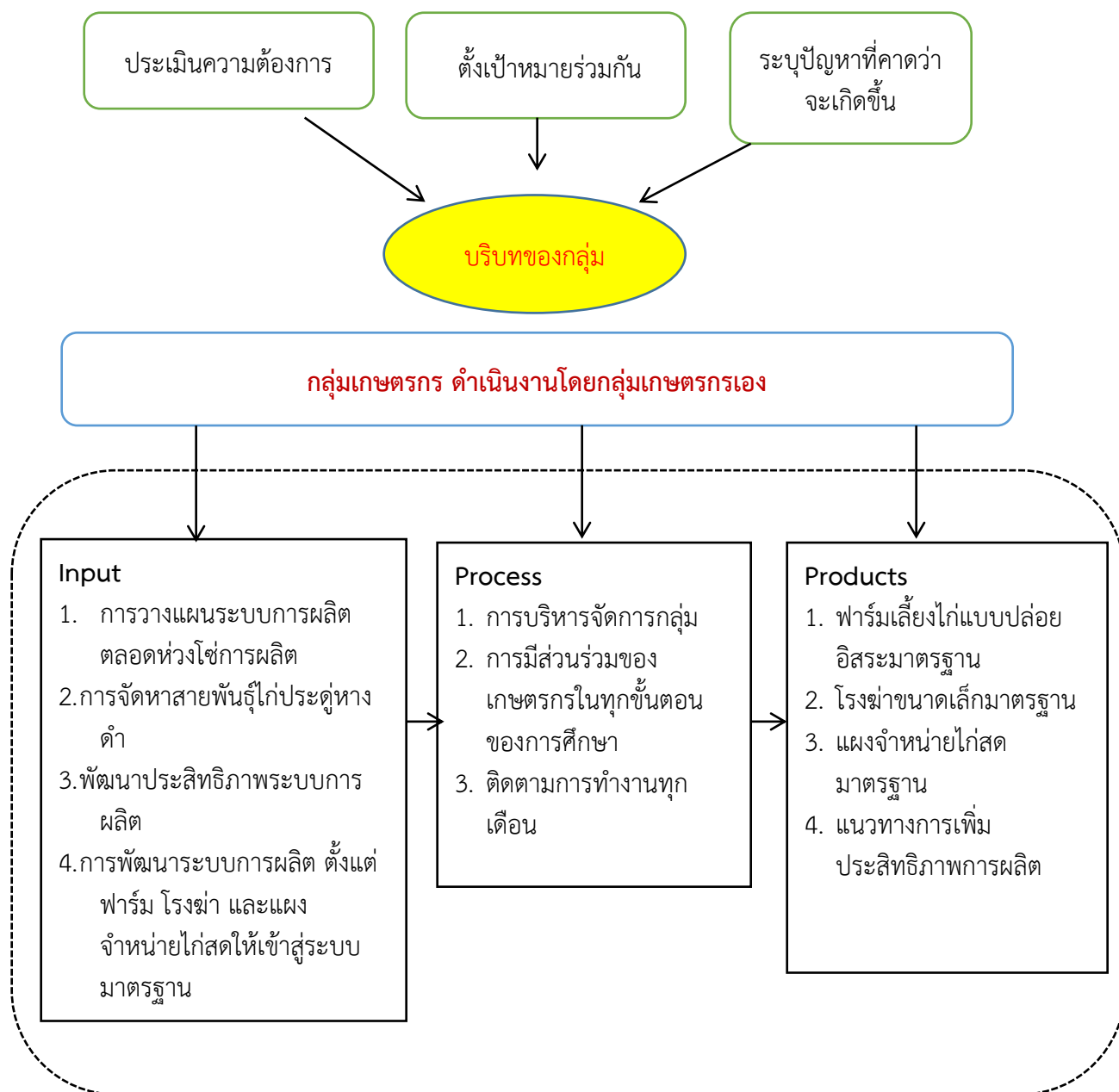
เมื่อได้ผลการวิเคราะห์จึงได้นำไปกำหนดแผนการดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็น แผนระยะสั้น แผนระยะกลาง และแผนระยะยาว ตามรูปแบบของห่วงโซ่การผลิต

ในช่วงปีแรก จะเป็นการพัฒนาระบบการเลี้ยงก่อน โดยเป็นพัฒนาช่วงต้นน้ำของการผลิต โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยง ทั้งด้านการจัดการด้านโรงเรือน สุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค และการลดต้นทุนโดยเฉพาะในด้านอาหารสัตว์ รวมถึงการสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภค ผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น โปสเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์ การประกวดการทำอาหารจากเนื้อไก่ประดู่หางดำ เว็บไซต์ เป็นต้น เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด ส่วนแผนระยะกลาง จะเป็นการพัฒนาช่วงกลางน้ำ และปลายน้ำ นั่นคือ การพัฒนาให้สินค้ามีความปลอดภัยทางอาหาร ได้มีการวางแผนการสร้างโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กของกลุ่มที่มีความปลอดภัยทางอาหาร และสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง ส่วนในระยะยาว จะเป็นการสร้างระบบอาชีพให้มีความยั่งยืน นั่นคือ ทำให้ทุกส่วนของระบบการผลิตมีประสิทธิภาพการผลิตที่ดี สามารถผลิตเนื้อไก่ป้อนตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และเนื้อไก่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยทางอาหาร ทั้งนี้ แผนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรจะสอดคล้องกับระบบการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ โดยแผนการผลิตของกลุ่มเกษตรกร แสดงดังภาพที่ 2

และในการกระบวนการดำเนินการ ได้นำแนวทางของ CIPP model มาใช้ในการดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่ายเช่นเดียวกันกับปีแรก แต่ได้มีการปรับ Input และ Products ของการทำงานให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน โดยกระบวนการ CIPP model แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 2 แผนการดำเนินการของกลุ่มเพื่อพัฒนาการเลี้ยงไปสู่ระบบอาชีพที่ยั่งยืน

ภาพที่ 3 กระบวนการ CIPP model ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเครือข่าย

4. แนวคิดใหม่ที่น่าสนใจ

ในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ ได้นำงานวิจัยเข้ามาปฏิบัติงานควบคู่กับการปฏิบัติงานตามพันธกิจของกรมปศุสัตว์ เพื่อต่อยอดและสร้างเสริมงานซึ่งกันและกัน มีการวางแผนการดำเนินงาน และการติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางการปฏิบัติงานดังนี้

ในการทำงานวิจัยนั้นได้นำแนวทางของการวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research, PAR) เข้ามาเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานวิจัย โดยมีการวางแผนงาน การดำเนินงานหลัก โดยกลุ่มเกษตรกร และมีเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ของจังหวัดน่านในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าเป็นทีมพี่เลี้ยง ทั้งปศุสัตว์อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีรูปแบบการทำงานเป็นแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary approach) ที่ช่วยให้คำแนะนำ ให้การปรึกษาในการทำงานและการแก้ไขปัญหา ได้มีการวางแผนพัฒนาระบบการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยการทำงานวิจัยระยะแรกในช่วงปี พ.ศ. 2555-2556 ได้มีการวางแผนการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านการจัดการการป้องกันและควบคุมโรคให้แก่เกษตรกร ทั้งการศึกษาดูงานระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมือง การจัดการกลุ่มเกษตรกร และการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่วนในระยะที่สองคือการทำงานในช่วง พ.ศ. 2556-2558 ได้เน้นเรื่องของการพัฒนาระบบการผลิตให้เข้าสู่ระบบมาตรฐาน จึงได้ดำเนินงานวิจัยต้นแบบฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระที่มีการปฏิบัติงานทางการเกษตรที่ดี (GAP ฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ) และการวิจัยการพัฒนาต้นแบบของโรงสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษที่เกษตรกรสามารถลงทุนได้และมีการปฏิบัติด้านสุขศาสตร์ที่ดีที่เกษตรกรปฏิบัติได้จริง และการพัฒนาแผนจำหน่ายไก่สดมาตรฐาน ในส่วนของปีที่สาม คือ ระยะการทำงานในปี พ.ศ. 2558-2559 ได้พัฒนาระยะปลายทางของห่วงโซ่การผลิต กล่าวคือ เน้นการพัฒนาสินค้าได้แก่ เนื้อไก่สด และผลิตภัณฑ์อาหารจากเนื้อไก่ประจวบคีรีขันธ์ และการสร้างแบรนด์ (Brand) และอัตลักษณ์ของสินค้าไก่ประจวบคีรีขันธ์ของกลุ่มเกษตรกรให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในทุกระดับของการตลาด ได้แก่ ตลาดชุมชน ตลาดระดับกลาง และตลาดร้านอาหาร การสร้างคุณค่าของสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคและเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้า และในการทำงานระยะที่ 4 คือปี พ.ศ. 2559-2561 มุ่งเน้นให้กลุ่มเกษตรกรมีความยั่งยืน

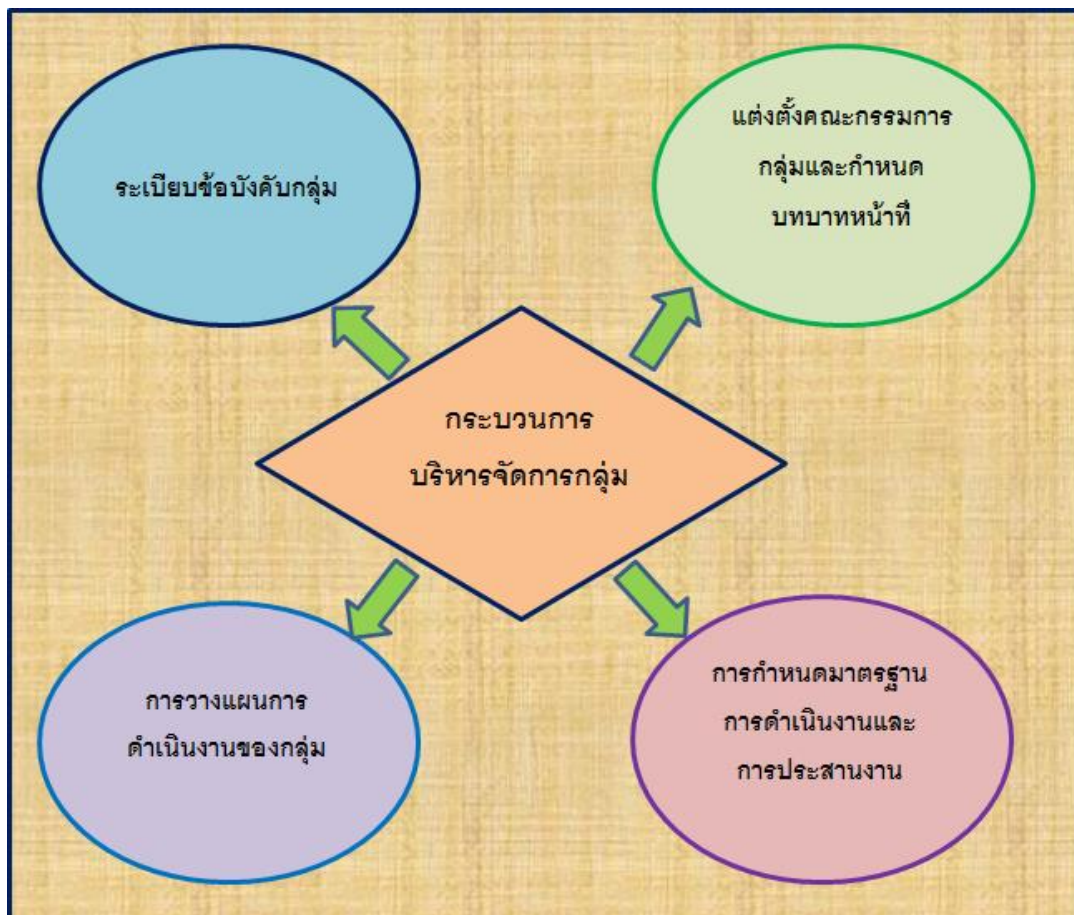
ในส่วนของการปฏิบัติงานด้านการประจำ ได้พัฒนาระบบการเฝ้าระวังโรคในสัตว์ปีก โดยผ่านโครงการของเครือข่ายสุขภาพหนึ่งเดียว (One health) ของอำเภอทุ่งช้าง ที่เน้นการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรเครือข่ายสุขภาพหนึ่งเดียวในชุมชนในการรายงานโรคระบาดในสัตว์ปีกอย่างทันทั่วถึงที่ เชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งหน่วยงานปศุสัตว์อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชน ท้องถิ่นอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

การนำไปปฏิบัติ

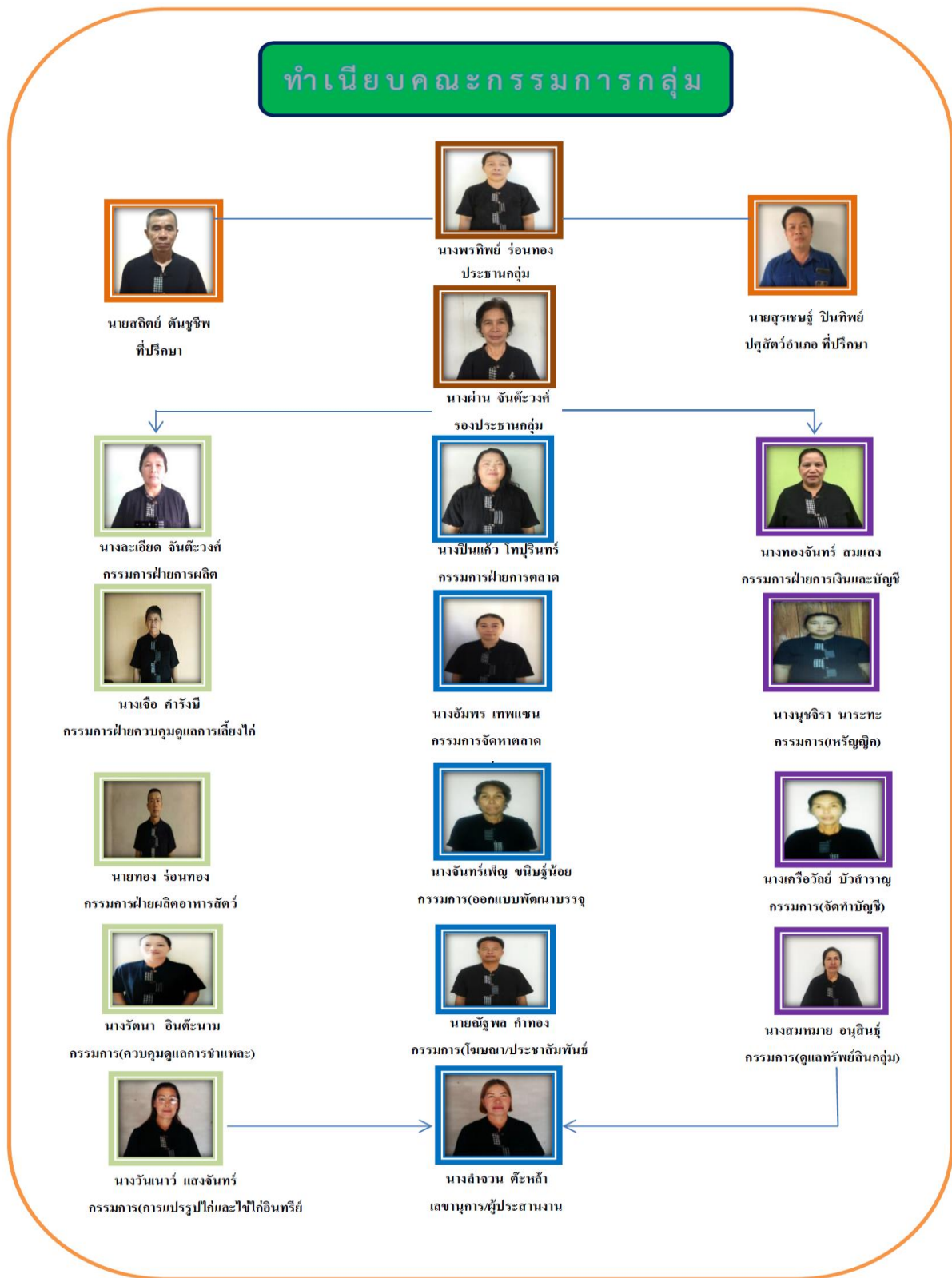
5. ผู้ริเริ่มและดำเนินโครงการ และมีผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้

จุดแรกเริ่มของการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ปี 2552 โดยเกษตรกรในตำบลและ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ซึ่งกลุ่มมีการรวมกลุ่มกันเองและดำเนินการกันเองก่อน เมื่อพบว่าเมื่ออุปสรรคและปัญหาในการเลี้ยงไก่ ทั้งปัญหาโรคระบาด ปัญหาผลผลิตขายไม่ได้เกิดขึ้น จึงได้ขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง เจ้าหน้าที่รัฐจึงได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเนื่องจากเล็งเห็นว่าเกษตรกรมีความตั้งใจจริง

ในการดำเนินงานพัฒนากลุ่มเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยใช้การทำงานวิจัยควบคู่ไปกับการภารกิจของกรมปศุสัตว์นั้น ได้ใช้แนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งได้ใช้ปัญหาเป็นแกนหลักและความต้องการของกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวตั้ง มีการวางแผนการทำงานและการขับเคลื่อนงานหลักโดยกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้ กลุ่มเกษตรกรเองก็ได้มีการประชุมกลุ่มกันอย่างต่อเนื่องเพื่อติดตามการทำงานและการแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที มีการเลือกตั้งคณะกรรมการกลุ่มและการแบ่งกลุ่มงานกันอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับที่เอื้อต่อความสำเร็จของกลุ่ม โดยคณะกรรมการกลุ่มพร้อมด้วยสมาชิกได้ร่วมกันพิจารณาถึงระเบียบและข้อบังคับกลุ่มเพื่อให้สมาชิกได้ยึดถือเป็นแนวทางการปฏิบัติโดยมอบให้สมาชิกทุกราย โดยภาพที่ 4 แสดงกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม และภาพที่ 5 แสดงทำเนียบรายชื่อกรรมการและภารกิจแต่ละด้านของกลุ่ม จึงกล่าวได้ว่า ผู้ริเริ่มและผู้ดำเนินโครงการหลักนั้น คือเกษตรกร และมีเจ้าหน้าที่รัฐเป็นพี่เลี้ยงในการทำงาน

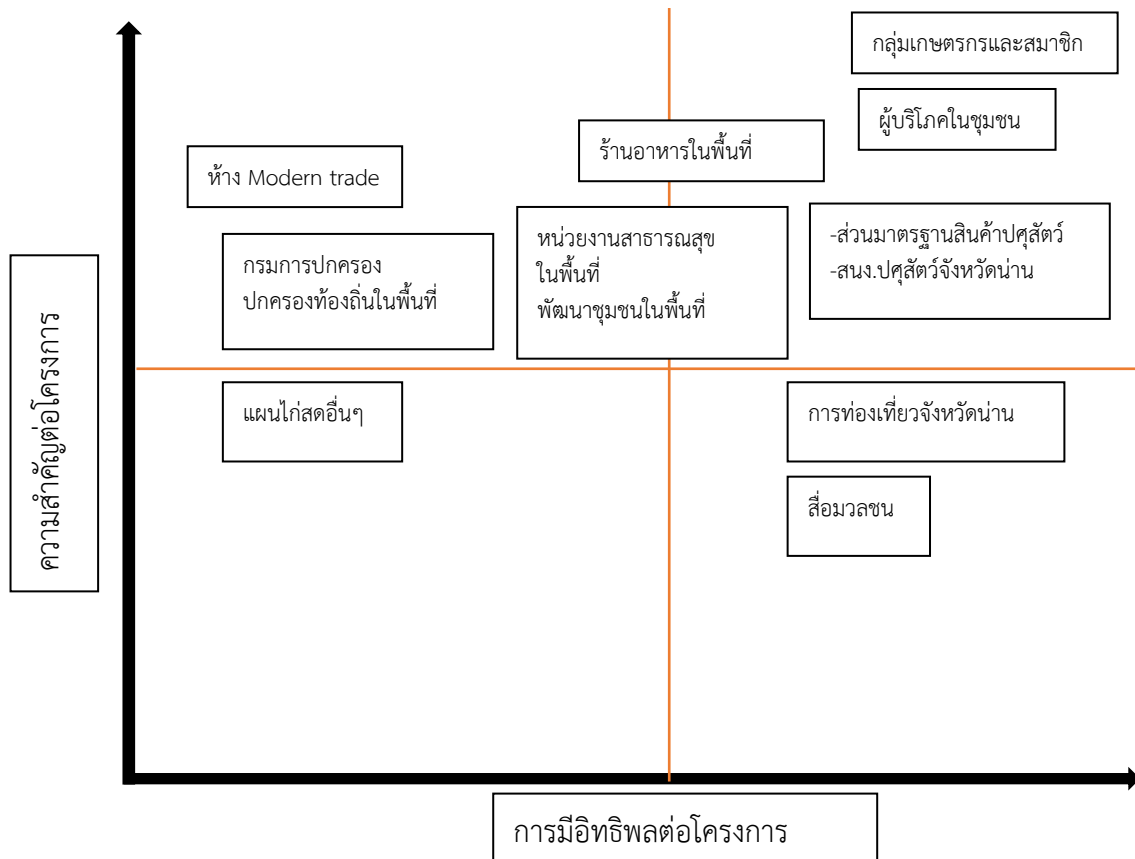

ภาพที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม

ภาพที่ 5 ทำเนียบคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

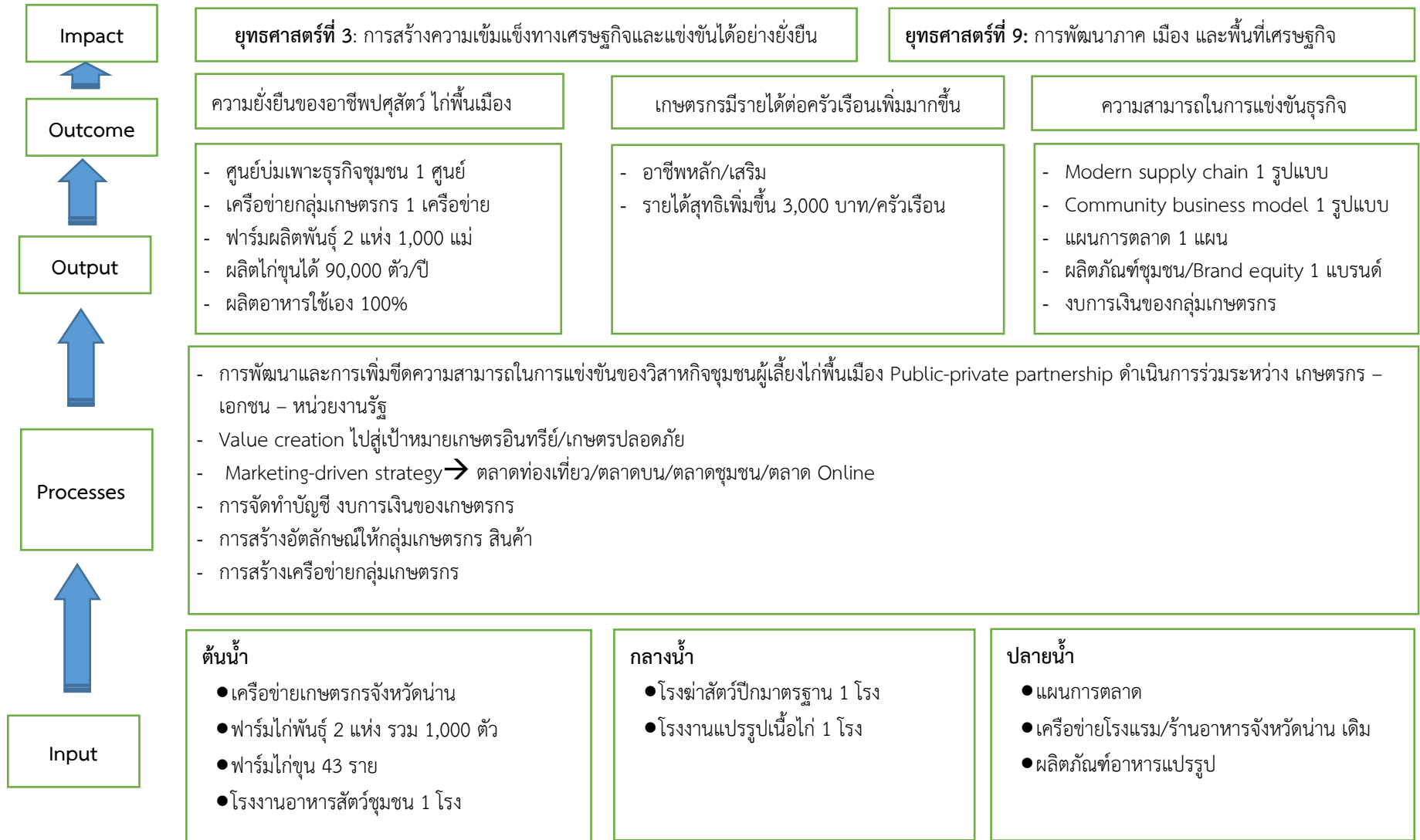
นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานนี้ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของงานและทราบผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานนี้ด้วยเช่นกัน จึงได้ทำการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงาน (Stakeholder analysis) และระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่ได้รับผลกระทบหลักของการดำเนินงาน ซึ่งมุ่งประเด็นไปที่ผู้ที่มีความสำคัญและผู้ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงานได้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกกระบวนการของการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร

ภาพที่ การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินงาน

6. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการบริหารจัดการทรัพยากร

จากการที่ได้พัฒนารอบแนวคิด และแผนการขับเคลื่อนงานที่เป็นภาพใหญ่ ซึ่งเป็นการจัดทำกลยุทธ์ของการดำเนินงานแล้ว จึงได้แปลงกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ โดยการเชื่อมโยงและครอบคลุมแต่ละส่วน ทั้งปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหารจัดการแผนงาน ผลผลิตของการทำงาน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นรวมถึงผลกระทบในรูปแบบที่เกิดความเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ โดยได้ปรับแผนอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดได้ใช้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยในภาพที่ 6 แสดงการแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

ภาพที่ 6 การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

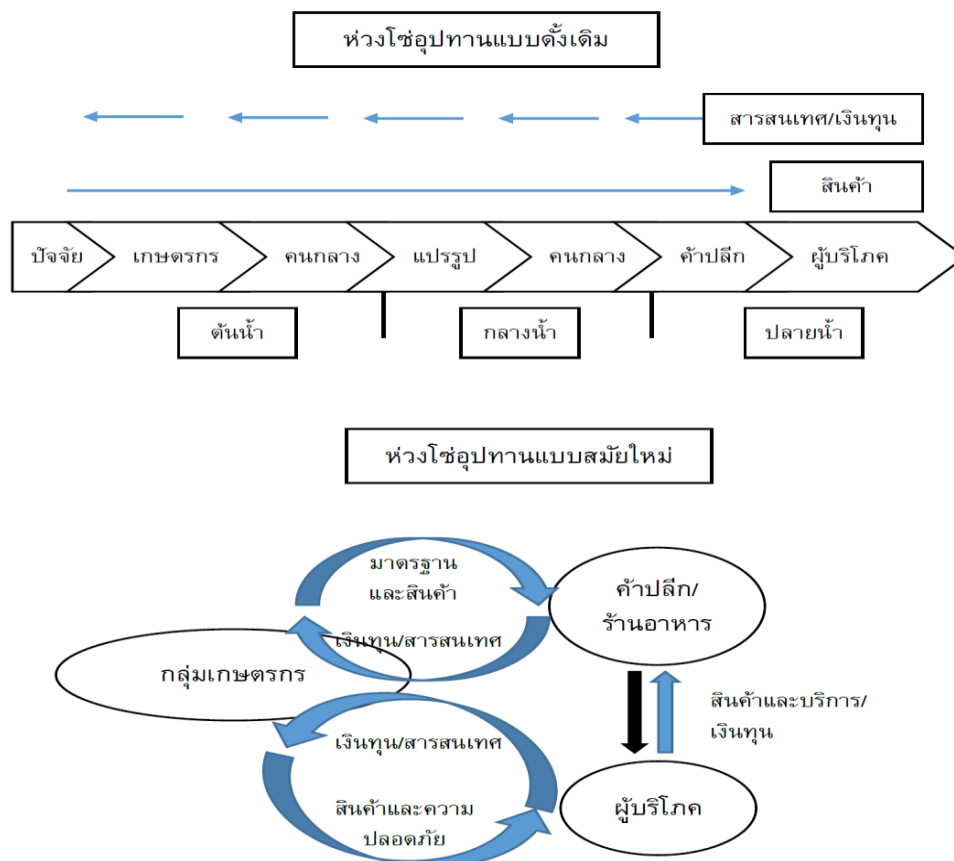
การพัฒนากลุ่มนั้นได้พัฒนาในหลายๆ มิติ เพื่อให้ครอบคลุมกรอบแนวทางหลัก โดยมีแนวทางต่างๆ ได้แก่

1. **ด้านพันธุ์สัตว์** ได้ดำเนินการพัฒนาปรับระบบสายพันธุ์โดยการแลกเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์อย่างสม่ำเสมอ และลดอัตราส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ไม่เกิน 1 : 6 เพื่อให้ได้ผลผลิตลูกไก่ที่แข็งแรงมีคุณภาพทำให้หมดปัญหาเรื่องเลือดชิด รวมทั้งได้แก้ปัญหาไขไม่ฟักด้วยการนำตู้ฟักมาใช้ในกระบวนการฟักไข่เพื่อผลผลิตลูกไก่ให้เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม
2. **ด้านอาหารสัตว์** กลุ่มมีการผลิตอาหารสัตว์ใช้เอง โดยการหาซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีจำนวนมากในท้องถิ่น นอกจากนี้ได้มีการให้อาหารเสริม ได้แก่ หยวกกล้วยหมัก และเศษผักที่เหลือจากการจำหน่ายและมีการส่งเสริมให้ปลูกหญ้าเนเปียร์ปากช่อง เพื่อตัดให้ไก่กิน ทั้งนี้ทางกลุ่มได้กำหนดการจัดการอาหารไก่ขุน ดังนี้ ในช่วงเดือนแรกให้อาหารผสมเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ไก่มีโครงสร้างลำตัวและระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ มีความสมบูรณ์แข็งแรง หลังจากนั้นค่อยปล่อยและให้อาหารผสมร่วมกับการเสริมด้วยอาหารเสริม ส่วนไก่พันธุ์จะให้อาหารกินอย่างเต็มที่และให้เสริมด้วยหยวกกล้วย เศษผักและหญ้าสด นอกจากนี้ยังมีสูตรอาหารสัตว์ที่คิดค้นขึ้นมาเพื่อช่วยในการลดต้นทุน เช่น มันท้มกียิส โปรตีนประมาณ 17 % โดยใช้เลี้ยงสลับกับอาหารไก่ของกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันกลุ่มสามารถผลิตอาหารสัตว์(ไก่)เพื่อจำหน่ายให้สมาชิกในราคาถูก ทำให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ กิโลกรัมละ 10-12 บาท
3. **ด้านการจัดการโรงเรือน** มีการพัฒนาระบบการผลิตเพื่อเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์โดยกำหนดให้โรงเรือนมีระบบการป้องกันโรคทางชีวภาพ ได้แก่ มีรั้วรอบขอบชิด ป้องกันสัตว์อื่นได้ดี มีการใช้อ่างน้ำยาจุ่มเท้าก่อนเข้าโรงเรือน และให้มีการแบ่งพื้นที่คอกชัดเจน ระหว่างไก่พันธุ์ลูกไก่ และคอกอนุบาล โดยต้องให้มีคอกลูกไก่ที่สามารถป้องกันลมโกรกและฝนสาดได้ดี มีการทำความสะอาดอุปกรณ์และคอกไก่เป็นประจำ
4. **ด้านการป้องกันควบคุมโรค** ได้กำหนดโปรแกรมวัคซีนทั้งในไก่พันธุ์และไก่ขุน โดยครอบคลุมโรคสำคัญ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบ โรคกัมโบโร โรคฝีดาษไก่ และโรคอหิวาต์สัตว์ปีก มีการเฝ้าระวังสุขภาพในช่วงที่ไก่เครียด หรือเสี่ยงต่อการป่วย โดยเฉพาะในช่วงที่ฝนตกหรือมีอากาศเปลี่ยนแปลง เพื่อควบคุมโรคหวัดเรื้อรัง และเสริมด้วยวิตามินและอิเล็กโทรไลต์ เช่น ช่วงกกลูกไก่ ช่วงไก่เครียด ช่วงทำวัคซีน ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มได้ให้ความร่วมมือกับกรมควบคุมโรคในการจัดทำโปรแกรมรายงานเหตุการณ์ผิดปกติทางโทรศัพท์มือถือทำให้สามารถควบคุมและป้องกันโรคระบาดได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. **ด้านการจัดการการสุขศาสตร์ภายในฟาร์ม** สมาชิกจะต้องหมั่นทำความสะอาดบริเวณคอกเล้าไม่ให้มีน้ำขังหรือชื้นแฉะ หมั่นล้างและทำความสะอาดรางน้ำรางอาหารอยู่เป็นประจำ เพื่อป้องกันการหมักหมมของเชื้อโรค
6. **ด้านการบันทึกข้อมูล** กลุ่มได้มีการอบรมและพัฒนากิจการด้านการเงินและบัญชีให้เป็นระบบ โดยการจัดหาผู้ที่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีมาให้คำแนะนำในการจัดทำบัญชีตามหลักการบัญชีเบื้องต้นของกลุ่ม เช่น บัญชีรับ -จ่าย บัญชีต้นทุนการผลิต เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเป็นระบบ และ

นอกจากนี้ยังได้จัดทำสมุดบัญชีฟาร์มให้สมาชิกทุกรายนำไปบันทึกผลการดำเนินงานของแต่ละฟาร์ม เพื่อความเป็นระบบแบบแผนและง่ายต่อการพัฒนากลุ่มต่อไป

7. **ด้านการฆ่าและการบรรจุภัณฑ์** ปัจจุบันกลุ่มมีโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษ ที่เน้นการจัดการสุขศาสตร์และสุขอนามัยที่ดี รวมถึงมีโรงแปรรูปที่มีการจัดการด้านบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด มีความปลอดภัยทางอาหาร
8. **ด้านการตลาด** มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับไก่ประดู่หางดำและเนื้อไก่ โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพปลอดภัยและจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งการออกร้านในงานอาหารปลอดภัย การจัดการประกวดการปรุงอาหารจากเนื้อไก่ประดู่หางดำ การติดป้ายโฆษณาในพื้นที่ชุมชน เช่น หอประชุมอำเภอทุ่งช้าง ตลาดสด และศาลาประชาคมหมู่บ้าน เป็นต้น ผลจากการดำเนินงานทำให้มีร้านค้าและผู้บริโภคเข้ามาติดต่อซื้อไก่เป็นจำนวนมาก และได้ขยายเครือข่ายผู้ซื้อไก่ไปยังต่างอำเภอ ในจังหวัดน่านและประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งได้จำหน่ายไปยังโรงแรม รีสอร์ท ระดับ 5 ดาว อาทิเช่น ร้านอาหารแสงทองเทอเรส แสงทองรีสอร์ท เพื่อนำผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำไปเป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารเมนูเด็ดประจำร้าน โดยเชพกระทะเหล็กระดับประเทศ เช่น เมนูไก่ประดู่หางดำทุ่งช้างต้มน้ำปลา คั่วกลิ้งไก่ประดู่หางดำ แกงแคไก่ประดู่หางดำ เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มได้มีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หางดำของกลุ่มที่แน่นอนเพื่อให้สะดวกต่อผู้บริโภค
9. **ด้านระบบบัญชี** กลุ่มได้จัดทำระบบบัญชีโดยประยุกต์จากระบบบัญชีมาตรฐานทั่วไปเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานและง่ายต่อการเข้าใจของผู้จัดทำบัญชี ซึ่งมี นางพรทิพย์ ร่อนทอง เป็นผู้รับผิดชอบดูแลสมาชิกในการจัดทำบัญชีจนได้รับรางวัลครูบัญชีอาสาดีเด่น ประจำปี 2560 จากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ และยังมีที่ปรึกษาด้านบัญชีของกลุ่ม คือ นายสวาท พินยา ครูบัญชีอาสารดับอำเภอ
10. **ด้านการลดรายจ่าย** จากการดำเนินงานที่ผ่านมากลุ่มมีการบริหารจัดการด้วยความร่วมมือร่วมใจ และร่วมแรงร่วมใจ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก เน้นการลดต้นทุนการผลิตเช่น
 - a. เพาะเลี้ยงไก่พ่อแม่ – แม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกไก่เลี้ยงเอง ลดต้นทุนค่าพันธุ์สัตว์
 - b. วัสดุในพื้นที่เพื่อผลิตอาหารใช้เอง ลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์
 - c. จำหน่ายเวชภัณฑ์ยาสัตว์ วัคซีน ในราคาต่ำกว่าท้องตลาด และใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนค่าดูแลรักษาสัตว์
 - d. ปรับระบบการก่อสร้างโรงเรือนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่รวก , หญ้าคา
11. **ด้านการเพิ่มรายได้** การเพิ่มรายได้ของสมาชิก โดยการลดต้นทุนการผลิตก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้ผลสำเร็จ นอกจากนี้แล้วยังมุ่งเน้นไปถึงการพัฒนาความรู้ของสมาชิกเพื่อให้เกิดการพัฒนาการดำเนินงาน เช่น
 - a. การจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการเลี้ยงไก่
 - b. การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สุขภาพจิตใจดี ส่งผลต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

- c. พัฒนาระบบการผลิตให้พอเพียงต่อการจำหน่ายตามแผนการตลาดที่วางไว้และหาตลาดใหม่ได้แก่ ตลาดต่างประเทศ
 - d. พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพปลอดภัยและขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ปี พ.ศ. 2560
 - e. พัฒนาสถานที่จำหน่าย และบรรจุภัณฑ์ภายใต้ชื่อไก่ประดู่หางดำทุ่งช้างให้ได้มาตรฐานเพื่อยกระดับสถานที่จำหน่ายไปในห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร โรงแรม รีสอร์ท และสามารถส่งจำหน่ายไปยังตลาดประเทศเพื่อนบ้านได้ เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า
12. **ด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานจากแบบดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยใหม่** เพื่อตัดพ่อค้าคนกลางออกไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการกดราคาสินค้า กลุ่มจะดำเนินการเองตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยมีการแบ่งภาระหน้าที่ของกรรมการ โดยภาพที่ 7 แสดงการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มเกษตรกร
13. **การจัดการด้านห่วงโซ่คุณค่าของสินค้ากลุ่มเกษตรกร** เพื่อการสร้างมูลค่าของสินค้า จึงได้มีการจัดทำห่วงโซ่คุณค่าสินค้าขึ้นมา เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า โดยรูปที่ 8 แสดงการจัดการห่วงโซ่คุณค่าของกระบวนการผลิตสินค้าของกลุ่มเกษตรกร

ภาพที่ 7 แสดงการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มเกษตรกรจากแบบดั้งเดิมมาเป็นแบบสมัยใหม่

ภาพที่ 8 แสดงการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าของการผลิตโกประดู่หางดำ

7. ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาบริการและผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานนี้ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานนั้น ต้องอาศัยหลายๆ ภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องนั้น มีดังนี้

1. กลุ่มเกษตรกรและสมาชิกในอำเภอทุ่งช้างและจังหวัดน่าน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่สุด เนื่องจากการริเริ่มการดำเนินงานมาจากกลุ่มเกษตรกร มีการพัฒนาบริการที่เกิดจากการใช้ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรเป็นตัวตั้ง และในการทำงานนั้นกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้วางแผนการทำงานและเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการทำงาน
2. สำนักงานปศุสัตว์อำเภอทุ่งช้าง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและรับผิดชอบงานด้านการพัฒนาปศุสัตว์โดยตรงในอำเภอทุ่งช้าง
3. ภาควิชาคลินิกสัตว์บริโภค คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานวิจัยการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโกประดู่หางดำ
4. ส่วนพัฒนาสินค้าปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 กรมปศุสัตว์ ที่ได้วางแผนการพัฒนาการผลิตโกประดู่หางดำเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีมาตรฐาน ทั้งด้านมาตรฐานฟาร์มโกพื้นเมือง และโรงฆ่าสัตว์ปีกมาตรฐาน
5. สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน ที่ได้ผลักดันให้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโกพื้นเมืองในตำบลและ อยู่ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาปศุสัตว์ของจังหวัดน่าน
6. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งเป็นหน่วยงานให้ทุนวิจัยหลักในการทำงานในครั้งนี้

7. เจ้าหน้าที่รัฐในภาคส่วนต่างๆ ในอำเภอทุ่งช้าง ทั้งสาธารณสุขอำเภอ พัฒนาชุมชนอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทุ่งช้าง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยการทำงานในลักษณะสหวิทยาการและสุขภาพหนึ่งเดียว
8. บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดน่าน โดยเป็นผู้ร่วมดำเนินงานให้สินค้าเนื้อไก่และอาหารแปรรูปจากไก่ประดู่หางดำสามารถเข้าสู่ตลาดระดับบน ได้แก่ โรงแรมและร้านอาหารในจังหวัดน่าน

9. ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินงาน และความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

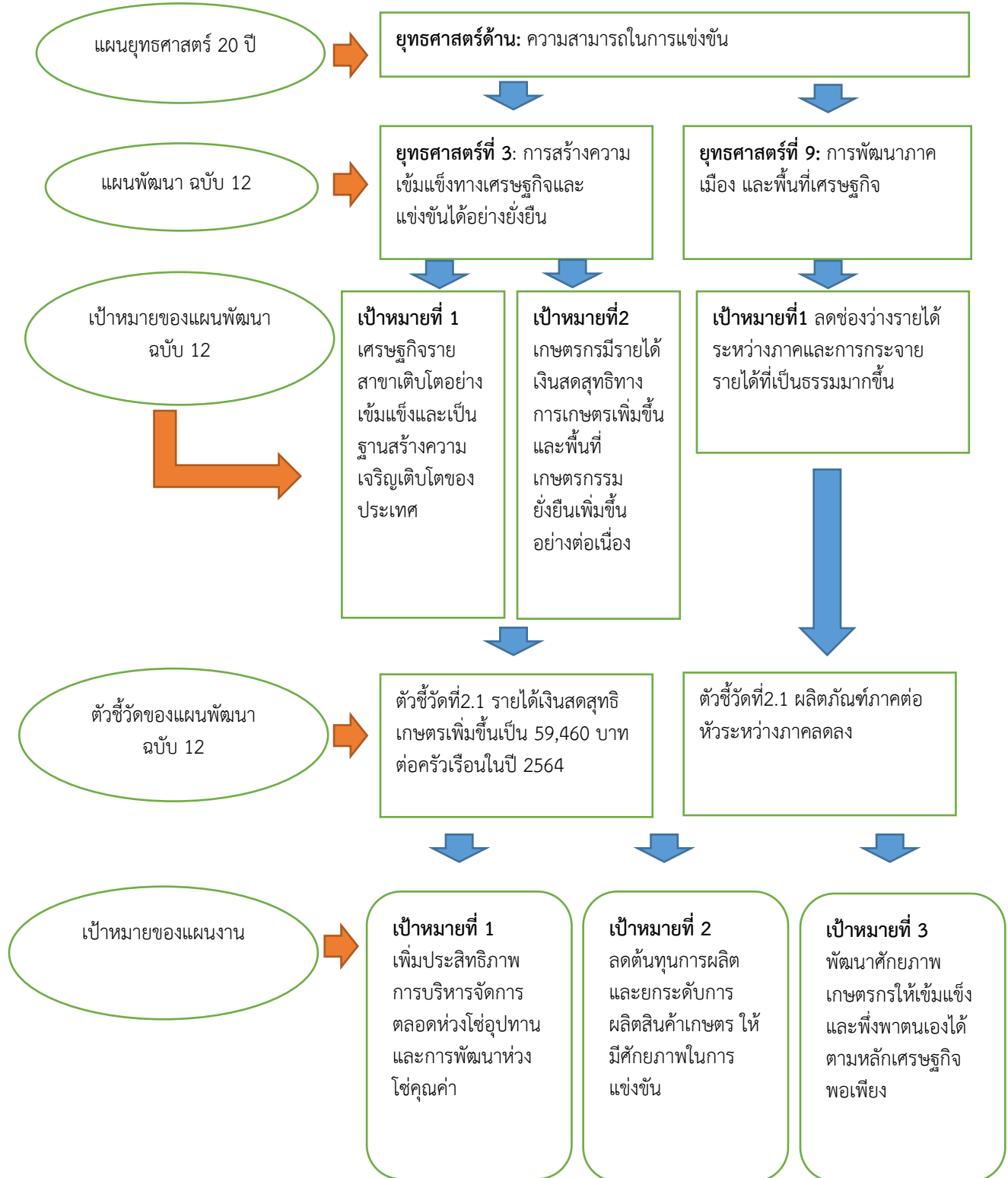
1. เกิดกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงไก่ประดู่หางดำอำเภอทุ่งช้าง ที่มีความเข้มแข็ง โดยในการทำงานในปี พ.ศ. 2555 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่มเพียง 16 ราย ในปี พ.ศ. 2557 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม 22 ราย ในปี พ.ศ. 2559 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่ม 45 รายและในปี 2561 มีเกษตรกรสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น 60 ราย
2. เกิดเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองที่มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตไก่กับเกษตรกรระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุ่งช้างกับอีกหลายกลุ่มทั้งในอำเภอเชียงกลาง เฉลิมพระเกียรติ บ่อเกลือ สองแคว ภูเพียง กล่าวคือ มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเกษตรกรทั้งจังหวัดน่าน
3. กำลังการผลิตไก่ของกลุ่มเกษตรกรขยายตัวอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2560 ผลิตไก่ขุนได้เฉลี่ย 5,000-7,000 ตัวต่อเดือน
4. รายได้ของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มก็เพิ่มอย่างต่อเนื่องเช่นกัน กล่าวคือ พ.ศ. 2557 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 2,695,522 บาท/ปี ในพ.ศ. 2558 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 3,147,465 บาท/ปี ปีพ.ศ. 2559 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 3,798,243 บาท/ปี ปี 2560 มีกำไรสุทธิจำนวน 3,963,526 บาท/ปี เกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจากการเลี้ยงไก่ 50,000-70,000 บาทต่อเดือน
5. เกิดศูนย์เพาะขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประดู่หางดำของชุมชน (Community breeding center) ซึ่งเกษตรกรเป็นเจ้าของสายพันธุ์ เพาะขยายพันธุ์เองได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้
6. เกิดการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมืองตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เข้าสู่ระบบการผลิตแบบมาตรฐาน และการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่า มีการสร้างแบรนด์สินค้าและสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างช่องทางการตลาดทั้งตลาดชุมชน และตลาดระดับบน

ส่วนการเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติและแผนการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่จะกำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แผนนี้เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แนวนโยบายรัฐ มาตรา 65 โดยมีหลักการสำคัญคือ รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ การมีแผนยุทธศาสตร์ชาติ มีเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การพาประเทศให้พ้นกับดักรายได้ปานกลางให้เร็วที่สุด และใน 20 ปี ประเทศไทยต้องมีรายได้ที่เพียงพอ โดยแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีมี

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ 6 ด้านคือ 1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง 2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6. ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ จากแผนดังกล่าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560-2579) โดยการจัดทำแผนจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศ ฉบับที่ 12 (2560-2564) และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals, SDGs) ซึ่งเป็นเป้าหมายการพัฒนาในระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปีนี้ ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร 2) การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและมาตรฐานสินค้าเกษตร 3) เพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม 4) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ 5) การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีเป้าหมายของแผนได้แก่ เกษตรกรเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สถาบันเกษตรกรมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สินค้าเกษตรมีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย ภาคเกษตรเติบโตอย่างยั่งยืนด้วยนวัตกรรม และเพื่อบริหารจัดการพื้นที่เกษตรอย่างเหมาะสม

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมถึงเป้าหมายของ SDGs จะเห็นได้ว่ามีเป้าหมายที่มุ่งประเด็นหลักในการทำให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรมีความเข้มแข็ง ยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งผลการดำเนินงานของกลุ่มมีความสอดคล้องกันกับแผนดังกล่าว โดยมีรูปแบบความสอดคล้องแสดงดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ความสอดคล้องของงานวิจัยต่อแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการพัฒนาที่ยั่งยืน

9. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและแนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและอุปสรรคที่พบส่วนใหญ่เป็นในด้านการจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นหลัก โดยพบปัญหาและมีแนวทางการแก้ไขดังนี้

1. ไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำที่นำมาเลี้ยงเลี้ยงนั้นพบว่า มีปัญหาแม่ไก่ไม่ฟักไข่ และแม่ไก่จิกกินไข่ตัวเอง ทำให้ต้องเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงไก่พันธุ์จากแบบให้แม่ฟักธรรมชาติ มาเป็นการใช้ตู้ฟักช่วยในการฟักไข่
2. ปัญหาผลิตไก่ขุนไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากปริมาณความต้องการในการบริโภคมีสูง จึงได้ซื้อลูกไก่จากฟาร์มผลิตพันธุ์อื่นๆ เข้ามาช่วยเสริมในบางเดือน เช่นจากบ้านสวนแพฟาร์ม จังหวัดเชียงใหม่ แต่พบปัญหาลูกไก่อ่อนแอจากการขนส่ง จึงได้มีการวางแผนการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ให้เพียงพอ และเชื่อมโยงเครือข่ายกับฟาร์มผลิตพันธุ์ในจังหวัดน่านให้มากขึ้น
3. ปัญหาไฟฟ้าดับบ่อยครั้ง เนื่องจากอำเภอทุ่งช้างเป็นพื้นที่ห่างไกล ทำให้มีปัญหาไฟฟ้าดับบ่อยครั้งส่งผลกระทบต่อฟักไข่โดยตรง ทางกลุ่มเกษตรกรจึงได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้เครื่องสำรองไฟฟ้าและดำเนินงานวิจัยในด้านการพัฒนาแหล่งกำเนิดไฟฟ้าจากพลังงานธรรมชาติ

ผลผลิต ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ

10. ประโยชน์ที่ผู้รับบริการได้รับจากงานนี้

4. ลดและป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะปัญหาความเสียหายจากโรคระบาดในสัตว์ปีก
5. การใช้ผลงานวิจัยของกรมปศุสัตว์ ได้แก่ การพัฒนาสายพันธุ์ไก่พื้นเมือง มาเป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพ ทั้งนี้ ไก่พื้นเมืองนับว่าเป็นฐานทรัพยากรทางอาหารและวัฒนธรรมของประเทศไทยที่สำคัญ ที่มีเกษตรกรของประเทศไทยทุกคนเป็นเจ้าของ การใช้ประโยชน์จากไก่พื้นเมือง จึงเป็นการอนุรักษ์ฐานทรัพยากรของประเทศและใช้อย่างเกิดประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม
6. เกษตรกรสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน มีรายได้ต่อครัวเรือนสูงขึ้น กล่าวคือ มีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ 50,000-70,000 บาทต่อเดือน และหารวมกับรายได้ทางการเกษตรอื่นๆ แล้ว ก็จะมีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประชากรจังหวัดน่าน จึงถือว่าเป็นทางเลือกอาชีพที่ให้ผลตอบแทนที่ดี
7. เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน และเป็นศูนย์เรียนรู้ในด้านการเกษตรให้แก่ประชาชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีหน่วยงานการเกษตร กลุ่มเกษตรกร ทั้งที่อยู่ในจังหวัดน่านและต่างจังหวัด รวมถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้ามาดูงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ
8. เป็นต้นแบบของการพัฒนามาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองในระบบปล่อยอิสระ ซึ่งองค์การมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกฎปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (Good Agricultural Practices, GAP) และประกาศใช้ในปีเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560
9. มีการพัฒนาโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษ ที่กลุ่มเกษตรกรสามารถลงทุนและมีการจัดการด้านสุขศาสตร์ที่เกษตรกรปฏิบัติได้จริง โดยโรงฆ่าของกลุ่มเกษตรกร เป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกเพียงโรงเดียวในจังหวัดน่าน

- ที่ได้รับใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์โรงพักสัตว์และการฆ่าสัตว์ (ขจส. 2) และเป็นต้นแบบโรงฆ่าให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจำทางตำบลในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ได้นำไปก่อสร้างและปรับปรุงโรงฆ่าของกลุ่มตัวเอง ทั้งในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น
10. ผู้บริโภค ได้มีโอกาสในการบริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัยทางอาหาร
 11. เป็นอาชีพทางเลือก ทดแทนการปลูกข้าวโพด โดยเฉพาะในพื้นที่ลาดชันไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก เป็นการรักษาพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ต้นน้ำของจังหวัดน่าน
 12. สมาชิกของเกษตรกรกลับมาประกอบอาชีพที่บ้าน ไม่ต้องมีการย้ายแรงงานไปทำงานที่อื่น ทำให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว จึงเป็นประโยชน์ด้านสังคมโดยตรง
 13. เกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวมีงานทำ มีรายได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ไม่เกิดการอพยพไปทำงานในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งเป็นผลกระทบด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยตรง
 14. เกิดการผลักดันจนเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดในด้านปศุสัตว์ในปี พ.ศ. 2560
 15. เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในอาชีพ ภูมิใจในวิถีชีวิตของตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

11. การประเมินผลโครงการ และการนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงาน

1. ได้มีการดำเนินการสนทนากลุ่มร่วมกับเกษตรกร (Focus group discussion) และการสัมภาษณ์เกษตรกร ได้ถูกดำเนินการทุก 3-4 เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ประเมินผล ระบุปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น และทำการประชุมระดมสมองเพื่อหาแนวทางการแก้ไขควบคุมปัญหา โดยการติดตามการดำเนินงาน ได้เน้นครอบคลุมหัวข้อ การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร การจัดการการผลิตไก่ในทุกกระบวนการผลิต และการวางแผนการดำเนินงานในขั้นต่อไป
2. ในการประเมินผลงาน ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เป็นผู้ประเมินโครงการหลักของโครงการ ทั้งการประเมินจากเอกสารรายงานผลการวิจัย และการลงพื้นที่ติดตามการทำงาน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตัวอย่างของการนำผลการประเมินมาใช้ประโยชน์ได้แก่
 - a. การใช้การตลาดเป็นวิธีในการขับเคลื่อนการทำงาน ในช่วงแรกคณะทำงานได้มุ่งเน้นการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองเป็นหลัก ซึ่งทางผู้ทรงคุณวุฒิได้แนะนำให้สร้างการรับรู้ไปพร้อมกัน เพื่อให้งานสอดคล้องกันและกัน ทำให้เกษตรกรสามารถขายไก่พื้นเมืองได้ตลอด ส่งผลให้ไม่มีปัญหาในด้านการตลาดอีกเลย
 - b. การแก้ไขปัญหาแม่ไก่ไม่ฟักไข่ และแม่ไก่กินไข่ตัวเอง จึงได้ปรับรูปแบบของการเลี้ยงแบบพักธรรมชาติ มาเป็นการใช้ตู้ฟักไข่เข้ามาช่วย ซึ่งเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาลูกไก่และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตลูกไก่ได้ดีอีกด้วย
 - c. การแก้ไขปัญหาไฟฟ้าดับ จากการประชุมร่วมระหว่างเกษตรกร ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ เกษตรกรได้รายงานถึงปัญหาไข่ฟักเสียหายจากไฟฟ้าดับ ผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้แนะนำในการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในด้านการพัฒนาแหล่งกำเนิดไฟฟ้าจากแหล่งพลังงานธรรมชาติและ การใช้เครื่องสำรองไฟในการแก้ไขปัญหา

3. การเข้าร่วมการประกวดเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรดีเด่น ทั้งในระดับเขต และระดับประเทศ ซึ่งได้มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจเยี่ยม ประเมินโครงการ รวมถึงการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนากลุ่ม โดยกลุ่มได้นำข้อเสนอแนะเหล่านั้นมาปรับใช้ ทำให้กลุ่มมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2558 กลุ่มเกษตรกรได้รับรางวัลอันดับ 2 สถาบันเกษตรกรดีเด่นระดับเขต 5 กรมปศุสัตว์ และในปี 2559 กลุ่มเกษตรกรได้รับรางวัลชนะเลิศ สถาบันเกษตรกรดีเด่นระดับเขต 5 และได้รับรางวัลอันดับ 2 สถาบันเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ

12. โครงการมีความยั่งยืน และความสามารถในการขยายรูปแบบไปยังหน่วยงานอื่นๆ

โครงการนี้ ก่อให้เกิดการพัฒนาในหลายๆ มิติ ทั้งในด้านการแก้ไขปัญหาด้านการเลี้ยงไก่ของเกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง การสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยมีรายละเอียดในแต่ละมิติ ดังนี้

1. ด้านความยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรได้มีจำนวนสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมมากขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ. 2552 มีสมาชิกเริ่มต้นเพียง 12 ราย เฉพาะในตำบลและ ในปี พ.ศ. 2557 มีสมาชิก 22 รายในอำเภอทุ่งช้าง และในปี พ.ศ. 2560 มีสมาชิกจำนวน 60 รายกระจายอยู่ทั่วอำเภอทุ่งช้าง และการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่ในอำเภออื่นๆ พัฒนาเป็นเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในระดับจังหวัด นอกจากนี้ กลุ่มได้มีการขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรกับกรมปศุสัตว์ในปี พ.ศ. 2557 และได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในปี 2559
2. ในการดำเนินงาน กลุ่มได้มีทรัพย์สินของกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นทุนที่สำคัญในการดำเนินกิจการของกลุ่ม โดยในปี พ.ศ. 2560 กลุ่มมีรายการทรัพย์สินดังนี้
 - เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม จำนวน 230,400 บาท
 - กองทุนยาสัตว์ จำนวน 6,000 บาท
 - งบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 220,000 บาท
 - สังกหริมทรัพย์(วัสดุและอุปกรณ์) จำนวน 832,800 บาท
 - อสังหาริมทรัพย์(อาคาร) จำนวน 2,272,000 บาท
 - **รวมทั้งสิ้น จำนวน 3,706,200 บาท**
3. รายได้ของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มก็เพิ่มอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ พ.ศ. 2557 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 2,695,522 บาท/ปี ในพ.ศ. 2558 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 3,147,465 บาท/ปี ปีพ.ศ. 2559 กลุ่มมีกำไรสุทธิจำนวน 3,798,243 บาท/ปี ปี 2560 มีกำไรสุทธิจำนวน 3,963,526 บาท/ปี เกษตรกรสมาชิกกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจากการเลี้ยงไก่ 5,000-7,000 บาทต่อเดือน
4. เกิดศูนย์เพาะขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองประจำตำบลของชุมชน (Community breeding center) ซึ่งเกษตรกรเป็นเจ้าของสายพันธุ์ เพาะขยายพันธุ์เองได้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่ต้องซื้อลูกไก่จากพื้นที่อื่นๆเข้ามาเลี้ยง
5. การวางแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มเกษตรกร ได้มีการวางแผนให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ทั้งแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ และแผนพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 รวมถึงเป้าหมายของ SDGs จึงทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจว่ากลุ่มเกษตรกรจะมีความมั่นคงและเข้มแข็ง

ในการขยายต้นแบบของการดำเนินงานไปให้แก่อนุชนรุ่นอื่น ๆ นั้น พบว่า ได้มีการขยายรูปแบบในวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน และเป็นศูนย์เรียนรู้ในด้านการเกษตรให้แก่ประชาชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีหน่วยงานการเกษตร กลุ่มเกษตรกร ทั้งที่อยู่ในจังหวัดน่านและต่างจังหวัด รวมถึงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้ามาดูงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่ขึ้นมาเรื่อยๆ
2. เป็นต้นแบบของการพัฒนามาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองในระบบปล่อยอิสระ ซึ่งองค์การมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกรปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (Good Agricultural Practices, GAP) และประกาศใช้ในปีเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560
3. เป็นต้นแบบโรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กพิเศษ ที่กลุ่มเกษตรกรสามารถลงทุนและมีการจัดการด้านสุขศาสตร์ที่เกษตรกรปฏิบัติได้จริง โดยโรงฆ่าของกลุ่มเกษตรกร เป็นโรงฆ่าสัตว์ปีกเพียงโรงเดียวในจังหวัดน่านที่ได้รับใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์โรงพักสัตว์และการฆ่าสัตว์ (ขจส. 2) และ เป็นต้นแบบโรงฆ่าให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจําทางดําในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ได้นำไปก่อสร้างและปรับปรุงโรงฆ่าของกลุ่มตัวเอง ทั้งในอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น
4. มีการขยายผลการดำเนินงานการพัฒนาเกษตรกร จากระดับอำเภอเป็นระดับจังหวัด และมีแผนการดำเนินงานจะยกระดับเป็นกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และงบประมาณในลักษณะบูรณาการยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2561-2562
5. มีการให้การสนับสนุนเชิงนโยบาย (Policy advocacy) จนทำให้การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ถูกบรรจุในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดน่านในด้านปศุสัตว์

13. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดความยั่งยืน

จากการดำเนินงาน ได้มีการถอดบทเรียนความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยการประชุมกลุ่มร่วมระหว่างเกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐและนักวิจัย และได้พบปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จมีดังนี้

1. การใช้งานวิจัย ผนวกประสานเข้ากับงานที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจ จะทำให้สามารถสร้างผลกระทบได้กว้างขึ้น เนื่องจากกระบวนการวิจัย มีขั้นตอนที่เป็นหลักวิทยาศาสตร์ มีการค้นคว้าหาสาเหตุปัญหา การระบุปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญห ซึ่งสามารถนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้หรือประสานเข้ากับงานประจำได้เป็นอย่างดี
2. การส่งเสริมงานด้านปศุสัตว์ ควรนำเอาความต้องการ และปัญหาของเกษตรกรมาเป็นตัวตั้งในการดำเนินงาน และควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมหลักในการทำงาน การแก้ไขปัญหา จะทำให้เกษตรกรมี

- ความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของผลของงาน ซึ่งในการทำงานนี้ได้ใช้รูปแบบการทำงานกับชุมชนโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. จากการที่ได้นำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ขับเคลื่อนงานโดยกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก และมีรัฐเป็นพี่เลี้ยง และเน้นความมีส่วนร่วมของสมาชิก และมีโครงการของกลุ่มที่ชัดเจน ทำให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา ทั้งที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุมกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยีโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุค เป็นต้น ซึ่งมีประสิทธิภาพมากในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกลุ่ม โดยจากการศึกษานี้พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม
 4. ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรคือ ภาวะความเป็นผู้นำ ความเสียสละ ของหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรและกรรมการฝ่ายต่างๆ ซึ่งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหัวข้อนี้ ซึ่งผู้นำกลุ่มได้แก่ นายสฤติย์ ต้นชูชีพ และนางพรทิพย์ ร่อนทอง เป็นผู้นำกลุ่มที่สำคัญและสามารถดึงสมาชิกกลุ่มให้เข้ามามีส่วนร่วมทำงานได้ ทั้งนี้ นายสฤติย์ ต้นชูชีพ เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และได้รับรางวัลต่างๆ หลายรางวัล เช่น รางวัลเกษตรกรดีเด่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น รางวัลปราชญ์ชาวบ้านจังหวัดน่าน เป็นต้น นอกจากนี้ นางพรทิพย์ ร่อนทอง ยังเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 ตำบลและ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านและมีประสบการณ์ทำงานด้านผู้นำชุมชนอยู่แล้ว จึงทำให้ทั้งสองสามารถนำพากลุ่มให้ดำเนินงานตามแผนการทำงานได้เป็นอย่างดี
 5. จากการที่ได้นำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ขับเคลื่อนงานโดยกลุ่มเกษตรกรเป็นหลัก และมีรัฐเป็นพี่เลี้ยง และเน้นความมีส่วนร่วมของสมาชิก และมีโครงการของกลุ่มที่ชัดเจน ทำให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา ทั้งที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุมกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยีโซเชียลมีเดีย เช่น ไลน์ เฟสบุค เป็นต้น ซึ่งมีประสิทธิภาพมากในการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกกลุ่ม โดยจากการศึกษานี้พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่พึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม
 6. ในช่วงเริ่มต้นของการทำงาน ได้ทำการวิเคราะห์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และได้เชิญเข้ามาร่วมในการศึกษาตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น โดยจะเห็นได้จากคณะผู้วิจัยมาจากสหสาขา และมาจากหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานการศึกษาได้แก่มหาวิทยาลัย หน่วยงานด้านปศุสัตว์ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติงานในพื้นที่ หน่วยงานด้านสาธารณสุข มีการทำงานร่วมกันในฐานะพี่เลี้ยงให้เกษตรกรตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นงานวิจัย มีการให้คำแนะนำ การนำทาง การให้ข้อเสนอแนะในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานวิจัย มีการตรวจติดตามงานและผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดการประสานงานและการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้อง นอกจากการแสวงหาความร่วมมือกับภาคีภาครัฐเพื่อสนับสนุนด้านการบริหารจัดการแล้ว ทางกลุ่มเกษตรกรเองก็ยังได้แสวงหาเครือข่ายในด้านการจัดการห่วงโซ่อุปทานด้วย เช่นการสร้างเครือข่ายกันระหว่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเพื่อช่วยเหลือกัน เช่น

ร่วมกับเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่พันธุ์ในอำเภอสันทราย อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหาแหล่งผลิตลูกไก่ในช่วงที่กลุ่มเกิดปัญหาขาดแคลนลูกไก่ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองประจำทางดำในอำเภอบ้านหลวง อำเภอภูเพียง และอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อซื้อขายไก่ขุนช่วงที่มีความต้องการการบริโภคสูง เป็นต้น ในด้านการตลาด ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ร้านอาหารในพื้นที่ เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดในระดับจังหวัดน่าน เป็นต้น

7. การใช้แนวทางการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นของงาน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกร เนื่องจากการใช้แนวทางบูรณาการ ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้อย่างรอบด้าน และได้รับความร่วมมือระหว่างภาคีตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น

ในด้านแนวทางการส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง มั่นคง ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรนั้น มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ทั้งผู้นำกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
2. การขับเคลื่อนงานของกลุ่ม จะถูกดำเนินงานหลักโดยเกษตรกร เพื่อให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจ
3. มีการทำงานระหว่างเกษตรกร และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องในลักษณะสหวิทยาการ
4. มีการวางแผนการทำงาน และการแปลงแผนการเป็นแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงระหว่างแผนของกลุ่มเกษตรกรกับแผนการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs
5. มีการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย (Policy advocacy) เพื่อให้การส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรอยู่ในแผนการพัฒนา ทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ

เลขสารบบอาหาร55-2-00462-6-0001

ให้ไว้ ณ วันที่14 พฤษภาคม 2562

เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลนี้ได้จดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดไว้กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด

ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด สงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหารนี้

รวมทั้งเลขสารบบอาหารที่ได้รับแจ้งตามเอกสาร หากปรากฏว่ามีการกระทำอันเข้าลักษณะอาหารที่ต้องถูกยกเลิกตามระเบียบ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

ใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหาร

☒ ผลิต ☐ นำเข้า ☐ ส่งออก (ไม่จำหน่ายในประเทศ)

ชื่ออาหารภาษาไทย	เนื้อไก่ประดู่หางดำต้มน้ำปลา
ชื่ออาหารภาษาอังกฤษ	
ประเภทอาหาร	อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที
ชนิดอาหาร	อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที
กรรมวิธีการผลิตหลัก	กรรมวิธีอื่น
ประกาศกระทรวงสาธารณสุข	(ฉบับที่ 237) พ.ศ.2544

☒ ผู้รับอนุญาตผลิตชื่อนาง พรทิพย์ ร่อนทองเลขที่ใบอนุญาตผลิต/เลขสถานที่ผลิต55-2-00462

สถานที่ผลิตชื่อ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไก่ประดู่หางดำทุ่งช้าง

อยู่เลขที่61

ตรอก/ซอย

-

ถนน

-

หมู่ที่4

ตำบล/แขวง

และ

อำเภอ/เขต

ทุ่งช้าง

จังหวัด

น่าน

รหัสไปรษณีย์

55130

โทรศัพท์

0895564112

โทรสาร

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail address)

☐ ผู้รับอนุญาตนำเข้าชื่อเลขที่ใบอนุญาตนำเข้า

สถานที่นำเข้าชื่อ

อยู่เลขที่

ตรอก/ซอย

ถนน

หมู่ที่

ตำบล/แขวง

อำเภอ/เขต

จังหวัด

รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์

โทรสาร

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail address)

สถานที่ผลิตในต่างประเทศชื่อ

ที่อยู่

จังหวัด

ประเทศ

รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์

โทรสาร

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail address)

เลขสารบบอาหาร

55-2-00462-6-0001

ให้ไว้ ณ วันที่

14 พฤษภาคม 2562

เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลนี้ได้จดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดไว้กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด

ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด สงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหารนี้
รวมทั้งเลขสารบบอาหารที่ได้รับแจ้งตามเอกสาร หากปรากฏว่ามีการกระทำอันเข้าลักษณะอาหารที่ต้องถูกยกเลิกตามระเบียบ
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

ขอรับรองว่า

1. การผลิตอาหารดังกล่าวข้างต้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหารว่าด้วยประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง
วิธีการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตและการเก็บรักษาอาหาร
2. อาหารที่ผลิตต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้
 - มีคุณภาพหรือมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที
 - การใช้วัตถุเจือปนอาหาร ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องวัตถุเจือปนอาหาร
 - ไม่มีการใช้วัตถุที่ห้ามใช้ในอาหาร ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง
 - ไม่เป็นอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง
 - ไม่มีการบรรจุสิ่งอื่นหรือวัตถุที่มีโทษอาหารในภาชนะบรรจุและหีบห่อตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง
 - การใช้ภาชนะบรรจุ ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องภาชนะบรรจุ
 - การแสดงฉลากอาหาร ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่องการแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุและประกาศ
 - กระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยเรื่อง อาหารสำเร็จรูปที่พร้อมบริโภคทันที
 - อื่นๆ
3. ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลิตภัณฑ์ที่แจ้งนี้ เป็นไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522
4. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดตามที่ได้แจ้งไว้
จะต้องแก้ไขรายละเอียดของอาหารที่จดทะเบียนอาหาร/แจ้งรายละเอียดอาหาร ตามแบบ สป.8
5.

ขอรับรองว่ารายละเอียดที่ได้แจ้งในใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหารนี้เป็นความจริงและมีเอกสารหลักฐานพิสูจน์ข้อมูลที่แจ้งไว้ข้าง
ต้นแล้ว ทั้งนี้ รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นต้นฉบับจริงหรือสำเนาที่ถูกต้อง

และรับทราบว่าต้องรับผิดชอบให้ผลิตภัณฑ์อาหารที่ออกสู่ตลาดเป็นไปตามที่แจ้งไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และข้อกำหนดของกฎหมาย
รวมถึงไม่หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบที่เกิดขึ้น หากผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดอื่นๆที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับจด/แจ้งไว้

ลงชื่อ

นางพรทิพย์ ร่อนทอง

ผู้ดำเนินกิจการ

(นางพรทิพย์ ร่อนทอง)

ปรับปรุงข้อมูลครั้งที่ _____ วันที่ _____

เลขสารบบอาหาร55-2-00462-6-0001ให้ไว้ ณ วันที่14 พฤษภาคม 2562

เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลนี้ได้จดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดไว้กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด

ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด สงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหารนี้

รวมทั้งเลขสารบบอาหารที่ได้รับแจ้งตามเอกสาร หากปรากฏว่ามีการกระทำอันเข้าลักษณะอาหารที่ต้องถูกยกเลิกตามระเบียบ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

ประวัติการแก้ไข

ครั้งที่	เลขรับ	วันที่	รายการขอแก้ไข	ข้อความเดิม	ข้อความที่แก้ไข/เพิ่มเติม

เลขสารบบอาหาร

55-2-00462-6-0001

ให้ไว้ ณ วันที่

14 พฤษภาคม 2562

เพื่อแสดงว่าผลิตภัณฑ์ตามข้อมูลนี้ได้จดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดไว้กับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด

ตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือจังหวัด สงวนสิทธิ์ที่จะยกเลิกใบจดทะเบียน/แจ้งรายละเอียดอาหารนี้
รวมทั้งเลขสารบบอาหารที่ได้รับแจ้งตามเอกสาร หากปรากฏว่ามีการกระทำอันเข้าลักษณะอาหารที่ต้องถูกยกเลิกตามระเบียบ
สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบอาหาร

เงื่อนไขการยกเลิกหลักฐานการได้รับเลขสารบบอาหาร

ผู้อนุญาตสงวนสิทธิ์ในการยกเลิกหลักฐานการได้รับเลขสารบบอาหาร ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามมาตรา 26
2. เป็นอาหารปลอมตามมาตรา 27
3. เป็นอาหารผิดมาตรฐานตามมาตรา 28
4. เป็นอาหารที่มีลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 29
5. เป็นอาหารที่เปลี่ยนวัตถุประสงค์ หรือที่ห้วงผลเป็นยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ยาเสพติดให้โทษ เครื่องสำอาง หรือเครื่องมือแพทย์
6. เป็นอาหารที่มีฉลากหรือเอกสารกำกับผลิตภัณฑ์ที่แสดงสรรพคุณ คุณประโยชน์เป็นยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ยาเสพติดให้โทษ เครื่องสำอาง หรือเครื่องมือแพทย์
7. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ว่าจ้างผลิต ผู้ว่าจ้างนำเข้า เจ้าของผลิตภัณฑ์ ผู้จัดการจำหน่าย หรือผู้แทนจำหน่าย กระทำการโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหาร อันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร ตามมาตรา 40
8. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่าผลิตจากสถานที่ผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงจนเข้าข่ายเป็นโรงงานโดยไม่ได้รับอนุญาต
9. เป็นอาหารที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ฉลากไปแล้ว แต่ไม่ได้มายื่นคำขอแก้ไขเปลี่ยนแปลง รายการที่ไม่ถูกต้อง ภายในระยะเวลาที่ประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้
10. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า สถานที่ผลิตอาหาร หรือสถานที่นำเข้า ได้เลิกกิจการแล้ว หรือไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ หรือไม่มีสภาพที่จะผลิตหรือนำเข้าอาหารได้
11. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า ภายหลังได้รับเลขสารบบอาหารแล้ว ปรากฏว่า ผู้ผลิต ผู้นำเข้าไม่ปฏิบัติตามวรรคสองของข้อ 7 ของระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบ ดังนี้
 - (1) ไม่พบหรือไม่มีเอกสารให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ณ สถานที่ผลิตหรือสถานที่นำเข้า ได้แก่ สูตรส่วนประกอบ 100% รายละเอียดกรรมวิธีการผลิต หรือชนิดภาชนะบรรจุของผลิตภัณฑ์ ซึ่งในขั้นตอนการขอรับเลขสารบบอาหารไม่มีการแจ้งข้อมูลดังกล่าวกับผู้อนุญาต หรือ
 - (2) มีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญของเอกสารและข้อเท็จจริง ได้แก่ สูตรส่วนประกอบ 100% กรรมวิธีการผลิต ภาชนะบรรจุ หรือ Raw Material Specification (แล้วแต่กรณี) ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งในขั้นตอนการขอรับเลขสารบบอาหารมีการแจ้งข้อมูลดังกล่าวกับผู้อนุญาตไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับข้อมูลหรือเอกสารประเมินผลิตภัณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ณ สถานที่ผลิตหรือสถานที่นำเข้า
12. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า ประเภทของอาหารไม่ตรงตามที่ได้แจ้งไว้ต่อผู้อนุญาต
13. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า สถานที่ผลิตหรือผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามที่ผู้ประกอบการได้รับรองไว้ในแบบคำขออนุญาตสถานที่ผลิตอาหาร หรือคำขอแก้ไขสถานที่ผลิตอาหาร หรือคำขอรับเลขสารบบอาหาร หรือคำขอแก้ไขรายละเอียดผลิตภัณฑ์ที่ได้รับเลขสารบบอาหารแล้ว
14. เป็นอาหารที่ตรวจสอบพบว่า มีการขอรับเลขสารบบอาหารไม่เป็นไปตามบัญญัติหมายเลข 2 ของระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยการดำเนินการเกี่ยวกับเลขสารบบ

ภาคผนวก รูป

ภาพที่ 30 กลุ่มเกษตรกรเข้ารับรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ในงานพระราชพิธีวันพืชมงคลจรดพระนางคัลแรกนาขวัญ ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2561

ภาพที่ 31 รับรางวัลคุณภาพกรมการปกครอง สาขาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ปี พ.ศ. 2561

ภาพที่ 32 การอบรมผู้ประกอบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อยอิสระ และการประชุม future search conference โดยมีผู้ร่วมดำเนินการทั้งเกษตรกรทั่วจังหวัดน่าน กรมปศุสัตว์ นักวิจัย สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดน่าน บริษัทประชารัฐรักสามัคคีน่าน จำกัด และชมรมโรงแรมและร้านอาหารจังหวัดน่าน

ภาพที่ 33 เกษตรกรที่เข้าร่วมการประชุมเสวนา มีจำนวนมากกว่า 200 คน

ภาพที่ 34 เชื่อมโยงกับเครือข่ายเกษตรกรในอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ภายใต้โครงการระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ จ.น่าน และจัดการอบรม หลักสูตร การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบการค้า

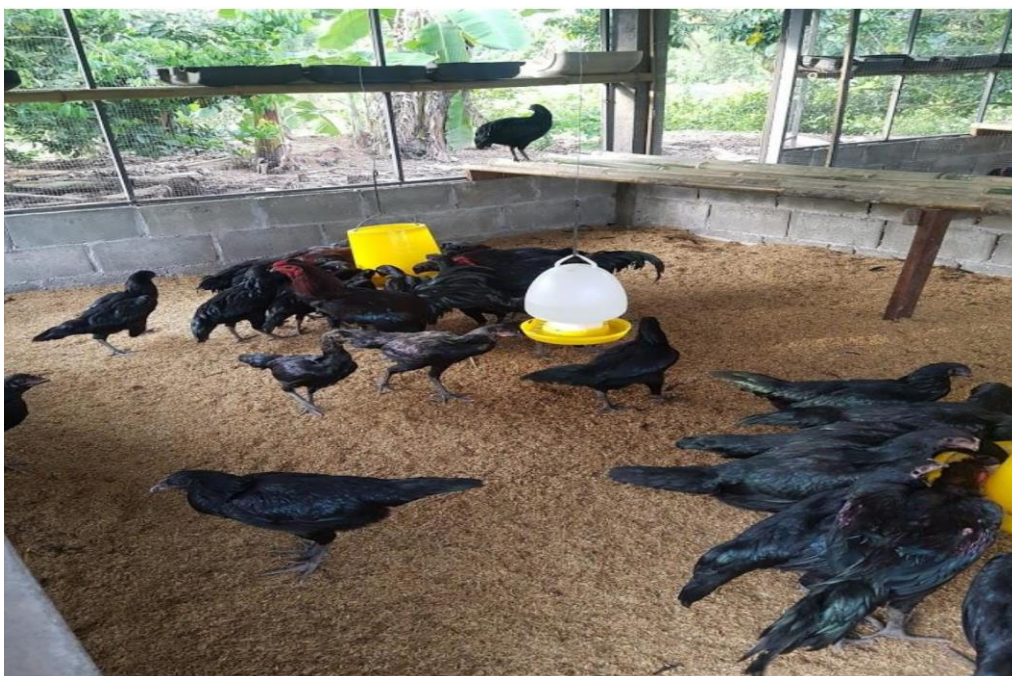
ภาพที่ 35 จำนวนเกษตรกรเวียงสาที่เข้าร่วมเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองน่านกว่า 50 ราย

ภาพที่ 36 การประชุมเพื่อร่วมวางแผนการทำงานวิจัยร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในช่วงเริ่มต้นโครงการ

ภาพที่ 37 การสร้างโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ของกลุ่มเกษตรกร ของนายสถิตย์ ตันชูชีพ

ภาพที่ 38 ภายในโรงเรือนไก่พ่อแม่พันธุ์ มีการจัดการที่ดี วัสดุรองพื้นแห้งสะอาด มีรั้วกันพื้นที่ชัดเจน

ภาพที่ 39 โรงเรือนไก่ขุนที่พัฒนาตามข้อกำหนด GFM มีการเลี้ยงและการป้องกันโรคที่ดี ไก่มีความสุข และมีสุขภาพดี

ภาพที่ 40 เป็นตัวแทนของจังหวัดร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เข้าร่วมการอบรมโครงการยกระดับมาตรฐานสินค้า (สินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม จัดโดย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(สสว.) วันที่ 20 มิถุนายน 2561 ณ โรงแรมน้ำทอง จังหวัดน่าน

ภาพที่ 41 เป็นตัวแทนของจังหวัดน่าน เข้าร่วมworkshop การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา ภายใต้โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพสู่ตลาดสากล วันที่ 24-26 กค. 2561 ณ โรงแรมรัตนปาร์ค จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 42 ประธานกลุ่มเข้าร่วมเป็นวิทยากร ในหลักสูตรการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ใน workshop ผู้นำกลุ่มเกษตรกร จัดโดยกรมปศุสัตว์ ณ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 5-6 มีนาคม 2561

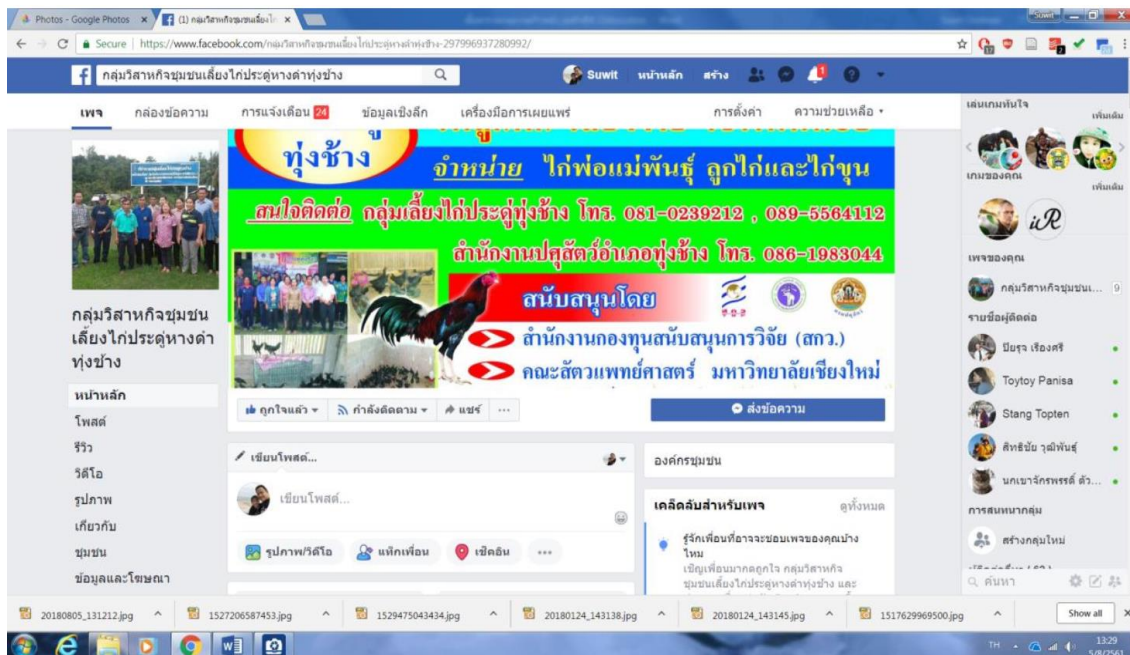
ภาพที่ 43 การสร้างการรับรู้ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อทีวี และอินเทอร์เน็ต ผ่านทางสำนักพิมพ์มติชน และ ชาวดด

ภาพที่ 44 การสร้างการรับรู้ประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อทีวีของรายการสี่แยกข่าว กรมประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 45 การสร้างการรับรู้ประชาสัมพันธ์กลุ่ม ผ่านทางสื่อวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ สวท. น่าน

ภาพที่ 46 การสร้างการรับรู้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย

ภาพที่ 47 ร่วมกับมูลนิธิปอเต๋ทองหลังพระในการสร้างการรับรู้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย

ภาพที่ 48 การประชาสัมพันธ์กลุ่มผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโปสเตอร์ขนาดใหญ่ตามแหล่งชุมชน

ภาพที่ 49 การประชาสัมพันธ์ผ่านคู่มือ โบรชัวร์

ภาพที่ 50 การสร้างการรับรู้โดยร่วมกับแสงทองรีสอร์ท เชิญเชฟเมย์มาสร้างสรรค์เมนูอาหารจากไก่ประดู่หางดำ

ภาพที่ 51 เมนูอาหารที่สร้างสรรค์สำหรับตลาดระดับบน จากไก่ประดู่หางดำ Rice pudding in chicken soup